

มาตรการจูงใจในการประกอบวิชาชีพเพื่อสังคม

ศรินญา นิลสำราญ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2565

INCENTIVE MEASURES FOR SOCIAL ENTERPRISE

SARINYA NILSUMRAN

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws**

Department of Law

Pridi Banomyoung Faculty of Law, Dhurukij pudit University

2022

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

หัวข้อวิทยานิพนธ์ มาตรการจูงใจในการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคม

เสนอโดย นางสาวศรินญา นิลสำราญ

สาขาวิชา นิติศาสตร์

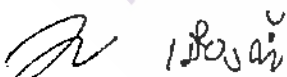
หมวดวิชา กฎหมายเอกชนและกฎหมายธุรกิจ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี

ได้พิจารณาเห็นชอบ โดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐ โชคเหมาะ)

..... กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(รองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณวิภา เมืองด้า)

คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ รับรองแล้ว

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย รัตนชื้อสกุล)

วันที่ ๒๖ เดือน กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

หัวข้อวิทยานิพนธ์	มาตรการจูงใจในการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคม
ชื่อผู้เขียน	ศรินญา นิลสำราญ
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2564

บทคัดย่อ

วิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise : SE) คือ การประกอบการเพื่อสังคม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประกอบกิจการขายสินค้าหรือการให้บริการ มุ่งส่งเสริมการจ้างงานที่วิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นตั้งอยู่ หรือมีเป้าหมายในการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมีได้มุ่งสร้างกำไรสูงสุดแก่เจ้าของหรือผู้เป็นหุ้นส่วน และการนำเอาผลกำไรกลับมาเพื่อสร้างประโยชน์ในการพัฒนาชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก โดยวิสาหกิจเพื่อสังคมมีความแตกต่างกับองค์กรสาธารณประโยชน์ (Non-Government Organization : NGO) เป็นองค์กรที่ได้เงินทุนจากเงินบริจาค และเงินให้เปล่า ซึ่งเป็นแหล่งเงินทุนหลักในการนำมาพัฒนากิจกรรมที่สร้างรายได้ ในทางตรงกันข้ามวิสาหกิจเพื่อสังคมมีการประกอบกิจการดำเนินธุรกิจของตนเองเพื่อสร้างรายได้ในการดำเนินธุรกิจขององค์กร โดยไม่ได้รับเงินทุนจากการรับบริจาคเพียงอย่างเดียว วิสาหกิจเพื่อสังคมยังมีความแตกต่างกับบริษัทที่ทำกิจกรรมเพื่อสังคม (Corporate Social Responsibility : CSR) เป็นองค์กรภาคเอกชนที่ประกอบธุรกิจที่มีความสนใจในการพัฒนาสังคมมีการจัดทำกิจกรรมเพื่อสังคมโดยแบ่งสรรกำไรบางส่วนไปช่วยเหลือสังคมเป็นระยะเวลาสั้น ๆ เพื่อเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กรหรือธุรกิจของเอกชนให้เป็นที่น่าเชื่อถือ จึงเป็นการทำกิจกรรมเพื่อสังคมที่ไม่เป็นไปอย่างต่อเนื่องเหมือนดังเช่นการประกอบกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคม ในการผลิตสินค้าหรือบริการนำมาจำหน่ายเพื่อหารายได้นำมาบริหารกิจการวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ผู้ประกอบการมุ่งแสวงหาการทำประโยชน์ให้เกิดผลต่อสังคมโดยส่วนรวม รูปแบบการดำเนินกิจการจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ที่มีความคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ การเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ (economic growth) ความครอบคลุมสังคม (social inclusion) และการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม (environment protection)

โดยปัญหาสำคัญของการพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย คือ ปัญหาข้อจำกัดด้านเงินทุนและการบริหารจัดการธุรกิจในระยะแรก ส่งผลให้วิสาหกิจเพื่อสังคมไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นอุปสรรคต่อการเติบโตของวิสาหกิจเพื่อสังคมของไทย ในการ

จัดหาเงินทุนที่มั่นคงเพื่อการดำเนินธุรกิจมิได้มีเป้าหมายการคืนทุนและให้ผลตอบแทนแก่ผู้ลงทุนจำนวนมาก ทำให้หาผู้ร่วมลงทุนมีความยากลำบากกว่าธุรกิจปกติทั่วไป ภาระภาษีสำหรับผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมถือเป็นต้นทุนในการดำเนินกิจการส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุนในการประกอบกิจการวิสาหกิจเพื่อสังคม มาตรการส่งเสริมด้านการลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมของภาครัฐไม่เพียงพอกับการดำเนินธุรกิจ ขาดการผลักดันให้ผู้สนับสนุนภาคเอกชนมีความเข้าใจถึงความสำคัญของการประกอบกิจการวิสาหกิจเพื่อสังคมและการเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาสังคมสำหรับประเทศไทย รัฐบาลให้ความสำคัญกับวิสาหกิจเพื่อสังคม มีการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจเพื่อสังคม พระราชกฤษฎีกาและประกาศต่าง ๆ อันเป็นกฎหมายลำดับรองเพื่อช่วยในการส่งเสริมสนับสนุนผู้ที่มีความสนใจในการประกอบกิจการวิสาหกิจเพื่อสังคมมากขึ้น ผู้วิจัยเสนอแนวทางในการจูงใจผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมในเรื่องการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีโดยการระบุเพิ่มเติมให้วิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทแบ่งปันกำไรได้สิทธิประโยชน์ทางภาษี การกำหนดอัตราภาษีสำหรับวิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทแบ่งปันกำไร เพื่อกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจในการลงทุนประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมเพิ่มมากขึ้น การกำหนดเพดานวงเงินในการลดหย่อนภาษีที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น ถือเป็น การให้ความสำคัญต่อการระดมเงินทุนสำหรับการประกอบกิจการในช่วงระยะเวลาเริ่มต้นประกอบกิจการ การจัดตั้งสถาบันการเงินในการปล่อยสินเชื่อและการกำหนดอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าอัตราปกติให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นการเฉพาะ การส่งเสริมให้มีนโยบายภาครัฐในการให้เงินอุดหนุนเกี่ยวกับวิสาหกิจเพื่อสังคม เช่น ค่าใช้จ่ายสถานที่ตั้ง ค่าเช่าสถานประกอบการ และค่าสาธารณูปโภคที่จำเป็น เป็นต้น มาตรการภาครัฐที่ช่วยค้ำประกันเงินกู้ของวิสาหกิจเพื่อสังคม ทั้งนี้เพื่อสนับสนุนให้วิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถดำเนินกิจการต่อไปได้อย่างยั่งยืน

Thesis Title	Incentive Measures for Social Enterprise
Author	Sarinya Nilsumran
Thesis Advisor	Associate Professor Pinit Tipmanee
Department	Law
Academic Year	2021

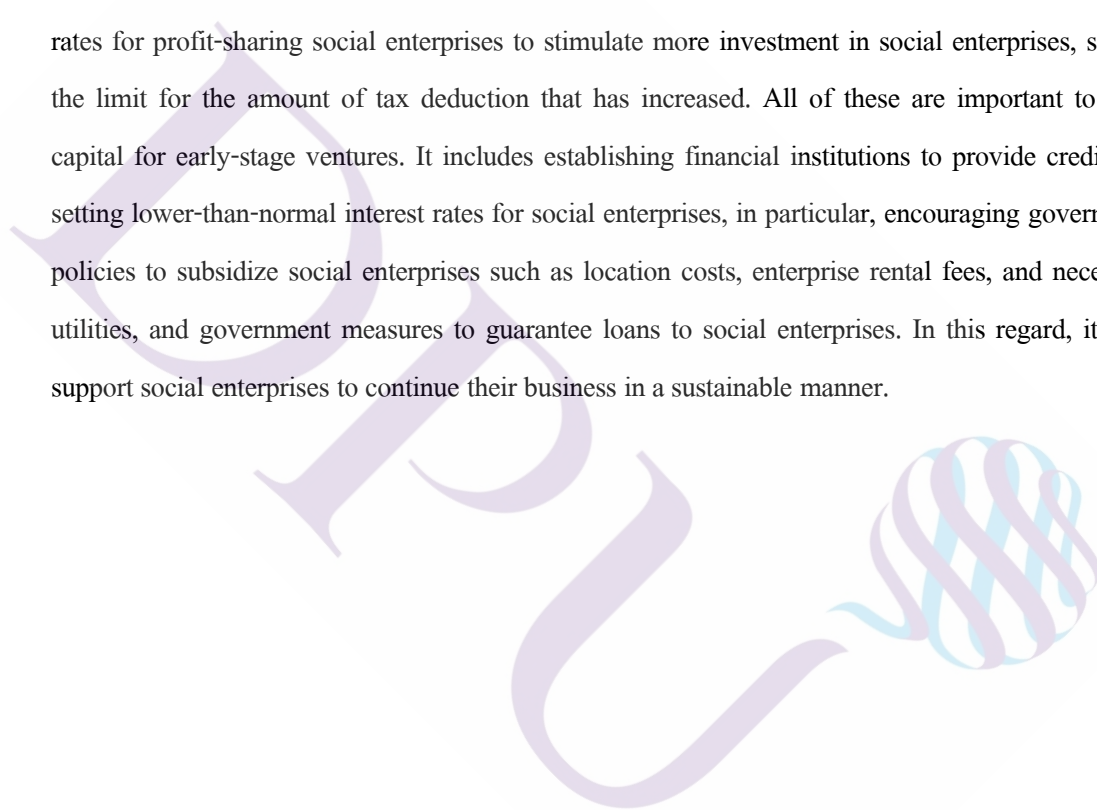
ABSTRACT

SE stands for social enterprise, which is a business that sells products or provides employment promotion services in the communities where social enterprises are based, or solves problems and develops communities, society, and the environment. The ultimate goal is to return revenues to the community, social, and environmental development, rather than to maximize profits for owners or partners. Social enterprises are different from Non-Government Organizations: NGOs because it is an organization funded by donations and grants, which is the main source of funding for the development of income-generating activities. On the other hand, social enterprises operate their own businesses to generate income for their business operations without receiving funding from donations alone. Social enterprise is also different from Corporate Social Responsibility: CSR because it is a private enterprise that operates in the social development business and organizes social activities by sharing some profits to help society for a short period of time in order to create a good image for a private organization or business to be reliable. As a result, non-continuous social activities, such as social entrepreneurship business, are discouraged. The cash generated from the purchase of products or services will be utilized to operate social enterprises in which entrepreneurs aspire to serve society as a whole. The business strategy is in line with the concept of Sustainable Development, which considers three main elements: economic growth, social inclusion, and environmental protection.

Constraints on funding and company management in the early stages of social enterprise development in Thailand are a big issue. As a result, social businesses are unable to operate successfully, and they have challenges in securing reliable financing for their commercial activities in Thailand. Its goal is not to return funds to investors or produce big profits. Finding a partner is more difficult than a normal business. The cost of maintaining a firm is considered the tax burden for social enterprise entrepreneurs, influencing the decision to invest in social enterprise

businesses. Investment promotion measures taken by the government in social businesses are insufficient for business operations. It lacks a push for private sector advocates to understand the importance of social enterprises and their involvement in social development.

For Thailand, the government attaches great importance to social enterprises. Laws related to social enterprises have been enacted. Secondary law decrees and announcements can help promote and support more people who are interested in social enterprises. The researcher would like to propose an approach to incentivize social enterprise entrepreneurs with regard to tax benefits by further specifying that profit-sharing social enterprises receive tax benefits, the establishment of tax rates for profit-sharing social enterprises to stimulate more investment in social enterprises, setting the limit for the amount of tax deduction that has increased. All of these are important to raise capital for early-stage ventures. It includes establishing financial institutions to provide credit and setting lower-than-normal interest rates for social enterprises, in particular, encouraging government policies to subsidize social enterprises such as location costs, enterprise rental fees, and necessary utilities, and government measures to guarantee loans to social enterprises. In this regard, it is to support social enterprises to continue their business in a sustainable manner.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยความเมตตากรุณาและความอนุเคราะห์จาก รองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่ารับเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และให้คำปรึกษา แนะนำ การสนับสนุนข้อมูลวิชาการ การบริหารจัดการสรรเวลา รวมทั้งคำเสนอแนะแนวทางปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ที่ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จอย่างสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์เป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

และเหนือสิ่งอื่นใดผู้วิจัยไม่สามารถประสบความสำเร็จได้ หากไม่ได้รับการสนับสนุนจากคุณมณี และคุณอุทัยวรรณ นิลสำราญ คุณพ่อและคุณแม่ซึ่งเป็นที่รักและเป็นอาจารย์คนแรกของชีวิตรวมถึงคุณนิตกร นิลสำราญที่คอยช่วยเหลือด้านต่าง ๆ และคุณพนมกร สุรัตน์เมธากุล ที่คอยให้กำลังใจ จนผู้วิจัยสามารถสำเร็จการศึกษาในระดับนิติศาสตรมหาบัณฑิต

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ โชคเหมาะ ที่กรุณาได้รับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณวิภา เมืองถ้ำ และรองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี ที่กรุณาได้รับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และสละเวลาอันมีค่าเพื่อทำการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ตลอดจนให้ความเห็น คำอธิบายชี้แจงแนวทางและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความครบถ้วนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอาจารย์ทุก ๆ ท่าน ผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้อันเป็นคลังปัญญา ล้วนเป็นประโยชน์สำหรับการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่คณะและพี่ ๆ น้อง ๆ ปริญญาโทสาขากฎหมายเอกชนและธุรกิจ คุณณัฏยา ภูมิพันธุ์ และคุณชญาภา นาคะไพบูลย์ ที่คอยช่วยเหลือแบ่งปันข้อมูล และให้คำแนะนำในการทำวิทยานิพนธ์

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและปฏิบัติงานไม่มากนักน้อย หากมีข้อผิดพลาดหรือข้อบกพร่องประการใด ผู้วิจัยขอน้อมรับไว้แต่ผู้เดียว และขอกราบขออภัยมา ณ โอกาสนี้

ศรินญา นิลสำราญ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	๖
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	7
1.3 สมมติฐานของการศึกษา	7
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	8
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	8
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
2. แนวคิด ความหมาย ความเป็นมา เกี่ยวกับมาตรการทางภาษีในการประกอบวิสาหกิจ เพื่อสังคม	9
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจเพื่อสังคม.....	9
2.2 ความหมายของวิสาหกิจเพื่อสังคม.....	11
2.3 ความเป็นมาของวิสาหกิจเพื่อสังคม	12
2.4 ประเภทของวิสาหกิจเพื่อสังคม.....	15
2.5 ประโยชน์ของวิสาหกิจเพื่อสังคม	17
2.6 หลักการภาษีอากรเกี่ยวกับการประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคม.....	19
3 มาตรการทางภาษีจูงใจในการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย และต่างประเทศ.....	51
3.1 มาตรการทางภาษีจูงใจในการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมของประเทศไทย	52
3.2 มาตรการทางภาษีจูงใจในการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมของต่างประเทศ	70
4 วิเคราะห์ปัญหามาตรการทางภาษีจูงใจในการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคม	96
4.1 ปัญหาสถานะทางกฎหมายภาษีอากรของวิสาหกิจเพื่อสังคม.....	96
4.2 ปัญหาการกำหนดคุณสมบัติของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ได้รับสิทธิประโยชน์ ทางภาษี.....	100

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.3 ปัญหามาตรการทางภาษีจูงใจในการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคม	102
4.4 ปัญหามาตรการด้านส่งเสริมการลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคม.....	107
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ	113
5.1 บทสรุป	117
5.2 ข้อเสนอแนะ	121
บรรณานุกรม	126
ประวัติผู้เขียน	134

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจทั่วโลกเป็นผลมาจากการพัฒนาประเทศทั่วโลกซึ่งในช่วงระยะเวลา 50 ปี ที่ผ่านมามีปัญหาสืบเนื่องมาจากการเกิดวิกฤตการณ์สิ่งแวดล้อม การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ปัญหาด้านการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร ปัญหาความยากจน การไร้การศึกษา และปัญหาด้านสุขภาพ แต่ในการแก้ไขปัญหาของภาครัฐที่ด้อยประสิทธิภาพและไม่สัมฤทธิ์ผล ทำให้หลายประเทศมีความมุ่งมั่นและกำหนดเป้าหมายการพัฒนาประเทศในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ปัจจุบันมีเวทีระดับการประชุมระดับสูงเพื่อการสร้างความร่วมมือแบบพหุภาคีระหว่างประชาคมโลกเพื่อขจัดปัญหาดังกล่าวการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ (United Nations Conference on the Human Environment) ครั้งแรกของโลกเกิดขึ้นระหว่างวันที่ 5-16 มิถุนายน ปี 2515 ต่อเนื่องมาจนถึง การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (RIO+20) ในปี 2555 มีความพยายามของประเทศต่าง ๆ ในการผลักดันการพัฒนาอย่างยั่งยืน สามารถพบเห็นได้ในรูปแบบการรวมกลุ่มในด้านต่าง ๆ เช่น การจ้างงาน การขนส่ง การศึกษา การพัฒนาทางเศรษฐกิจ รวมถึงระบบสุขภาพ ในศตวรรษที่ 20 เกิดองค์การภายนอกภาครัฐ (Non-Governmental Organization : NGO) และมูลนิธิซึ่งเป็นองค์กรไม่แสวงหากำไรมีการกำหนดสถานะทางกฎหมาย ทำให้ไม่สามารถหารายได้หรือกำไรจากการประกอบการเป็นกิจลักษณะ จึงมีความจำเป็นต้องพึ่งพาการรับเงินบริจาคเพียงอย่างเดียว ส่งผลการทำงานเพื่อสังคมมีขีดจำกัด เกิดภาวะปัญหาการขาดแคลนด้านเงินทุนในการนำมาบริหารงานภายในองค์กร ในภายหลังมีการจัดตั้งบริษัทที่ทำกิจกรรมเพื่อสังคม (Corporate Social Responsibility : CSR) เป็นการดำเนินกิจการเพื่อแสวงหากำไรสูงสุดให้กับองค์กร โดยมีพันธกิจในการดำเนินธุรกิจกับความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้นเป็นหลักอย่างเดียว มีการนำกำไรส่วนหนึ่งของภาคธุรกิจมาดำเนินการสนับสนุนในการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยมีขั้นตอนการบริจาคหรือการจัดทำโครงการต่าง ๆ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์องค์กรและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กรเท่านั้น อีกทั้งยังเป็นการช่วยเหลือสังคมในระยะสั้นมีกำหนดเวลาตามโครงการที่จัดทำขึ้น จึงทำให้การทำกิจกรรมเพื่อสังคมไม่มีความต่อเนื่องในระยะยาว

นอกเหนือจากองค์กรภายนอกภาครัฐ (Non-Governmental Organization : NGO) หรือมูลนิธิที่ทำงานเพื่อสังคม บริษัทที่ทำกิจกรรมเพื่อสังคม (Corporate Social Responsibility : CSR) ภายหลังได้มีการให้ความสนใจและมีการพัฒนาการทำงานเพื่อประโยชน์สาธารณะ รวมถึงการนำนวัตกรรมเข้ามาเพื่อช่วยเผยแพร่ สนับสนุน และการมีส่วนร่วมในการประกอบการ จนเกิดการดำเนินงานด้านการประกอบการเพื่อสังคม ที่เรียกว่า Social Enterprises ที่เกิดจากความคิดริเริ่มในการมีวัตถุประสงค์เฉพาะสำหรับการแก้ปัญหาเชิงสังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม เพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นเป้าหมายหลักควบคู่ไปกับการดำเนินกิจการในรูปแบบธุรกิจมาผสมผสานเข้าด้วยกันสร้างรายได้ผลกำไรจากการประกอบการนั้นและมีการนำเม็ดเงินที่เกิดขึ้นจากการผลิต จำหน่ายสินค้าหรือบริการหมุนเวียนกลับมาลงทุนในกิจการเพื่อสังคม ผู้ประกอบการทางสังคมทำงานเพื่อเป้าหมายระยะยาวมากกว่าระยะสั้น มีความเกี่ยวข้องกับการสร้างคุณค่าทางสังคมด้านต่าง ๆ เช่น ปัญหาความยากจนที่ลดลง การเพิ่มโอกาสการจ้างงาน การเพิ่มรายได้ของประชากร การศึกษาที่ดี สิ่งแวดล้อมที่สะอาดขึ้น คุณภาพชีวิตรวมถึงสุขภาพที่ดี เป็นต้น มีการก่อตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมที่มีความมุ่งหวังแก้ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมเป็นเป้าหมายหลัก โดยไม่มีการแบ่งปันผลกำไรให้กับผู้ถือหุ้นหรือหากมีการปันผลกำไร ต้องมีสัดส่วนที่ไม่มากไปกว่าการนำไปใช้เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาชุมชน สังคม หรือสิ่งแวดล้อม ในปัจจุบันการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย ต้องมีการจดทะเบียน เพื่อแสดงการดำเนินกิจการอย่างต่อเนื่อง มีการวางระบบการบริหารงานที่ชัดเจน รวมทั้งการจัดการทางการเงิน ลักษณะการดำเนินกิจการที่มีการผลิต จำหน่ายสินค้าหรือบริการเพื่อช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายของการดำเนินกิจการ เช่น การผลิตสินค้า งานหัตถกรรม งานฝีมือ การส่งเสริมให้เพาะปลูกกาแฟเพื่อช่วยเหลือชนกลุ่มน้อยทางภาคเหนือ การทอผ้าของกลุ่มแม่บ้านทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นต้น

โดยประเทศไทยมีกลยุทธ์การพัฒนาประเทศ โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเพื่อสร้างทิศทางการบริหารประเทศตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2504 ซึ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 มีสาระสำคัญในการเตรียมความพร้อมให้แก่ ประชาชน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศ สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านอย่างเหมาะสม สามารถพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าต่อไปเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทยตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีการผลักดันด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจเพื่อสังคมที่สำคัญ คือ พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ.2562 ประกอบกับพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 735) พ.ศ. 2564 การมีนโยบายที่สนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคม มาตรการด้านภาษี กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ การพัฒนาช่องทางเข้าถึงแหล่งเงินทุนใน

การจัดตั้งกองทุนต้นแบบเพื่อส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมในการเริ่มต้นประกอบกิจการ ดังนั้น การสร้างแรงจูงใจหรือแรงบันดาลใจให้แก่ผู้มีความสนใจในการเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นผู้ประกอบการรายใหม่ ต้องมีการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์พร้อมกับการแก้ปัญหาสังคมชุมชนหรือสิ่งแวดล้อม การนำนวัตกรรมมาใช้ให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ เพื่อสร้างวิธีการทำงานรูปแบบใหม่ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ประกอบกับกระบวนการเชิงธุรกิจนำมาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ เพื่อนำไปสู่แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) สอดคล้องกับการบรรลุวิสัยทัศน์ของประเทศไทย

กิจการเพื่อสังคมในต่างประเทศมีการจัดตั้ง “วิสาหกิจเพื่อสังคม” (Social Enterprise : SE) เป็นหน่วยงานที่มีวัตถุประสงค์หลักและได้รับการยอมรับในการแก้ปัญหาสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจได้อย่างเข้มข้นและจริงจัง ในประเทศอังกฤษ สาธารณรัฐเกาหลี และประเทศญี่ปุ่น จากกรณีมาตรการทางภาษีที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจเพื่อสังคมของ 3 ประเทศข้างต้น แสดงให้เห็นว่ามุมมองของแต่ละประเทศให้ความสำคัญสนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคมแตกต่างกันไป บางประเทศมีกฎหมายสนับสนุนองค์กรที่ทำประโยชน์เพื่อสังคม บางประเทศไม่ให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีในการยกเว้นภาษีเงินได้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมโดยตรง เพราะมองว่าขัดต่อหลักความเสมอภาคทางภาษี การลดอัตราภาษีสำหรับวิสาหกิจเพื่อสังคมที่มีจำนวนน้อยกว่าอัตราภาษีปกติที่ใช้สำหรับการประกอบธุรกิจทั่วไป แต่รัฐบาลทั้ง 3 ประเทศต่างให้ความสำคัญต่อการสนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคมเพราะมีผลต่อการพัฒนาสังคมที่มีประสิทธิภาพและมีความยั่งยืนต่อไปในอนาคต

สำหรับกรณีภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นภาษีทางตรงซึ่งผู้มีหน้าที่เสียภาษีต้องมีความสัมพันธ์กับรัฐที่ทำการจัดเก็บภาษีตามหลักถิ่นที่อยู่และหลักดินแดนเช่นเดียวกับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตามประมวลรัษฎากร การเก็บภาษีจากบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ดังนั้น หลักเกณฑ์เกี่ยวกับความหมายของเงินได้พึงประเมิน ประเภทของเงินได้พึงประเมินและแหล่งเงินได้ในภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจึงนำมาบังคับกับภาษีเงินได้นิติบุคคลด้วย แนวคิดพื้นฐานของการจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคล คือ ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลและบริษัทมีสภาพเป็นบุคคลตามกฎหมายแยกต่างหากจากผู้ถือหุ้น ดังนั้น นิติบุคคลและบริษัทถือได้ว่าเป็นหน่วยทางภาษีที่แยกจากบุคคลธรรมดาซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นและควรมีการจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลควบคู่ไปกับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา รวมถึงสภาพการดำเนินงานหากำไรได้เองของนิติบุคคลผ่านคณะกรรมการผู้แทนนิติบุคคล ดังนั้น ความสามารถในการเสียภาษีของนิติบุคคลจึงแยกจากความสามารถในการเสียภาษีของผู้ถือหุ้นโดยวัดจากความสามารถในผลกำไร อีกทั้งในการประกอบการในรูปนิติบุคคลจะได้รับสิทธิพิเศษเหนือการประกอบการในรูปบุคคลธรรมดา เช่น ผู้ถือหุ้นมีความรับผิดชอบในหนี้สินโดยจำกัดจำนวนตามจำนวนที่ลงทุนไว้ การโอนหุ้นเพื่อเปลี่ยนเจ้าของกิจการสามารถทำได้ง่ายกว่ากรณี

ประกอบกิจการโดยบุคคลธรรมดา ดังนั้น นิติบุคคลสมควรจะถูกจัดเก็บภาษีเนื่องจากลักษณะดังกล่าว¹ เมื่อพิจารณาผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้ตามมาตรา 39 ผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลคือ บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ซึ่งมีได้จำกัดเฉพาะห้างหุ้นส่วนและบริษัทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือบริษัทมหาชนจำกัด ตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชน พ.ศ. 2535 เท่านั้น แต่ยังมีความหมายพิเศษเพิ่มเติมจากความหมายดังกล่าว ได้แก่ กิจการซึ่งดำเนินการเป็นทางการค้าหรือหากำไรโดยรัฐบาลต่างประเทศ องค์การของรัฐต่างประเทศหรือนิติบุคคลอื่นที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายของต่างประเทศ กิจการร่วมค้า มูลนิธิ หรือสมาคมที่มีใช้องค์การหรือสถานสาธารณกุศลตามประกาศของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และนิติบุคคลอื่นที่อธิบดีกรมสรรพากรประกาศกำหนด โดยได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ซึ่งวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยที่ทำการศึกษาก็เป็นนิติบุคคลเช่นเดียวกัน ซึ่งการจัดเก็บภาษีเงินได้จากวิสาหกิจเพื่อสังคมตามขอบเขตที่ศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาวิสาหกิจเพื่อสังคมที่เป็นนิติบุคคลประเภทบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลเท่านั้น จึงอยู่ในนิยาม “บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล” ตามมาตรา 39 แห่งประมวลรัษฎากร ให้หมายความว่า บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทยหรือที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายของต่างประเทศ ซึ่งอยู่ในบังคับต้องเสียภาษี ตามมาตรา 65 แห่งประมวลรัษฎากรกำหนดให้เงินได้ที่ต้องเสียภาษีตามความในส่วนนี้ คือ กำไรสุทธิซึ่งคำนวณได้จากรายได้จากกิจการหรือเนื่องจากกิจการ ที่กระทำในรอบระยะเวลาบัญชีหักด้วยรายจ่ายตามเงื่อนไขการคำนวณกำไรสุทธิและขาดทุนสุทธิที่ระบุไว้ในมาตรา 65 ทวิ และรายการที่ไม่ถือเป็นรายจ่าย ตามมาตรา 65 ตริ แห่งประมวลรัษฎากร

การขับเคลื่อนวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา การบ่มเพาะองค์ความรู้เกี่ยวกับวิสาหกิจเพื่อสังคม การประสานผู้เชี่ยวชาญเพื่อเพิ่มจำนวนวิสาหกิจเพื่อสังคม การสร้างเครือข่ายในการประชาสัมพันธ์สินค้าหรือบริการของกิจการให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง เพื่อสนับสนุนให้วิสาหกิจเพื่อสังคมดำเนินงานภาคธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถอยู่รอดได้โดยไม่ต้องพึ่งพางบประมาณจากแหล่งเงินทุนอื่นหรือเงินบริจาคเพียงอย่างเดียวและต่อยอดกิจการให้เติบโตอย่างยั่งยืน อีกทั้งสร้างความเข้มแข็งให้สังคม สร้างรายได้ การจ้างแรงงานจากการอุดหนุนสินค้าหรือบริการจากวิสาหกิจเพื่อสังคม เป็นการช่วยแก้ปัญหาสังคมและชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง

จากข้อเท็จจริงดังกล่าวเมื่อนำมาศึกษามาตรการจูงใจในการประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย ผู้วิจัยสามารถรวบรวมประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องได้ ดังนี้

¹ สุภรัตน์ ควณินกุล และชาติ ตันติวานิชกิจ, ทฤษฎีภาษีเงินได้นิติบุคคล ชุด วิชากฎหมายภาษีอากร 1, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2556), น. 46-48.

1. ปัญหาสถานะทางกฎหมายอากรของวิสาหกิจเพื่อสังคม

ปัญหานี้เกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากมาตรา 3 พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 กำหนดนิยามคำว่า “วิสาหกิจเพื่อสังคม” ซึ่งเป็นการที่กฎหมายกำหนดเฉพาะนิติบุคคลประเภทห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลหรือบริษัทเท่านั้น ที่มีสิทธิขอรับการจดทะเบียนจัดตั้งเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมได้ตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ประกอบกับการกำหนดนิยาม “วิสาหกิจเพื่อสังคม” และ “วิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทไม่แบ่งปันกำไร” ตามมาตรา 4 พระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 735) พ.ศ. 2564 เป็นการกำหนดสถานะของวิสาหกิจเพื่อสังคมตามที่กฎหมายกำหนด มาตรา 5 วิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทไม่แบ่งปันกำไร ประกอบกับมาตรา 10 มาตรา 11 ในการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมตามพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวจึงมีความแตกต่างกับ มูลนิธิหรือสมาคม หากไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมเป็นเป้าหมายหลักของกิจการตามที่กฎหมายดังกล่าวกำหนดไว้ จึงไม่สามารถยื่นคำขอจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมได้

2. ปัญหาการกำหนดคุณสมบัติของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่จะได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี โดยตามมาตรา 5 พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 มีการกำหนดลักษณะของวิสาหกิจเพื่อสังคม ประกอบกับ มาตรา 5 มาตรา 6 พระราชกฤษฎีกาว่าออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 735) พ.ศ. 2564 กฎหมายกำหนดให้เฉพาะวิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทไม่แบ่งปันกำไรเท่านั้นที่มีสิทธิในการได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี การกำหนดประเภทของวิสาหกิจเพื่อสังคมดังกล่าว จึงไม่เป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้วิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทแบ่งปันกำไรมีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีเช่นเดียวกับวิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทไม่แบ่งปันกำไร เมื่อปรากฏว่าวิสาหกิจเพื่อสังคมทั้งสองประเภทตามที่กฎหมายกำหนดมีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมเป็นเป้าหมายหลักในการจัดตั้ง ให้ความสำคัญกับการแก้ไขและพัฒนาชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อมเพื่อการดำเนินกิจการอย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

3. ปัญหามาตรการทางภาษีเพื่อส่งเสริมการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคม

ในการกำหนดมาตรการด้านภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย มีการบัญญัติเอาไว้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ.2562 มาตรา 62 บัญญัติให้วิสาหกิจเพื่อสังคมรายได้ประสงค์จะได้รับสิทธิประโยชน์ด้านภาษีอากร ตามประมวลรัษฎากรในเรื่องการยื่นรายงานการนำส่งภาษีเป็นรายตัวตามมาตรา 59 (2) สิทธิประโยชน์ตามมาตรการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐตามกฎหมายว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและบริการพัสดุภาครัฐ ตามมาตรา 59 (3) หรือสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายอื่นตามมาตรา 59 (4) แล้วแต่กรณี ให้ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น หรือการยกเว้นภาษีตามพระราชกฤษฎีกาที่

ออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 735) พ.ศ. 2564 มาตรา 6 มาตรา 8 ได้มีการกำหนดมาตรการทางภาษีสำหรับวิสาหกิจเพื่อสังคมในการได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี โดยแบ่งประเภทการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลที่มีความต้องการลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมหรือเป็นผู้บริจาคเงินหรือทรัพย์สินอื่นใดให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมในการนำไปใช้ประกอบกิจการด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจเพื่อสังคม ภาครัฐมีการส่งเสริมสนับสนุนนโยบายมาตรการเกี่ยวกับสิทธิภาษีประโยชน์ทางภาษี เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศที่มีจุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ในการหักลดหย่อนภาษี การกำหนดนโยบาย ภาครัฐ การส่งเสริมความช่วยเหลือจากภาครัฐ ในประเด็นที่แตกต่างไป

4. ปัญหามาตรการด้านการเงินส่งเสริมการลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคม

ปัญหานี้มุ่งศึกษามาตรการด้านการเงินเพื่อส่งเสริมการลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมของประเทศไทย ซึ่งจากการศึกษาพบว่า มีเพียงที่บัญญัติที่ว่า พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 มาตรา 59 (2) (3) และ (4) เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนสิทธิประโยชน์ด้านภาษีอากรในด้านต่าง ๆ เช่น ตามที่กำหนดในประมวลรัษฎากร ตามมาตรการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ และกรณีตามกฎหมายอื่น เป็นต้น อีกทั้งรัฐบาลได้มีประกาศและกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ดังนี้ ประกาศคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม เรื่องการกำกับดูแลกิจการที่ดี พ.ศ. 2562 ประกาศคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม เรื่องเงื่อนไขการนำผลกำไรไปใช้เพื่อสังคม พ.ศ. 2562 คณะกรรมการกำกับตลาดทุน ที่ ทจ. 1/2563 เรื่องยกเว้นการเสนอขายหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่เป็นบริษัทจำกัดที่กระทำการทั่วไปหรือต่อประชาชนในวงกว้าง และกฎกระทรวงกำหนดพัสดุและวิธีการจัดซื้อจัดจ้างพัสดุที่รัฐต้องการส่งเสริมหรือสนับสนุน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2564 แม้มาตรการทางภาษีเพื่อส่งเสริมการลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมตามที่ยกมาข้างต้นนำมาประกอบกับพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 จะมีหลากหลายวิธีการ เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศแล้ว มาตรการที่ส่งเสริมการลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นมีความน่าสนใจในการนำมาประยุกต์ใช้กับวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยให้เกิดแรงจูงใจในการลงทุนประกอบกิจการวิสาหกิจเพื่อสังคมให้เพิ่มขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืนช่วยในการแก้ไขและพัฒนาชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อมไปพร้อม ๆ กัน

ดังนั้น การศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ศึกษากฎหมายและมาตรการด้านกฎหมาย มาตรการด้านภาษีและมาตรการด้านการเงินที่สามารถนำมาปรับใช้กับการส่งเสริมเพื่อจูงใจให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยสามารถดำเนินกิจการอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ความหมาย ความเป็นมาและความสำคัญเกี่ยวกับมาตรการจูงใจในการประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคม
2. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับมาตรการทางภาษีจูงใจในการประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยศึกษาพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 ประกอบพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 735) พ.ศ. 2564
3. เพื่อศึกษาปัญหามาตรการทางภาษีในการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ
4. เพื่อศึกษาแนวทางและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับมาตรการจูงใจในการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

เนื่องจากวิสาหกิจเพื่อสังคมมีวัตถุประสงค์ที่เป็นเป้าหมายหลักในการจัดตั้ง และการจดทะเบียนต้องเป็นกิจการที่มีเป้าหมายเพื่อสังคม การดำเนินกิจการและการนำผลกำไรส่วนใหญ่กลับมาลงทุนซ้ำในกิจการเพื่อแก้ไขและพัฒนาชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม การแบ่งประเภทของวิสาหกิจเพื่อสังคมนำมาซึ่งการได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี ไม่ว่าจะเป็นมาตรการทางภาษี มาตรการส่งเสริมการลงทุนในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับวิสาหกิจเพื่อสังคม สำหรับการหาเงินในการลงทุนในธุรกิจวิสาหกิจเพื่อสังคมมีความสำคัญอย่างยิ่งในการประกอบกิจการ ดังนั้น ภาครัฐควรให้ความสำคัญในการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมทางด้านการเพิ่มกิจการวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยการระบุเพิ่มเติมให้วิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทแบ่งปันกำไรแก่ผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วนมีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี เพื่อเพิ่มจำนวนกิจการวิสาหกิจเพื่อสังคมให้ผู้ประกอบการรายใหม่ที่มีความสนใจลงทุนในธุรกิจเพื่อสังคมมากขึ้น และการกำหนดจำนวนเงินที่วิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถนำมาหักลดหย่อนภาษี สำหรับผู้สนับสนุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมไม่ว่าจะเป็นการลงทุนหรือเพิ่มทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคม ให้มีกำหนดเพดานวงเงินเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการกระตุ้นการลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมจากผู้สนับสนุนที่เป็นบุคคลธรรมดา และการเพิ่มมาตรการส่งเสริมการลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคม ไม่ว่าจะจากภาครัฐที่มีการกำหนดนโยบายการกำหนดให้มีธนาคารเฉพาะที่สามารถปล่อยสินเชื่อให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมในอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าธุรกิจทั่วไป หรือเงินอุดหนุนจากภาครัฐทั้งในด้านค่าใช้จ่ายสถานที่ตั้ง ค่าเช่าสถานที่ประกอบการ ค่าใช้จ่ายสาธารณูปโภค รวมถึงการช่วยเหลือด้านเงินอุดหนุน ค่าชดเชย ค่ารักษาพยาบาล ค่าประกันสุขภาพ เป็นต้น

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 แห่งประมวลรัษฎากร พระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 735) พ.ศ.2564 ประกาศคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม เรื่องการกำกับดูแลกิจการที่ดี พ.ศ. 2562 ประกาศคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม เรื่องเงื่อนไขการนำผลกำไรไปใช้เพื่อสังคม พ.ศ. 2562 ประกาศคณะกรรมการกำกับตลาดทุน ที่ ทจ. 1/2563 เรื่องยกเว้นการเสนอขายหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่เป็นบริษัทจำกัดที่กระทำเป็นการทั่วไปหรือต่อประชาชนในวงกว้าง กฎกระทรวงกำหนดพัสดุและวิธีการจัดซื้อจัดจ้างพัสดุที่รัฐต้องการส่งเสริมหรือสนับสนุน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2564 และกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจเพื่อสังคม

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (QUALITATIVE RESEARCH) ผู้จัดทำใช้วิธีการวิจัยเอกสารทั้งหมด (DOCUMENTARY RESEARCH) โดยอาศัยการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารที่เป็นภาษาไทยรวมถึงการหาข้อมูลทางเว็บไซต์ที่สามารถเข้าถึงได้โดยง่ายและเป็นแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือตลอดจนศึกษาดำรงกฎหมายผลงานวิจัย รายงานการศึกษาวิทยานิพนธ์ประมวลกฎหมายต่าง ๆ บทความวิชาการทั้งที่เป็นหนังสือและสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำมาตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์หาคำตอบและข้อสรุปและประยุกต์ใช้เพื่อให้ได้คำตอบที่ได้ตั้งสมมุติฐานเอาไว้ภายใต้หลักทฤษฎีและหลักกฎหมายเพื่อให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์และมีส่วนช่วยในการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการจูงใจในการประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงแนวคิด ความหมาย ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาเกี่ยวกับมาตรการจูงใจในการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคม
2. ทำให้ทราบถึงกฎหมายไทยและต่างประเทศเกี่ยวกับมาตรการจูงใจในการประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคม
3. ทำให้ทราบถึงปัญหากฎหมายเกี่ยวกับมาตรการจูงใจในเพื่อส่งเสริมการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคม
4. เสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพื่อจัดให้มีมาตรการจูงใจในการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมต่อไป

บทที่ 2

แนวคิด ความหมาย ความเป็นมา เกี่ยวกับมาตรการทางภาษี

ในการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคม

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจเพื่อสังคม

การศึกษามาตรการจูงใจในการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคม ต้องเข้าใจในแนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจเพื่อสังคม มีจุดเริ่มต้นมาจากการพัฒนาช่วงปลายทศวรรษที่ 1970 ในประเทศอังกฤษ เพื่อรับมือกับธุรกิจแบบดั้งเดิมที่มุ่งเน้นแต่เพียงการทำธุรกิจเพื่อผลประโยชน์และกำไรสูงสุดแก่ผู้ประกอบการ ซึ่งวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นรูปแบบการดำเนินงานที่ภาคเอกชนและภาคส่วนของอาสาสมัครมาเจอกันเพื่อหาความสมดุลในการดำเนินการที่จะสามารถบริหารจัดการผลประโยชน์เข้ากับเป้าหมายสังคมได้ ตัวอย่าง งานในช่วงเริ่มแรก เช่น การจัดหาบ้านที่อยู่อาศัยให้แก่กลุ่มครอบครัวที่มีรายได้น้อย หรือผู้ที่อยู่ระหว่างการฝึกอบรมงาน เงินทุนของกองทุนได้มาจากการขายสินค้าและบริการแก่ลูกค้า สิ่งที่วิสาหกิจเพื่อสังคมแตกต่างจากบริษัททั่วไป คือ วิสาหกิจเพื่อชุมชน ไม่ได้มีวัตถุประสงค์สูงสุดเพื่อมุ่งเน้นกำไร แต่มุ่งประกอบธุรกิจเพื่อสังคม¹

วิสาหกิจเพื่อสังคม โดย Social Enterprise มีแนวคิดตั้งต้นบนการมุ่งแก้ปัญหาสังคมเป้าหมายที่ไม่ใช่การคืนกำไร แต่เป็นการดำเนินธุรกิจ และดำเนินกิจการ โดยมีผลลัพธ์ทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น ควบคู่กับการดำเนินธุรกิจที่อยู่รอด เช่น รูปแบบกิจการเพื่อสังคม ให้ความสำคัญเท่าเทียมกับธรรมชาติ และสิทธิมนุษยชน ลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงชีวิตที่ดีขึ้น เน้นการแก้ปัญหาและพัฒนาระยะยาวให้ทั้งธุรกิจ สังคมและสภาพแวดล้อมนั้นดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล²

¹ สำนักนโยบายพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชน, “วิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) คืออะไร,” โครงการศึกษา ศึกษาโดยไม่หยุดนิ่ง.” สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://www.dop.go.th/download/knowledge.pdf>.

² วิลาลินี ขนดีวิทย์, “การดำเนินธุรกิจบนพื้นฐานของสมดุลแห่งสังคมเพื่อความยั่งยืน,” วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), ปีที่ 6, ฉบับที่ 6, (พฤษภาคม-สิงหาคม 2559), น. 184-185.

ในประเทศพัฒนาแล้ว กิจกรรมเพื่อสังคมได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลอย่างเป็นรูปธรรมผ่านนโยบาย และการดูแลของผู้บริหารประเทศ โดยประเทศอังกฤษได้รับการยอมรับว่าเป็นศูนย์กลางแห่งกิจการเพื่อสังคมของโลก เพราะรูปแบบกิจการเพื่อสังคมที่หลากหลาย ทั้งบริการ สาธารณสุข พลังงานทดแทน ขนส่งมวลชน ค้าปลีก หรือแม้แต่ที่อยู่อาศัย³

วิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise : SE) อาจเป็นคำที่ไม่คุ้นเคยกันมากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับคำว่า บริษัทที่ทำกิจกรรมเพื่อสังคม (Social Responsibility : CSR) ซึ่งยังคงมีเป้าหมาย คือ กำไรสูงสุด แต่ในขณะเดียวกันเจ้าของธุรกิจบางคนให้ความสนใจช่วยเหลือสังคม จึงแบ่งสรรปันกำไรบางส่วนไปช่วยเหลือสังคมในด้านต่างๆ อันมีลักษณะเป็นการประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคม กล่าวคือ กิจการมีรายได้จากการขายสินค้า และการให้บริการที่ถูกตั้งขึ้นเพื่อเป้าหมายชัดเจนตั้งแต่เริ่มแรกในการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก ไม่มีเป้าหมายสร้างกำไรสูงสุดต่อผู้ถือหุ้นหรือเจ้าของเท่านั้น⁴

วิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) มี 2 ลักษณะสำคัญ ประการแรก เป็นวิสาหกิจ (Enterprise) ที่ต้องทำธุรกิจและหากำไร (Seeking Profit) เหมือนธุรกิจทั่วไป จึงต่างจากองค์กรสาธารณกุศล (Charity) ซึ่งเน้นการรับบริจาคเพื่อไปช่วยสังคม ลักษณะประการที่ 2 คือ วิสาหกิจเพื่อสังคมมีวัตถุประสงค์ที่จะนำกำไรไปสู่สังคมหรือเพื่อสิ่งแวดล้อมและต้องให้คนในสังคม โดยเฉพาะคนด้อยโอกาสทั้งหลายเข้ามามีส่วนร่วมในวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Engagement) จึงต่างจากธุรกิจทั่วไปที่บริษัททั้งหลายมุ่งการหากำไรสูงสุดมาแบ่งปันกัน (Maximization of Profit) แต่วิสาหกิจเพื่อสังคมจะเน้นการพัฒนาคน สังคม และสิ่งแวดล้อมเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุด (Maximization of Improvement in Human and Environmental Well-Being) และต่างจากบริษัทที่ทำกิจกรรมเพื่อสังคม (CSR) ที่ธุรกิจทั้งหลายมุ่งหากำไรสูงสุดมาแบ่งปันกันเองในหมู่ผู้ถือหุ้น แต่แบ่งปันรายได้ส่วนหนึ่งไปช่วยสังคม ในขณะที่วิสาหกิจเพื่อสังคมต้องทุ่มรายได้ทั้งหมดเพื่อพัฒนาสังคม คน และสิ่งแวดล้อม ไม่ได้นำกำไรมาแบ่งปันกันเองอย่างบริษัทที่ทำกิจกรรมเพื่อสังคม⁵

³ สานิตย์ หนูนิล, “กิจการเพื่อสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน Social Enterprise for Sustainable Development,” วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, ปีที่ 32, ฉบับที่ 4, (ตุลาคม – ธันวาคม 2555), น. 196-206.

⁴ เว็บไซต์สนทศสุขภาพไทย, “วิกฤตทุนนิยม สังคมมีโอกาสน้อย,” สืบค้นเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2564, จาก <http://www.hiso.or.th/hiso/picture/reportHealth/media286.pdf>.

⁵ มุมมองสองวัย, “วิสาหกิจเพื่อสังคม (social enterprise),” สืบค้นเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2564, <http://www.dailynew.co.th/article/270443>.

2.2 ความหมายของวิสาหกิจเพื่อสังคม

ในประเทศอังกฤษ เป็นประเทศที่ก้าวหน้าในเรื่อง Social Enterprise มาก หลังจากคำว่า SE เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1978 โดย Freer Spreckley และในปี ค.ศ. 1997 ก็เกิดองค์กรชื่อ Social Enterprise Partnership ขึ้น SE ในประเทศอังกฤษนั้นครอบคลุมธุรกิจของชุมชน เกร็ดิถุเนี่ยน องค์กรกุศล สหกรณ์ เงินกองทุนเพื่อการพัฒนา บริษัทที่ดั่งขึ้นมาเพื่อสาธารณประโยชน์ SE คือ การประกอบธุรกิจเพื่อกำไรและนำกำไรทั้งหมดนั้น ไปเพื่อสาธารณประโยชน์บางอย่างที่ดั่งใจไว้ แต่แรกดั่ง เช่น การศึกษาของคนยากจน การฝึกฝนอาชีพเพื่อคนพิการ กลุ่มครองสิ่งแวดล้อม สิทธิของสัตว์หรือล่าสุดเพื่อลดสภาวะโลกร้อน

กรณีประเทศอังกฤษ SE ที่สำคัญคือ Social Enterprise London ดั่งขึ้นมาในปี ค.ศ. 1998 โดยความร่วมมือระหว่างธุรกิจของสหกรณ์ต่าง ๆ กับองค์กรพัฒนาสนับสนุนสหกรณ์และองค์กรสนับสนุนโครงสร้างของสหกรณ์ เช่น การฝึกฝนทักษะ ให้ความรู้ด้านการจัดการ การตลาด การเงิน เป็นต้น ทางภาษาอังกฤษดั่งตั้ง Social enterprise Unit ขึ้นในกระทรวงการค้าและอุตสาหกรรม ในปี ค.ศ. 2002 และพัฒนาเป็นส่วนหนึ่งของ Office of the Third Sector ในปี ค.ศ. 2006 เพื่อประสานและดูแล “การให้” ในรูปแบบแก่สังคมโดย Social Enterprise และองค์กรอื่นที่ไม่มุ่งหวังกำไร สำหรับ Social Enterprise ที่อยู่ใน Third Sector กล่าวคือ First Sector คือ ภาครัฐ Second Sector คือ ธุรกิจเอกชนปกติ และ Third Sector หรือ Social Economy นัยยะหนึ่งคือ ทางเลือกหนึ่งของระบบเศรษฐกิจ นอกเหนือไปจาก 2 แนวทางที่รู้จักกันคือ ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมและระบบเศรษฐกิจที่รัฐกำกับ (สังคมนิยมหรือคอมมิวนิสต์)

Social Enterprise หรือ SE คือ ธุรกิจเอกชนซึ่งทำมาค้าขายเหมือนธุรกิจทั่วไป โดยมีวัตถุประสงค์ 3 อย่างควบคู่กันไป คือ (1) สร้างกำไร (2) มุ่งสร้างสรรค์สังคม (3) สนับสนุนสิ่งแวดล้อม หรือที่เรียกว่า Triple Bottom Line โดย SE ไม่มุ่งกำไรสูงสุด หากมุ่งสร้างกำไรเพื่อนำมาใช้เพื่อประโยชน์ของสังคม SE หรือ องค์กร Not-For-Profit ในความหมายที่กำไรไม่ต้องแบ่งสรรคืนให้เจ้าของทุน หากนำไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์หลักคือ “การให้” แก่สังคมเพื่อสร้างสรรค์ในประเทศอังกฤษ ลักษณะ 3 อย่างที่ทำให้้องค์กรหนึ่งเป็น SE คือ (1) ผลิตสินค้าและบริการหรือค้าขายโดยแสวงหากำไร (2) มีวัตถุประสงค์ของการดั่งขึ้นมาอย่างชัดเจนเพื่อสังคม เช่น สร้างงานเพื่อชุมชน หรือฝึกฝนทักษะของชุมชน หรือจัดหาบริการให้แก่ชุมชน เป็นต้น (3) ความเป็นเจ้าของนั้นไม่ถูกผูกขาด หากกระจายไปในกลุ่มของผู้มีส่วนได้เสีย เช่น ลูกค้าบริษัท ชุมชน เป็นต้น กำไร

ถูกแบ่งสรรกลับคืนไปเพื่อสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมหรือชุมชน กล่าวโดยสรุป Social Enterprise เป็นธุรกิจเอกชนที่ผลิตหรือค้าขายโดยแสวงหากำไร โดยกำไรนั้นเป็นไปเพื่อประโยชน์ของสังคม⁶ ในขณะที่ Social Enterprise “กิจการเพื่อสังคม” หมายถึง “องค์กร” อันมีรูปแบบดำเนินธุรกิจที่ รายได้จะถูกนำมาพัฒนาทั้งสังคมและองค์กรให้เติบโตขึ้น เพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวมเป็นหลัก ไม่ใช่เพื่อความมั่งคั่งของเจ้าของและผู้ถือหุ้น ตามนิยามของ UK Department for Trade and Industry (กระทรวงการค้าและอุตสาหกรรมแห่งประเทศอังกฤษ)⁷

2.3 ความเป็นมาของวิสาหกิจเพื่อสังคม

“วิสาหกิจเพื่อสังคม” เป็นคำที่มีรากฐานมาจากแนวคิดในการรวมกลุ่มความร่วมมือของคนในชุมชนเพื่อแก้ปัญหาสังคมต่าง ๆ โดยวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในวงการวิชาการว่าเป็นส่วนหนึ่งของ “ภาคที่สาม” (Third Sector) ตามแนวคิดทฤษฎี “เศรษฐศาสตร์สังคม” หรือ “เศรษฐกิจฐานราก” (Social Economy) อันเป็น 1 ใน 3 เสาหลักของระบบเศรษฐกิจ นอกเหนือจากภาครัฐ (Public Sector) และภาคเอกชน (Private Sector)⁸ ความหมายของคำว่า วิสาหกิจเพื่อสังคมก็ยังเป็นที่ถกเถียงกันในวงกว้าง ทวีปยุโรปวิสาหกิจเพื่อสังคมมีต้นกำเนิดมาจากรูปแบบการดำเนินธุรกิจสหกรณ์ อย่างไรก็ตาม วิสาหกิจเพื่อสังคมแท้จริงแล้วนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับทุกภาคส่วน ทั้งนี้เพราะทั้ง 3 ภาคของระบบเศรษฐกิจนั้นไม่สามารถแยกจากกันอย่างเด็ดขาดได้ ในปัจจุบัน เมื่อกล่าวถึงวิสาหกิจเพื่อสังคมยังมีผู้คนจำนวนมากไม่น้อยที่ไม่เข้าใจถึงความหมายหรือวัตถุประสงค์ของการดำเนินธุรกิจ ในลักษณะนี้ บ่อยครั้งที่รูปแบบวิสาหกิจเพื่อสังคมถูกมองว่าไม่แตกต่างจากธุรกิจทั่วไปที่มุ่งหากำไรเป็นหลักหรือไม่แตกต่างจากองค์กรที่ไม่แสวงหากำไรและหวังเพียงเงินบริจาค อย่างไรก็ตาม วิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นองค์กรทางธุรกิจที่แตกต่างจากองค์กรธุรกิจรูปแบบเดิม กล่าวคือ วิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นธุรกิจสายกลางระหว่างองค์กรธุรกิจแสวงหา

⁶ วรากรณ์ สามโกเศศ, Social Enterprise คือ “นวัตกรรมแห่งการให้,” มติชน, วันที่ 25 มิถุนายน 2552, น. 6.

⁷ สานิตย์ หนูวิล, “กิจการเพื่อสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน Social Enterprise for Sustainable Development,” วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, ปีที่ 32, ฉบับที่ 4, (ตุลาคม-ธันวาคม 2555), น. 196-206.

⁸ ประพิน นุชเปี่ยม, ดิษฐอรศน์ ประทีปพรณรงค์, และบงกช เจนจรัสสกุล, “วิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย : ข้อสังเกตบางประการต่อร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม,” สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2564, จาก <https://www.ombudsman.go.th>

⁹ เพิ่งอ้าง.

กำไร (บริษัท ห้างหุ้นส่วน ฯลฯ) และองค์กรธุรกิจไม่แสวงหากำไร (มูลนิธิ ฯลฯ) ซึ่งอาจจะเรียกรูปแบบขององค์กรของวิสาหกิจเพื่อสังคมว่า เป็นองค์กรธุรกิจที่มีได้มุ่งทำกำไรเป็นหลัก (not-for-profit)¹⁰ อีกมุมหนึ่งวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นธุรกิจที่แสวงหากำไร แต่การแสวงหากำไรดังกล่าวมิได้ทำเพื่อจัดสรรให้กับเจ้าของธุรกิจแต่ประการเดียว แต่นำกำไรที่ได้มาดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของธุรกิจและนำกำไรส่วนใหญ่มาจัดสรรเพื่อช่วยพัฒนาภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม Social Entrepreneur “ผู้ประกอบการเพื่อสังคม” หมายถึง “บุคคล หรือ กลุ่มบุคคล” ที่ไม่ได้มุ่งหวังเพียงการสร้างกำไรมากที่สุดด้วยวิธีการทางธุรกิจใดก็ตาม แต่เป็นผู้ประกอบการที่ให้ความสนใจในเป้าหมายทางสังคมไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าประโยชน์ส่วนตน ประกอบธุรกิจเพื่อสังคม (Social Entrepreneurship) และจิตวิญญาณของความเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม (Social Entrepreneurial Spirit)¹¹

โดย พศุ เฉษะรินทร์ กล่าวถึงนิยามของผู้ประกอบการเพื่อสังคม (Social Entrepreneur) คือ บุคคลหรือคณะบุคคลที่ดำเนินธุรกิจเพื่อหาทางแก้ปัญหาให้สังคม โดยไม่ใช่องค์กรสาธารณกุศลที่ไม่แสวงหากำไร กล่าวคือ รูปแบบการดำเนินธุรกิจนั้นจะมุ่งการแสวงหาหนทางในการสร้างผลตอบแทนที่เหมาะสม ควบคู่ไปกับการช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาให้กับสังคม โดยสิ่งที่ทำให้ผู้ประกอบการเพื่อสังคม (Social Entrepreneur) แตกต่างจากผู้ประกอบการที่แสดงความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility) นั่นคือ ทัศนคติและความมุ่งมั่นในการดำเนินธุรกิจ หากธุรกิจใดแสวงหาผลตอบแทนและผลกำไรของธุรกิจ ก่อนการช่วยเหลือสังคมถือเป็นองค์กรหรือผู้ประกอบการใดที่มีแรงจูงใจในการแก้ปัญหาสังคมและสังคมที่ดีเป็นจุดเริ่มต้นและเป็นปลายทาง แต่อาศัยกระบวนการบริหารจัดการทางธุรกิจให้เกิดรายได้เป็นสิ่งสนับสนุน จึงจะถือได้ว่าเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม (Social Entrepreneur) โดยบุคคลที่ต้องกล่าวถึงในฐานะผู้ประกอบการเพื่อสังคม ผู้ฉีกกฎที่ว่า การให้กู้ยืมเงินจากสถาบันการเงิน จะต้องให้กับคนที่มีหลักทรัพย์ค้ำประกันเท่านั้น คือ Professor Muhammad Yunus (ศาสตราจารย์มุฮัมมัด ยูนุส) นายธนาคาร และศาสตราจารย์ด้านเศรษฐศาสตร์ ชาวบังกลาเทศ ผู้เป็นเจ้าของรางวัล โนเบลสาขาสันติภาพ ในปี พ.ศ. 2549 ร่วมกับธนาคาร Grameen Bank หรือธนาคารที่เขาก่อตั้งขึ้นเพื่อผู้ยากไร้แห่งแรกของโลก ซึ่งกำเนิดขึ้นพร้อมกับแนวคิด Micro-Credit โดยมุ่งเน้นให้บุคคลที่มีฐานะยากจนเกินกว่าที่จะได้รับการอนุมัติให้กู้จากธนาคารทั่วไป และผลลัพธ์ที่น่าแปลกใจและสวนทางกับการคาดคะเนของสถาบันการเงินอื่น ๆ นั่นคือ อัตราการชำระหนี้ตรงเวลา และคืนเงินของลูกหนี้ธนาคาร Grameen นั้นสูงกว่า 90% เลยทีเดียว ทำให้ปัจจุบันมีการขยายสาขาไปยังหลายประเทศทั่วโลก ไม่เว้นแม้แต่มหานครนิวยอร์ก ที่สาขาของธนาคารเพื่อผู้ยากไร้ได้ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2551

¹⁰ เพิ่งอ้าง, น. 119.

¹¹ วิลาสินี ขนดีวิทย์, อ้างแล้ว เจริญรทที่ 2, น. 185.

ด้วยแรงบันดาลใจ หลักคิด ในการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจจากเบื้องล่าง โดยให้ประชากรกลุ่มใหญ่ของโลก สามารถมีหนทางในการเอาชนะความยากไร้ก่อให้เกิดความก้าวหน้าด้านสิทธิมนุษยชนของโลก ซึ่งนอกจากธนาคาร Grameen แล้ว Professor Muhammad Yunus ยังมีแนวคิดในการสร้างบริษัทที่ประกอบธุรกิจอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง แต่ราคาไม่แพงและโรงพยาบาลเพื่อคนยากจนในบังคลาเทศ นับเป็นตัวอย่างที่ก่อให้เกิดภาพชัดของการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม (Social Entrepreneur)¹²

ตัวอย่างของกิจการเพื่อสังคมในประเทศอังกฤษที่ประสบความสำเร็จและเป็นกรณีศึกษามีหลากหลายรูปแบบ หลายโครงการ อาทิเช่น

1) BRIGRADE กัดตาการเพื่อพัฒนาผู้ด้อยโอกาส ที่ขาดโอกาสในการมีงานทำและการเข้าถึงคุณภาพชีวิตที่ดีของตนเองและครอบครัว โดยเฉพาะผู้ที่ไร้ที่อยู่ (Homeless) บนถนน Tooley ในกรุงลอนดอน โดยกัดตาการ Brigade นั้นเป็นกิจการเพื่อสังคมที่ให้บริการอาหาร เครื่องดื่ม และเป็นโรงเรียนฝึกอบรวมการทำอาหาร มุ่งเน้นให้ผู้เข้าอบรมได้เพิ่มพูนทักษะวิชาชีพด้านกิจการอาหาร ร่วมกับการเปิดให้บริการในลักษณะกัดตาการแก่บุคคลทั่วไป ผลสำเร็จของกัดตาการ Brigade ทำให้ผู้ด้อยโอกาสมีอาหารอร่อย สะอาด ถูกสุขลักษณะ ตลอดระยะเวลา 6 สัปดาห์ที่เข้าร่วม โครงการ และยังได้รับความรู้สำคัญ จำเป็นในการทำงาน สร้างอาชีพของตนเองได้ในอนาคต ซึ่งกิจการเพื่อสังคมนี้ได้พัฒนา และช่วยเหลือผู้คนในชุมชนเป็นจำนวน 500 คนต่อปี

2) The People's Supermarket ซูเปอร์มาร์เก็ตของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน บนถนน Lamb's Conduit ในกรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ แก้ปัญหาการขาดแคลนศูนย์กระจายสินค้าอุปโภคบริโภคที่มีคุณภาพภายใต้การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนด้วยราคาที่ เป็นธรรม กิจการเพื่อสังคมแห่งนี้มีการดำเนินการในรูปแบบคล้ายสหกรณ์ ที่เชื่อมโยงผลผลิตจากเกษตรกรภายในประเทศอังกฤษ เพื่อมาจัดจำหน่ายอาหารที่มีคุณภาพ เป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภคด้วยราคาที่เหมาะสมและเป็นธรรม ทั้งกับผู้ซื้อและผู้จำหน่ายโดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการร้านและจ้างงานบุคคลในท้องถิ่น ที่สำคัญคือให้ขายในราคาที่ถูกลงถึง 20% แก่สมาชิกโครงการและลดราคา 10% ให้กับนักเรียนนักศึกษา โดยผลสำเร็จของโครงการคือ รายได้เกือบ 1.2 ล้านปอนด์ในแต่ละปี คนในชุมชนได้รับการจ้างงาน และผู้บริโภคทุกคนที่มาซื้อสินค้าและใช้บริการที่ซูเปอร์มาร์เก็ตแห่งนี้ยอมรับในคุณภาพของสินค้าและคุณค่าของโครงการ¹³

¹² เพิ่งอ้าง.

¹³ สานิตย์ หนูนิล, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 7.

2.4 ประเภทของวิสาหกิจเพื่อสังคม

วิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถแบ่งจากการพัฒนา รูปแบบกิจการที่มาจากองค์กรประเภทต่าง ๆ ที่มีความหลากหลายได้ 3 ประเภท คือ

ประเภทแรก วิสาหกิจเพื่อสังคมที่ไม่แสวงหากำไร แต่มีการหารายได้ (Nonprofit with income generating activities) เป็นองค์กรมีส่วนหนึ่งดำเนินงานเพื่อแสวงหากำไร โดยให้ความสำคัญกับพันธกิจทางสังคมมากกว่าผลกำไร และมีเงินทุนในการดำเนินงานจากการบริจาค หรือการสนับสนุนเป็นหลัก วิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทนี้มักพัฒนามาจากองค์กรสาธารณประโยชน์หรือองค์กรการกุศล เช่น มูลนิธิหรือสมาคมต่าง ๆ

ประเภทที่ 2 วิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทลูกผสม (Hybrid) วิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทนี้เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมที่เป็นการผสมผสานระหว่างองค์กรแสวงหาผลกำไรและองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรให้สามารถเชื่อมโยงและสนับสนุนซึ่งกันและกันได้ โดยที่องค์กรแสวงหากำไรจะนำรายได้ไปสนับสนุนองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรที่มีพันธกิจทางสังคมอีกทอดหนึ่ง

ประเภทที่ 3 วิสาหกิจเพื่อสังคมที่พัฒนาจากธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsible Business) วิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทนี้เป็นองค์กรธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์ในการแสวงหากำไร และมีการเอากำไรกลับคืนสู่ผู้ถือหุ้นหรือเจ้าของแต่ในขณะเดียวกันก็ได้ให้ความสำคัญกับพันธกิจทางสังคมควบคู่ไปกับพันธกิจทางธุรกิจด้วย โดยมีการเชื่อมโยงการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมเข้าสู่กระบวนการปกติของธุรกิจ¹⁴

รูปแบบของวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยนั้นมีความหลากหลาย ตั้งแต่รูปแบบบริษัท ห้างหุ้นส่วน สหกรณ์ สมาคม มูลนิธิ หรือแม้แต่โรงเรียน ภาพของวิสาหกิจเพื่อสังคมกับบริษัทที่ทำการเพื่อสังคม (CSR) อาจมีความทับซ้อนกันในสายตาของผู้ที่เพิ่งรู้จักวิสาหกิจเพื่อสังคม แม้ว่าวิสาหกิจเพื่อสังคมจะมีความใกล้เคียงกับบริษัทที่ทำการเพื่อสังคม (CSR) ในบางแง่มุม แต่เมื่อพิจารณาอย่างรอบคอบแล้วจะเห็นว่า วิสาหกิจเพื่อสังคมมีความแตกต่างจากบริษัทที่ทำการเพื่อสังคม (CSR) อย่างมีนัยสำคัญทีเดียว การศึกษามาตรการจูงใจในการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมจำเป็นต้องแยกแยะลักษณะขององค์กรที่เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมออกจากองค์กรประเภทอื่น ๆ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน เนื่องจากความเข้าใจถึงความความเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมจะทำให้สามารถปรับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับประเภทองค์กรที่ศึกษา ซึ่งองค์กรเพื่อสังคมบางประเภทได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีอยู่แล้วในปัจจุบัน เช่น มูลนิธิหรือสมาคมที่ได้รับการประกาศให้เป็นองค์กรการกุศล ตามประกาศรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

¹⁴ รัตพงษ์ สอนสุภาพ, บุญสม เกษประดิษฐ์, “ความมั่นคงของวิสาหกิจเพื่อสังคมเส้นทางสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน,” วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, ปีที่ 9, ฉบับที่ 3, (กันยายน-ธันวาคม 2561), น. 30.

สามารถได้รับยกเว้นภาษีเงินได้จากการประกอบกิจการ ดังนั้น ความแตกต่างระหว่างองค์กรหรือสาธารณกุศล บริษัทที่ทำกิจกรรมเพื่อสังคมและวิสาหกิจเพื่อสังคมจะพิจารณาจากประเด็นการจัดตั้งและสถานะทางกฎหมาย ลักษณะการประกอบกิจการและตัวอย่างขององค์กรในประเทศไทย ปัจจุบันผู้ประกอบการจำนวนมากทั้งในยุโรป เห็นว่า บริษัทที่ทำกิจกรรมเพื่อสังคมอาจไม่เพียงพอและจำเป็นต้องมีรูปแบบการทำประโยชน์จากภาคธุรกิจที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) เป็นการพัฒนาต่อยอดจากแนวคิดบริษัทที่ทำกิจกรรมเพื่อสังคม โดยเน้นการแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการหารายได้อย่างยั่งยืน เพื่อความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ ในประเทศไทยมีนักวิชาการที่ให้ความหมายของวิสาหกิจเพื่อสังคมไว้ เช่น ดร.การดี เลี้ยวไพโรจน์ ให้คำนิยามวิสาหกิจเพื่อสังคม คือ กิจการที่ใช้กำไรจากการประกอบการเพื่อวัตถุประสงค์ในการแก้ไขหรือพัฒนาสังคม ซึ่งต่างจากบริษัทที่ทำกิจกรรมเพื่อสังคม (CSR) ตรงที่บริษัทยังคงมีเป้าหมายเพื่อแสวงหากำไรสูงสุดแต่ต้องตอบแทนสังคม ไม่ใช่การมีเป้าหมายเพื่อสร้างกำไรควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคม¹⁵

คุณลักษณะของวิสาหกิจเพื่อสังคม

สิ่งที่เป็นแก่นหลักของการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของวิสาหกิจเพื่อสังคมยังคงมุ่งหวัง คือ การดำเนินการเพื่อหาทางแก้ปัญหาอย่างยั่งยืนเกี่ยวกับสังคมและชุมชน โดยคำนึงถึงประโยชน์สู่สังคมเป็นหลัก ซึ่งการดำเนินการของวิสาหกิจเพื่อสังคมมี “ความหลากหลาย” ทั้งรูปแบบการดำเนินธุรกิจ และวิธีดำเนินการที่อิสระ (Diversity & Independence) แต่จะมีลักษณะที่สำคัญที่สามารถบ่งชี้ได้ว่า การดำเนินงานดังกล่าวเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมตามลักษณะดังต่อไปนี้

ประการที่ 1 มีพันธกิจขององค์กรเพื่อแก้ปัญหาของสังคมที่ส่งผลกระทบต่อสังคมและมีการคำนึงถึงความยั่งยืนทางการเงิน (Sustainability) เป็นการให้ความสำคัญทั้งด้านสังคมในการสร้างประโยชน์และการสร้างรายได้ให้แก่องค์กรเพื่อการลงทุนต่อไปได้อย่างยั่งยืน

ประการที่ 2 มีการใช้กลไกการตลาดและการคิดค้นนวัตกรรม ซึ่งสามารถนำไปใช้และมีประสิทธิภาพทางการแข่งขันในตลาดได้จริง (Competitiveness)

ประการที่ 3 รายได้ส่วนใหญ่ขององค์กรต้องมาจากการดำเนินธุรกิจ ไม่ใช่มุ่งเน้นเพียงเงินบริจาค (Self-sustain) เพื่อเป็นการพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

ประการที่ 4 ผลกำไรจากการดำเนินงานขององค์กรส่วนใหญ่ ต้องนำกลับมาลงทุนเพื่อสังคมหรือองค์กร (Reinvest)

¹⁵ โภทศ ดิสิลธรรม, องค์กรทำดีเพื่อสังคม, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: นำอักษรการพิมพ์, 2554), น. 99-100.

ประการที่ 5 วิสาหกิจเพื่อสังคมจะมีการติดต่อความร่วมมือกับทุกภาคส่วน ในสังคมสามารถประสานการทำงานร่วมกับทุกฝ่ายโดยไม่มีข้อจำกัดมาผูกมัดหรือเป็นอุปสรรคในการดำเนินงาน (No Boundary)¹⁶

ดังนั้น การเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมหรือกิจการเพื่อสังคมเป็นการดำเนินงานที่เปลี่ยนแปลงแนวคิดการทำธุรกิจที่คำนึงถึงเพียงกำไรสูงสุดที่ได้รับมาจากการดำเนินการ มาเป็นประสิทธิภาพสูงสุดเพื่อประโยชน์แก่สังคมและสามารถอยู่ได้อย่างยั่งยืนขององค์กรและชุมชนไปพร้อม ๆ กัน

2.5 ประโยชน์ของวิสาหกิจเพื่อสังคม

วิสาหกิจเพื่อสังคม เป็นกิจการที่เกิดขึ้นเพื่อแก้ปัญหาสังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม โดยให้ความสำคัญกับวัตถุประสงค์หลักของวิสาหกิจเพื่อสังคมในฐานะเป็นเครื่องมือช่วยส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต

2.5.1 การส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับวิสาหกิจเพื่อสังคม

การประชาสัมพันธ์และสร้างการรับรู้แก่ธุรกิจเอกชนที่เป็นผู้ร่วมลงทุนและผู้บริจาคให้ทราบประโยชน์ในการเข้ามาสนับสนุนธุรกิจวิสาหกิจเพื่อสังคม ซึ่งจะช่วยให้ธุรกิจเอกชนสามารถเข้าใจงบประมาณด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงตามวัตถุประสงค์ รวมทั้งสามารถดำเนินธุรกิจควบคู่ไปกับการดำเนินงานด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อองค์กรและยังสามารถช่วยให้วิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถพัฒนาไปได้อย่างยั่งยืน¹⁷

2.5.2 การพัฒนาขีดความสามารถของวิสาหกิจเพื่อสังคม

ภาครัฐควรให้ความสำคัญกับวิสาหกิจเพื่อสังคมที่จัดตั้งขึ้น โดยผู้ประกอบการรายใหม่ (New Social Entrepreneurs) ซึ่งมีแนวโน้มเติบโตมากยิ่งขึ้น เนื่องจากผู้ประกอบการรายใหม่มักประสบปัญหาด้านเงินทุนในด้านการระดมทุนเพื่อเริ่มกิจการและขยายกิจการ รวมทั้งผู้ประกอบการบางกลุ่มยังขาดทักษะในการดำเนินงาน โดยมีความเห็นว่า กองทุนร่วมลงทุนใน

¹⁶ ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, โครงการศึกษารูปแบบการจัดการกิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise : SE) สำหรับผู้สูงอายุ (รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ (Final Report)), (พฤศจิกายน 2561), น. 2-4, 2-5.

¹⁷ สถาบันวิทยาการตลาดทุน, “การขับเคลื่อนวิสาหกิจเพื่อสังคม : จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ,” นักศึกษาหลักสูตรผู้บริหารระดับสูง สถาบันวิทยาการตลาดทุน รุ่นที่ 21, สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2565, จาก <http://www.cma.in.th>>cma>pdf.

ลักษณะธุรกิจเงินร่วมทุนเพื่อสังคมมีความเหมาะสมสำหรับผู้ประกอบการรายใหม่ เนื่องจากผู้ระดมทุนมักมีลักษณะเป็นมูลนิธิซึ่งให้การสนับสนุนเป็นราย โครงการ เน้นการจัดสรรเงินโดยคำนึงถึงความจำเป็น และไม่เข้าไปแทรกแซงการบริหารของวิสาหกิจเพื่อสังคม นอกจากนี้ ภาครัฐควรให้การสนับสนุนด้วยการนำเสนอตัวอย่างวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ประสบความสำเร็จแก่ผู้ประกอบการรายใหม่ เพื่อเป็นแนวทางในการประกอบธุรกิจต่อไป¹⁸

การส่งเสริมนวัตกรรมทางสังคม เป็นอีกกลยุทธ์สำคัญที่ทำให้เป็นกิจการเพื่อสังคม เพราะกิจการเพื่อสังคมกำลังทำทาบกับปัญหาทางสังคมและการอยู่รอดในเชิงธุรกิจ ดังนั้น กิจการเพื่อสังคมที่จะสามารถตอบโจทย์นี้ได้ ต้องไม่คิดและทำด้วยวิธีการแบบเดิม ๆ ความคิดสร้างสรรค์ของผู้ประกอบการและความมีส่วนร่วมของสังคมจะเป็นกลไกสำคัญที่คิดค้นนวัตกรรมทางสังคมที่สร้างการเปลี่ยนแปลงได้อย่างแท้จริง¹⁹

2.5.3 การส่งเสริมการเข้าถึงเงินทุนของวิสาหกิจเพื่อสังคม

การพัฒนาตลาดเงินและตลาดทุนเพื่อใช้ในการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคมที่หลากหลายและสร้างช่องทางของแหล่งเงินทุนใหม่ๆ เช่น เงินบริจาค เงินรายได้จากการประกอบธุรกิจเพื่อสังคม เงินสนับสนุนจากองค์กรระหว่างประเทศ เงินร่วมลงทุนจากผู้ประกอบการหรือนักลงทุนรายย่อย แหล่งทุนสนับสนุนจากรัฐ กองทุนรวม (Mutual Fund) ธุรกิจเงินร่วมทุน (Venture Capital) เป็นต้น รวมทั้งการสร้างตลาดแหล่งเงินทุนโดยเฉพาะสำหรับวิสาหกิจเพื่อสังคมและสร้างแรงจูงใจให้แก่นักลงทุน เช่น การลดหย่อนภาษี มาตรการบริหารจัดการความเสี่ยง และมาตรฐานในการจัดผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น²⁰

สำหรับทุนทางสังคมของกิจการเป็นปัจจัยที่สำคัญไม่แพ้ไปกว่าเงินทุนในธุรกิจ และอาจจะเป็นสิ่งจำเป็นที่ขาดไม่ได้ และไม่สามารถกู้ยืมได้ หากแต่ผู้ประกอบการทางสังคมต้องรู้ว่า กิจการของตนมีความเกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้เสีย และผู้เกี่ยวข้องใด และได้มีการบริหารจัดการความสัมพันธ์กับแต่ละส่วนได้เหมาะสมและเพียงพอหรือไม่ เพราะการสร้างทุนทางสังคมเหล่านี้ เป็นเสมือนการวางรากฐานความเข้มแข็งของธุรกิจบนชุมชน และสังคมให้เป็นแรงขับเคลื่อนองค์กรไปได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน²¹

2.5.4 การจัดเก็บภาษีในการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม

¹⁸ เพิ่งอ้าง.

¹⁹ สานิตย์ หนูนิล, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 7.

²⁰ สถาบันวิชาการตลาดทุน, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 17.

²¹ เพิ่งอ้าง.

การสนับสนุนนโยบายรัฐผ่านมาตรการภาษี (Tax Incentive) โดยการให้ความสำคัญของการสนับสนุนสิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมและนักธุรกิจเอกชน ใน 3 ประการ คือ 1) ช่วยลดต้นทุนในการบริหารจัดการให้กับวิสาหกิจเพื่อสังคม 2) สร้างแรงจูงใจให้กับธุรกิจเอกชนที่ร่วมลงทุนและผู้บริจาคในการสนับสนุนการพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคม และ 3) การเข้ามาสนับสนุนจากภาครัฐจะยิ่งช่วยลดภาระในการแก้ปัญหาชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อมได้ในระยะยาว เนื่องจากแรงจูงใจจากนโยบายภาษีของภาครัฐจะกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจะสร้างผลดีต่อระบบเศรษฐกิจในทุกระดับรวมทั้งสังคมและสิ่งแวดล้อมที่มีคุณภาพ²²

2.5.5 การส่งเสริมระบบตลาดของวิสาหกิจเพื่อสังคม

ประสิทธิภาพเชิงธุรกิจ ในตัวชี้วัดและการประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรในเชิงธุรกิจความสามารถในการแข่งขัน การเข้าถึงตลาด ประสิทธิภาพในการบริหารและการดำเนินงาน ซึ่งเป็นปัจจัยที่กิจการเพื่อสังคมส่วนใหญ่ไม่ได้ให้ความสำคัญมากนัก แต่เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความอยู่รอดและความยั่งยืนขององค์กร สำหรับภาคีเครือข่ายและการเชื่อมโยงกับธุรกิจกระแสหลัก กิจการเพื่อสังคมมักเริ่มต้นด้วยกิจการที่มีขนาดเล็ก ซึ่งหมายถึง การสร้างการเป็นที่รู้จักในสังคม ตลอดจนกลุ่มลูกค้านั้น ไม่สามารถเทียบกับพลังขององค์กรธุรกิจกระแสหลักได้ ตลอดจนอำนาจการต่อรองที่น้อยกว่า และความเสี่ยงขององค์กรในการวางตำแหน่งทางการตลาดที่ค่อนข้างสูง ดังนั้น เครือข่ายและความเชื่อมโยงกับธุรกิจกระแสหลัก จึงเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งในการบริหารความเสี่ยง สร้างความเข้มแข็ง และการต่อยอดเพื่อสร้างตำแหน่งทางธุรกิจ เพื่อให้องค์กรสามารถขับเคลื่อนอยู่ในกลไกตลาดได้ถึงแม้จะมีข้อจำกัดทางทรัพยากร รวมถึงการขายและการเติบโตของกิจการ เป็นหัวใจสำคัญของคำว่า “กิจการ” ไม่ว่าจะเป็นฐานลูกค้า สินค้าบริการ พื้นที่ตลาด เพื่อสร้างความยั่งยืนขององค์กร เช่นเดียวกัน ในกิจการเพื่อสังคม ไม่เพียงแต่ขยายกิจการเพื่อเป้าประสงค์ในการตอบโต้ผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ และความมั่นคงขององค์กร (Economic Value Creation) เท่านั้น แต่เป็นไปเพื่อขยายผลกระทบทางสังคม (Social Value Creation) ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักและเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญของกิจการเพื่อสังคมอย่างแท้จริง²³

2.6 หลักการภาษีอากรเกี่ยวกับการประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคม

2.6.1 หลักการภาษีอากรที่ดี

²² สถาบันวิชาการตลาดทุน, *ฮ้างแล้ว เริงอรรถที่ 17*.

²³ *เท็งฮ้าง*.

ภาษีเงินได้ตามประมวลรัษฎากรเป็นแหล่งรายได้สำคัญของรัฐที่จัดเก็บจากรายได้ประชาชน ฉะนั้นผู้มีเงินได้ทุกคนไม่ว่าจะเป็นเงินได้ชนิดใดประเภทใด หากไม่มีกฎหมายยกเว้นให้แล้วย่อมต้องเสียภาษี อันได้แก่ บุคคลธรรมดา ผู้ถึงแก่ความตายในระหว่างปีภาษี กองมรดกที่ยังมิได้แบ่ง และห้างหุ้นส่วนสามัญ นิติบุคคลหรือคณะบุคคลที่มีใช้นิติบุคคล โดยมีฐานภาษี คือ เงินได้สุทธิซึ่งคำนวณจากการนำเงินได้พึงประเมินตลอดทั้งปีภาษีมาหักด้วยค่าใช้จ่ายและค่าลดหย่อนต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด ในการจัดเก็บภาษีอากรมีหลักเกณฑ์ที่มีวิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัย Adam Smith วางรากฐาน โดยมีหลักเกณฑ์ 4 ประการ คือ

1. หลักความเป็นธรรม (Equity)

Adam Smith มีความเห็นว่า ประชาชนในรัฐฯหนึ่งควรมีส่วนช่วยรัฐบาลในการบริหารประเทศ โดยการบริจาคทรัพย์สิน หรือเงินทองตามส่วนแห่งความสามารถในการหารายได้หรือทรัพย์สิน ซึ่งได้รับมาเพราะความคุ้มครองของรัฐ หากพิจารณาตามหลักนี้ก็หมายความว่า รัฐควรเก็บภาษีจากผู้มีหน้าที่เสียภาษีซึ่งอยู่ในฐานะเท่าเทียมกัน โดยทั่วถึงไม่ควรมีการให้อภิสิทธิ์ด้วยวิธีการยกเว้นภาษีหรือลดภาษีให้แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นการเฉพาะ²⁴ หลักความเป็นธรรมนี้จึงต้องสอดคล้องกับหลักแห่งความเป็นสัดส่วนหรือส่วนแห่งความสามารถ (Ability to Pay) กล่าวคือ การเสียภาษีกำหนดให้ผู้มีรายได้ทุกคนต้องเสียภาษีอย่างเท่าเทียมกัน แต่มิได้หมายความว่า จะต้องเสียภาษีในจำนวนที่เท่ากัน เพราะการจะให้ผู้มีรายได้มากเสียภาษีในอัตราเดียวกับผู้มีรายได้ได้น้อยจะเป็นการขัดกับหลักความเป็นสัดส่วน เพราะเงินจำนวนที่เท่ากันจะมีความสำคัญต่างกันไปสำหรับคนที่มียาได้ ฐานะ ชีวิต และความเป็นอยู่ต่างกัน สัดส่วนของภาษีที่ต้องเสียจึงควรแตกต่างกันไปตามความสามารถในการหารายได้

อย่างไรก็ตาม นักเศรษฐศาสตร์รุ่นหลังได้พยายามอธิบายหลักความเป็นธรรมของ Adam Smith เพื่อให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ

1) หลักความเป็นธรรมสัมบูรณ์ (Principle of Absolute Equity) คือ การวัดความเป็นธรรมในรูปของตัวเงิน กล่าวคือ ผู้เสียภาษีจะต้องเสียภาษีในจำนวนที่เท่ากันทุกคน การจัดเก็บภาษीलักษณะนี้แสดงให้เห็นว่าหลักความเป็นธรรมสัมบูรณ์มิได้พิจารณาเรื่องความต่างของความสามารถของผู้เสียภาษี

2) หลักความเป็นธรรมสัมพัทธ์ (Principle of Relative Equity) คือ การวัดความเป็นธรรมโดยพิจารณาถึงความสามารถของผู้เสียภาษี หรือผลประโยชน์ที่ผู้เสียภาษีพึงจะได้รับจากรัฐด้วย²⁵

²⁴ ปรีดา นาคนวนทิม, ภาษีอากรสำหรับนักเศรษฐศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521), น. 31.

²⁵ เท็งฮ้าง, น. 32.

2. หลักความแน่นอน (Certainly)

Adam Smith มีความเห็นว่า ภาษีอากรที่จะจัดเก็บจะต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่แน่นอน ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสมเหตุสมผล มิใช่ตามอำเภอใจของผู้กำหนดหลักเกณฑ์ ความแน่นอนนี้มุ่งเน้นถึงเรื่องระยะเวลาในการชำระภาษี อัตราภาษี วิธีการชำระภาษี และสถานที่เสียภาษี ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เสียภาษามีโอกาสปรับปรุงวิธีการดำเนินธุรกิจของตนเองและเตรียมค่าใช้จ่ายในการเสียภาษีอากรไว้ล่วงหน้า พร้อมทั้งสามารถชำระค่าภาษีอากรได้อย่างถูกต้องครบถ้วนตามระยะเวลาที่กำหนดไว้²⁶

3. หลักความสะดวก (Convenience)

Adam Smith มีความเห็นว่า เมื่อประชาชนมีภาระต้องชำระค่าภาษี รัฐจึงมีหน้าที่ที่จะต้องอำนวยความสะดวกนี้ให้แก่ผู้เสียภาษี โดยการเรียกเก็บภาษีอากรทุกประเภทควรเรียกเก็บตามระยะเวลาที่เหมาะสมและตามวิธีที่สะดวกที่สุดแก่ผู้เสียภาษีอากร เพื่อมิให้ผู้เสียภาษีเกิดความขบถต่อการชำระภาษี ภาษีที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้เสียภาษีมากที่สุดก็คือ ภาษีมูลค่าเพิ่ม ซึ่งประชาชนได้ชำระค่าภาษีนี้ไปแล้วพร้อมกับการชำระค่าสินค้าและบริการ²⁷

4. หลักความประหยัด (Economy)

Adam Smith มีความเห็นว่า ค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บภาษีควรถูกจำกัดให้น้อยที่สุดทั้งฝ่ายผู้จัดเก็บและฝ่ายผู้เสียภาษี อีกทั้งการจัดเก็บภาษีไม่ควรจะทำให้ประชาชนได้รับผลกระทบมากเกินไป อันนำไปสู่การหลีกเลี่ยงภาษี หรือ การรั่วไหลของเงินภาษี ไม่ว่าจะเพราะอัตราภาษีสูงเกินไป หรือการออกกฎหมายมีช่องโหว่ก็ตาม ซึ่งส่วนแล้วแต่ทำให้เกิดความไม่ประหยัด²⁸

แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีอากร

ในการศึกษามาตรการจูงใจในการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคม จะต้องทำความเข้าใจนิยามของวิสาหกิจเพื่อสังคม ประเภทของวิสาหกิจเพื่อสังคม สิทธิประโยชน์ด้านภาษีที่วิสาหกิจเพื่อสังคมจะได้รับ และสิทธิประโยชน์ด้านการเงินที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจเพื่อสังคม จะต้องศึกษาถึงแนวคิดในการจัดเก็บภาษีข้างต้นด้วย เนื่องจากกฎหมายไทยขององค์กรบางประเภทได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีเพื่อสนับสนุนส่งเสริมภารกิจขององค์กรนั้น ๆ สำเร็จลุล่วงตามพันธกิจที่กำหนดไว้ ซึ่งมาตรการทางภาษีส่วนใหญ่จะบังคับใช้เฉพาะองค์กรที่มีภารกิจสอดคล้องกับนโยบายภาครัฐในการพัฒนาประเทศและอาจได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งต่างหากจากธุรกิจประเภทอื่น

²⁶ เเพ็งอ้าง, น.34.

²⁷ เเพ็งอ้าง, น.35.

²⁸ เเพ็งอ้าง, น.36

ความหมายของภาษีในเชิงนิติศาสตร์ มีการให้ความหมายของภาษีในเชิงนิติศาสตร์ ในอดีตนั้นภาษีมียุทธศาสตร์มาจากการแลกเปลี่ยนทรัพย์สินของตนกับความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สินของตน แต่ในปัจจุบันภาษีตั้งอยู่บนฐานของ “หน้าที่ของความร่วมมือของราษฎร” เมื่อมีลักษณะเป็นหน้าที่ดังกล่าวแล้ว การเสียภาษีจึงต้องอาศัยจิตสำนึกและการให้ความร่วมมือของประชาชน เพื่อให้การจัดเก็บภาษีมมีประสิทธิภาพและสามารถนำไปพัฒนาประเทศต่อไปได้” การพิจารณาถึงลักษณะของภาษีอากรจำเป็นต้องศึกษาผ่านการนิยามความหมายของภาษีของนักวิชาการต่าง ๆ เพื่อหาจุดเชื่อมโยงและลักษณะสำคัญของภาษี

Gaston JEZE มีความเห็นว่า “ภาษี คือ เงินที่เรียกเก็บจากเอกชน โดยการใช้อำนาจบังคับเป็นการถาวรละไม่มีสิ่งตอบแทน”³⁰

Paul GAUDEMONT มีความเห็นว่า “ภาษี คือ เงินที่รัฐบังคับจัดเก็บโดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อครอบคลุมภาระรายจ่ายสาธารณะและเพื่อกระจายภาระรายจ่ายดังกล่าวตามกำลังความสามารถในการให้ของพลเมือง”³¹

BELTRAM มีความเห็นว่า “ภาษีเป็นเงินตราที่เรียกเก็บจากผู้เสียภาษีตามหลักความสามารถในการรับภาระสาธารณะนั้น เป็นการใช้อำนาจบังคับอันทำให้เกิดการโอนทรัพย์สินอย่างถาวร และไม่มีผลประโยชน์ตอบแทนโดยตรงต่อผู้เสียภาษี เนื่องจากรายได้ดังกล่าวนำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ที่รัฐได้กำหนดไว้”³²

ศาสตราจารย์ ดร. สุภลักษณ์ พิณภูวคต มีความเห็นว่า “กฎหมายภาษีเป็นกฎหมายที่กำหนดส่วนแบ่งภาระสาธารณะที่ประชาชนต้องรับผิดชอบตามสัดส่วน และอยู่ในรูปแบบของเงินตราโดยรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรมหาชนเป็นผู้ใช้อำนาจบังคับจัดเก็บ จำนวนภาษีที่ประชาชนผู้เสียภาษีต้องรับภาระนั้นจะเป็นไปตามสัดส่วนของความสามารถในการรับภาระสาธารณะของแต่ละบุคคล และวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บภาษีก็เพื่อนำเงินตราดังกล่าวไปใช้ในการสาธารณะ”³³

²⁹ อรพิน ผลสุวรรณย์ สบายรูป, กฎหมายการคลัง, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557), น. 92.

³⁰ เพ็งอ้าง, น. 93.

³¹ เพ็งอ้าง, น. 93-94.

³² สุภลักษณ์ พิณภูวคต, กฎหมายภาษีอากร, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร : สยามเพลส แมเนจเมนท์, 2556), น. 2.

³³ เพ็งอ้าง, น. 3.

ศาสตราจารย์ ดร. อรพิน ผลสุวรรณย์ สบายรูป มีความเห็นว่า “ภาษี คือ เงินที่รัฐใช้อำนาจบังคับเรียกเก็บจากบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลตามกฎหมายเอกชนหรือกฎหมายมหาชนเป็นการถาวรและไม่มีสิ่งตอบแทนโดยตรง ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความสามารถในการเสียภาษีของผู้เสียภาษีเพื่อครอบคลุมภาระรายจ่ายสาธารณะหรือเพื่อแทรกแซงอื่น ๆ ของรัฐ”³⁴

รองศาสตราจารย์ ดร. สุปรียา แก้วละเอียด มีความเห็นว่า “ภาษี คือ เงินที่รัฐใช้อำนาจมหาชนในการบังคับจัดเก็บจากประชาชน เพื่อภาระสาธารณะ หรือเพื่อแทรกแซงในกิจการด้านอื่น ๆ ของรัฐ ต้องไม่มีผลตอบแทนโดยตรงต่อผู้เสียภาษี”³⁵

องค์ประกอบของภาษี ภาษีเป็นรายได้ของรัฐที่บังคับจัดเก็บมาจากประชาชน โดยที่ประชาชนมิได้รับผลประโยชน์ตอบแทนโดยตรง ดังนั้น ภาษีจึงจำเป็นต้องมีองค์ประกอบทั้งหมด 4 ประการ ได้แก่

(1) ภาษีต้องจัดเก็บในรูปของเงินตรา ในอดีตรัฐอาจจัดเก็บรายได้จากประชาชนในรูปแบบอื่น ดังตัวอย่างเช่น การเกณฑ์แรงงาน การเรียกเอาทรัพย์สินอื่นที่มีใช้เงิน³⁶ แต่เมื่อวิวัฒนาการทางการเงินทำให้เงินตราเป็นสื่อกลางของการทำธุรกรรมต่าง ๆ รัฐจึงจัดเก็บภาษีในรูปของเงินตรา³⁷ ทั้งนี้ การจัดเก็บภาษีในรูปของเงินตราก่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารการจัดเก็บภาษีซึ่งเป็นประโยชน์ต่อรัฐและผู้มีหน้าที่เสียภาษี³⁸

(2) ภาษีมียุทธศาสตร์การบังคับ โดยปกติประชาชนไม่ยอมเสียทรัพย์สินของตนไปให้แก่คนอื่น แม้จะทราบได้ว่าทรัพย์สินเหล่านั้นนำไปเพื่อบริหารประเทศ จึงจำเป็นต้องมีการใช้อำนาจรัฐเพื่อบังคับให้ประชาชนเสียภาษีให้แก่รัฐ ยุทธศาสตร์การบังคับจัดเก็บนี้ทำให้ภาษีมืดแตกต่างจากการบริจาคเงินให้ภาครัฐ³⁹ อย่างไรก็ตาม การจัดเก็บภาษีจำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนของประชาชนซึ่งเป็นไปตามระบอบประชาธิปไตย⁴⁰

³⁴ อรพิน ผลสุวรรณย์ สบายรูป, *อั่งแล้ว เจริญธรรม* ที่ 29, น. 94.

³⁵ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, *การควบคุมความชอบด้วยกฎหมายของภาษีอากรโดยองค์การตุลาการในประเทศไทย* (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์), จัดทำโดยสุปรียา แก้วละเอียด, (กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558), น. 14.

³⁶ เอื้ออารีย์ อึ้งจะนิล, *หลักกฎหมายการคลัง*, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2558), น. 78.

³⁷ อรพิน ผลสุวรรณย์ สบายรูป, *อั่งแล้ว เจริญธรรม* ที่ 29.

³⁸ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, *อั่งแล้ว เจริญธรรม* ที่ 35, น. 15.

³⁹ อรัญ ธรรมมโน, *ความรู้ทั่วไปทางการคลัง*, (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง, 2548), น. 72.

⁴⁰ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, *อั่งแล้ว เจริญธรรม* ที่ 35, น. 15.

(3) ภาษีมีลักษณะที่จัดเก็บเป็นการถาวร องค์ประกอบอีกประการของภาษี คือ การมีลักษณะที่จัดเก็บเป็นการถาวร คำว่า ถาวรในที่นี้หมายความว่า เมื่อมีการจัดเก็บภาษีแล้ว รัฐมีสิทธิขาดในภาษีที่จัดเก็บมาเป็นการถาวร⁴¹ ผู้เสียภาษีจึงไม่อาจเรียกคืนภาษีจากรัฐได้⁴²

(4) ภาษีเป็นรายได้ที่ไม่ให้ผลประโยชน์ตอบแทนโดยตรงแก่ผู้จ่าย เมื่อมีการเสียภาษีแล้ว รัฐมิได้มีข้อผูกมัดที่จะต้องนำเงินภาษีไปตอบแทนแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะ⁴³ ผู้เสียภาษีมิได้รับประโยชน์จากภาษีเป็นการส่วนตัว เนื่องจากภาษีเป็นเงินที่รัฐต้องนำไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์มหาชน⁴⁴ ผู้เสียภาษีจะได้รับประโยชน์จากภาษีที่จ่ายไปในลักษณะผลประโยชน์โดยอ้อมเท่านั้น ผลประโยชน์โดยอ้อมมีตัวอย่างเช่น ถนนที่รัฐสร้างขึ้นด้วยภาษีไม่อาจระบุได้ว่าใช้เงินภาษีของใคร แต่ประชาชนอาจเข้าไปใช้ประโยชน์ในถนนนั้นได้ ลักษณะของภาษีในข้อนี้ทำให้ภาษีมีความแตกต่างจากค่าใบอนุญาต ค่าธรรมเนียม และค่าสัมปทานต่าง ๆ ซึ่งผู้จ่ายจะได้รับประโยชน์โดยตรง⁴⁵

ทั้งนี้ ลักษณะของมาตรการจูงใจในการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นการส่งเสริมนโยบายทางเศรษฐกิจในด้านต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยจะกล่าวถึงความสำคัญในวัตถุประสงค์ของภาษี ดังนี้

1. ภาษีเป็นการอำนวยการรายได้ให้แก่รัฐ ภาษีในฐานะเป็นรายได้หลักของรัฐ รายได้สาธารณะเป็นเครื่องมือทางการคลังที่สำคัญ โดยอาจแบ่งออกเป็นสองประเภทอันได้แก่ รายได้ที่ เป็นภาษี และรายได้ที่ไม่เป็นภาษี รายได้ที่เป็นภาษีนั้นมีสัดส่วนอยู่ที่ประมาณ 80-90 % ของรายได้สาธารณะทั้งหมด⁴⁶ ภาษีจึงเป็นรายได้หลักของรัฐที่นำไปใช้ในการบริหารราชการแผ่นดิน ด้วยเหตุนี้ การอำนวยการรายได้ให้แก่รัฐ จึงเป็นวัตถุประสงค์หลักและวัตถุประสงค์แรกของการจัดเก็บภาษี โดยทั่วไป ปริมาณการจัดเก็บภาษีจะมากหรือน้อย มักขึ้นอยู่กับรายจ่ายที่รัฐต้องรับภาระ หากมีรายจ่ายมาก รัฐต้องจัดเก็บภาษีมาก แต่หากมีรายจ่ายน้อย รัฐก็จัดเก็บภาษีน้อยตาม⁴⁷ อย่างไรก็ตาม แม้การอำนวยการรายได้จะเป็นวัตถุประสงค์หลักของการจัดเก็บภาษี การเก็บภาษีย่อมก่อให้เกิด

⁴¹ อรพิน ผลสุวรรณ สบายรูป, *อั่งแล้ว เจริญรอดที่* 29, น. 95.

⁴² ศุภลักษณ์ พินิจภูวดล, *อั่งแล้ว เจริญรอดที่* 32, น. 10.

⁴³ อรัญ ธรรมมโน, *อั่งแล้ว เจริญรอดที่* 39, น. 73.

⁴⁴ ศุภลักษณ์ พินิจภูวดล, *อั่งแล้ว เจริญรอดที่* 32, น. 9.

⁴⁵ อรัญ ธรรมมโน, *อั่งแล้ว เจริญรอดที่* 39, น. 73.

⁴⁶ สุปรียา แก้วละเอียด, *กฎหมายการคลัง ภาคงบประมาณแผ่นดิน*, (กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน, 2560), น. 30.

⁴⁷ อรัญ ธรรมมโน, *อั่งแล้ว เจริญรอดที่* 39, น. 75.

ผลกระทบอย่างอื่นตามมา รัฐจึงจัดเก็บภาษีเพื่อวัตถุประสงค์อื่นด้วย อาทิ การสร้างความเป็นธรรม การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ การควบคุมการบริโภค และการตอบสนองนโยบายอื่น ๆ ของรัฐ⁴⁸

2. การใช้ภาษีเพื่อการแทรกแซงระบบเศรษฐกิจ การจัดเก็บภาษีมีผลทำให้ประชาชนมีรายได้และทรัพย์สินน้อยลง การกำหนดรายละเอียดของกฎหมายภาษีจึงมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยตรง หากรัฐกำหนดให้สิทธิประโยชน์แก่การประกอบธุรกิจลักษณะใด ข่อมเป็นการจูงใจให้ประชาชนประกอบธุรกิจลักษณะดังกล่าว ในทางกลับกัน หากรัฐเพิ่มภาระภาษีให้กับการประกอบธุรกิจใด ข่อมทำให้ธุรกิจดังกล่าวมีต้นทุนเพิ่มมากขึ้น การแทรกแซงระบบเศรษฐกิจจึงอาจแบ่งออกเป็น 3 ประการอันได้แก่ การควบคุมการบริโภคและการผลิต และวิธีประกอบธุรกิจ การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ และการส่งเสริมอุตสาหกรรม⁴⁹ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1)การควบคุมการบริโภคและการผลิต และวิธีประกอบธุรกิจ ในกรณีที่รัฐเห็นว่าสินค้าหรือบริการใดมีความฟุ่มเฟือย ก่อให้เกิดโทษแก่ร่างกาย หรือเป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม รัฐมักใช้การกำหนดอัตราภาษีที่สูงกว่าการจัดเก็บภาษีจากสินค้าหรือบริการทั่วไป เพื่อให้ราคาของสินค้าและบริการเหล่านั้นเพิ่มขึ้นด้วยเหตุของภาษีและเป็นผลทำให้ประชาชนลดการบริโภคลง

(2)การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ หน้าที่สำคัญในทางเศรษฐกิจประการหนึ่งของรัฐคือ การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจโดยไม่ให้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงมากจนเกินไป⁵⁰ มาตรการทางภาษีเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ใช้ในการรักษาเสถียรภาพดังกล่าว ในกรณีที่มีสถานะเงินเฟ้อ รัฐอาจต้องมีการเพิ่มอัตราภาษีหรือเพิ่มประเภทภาษีเพื่อจัดเก็บภาษีเพื่อจัดเก็บมากยิ่งขึ้น ในทางกลับกัน ในกรณีที่เศรษฐกิจตกต่ำ รัฐพึงยกเลิก ยกเว้น หรือลดการจัดเก็บภาษีเพื่อให้ประชาชนมีเงินในการใช้สอยเพิ่มขึ้น⁵¹

(3)การส่งเสริมอุตสาหกรรม การจัดเก็บภาษีไม่จำเป็นต้องเป็นการควบคุมการบริโภคเสมอไป แต่อาจเป็นไปในลักษณะของการส่งเสริมอุตสาหกรรม ธุรกิจ หรือการบริโภคสินค้าและบริการบางประเภท โดยการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่อุตสาหกรรม ธุรกิจ หรือการบริโภคสินค้าและบริการที่พึงได้รับการส่งเสริม การให้สิทธิประโยชน์นี้มักอยู่ในรูปของการยกเว้นภาษี การลดอัตราภาษี และการหักรายจ่ายได้มากขึ้น

⁴⁸ กลุ่มนักวิชาการภาษีอากร, ภาษีอากรตามประมวลรัษฎากร 2554, (กรุงเทพมหานคร : เรือนแก้วการพิมพ์, 2554), น. 1.

⁴⁹ อรัญ ธรรมมโน, *อ้างแล้ว* เศรษฐกิจที่ 39, น. 75-77.

⁵⁰ *เพ็งอ้าง*, น. 22-23.

⁵¹ *เพ็งอ้าง*, น. 76.

3. ภาษีกับการสร้างความเป็นธรรมในสังคม มูลเหตุในการสร้างความเป็นธรรมในสังคม การจัดเก็บภาษีจำเป็นต้องคำนึงถึงความสามารถในการเสียภาษีของผู้มีหน้าที่เสียภาษีแต่ละคน ภาษีจึงมีส่วนสำคัญในการช่วยสนับสนุนการสร้างความเป็นธรรมในสังคมและการแบ่งกระจายทรัพยากร การใช้มาตรการทางภาษีนี้อาจเป็นผลทำให้ผู้มีรายได้สูงมีรายได้ไม่สูงกว่าผู้มีรายได้ต่ำมากนัก นอกจากนี้ รัฐอาจให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีเพื่อส่งเสริมนโยบายของรัฐที่มีขึ้นเพื่อสร้างความเป็นธรรมของสังคมอีกด้วย เช่น การส่งเสริมการจ้างงานคนพิการ เป็นต้น

หลักความเสมอภาคทางภาษีอากร

หลักความเสมอภาคทางภาษีอากรต่อหน้ากฎหมายภาษี ภายใต้หลักเสมอภาคทางภาษีอากร ประชาชนทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการรับภาระต่างๆอย่างเท่าเทียมกัน แต่คำว่าเท่าเทียมกันนี้มิได้หมายความว่า จำเป็นต้องจ่ายภาษีในจำนวนเท่ากัน แต่หมายความว่าต้องรับภาระภาษีตามความสามารถในการเสียภาษีของแต่ละคน โดยพิจารณาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น⁵² อาทิ สถานะทางเศรษฐกิจ สถานภาพของครอบครัว หรือสถานะทางเศรษฐกิจ เป็นต้น ทั้งนี้ อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าการเคารพหลักความเสมอภาคทางภาษีอากรมิได้หมายความว่ากฎหมายภาษีต้องจัดเก็บภาษีจากบุคคลทุกคนในลักษณะเดียวกัน และจำนวนเดียวกันเสมอไป แต่จำเป็นต้องพิจารณาก่อนว่ากำลังจัดเก็บภาษีจากบุคคลที่มีข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญหรือไม่ หากเหมือนกันรัฐพึงจัดเก็บเหมือนกัน แต่หากต่างกันรัฐพึงจัดเก็บภาษีในลักษณะที่ต่างกันด้วย

กฎหมายภาษีต้องไม่มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ภายใต้ต้นขั้วที่สองของหลักความเสมอภาคทางภาษีอากรนั้น รัฐจำเป็นต้องให้สิทธิแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะในประเด็นเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ทางภาษี การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่กลุ่มบุคคลบางกลุ่มหรือกรณีบางกรณีเป็นการเฉพาะจำเป็นต้องมีเหตุผลและความจำเป็นรองรับ มิฉะนั้น การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีดังกล่าวขัดต่อหลักความเสมอภาคทางภาษีอากรเนื่องจากการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม⁵³

“หน้าที่ในการเสียภาษี” ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 การบัญญัติหน้าที่ปวงชนชาวไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ยังคงเป็นไปในลักษณะเดียวกันกับการบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540⁵⁴ แต่เมื่อพิจารณาหน้าที่ของปวงชนชาวไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 จะพบว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้แก้ไขเปลี่ยนแปลงประเด็นดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญ

⁵² ศุภลักษณ์ พินิจภูวดล, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 32*, น. 98.

⁵³ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 35*, น. 6.

⁵⁴ มาตรา 70-74 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

เนื่องจากปรากฏการนำบทบัญญัติเกี่ยวกับหน้าที่ของปวงชนชาวไทย ซึ่งมีจำนวนหลายบทบัญญัติมารวมกันไว้ในบทบัญญัติเดียว โดยแยกหน้าที่ของปวงชนชาวไทยออกเป็น 10 อนุมาตรา นอกจากนี้ ยังปรากฏการบัญญัติหน้าที่ของปวงชนชาวไทยขึ้นมาใหม่อันได้แก่ หน้าที่ในการเคารพและไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และไม่กระทำการใดที่อาจก่อให้เกิดความแตกแยกหรือเกลียดชังในสังคม และหน้าที่ในการร่วมมือหรือสนับสนุนการทุจริตและประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ⁵⁵ ส่วนหน้าที่ในการเสียภาษีนั้นจากที่เคยอยู่ร่วมกับหน้าที่ของปวงชนชาวไทยอื่นก็ได้ถูกแยกออกมาเป็นหนึ่งอนุมาตรา ดังนั้น สำหรับหน้าที่ในการเสียภาษีถูกกำหนดให้เป็นหน้าที่ของประชาชนชาวไทยที่มีการบัญญัติโดยชัดแจ้งไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 50 อนุมาตรา 9

รัฐมีพันธะที่จะต้องปฏิบัติต่อประชาชนของตนและต้องทำภารกิจที่สำคัญโดยลำพังประชาชนไม่อาจทำได้เอง เช่น การป้องกันประเทศ การคุ้มครองสมาชิกของสังคมจากความอยุติธรรม การงานต่างประเทศ การก่อตั้งและการบำรุงรักษาสถาบันสาธารณะ เป็นต้น ซึ่งโดยส่วนใหญ่ภารกิจดังกล่าวจะต้องได้รับการสนับสนุนจากเงินภาษีของประชาชนที่มอบให้จากเงินได้ส่วนตัวที่ได้จากการประกอบอาชีพ แต่ต้องเป็นการแบกรับภาษีของประชาชนที่เสมอภาคเท่าเทียมกันตามหลักความสามารถในการเสียภาษี ทั้งนี้ การบริหารจัดการเก็บภาษีจะต้องมีเรื่องกฎหมายการคลังเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย⁵⁶

การจัดเก็บภาษีอากรเป็นอีกวิธีหนึ่งในแสวงหารายได้แก่รัฐ เนื่องจากรัฐมีหน้าที่ในการพัฒนาประเทศจึงมีความจำเป็นต้องจัดหาเงินรายได้มาเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ซึ่งนอกจากการจัดเก็บภาษีอากรแล้ว รัฐมีความสามารถในการหารายได้อีกหลายวิธี เช่น การกู้ยืมเงิน การหาประโยชน์จากทรัพย์สินของรัฐ แต่อย่างไรก็ตาม ภาษีอากรเป็นวิธีการหารายได้ที่ดีที่สุดและมีประสิทธิภาพที่สุด เนื่องจากการจัดเก็บภาษีมียุทธศาสตร์บังคับ โดยกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขตามกฎหมาย ถ้าผู้ใดกระทำเข้าลักษณะดังกล่าวก็ต้องจ่ายเงินภาษีให้แก่รัฐ ในการจัดเก็บภาษีอากรมีวัตถุประสงค์ในการอำนวยความสะดวกแก่รัฐ การใช้ภาษีเพื่อแทรกแซงระบบเศรษฐกิจและการใช้ภาษีในการสร้างความเป็นธรรมในสังคมแล้ว มีวัตถุประสงค์เพื่อการอย่างอื่น เช่น เพื่อควบคุมการบริโภคและการผลิต และวิธีประกอบธุรกิจ การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ และการส่งเสริมอุตสาหกรรม เป็นต้น

⁵⁵ สถาบันพระปกเกล้า, หน้าที่และสิทธิของผู้เสียภาษีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์) จัดทำโดยวิมลพัทธ์ ราชประดิษฐ์ และคณะ, น. 40-41.

⁵⁶ อรพิน ผลสุวรรณ สบายรูป, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 29, น. 90-93.

ในบางกรณีรัฐอาจออกกฎหมายทางภาษีเพื่อให้สิทธิประโยชน์บางประการแก่ผู้เสียภาษี เนื่องจากรัฐต้องการกระตุ้นหรือส่งเสริมให้ผู้เสียภาษีมียุทธกรรมบางอย่างตามที่รัฐต้องการ โดยอาศัยอำนาจตามประมวลรัษฎากร และการตรากฎหมายลำดับรอง เช่น ในเรื่องการยกเว้นภาษีเงินได้ให้แก่ผู้ที่บริจาคเงินแก่องค์การสาธารณกุศลหรือบริจาคเงินช่วยเหลือเหตุการณ์บางอย่างก็ได้⁵⁷

ในขณะที่เดียวกันบุคคลผู้มีเงินได้มีหน้าที่เสียภาษีให้รัฐ ส่วนที่เหลือจากการใช้จ่ายก็เก็บออม เมื่อออมได้มากถึงระดับหนึ่งก็นำไปลงทุนเพื่อหาผลตอบแทนที่ดีกว่าการออม ดังนั้น ภาษีจึงมีผลต่อการใช้จ่าย การออมและการลงทุนของประชาชน รัฐจึงใช้ภาษีอากรเป็นเครื่องมือทางการคลังและควบคุมการบริโภคของประชาชน เช่น เศรษฐกิจในภาวะเงินเฟ้อ คนมีเงินมากมีอำนาจซื้อทำให้สินค้าราคาแพง รัฐก็จะควบคุมเงินเฟ้อโดยเก็บภาษีในอัตราสูงทำให้ประชาชนมีเงินน้อยลงอำนาจการซื้อก็น้อยลง สินค้าก็จะราคาถูกลงตามไปด้วยหรือในบางกรณีรัฐต้องการส่งเสริมการออมเงินของประชาชน รัฐจะมีมาตรการยกเว้นภาษีดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์รวมถึงกรณีที่รัฐต้องการส่งเสริมความเจริญเติบโตทางธุรกิจในการลงทุนภายในประเทศก็จะใช้มาตรการยกเว้นจัดเก็บภาษีหรือลดภาษีในกิจการที่ส่งเสริมการลงทุน ยกเว้นหรือลดภาษีนำเข้าในสินค้าทุนและวัตถุดิบเพื่อมีต้นทุนแข่งกับต่างประเทศได้⁵⁸

มาตรการทางภาษีที่ส่งเสริมนโยบายเศรษฐกิจสะท้อนให้เห็นความสำคัญของภาษีอากรในฐานะเป็นเครื่องมือทางการคลังของรัฐบาลเพื่อช่วยแก้ไขและปรับปรุงระบบเศรษฐกิจ ในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งเนื่องด้วยประเทศไทยใช้ระบบการค้าแบบเสรีและปกครองระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในการเลือกประกอบธุรกิจได้ ซึ่งการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ประชาชนส่วนหนึ่งตระหนักถึงการมีส่วนร่วมพัฒนาประเทศลดภาระภาครัฐที่ไม่อาจเข้าถึงปัญหาได้ทั่วประเทศนำไปสู่ความคิดที่จะลงทุนประกอบกิจการ เพื่อหารายได้ไปพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม เพราะฉะนั้นการนำเครื่องมือทางการคลังคือภาษีอากรเข้าไปส่งเสริมให้รัฐบาลบรรลุเป้าหมายทางเศรษฐกิจให้มีการแข่งขันที่เป็นธรรมด้วยการช่วยเหลือผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพื่อให้ภาคธุรกิจมีความหลากหลายของประเภทธุรกิจ ซึ่งวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นการขยายขอบเขตการประกอบธุรกิจแบบดั้งเดิม อีกทั้งเป็นการช่วยเหลือและพัฒนาสังคม สิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นควบคู่ไปกับความสำเร็จด้านเศรษฐกิจของประเทศ

⁵⁷ สุธีราภรณ์ แสงจันทร์ศรี, “มาตรการทางภาษีอากรเพื่อส่งเสริมกิจการสาธารณกุศล,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขากฎหมายภาษี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551), น. 4-5.

⁵⁸ ทศนีย์ เหลืองเรืองรอง, ความรู้ทั่วไปกฎหมายภาษี, (กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน, 2556), น. 11-12.

เนื่องจากการจัดเก็บภาษีอากรมีผลกระทบต่อเป้าหมายทางเศรษฐกิจหลายๆ ด้าน ดังนั้น ภาษีอากรที่ดีต้องมีความสอดคล้องกับเป้าหมายดังกล่าวด้วย ซึ่งมีลักษณะที่ดีของภาษีอากร เริ่มจาก แนวคิดของ Adam Smith นักเศรษฐศาสตร์ชาวสก็อตแลนด์ที่วางหลักภาษีอากรที่ดี มี 4 ประการ ได้แก่ หลักความเป็นธรรม หลักความแน่นอน หลักความสะดวก และหลักความประหยัดดังที่กล่าว แล้วข้างต้น ซึ่งการศึกษามาตรการจูงใจในการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมมีความเกี่ยวข้องกับการ เลือกลักษณะประโยชน์ทางภาษีให้แก่ผู้ที่ประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมและผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ดังนั้น การทำความเข้าใจถึง หลักความเสมอภาคทางภาษีทำให้กระบวนการพิจารณากำหนดลัทธิ ประโยชน์มีหลักเกณฑ์และมีเหตุผลอันสมควรในการพิจารณาดังกล่าวได้

หลักความเสมอภาคทางภาษีเป็นปัจจัยสำคัญในการพิจารณากำหนดมาตรการทางภาษี เพื่อบังคับใช้กับสถานการณ์ทางสังคม เนื่องด้วยการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่บุคคลบางกลุ่ม ย่อมกระทบสิทธิต่อกลุ่มบุคคลที่ไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ดังกล่าว ซึ่งการสนับสนุนให้มีมาตรการ ทางภาษีส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมจะสร้างความเท่าเทียมและสร้างศักยภาพในการแข่งขันเชิงธุรกิจ ของวิสาหกิจเพื่อสังคมกับธุรกิจทั่วไป เพราะวิสาหกิจเพื่อสังคมจัดตั้งขึ้นมีเป้าหมายหลักเพื่อการนำ รายได้จากการประกอบกิจการหมุนเวียนกลับมาใช้จ่ายสำหรับการดำเนินงานของกิจการซ้ำอีก ส่งผลกระทบต่อทางสังคมที่เกิดต่อประโยชน์ส่วนรวม ทำให้มีแตกต่างจากธุรกิจทั่วไปที่นำผลรายได้ ปันผลแก่เจ้าของกิจการหรือผู้ถือหุ้นถือเป็นประโยชน์ส่วนตนเท่านั้น ดังนั้น การดำเนินกิจการของ วิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นการทำประโยชน์ต่อสังคมสามารถช่วยภาครัฐในการพัฒนาประเทศ จึงมีเหตุ อันสมควรที่จะกำหนดลัทธิประโยชน์ทางภาษีแก่วิสาหกิจเพื่อสังคม ทั้งนี้เพื่อช่วยลดต้นทุนในการ บริหารกิจการและเป็นการให้โอกาสผู้ประกอบการในการเริ่มต้นสร้างกิจการที่มั่นคงส่งเสริม ความสามารถเพื่อการพัฒนาจัดการองค์กรของตนให้ดำเนินกิจการได้ต่อไปในระยะยาว

2.6.2 ข้อคำนึงในการกำหนดมาตรการทางภาษีอากรเกี่ยวกับวิสาหกิจเพื่อสังคมขององค์กร เพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 77 และมาตรา 258 (ค)⁵⁹

เจตนารมณ์ของมาตรา 77 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ให้ เกิดการปฏิรูปด้านกฎหมายและไม่ให้รัฐออกกฎหมายมากเกินไป เนื่องจากปัจจุบันมีกฎหมายบาง ฉบับที่ล้าสมัย บังคับการไม่ได้แล้ว หรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน รวมทั้งมีกฎหมาย จำนวนมากที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือประกอบอาชีพของประชาชน รัฐจึงควรยกเลิกหรือ ปรับปรุงกฎหมายดังกล่าว โดยการออกกฎหมายควรคำนึงถึงการเข้าถึงตัวบทกฎหมายของ ประชาชนเพื่อทำความเข้าใจกฎหมายให้มีความถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย การ

⁵⁹ มาตรา 77 และมาตรา 258 (ค) แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

ประเมินผลกระทบที่สังคมและประชาชนได้รับจากการบังคับใช้กฎหมาย และการไม่สร้างภาระเกินควรแก่ประชาชนสำหรับการออกกฎหมายต่าง ๆ ประกอบกับเมื่อมีการบังคับใช้กฎหมายภายหลังเกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ของโลกไม่มีการปรับปรุงแก้ไขให้เป็นปัจจุบันโดยมีกระบวนการและขั้นตอนการดำเนินการตามเจตนารมณ์ ดังนี้ 1) หลักก่อนตรากฎหมาย 2) หลักการยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมาย 3) หลักเมื่อกฎหมายมีผลบังคับใช้แล้ว

ในประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ถือว่าการเสนอให้ตรากฎหมายปรับปรุงแก้ไขหรือยกเลิกกฎหมายนั้น เป็นการจัดทำนโยบายสาธารณะอย่างหนึ่ง เนื่องจากมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน ดังนั้น ก่อนการเสนอให้มีการตรากฎหมาย ปรับปรุงแก้ไขหรือยกเลิกกฎหมายดังกล่าว จึงต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องด้วย

สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติเนื้อหากฎหมายและให้การคุ้มครองสิทธิแก่ประชาชน เป็นการให้โอกาสประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองและในเรื่องที่เกี่ยวกับการบริหารด้านต่าง ๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นการแสดงความคิดเห็น การให้คำแนะนำ การให้ข้อมูล การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ รวมถึงการควบคุมโดยประชาชน กระบวนการก่อนตรากฎหมายรัฐควรมีการกำหนดแนวทางในการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นการเปิดเผยข้อมูล การรวบรวมความคิดเห็นภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อพิจารณาประกอบกัน ไปจนถึงกระบวนการตรากฎหมายต่อไปจนถึงกฎหมายฉบับดังกล่าวนั้นมีผลบังคับใช้ โดยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับร่างกฎหมายนั้น ควรมีการกำหนดบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับหลักการและวิธีการดังกล่าวต้องตราไว้เป็นกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติอย่างชัดเจน และการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนตามมาตรา 77 วรรคสอง ควรมีการกำหนดกฎหมายระดับพระราชบัญญัติที่มีสภาพบังคับอย่างชัดเจน ต้องมีหน่วยงานรับผิดชอบ โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบมีหน้าที่ในการรับฟังความคิดเห็นคล้าย ๆ กับสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาที่มีหน้าที่ปรึกษากฎหมายทุกเรื่องให้กับรัฐบาล⁶⁰

ในเนื้อหาของบัญญัติมาตรา 77 วรรคสอง ได้กำหนดให้ก่อนมีการตรากฎหมายทุกฉบับรัฐจะต้องมีการกำหนดกระบวนการรับฟังความคิดเห็น การวิเคราะห์ และการประเมินผล รวมถึงการติดตามผลภายหลังมีการบังคับใช้กฎหมายทุกฉบับ ซึ่งเมื่อพิจารณาเนื้อหาของบทบัญญัติที่กำหนดคำว่า “กฎหมาย” จะพบว่าคำว่ากฎหมายในรัฐธรรมนูญจะหมายถึงกฎหมายในระดับแม่บท

⁶⁰ ทศนะ ศรีปัตตา, “การบังคับใช้มาตรา 77 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 Enforcement of Section 77 of the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560,” วารสารคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ปีที่ 8, ฉบับที่ 1, (มกราคม - มิถุนายน 2563), น. 76-77.

ซึ่งหมายถึงพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ พระราชกำหนด และประกาศ คณะปฏิวัติ⁶¹

ตามมาตรา 77 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ได้กำหนดว่า หากมีการตรากฎหมายของหน่วยงานรัฐหรือของฝ่ายนิติบัญญัติเป็นผู้ริเริ่ม รัฐจะต้องมีการรับฟังความคิดเห็นตามมาตรา 77 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว ก่อนมีการตรากฎหมายทุกฉบับ ทั้งนี้ การบัญญัติมาตรา 77 เป็นการปฏิรูปด้านกฎหมาย จึงมีความสอดคล้องกับมาตรา 258 ค. อยู่ในหมวด 16 เป็นเรื่องการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย

มาตรา 258 ค. ด้านกฎหมาย

โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 16 การปฏิรูปประเทศ มาตรา 258 ค. ด้านกฎหมาย โดยมีคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายทำหน้าที่ดำเนินการเพื่อปรับปรุงและพัฒนากฎหมายของประเทศให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ และได้กำหนดเป้าหมายในการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย 10 ประการ โดยการกำหนดกลไกดำเนินการปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับต่าง ๆ ที่ใช้บังคับอยู่ก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ สอดคล้องกับหลักการตาม มาตรา 77 และพัฒนาให้สอดคล้องกับหลักสากล โดยให้มีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน เพื่อเกิดการดำเนินงานที่คล่องตัว ไม่เป็นการสร้างภาระแก่ประชาชน การพัฒนาผู้ประกอบการวิชาชีพกฎหมายทั้งในด้านการเรียนการสอนรวมถึงการอบรมเกี่ยวกับวิชากฎหมาย ส่งเสริมการสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของนักกฎหมาย รวมถึงการนำเทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้สำหรับการให้บริการข้อมูลกฎหมาย การช่วยเหลือประชาชนทั้งในด้านการจัดทำและเสนอร่างกฎหมายเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน

เป้าหมายที่ 1 ให้มีกลไกการออกกฎหมายที่ดีและเท่าที่จำเป็น โดยการจัดทำกฎหมายเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายที่มีผลใช้บังคับแล้วจัดการให้มีกลไกการตรวจสอบหน่วยงานของรัฐในเรื่องผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย และกำหนดเกณฑ์การพิจารณาในเรื่องระบบอนุญาต ระบบคณะกรรมการ การกำหนดกรอบการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ และการกำหนดโทษทางอาญา

เป้าหมายที่ 2 ยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่ล้าสมัยและเป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพของประชาชนด้วยการจัดตั้ง “คณะกรรมการทบทวนกฎหมายที่ล้าสมัยและสร้างภาระแก่ประชาชน” เพื่อทำหน้าที่ในการพิจารณาทบทวนกฎหมายที่ล้าสมัย ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำและไม่เป็นธรรม

⁶¹ เติ้งอ่าง, น. 78.

เป้าหมายที่ 3 มีกลไกทางกฎหมายเพื่อจัดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคม ด้วยการจัดตั้ง “คณะกรรมการลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคม” เพื่อพิจารณาข้อเสนอแนะให้มีการกำหนดให้มาตรการและให้มีการปรับปรุงแก้ไขหรือการพิจารณาผลักดันกฎหมายวิสาหกิจเพื่อสังคม เพื่อให้เกิดกลไกในการดำเนินธุรกิจที่มีการกระจายผลกำไรกลับคืนสู่สังคมหรือชุมชนในพื้นที่

เป้าหมายที่ 4 มีกลไกให้มีการตรากฎหมายเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ มีกิจกรรมการปฏิรูปที่สำคัญ ได้แก่ การจัดตั้ง “คณะกรรมการที่ปรึกษานโยบายภาษีอากรแห่งชาติ” และกำหนดให้มีการใช้เครื่องมือทางกฎหมายเพื่อส่งเสริมและพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และธุรกิจสตาร์ทอัพอย่างบูรณาการ และเป็นระบบ

เป้าหมายที่ 5 พัฒนาระบบการจัดทำและตรวจพิจารณาร่างกฎหมายให้รวดเร็วรอบคอบ และสอดคล้องกับเงื่อนไขเวลาในการตรากฎหมายตามที่มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องพร้อมปรับปรุงกระบวนการตรวจพิจารณาร่างกฎหมายให้เป็นไปอย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

เป้าหมายที่ 6 มีการให้ความช่วยเหลือและการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำและเสนอร่างกฎหมายหรือกฎที่มีความสำคัญ รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน

เป้าหมายที่ 7 มีกลไกการจัดระบบฐานข้อมูลกฎหมายกลางของประเทศโดยใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกฎหมาย กฎ และเข้าใจกฎหมายได้ง่าย รวมทั้งฐานข้อมูลของกฎหมาย คำพิพากษาคำวินิจฉัย หรือการตีความกฎหมาย หรือกฎ ให้ประชาชนเข้าถึงได้โดยสะดวก

เป้าหมายที่ 8 ปฏิรูปการเรียนการสอนและการศึกษาอบรมวิชากฎหมายเพื่อพัฒนานักกฎหมายให้เป็นผู้ประกอบวิชาชีพที่ดี ด้วยการแต่งตั้ง “คณะกรรมการสถานศึกษาแห่งชาติ” เพื่อจัดทำนโยบายและกำหนดกรอบมาตรฐานสำหรับการศึกษานิติศาสตร์ และการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนในวิชานิติศาสตร์เพื่อให้ นักกฎหมายได้รับความรู้ที่ทันสมัยนำไปใช้ในการประกอบวิชาชีพได้อย่างต่อเนื่อง

เป้าหมายที่ 9 พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนให้ประชาชนติดต่อกับเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายได้โดยสะดวก เพื่อลดค่าใช้จ่ายและจัดช่องทางการทุจริตประพฤติมิชอบ โดยจัดให้มีระบบการให้บริการประชาชนผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ของภาครัฐ

เป้าหมายที่ 10 มีกลไกส่งเสริมการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพ อาทิ การจัดทำกฎหมายเพื่อเปลี่ยนโทษทางอาญาที่สามารถเปรียบเทียบเพื่อให้คดียุติได้เป็นโทษปรับทางปกครอง และกำหนดให้มีการศึกษาการยกเลิกหรือปรับปรุงรางวัลนำจับให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐในกฎหมายต่าง ๆ

และจัดให้มีกลไกตรวจสอบต่อองค์กรที่มีอำนาจในการติดตามตรวจสอบ เช่น ผู้ตรวจการแผ่นดิน เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปตามวัตถุประสงค์ และป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย

ดังนั้น เพื่อทราบถึงแนวทางในการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการปฏิรูปประเทศ โดยให้ประเทศชาติเกิดความมั่นคง ส่งเสริมเศรษฐกิจให้มั่นคง และสนับสนุนให้ประเทศเกิดการพัฒนาย่างยั่งยืนสืบไป⁶²

2. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 65 มีการกำหนดให้รัฐจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560 คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติได้แต่งตั้ง “คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านต่าง ๆ” รวม 6 คณะ เพื่อรับผิดชอบในการดำเนินการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนด ตลอดจนได้จัดให้มีการจัดทำร่างความคิดเห็นของประชาชนและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวาง เพื่อประกอบการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติที่กฎหมายกำหนด⁶³

ในการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีนี้เพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ประเทศคือ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประเด็นปัญหาในปัจจุบันของประเทศไทย พบปัญหาทั้งในมิติด้านเศรษฐกิจมีความเกี่ยวข้องกับด้านการผลิต การบริการ การเกษตรมีคุณภาพต่ำ แรงงานขาดทักษะในการทำงาน ทำให้ไม่สามารถขับเคลื่อนประเทศตามเป้าหมาย มิติด้านสังคม การมีรายได้ต่ำของประชากร เกิดปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางสังคม รวมทั้งขาดการเข้าถึงระบบบริการสาธารณะด้านอื่น ๆ มิติด้านการบริหารจัดการของภาครัฐขาดความยืดหยุ่นและต่อเนื่อง ส่งผลทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหาของประชาชนอย่างตรงจุด รวมถึงมิติด้านสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ

⁶² กองบรรณาธิการ สำนักกฎหมาย, “การปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย,” จุดนิติ, (กรกฎาคม-สิงหาคม 2561), น. 1-30.

⁶³ สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.), “ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580 (ฉบับย่อ),” จุดนิติ, (พฤศจิกายน-ธันวาคม 2561), น. 51-61.

การพัฒนาประเทศตามแนวทางของยุทธศาสตร์ชาติ มุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการ พัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง กำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ สรุปคือ การทำให้ ประเทศมีความมั่นคง ปลอดภัย เอกราช อธิปไตย ตั้งแต่ระดับชาติ สังคม ชุมชน มีความสงบ เรียบร้อย การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ระบบฐานข้อมูล การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการแก้ปัญหาภัย พิบัติในทุกระดับ รวมทั้งการแก้ปัญหาและป้องกันเกี่ยวกับความมั่นคงจากปัจจุบันจนถึงอนาคต การร่วมมือในการแก้ปัญหาภาคราชการ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม และองค์กรอื่น ๆ และ การให้ความร่วมมือระหว่างประเทศทั่วโลกบนหลักธรรมาภิบาล

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน กำหนดเป้าหมายการพัฒนา ที่สำคัญเพื่อการยกระดับศักยภาพของประเทศ บนแนวคิด 3 ประการ ได้แก่

1. “ต่อยอดอดีต” โดยการส่งเสริมเอกลักษณ์ทางด้านประเพณีและวัฒนธรรม การให้ การสนับสนุนทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย นำมารวมกันกับเทคโนโลยี การนำนวัตกรรมมา ปรับใช้ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับสังคมและเศรษฐกิจโลก

2. “ปรับปัจจุบัน” โดยการสร้างระบบขนส่งและคมนาคมพื้นฐาน รวมทั้งที่เกี่ยวข้องกับ ด้านเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ และดิจิทัล การพัฒนาด้านบริการและอุตสาหกรรมเพื่อนำไปสู่อนาคต

3. “สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต” เป็นการส่งเสริมด้านทักษะของผู้ประกอบการ ทักษะ ของแรงงานให้สอดคล้องตรงตามตลาดต้องการในอนาคต รวมถึงภาครัฐช่วยเหลือในด้านการ สร้างรายได้ การจ้างงาน รวมทั้งการเพิ่มโอกาสในการลงทุนและการค้าระดับโลก เพื่อคุณภาพชีวิต ที่ดีของประชาชน การเพิ่มรายได้ที่เหมาะสมเป็นการแก้ปัญหาค่าความเหลื่อมล้ำทางสังคม

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ กำหนด เป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ สรุปคือ สำหรับการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ให้เป็นคนเก่ง คนดี พร้อม กับมีคุณภาพ ส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน การเรียนรู้มีความพร้อมทางกาย ใจ และสติปัญญา เพื่อการ พัฒนาค้นเองในทุกช่วงวัย นำไปสู่บุคคลที่เป็นนักคิด นักประดิษฐ์ ผู้ประกอบการ และเกษตรยุค ใหม่ สามารถประกอบอาชีพที่ถนัดตามความสามารถของตนเองได้

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม กำหนดเป้าหมายที่ สำคัญ สรุปคือ การร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยภาครัฐกระจายอำนาจมาสู่การบริหารราชการ แผ่นดินระดับท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นภาคประชาสังคม ภาคชุมชนท้องถิ่น ภาคเอกชนเป็นการสร้าง ความเข้มแข็งให้ชุมชน เกิดการพึ่งพาและจัดการตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการเพิ่มขีด ความสามารถของชุมชนท้องถิ่น ภาครัฐสามารถทำให้ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงบริการและ

สวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ส่งผลต่อการลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรมในทุกมิติ

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม กำหนดเป้าหมายที่สำคัญ สรุปคือ การแก้ปัญหาสำเร็จทั้งในมิติด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม การมีธรรมาภิบาล สร้างความร่วมมือทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ เพื่อเป็นการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน มีการส่งเสริมให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด รวมทั้งการกำหนดแผนงาน การดำเนินการตามกลยุทธ์ เพื่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ คุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจสีเขียวในอนาคตต่อไป

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ กำหนดเป้าหมายที่สำคัญ สรุปคือ การปลูกฝังให้ทุกภาคส่วนของสังคมสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการตอบสนองความต้องการของประชาชนการอำนวยความสะดวก รวดเร็ว และโปร่งใส การสร้างจิตสำนึกที่ดีปฏิเสศการทุจริต การประพฤติมิชอบ ช่วยกันปลูกฝังค่านิยมรักความซื่อสัตย์ สุจริต และมีธรรมาภิบาลให้ประชาชนในสังคมมีสำนึกที่ดี ภาครัฐที่ทำหน้าที่กำกับดูแล มีการยึดหลักธรรมาภิบาล การปรับวัฒนธรรมองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ให้มีความร่วมสมัยทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบัน มีความเป็นสากลมากขึ้น มีการส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ ไม่เลือกปฏิบัติ และมีความเป็นธรรม ตามหลักนิติธรรม

3. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570)

สำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) เป็นแผนพัฒนาฉบับแรกๆ ที่เริ่มต้นกระบวนการยกร่างกรอบแผนภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ และจะมีผลในการใช้เป็นกรอบเพื่อกำหนดแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนปฏิบัติการในช่วง 5 ปีที่สองของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะของแผนพัฒนาฯ ได้น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการขับเคลื่อนและวางแผนในการพัฒนาประเทศไปสู่การบรรลุเป้าหมายในมิติต่าง ๆ ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติอย่างเป็นรูปธรรม การกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะต่อไป ที่ควรมุ่งไปในอนาคต บนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก (Sustainable Development Goals : SDGs) ซึ่งจะ เป็นจุดเริ่มต้นในการที่จะนำพาประเทศไทยไปสู่การเป็นประเทศเศรษฐกิจที่มีความเจริญเติบโตทันสมัย ก้าวหน้า ควบคู่ไปกับสิ่งแวดล้อมที่ได้รับการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์อย่างสมดุลในระยะยาว และสามารถบรรลุเป้าหมายระยะ 20 ปี ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติตามกรอบระยะเวลาดังกล่าว

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้จัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 โดยรับฟังความคิดเห็นจากภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน ทั้งในระดับสาขาการผลิต กลุ่มอาชีพ และระดับภาคพื้นดินที่ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับทิศทางและประเด็นการพัฒนาที่ประเทศไทยควรให้ความสำคัญ ควรมุ่งเน้นดำเนินการในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 เพื่อนำพาประเทศไปสู่ “ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในระยะยาวได้อย่างเป็นรูปธรรม

(ร่าง) แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ได้กำหนดทิศทางและเป้าหมายของการพัฒนาพื้นฐานของหลักการและแนวคิดที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่

1. หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยสืบสาน รักษา ต่อยอดการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตั้งอยู่บนพื้นฐานของ ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ควบคู่ไปกับการกำกับกำหนดทิศทางและประเด็นการพัฒนาในส่วนต่าง ๆ

2. แนวคิด Resilience ซึ่งเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้น การลดความเปราะบางต่อความเปลี่ยนแปลงประกอบด้วยการพัฒนาความสามารถใน 3 ระดับ ได้แก่ (1) การพร้อมรับ (Cope) หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการภายใต้สภาวะวิกฤติ ให้สามารถยืดหยุ่นและต้านทานความยากลำบาก รวมถึงฟื้นคืนกลับสู่สภาวะปกติได้อย่างรวดเร็ว (2) การปรับตัว (Adapt) หมายถึง การปรับทิศทาง รูปแบบ และแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง พร้อมกระจายความเสี่ยงและปรับตัวอย่างเท่าทันเพื่อแสวงหาประโยชน์จากสิ่งที่เกิดขึ้น (3) การเปลี่ยนแปลงเพื่อพร้อมเติบโตอย่างยั่งยืน (Transform) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างและปัจจัยพื้นฐานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง

3. เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของแนวคิด “ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” โดยมุ่งเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้กับประชาชนทุกกลุ่ม ทั้งในมิติของการมีปัจจัยที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐานที่เพียงพอ การมีสภาพแวดล้อมที่ดี การมีปัจจัยสนับสนุนให้มีสุขภาพที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ การมีโอกาที่จะใช้ศักยภาพของตนในการสร้างความเป็นอยู่ที่ดี รวมถึงการมุ่งส่งต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดีไปยังคนรุ่นต่อไป

4. โมเดลเศรษฐกิจ BCG ซึ่งเป็นแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจใน 3 รูปแบบควบคู่กัน ได้แก่ เศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว โดยอาศัยฐานศักยภาพและความเข้มแข็งของประเทศอันประกอบด้วยความหลากหลายทางชีวภาพและความหลากหลายทางวัฒนธรรม พร้อมกับการใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม

ในการสร้างมูลค่าเพิ่ม เพื่อผลักดันให้ประเทศมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน และสามารถกระจายรายได้โอกาส และความมั่งคั่งได้อย่างทั่วถึง⁶⁴

ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 จึงได้กำหนดจุดหมายการพัฒนาจำนวน 13 ประการ กำหนดขึ้นเป็นประเด็นที่มีลักษณะการบูรณาการ ซึ่งสามารถนำไปสู่การพัฒนาทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไปพร้อม ๆ กัน โดยจุดหมายทั้ง 13 ประการ แบ่งออกได้เป็น 4 มิติ ดังนี้

มิติที่ 1 มิติภาคการผลิตและบริการเป้าหมาย

จุดหมายที่ 1 ไทยเป็นประเทศชั้นนำด้านสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูง

จุดหมายที่ 2 ไทยเป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพและความยั่งยืน

จุดหมายที่ 3 ไทยเป็นฐานการผลิตยานยนต์ไฟฟ้าที่สำคัญของโลก

จุดหมายที่ 4 ไทยเป็นศูนย์กลางทางการแพทย์และสุขภาพมูลค่าสูง

จุดหมายที่ 5 ไทยเป็นประตูการค้าการลงทุนและยุทธศาสตร์ทางโลจิสติกส์ที่สำคัญ

ของภูมิภาค

จุดหมายที่ 6 ไทยเป็นฐานการผลิตอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะที่สำคัญของโลก

มิติที่ 2 มิติโอกาสและความเสมอภาคทางเศรษฐกิจและสังคม

จุดหมายที่ 7 ไทยมีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เข้มแข็ง มีศักยภาพสูง และสามารถแข่งขันได้

จุดหมายที่ 8 ไทยมีพื้นที่และเมืองอัจฉริยะ ที่น่าอยู่ ปลอดภัยและเติบโตได้อย่างยั่งยืน

จุดหมายที่ 9 ไทยมีความยากจนข้ามรุ่นที่ลดลง และคนไทยทุกคนมีความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอ เหมาะสม

มิติที่ 3 มิติความยั่งยืนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จุดหมายที่ 10 ไทยมีเศรษฐกิจหมุนเวียนและสังคมคาร์บอนต่ำ

จุดหมายที่ 11 ไทยสามารถลดความเสี่ยงและผลกระทบจากภัยธรรมชาติและ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

มิติที่ 4 มิติผลักดันการพลิกโฉมประเทศ

จุดหมายที่ 12 ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต

⁶⁴ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. “(ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พลิกโฉมประเทศไทยสู่ สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน,”

สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2565, จาก <http://www.nesdc.go.th>

หมวดหมู่ที่ 13 ไทยมีภาครัฐที่ทันสมัย มีประสิทธิภาพ และตอบโจทย์ประชาชน⁶⁵

ในการศึกษามาตรการจูงใจในการประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมมีความเกี่ยวข้องกับหมวดหมู่ที่ 7 ในหัวข้อ ไทยมีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เข้มแข็ง มีศักยภาพสูง และสามารถแข่งขันได้ โดยวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นผู้ประกอบการส่วนใหญ่ มีจำนวนมากกว่าร้อยละ 99 ของจำนวนวิสาหกิจภายในประเทศ สร้างการจ้างงานในสัดส่วนร้อยละ 70 ของจำนวนการจ้างงาน ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มแก่ระบบเศรษฐกิจโดยวัดจากผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมปี 2563 มีมูลค่ารวม 6.63 ล้านล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 42.2 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากร้อยละ 41.6 เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559) หากพิจารณาการเติบโตอัตราการขยายตัวร้อยละ 2.4 ต่อปี ในช่วง 4 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 อย่างไรก็ตาม การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด-19) ตั้งแต่ในช่วงปลายปี 2562 ได้ส่งผลให้รายได้ในหลายสาขาธุรกิจลดลง ทำให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเผชิญปัญหาการขาดแคลนสภาพคล่องอย่างรุนแรง นำไปสู่การชะลอการจ้างงาน หยุดกิจการชั่วคราว หรือแม้กระทั่งยุติกิจการอย่างถาวร⁶⁶

เป้าหมายที่ 1 วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเติบโตและแข่งขันได้

ตัวชี้วัดที่ 1.1 (1) สัดส่วนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ขึ้นทะเบียนต่อสำนักงานประกันสังคมต่อจำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทั้งหมด เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 20 ในปี 2570 (2) สัดส่วนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทั้งหมด เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 5 ในปี 2570 (3) ในสัดส่วนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลต่อจำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทั้งหมด เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 35 ในปี 2570 และ (4) จำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมรายใหม่ที่จดทะเบียนพาณิชย์ขยายตัวไม่ต่ำกว่าร้อยละ XX ต่อปี (รอข้อมูล)

ตัวชี้วัดที่ 1.2 มูลค่าการระดมทุนผ่านตลาดทุน ขยายตัวไม่ต่ำกว่าร้อยละ 12 ต่อปี สัดส่วนจำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เข้าถึงสินเชื่อ ต่อจำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทั้งหมดเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ XX ในปี 2570 (รอข้อมูล) และสัดส่วนปริมาณสินเชื่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อปริมาณสินเชื่อรวม เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ XX ในปี 2570 (อยู่ระหว่างพัฒนาฐานข้อมูลของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เป็นบุคคลธรรมดา)

ตัวชี้วัดที่ 1.3 จำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมรายใหม่ที่เข้าถึงสินเชื่อ ไม่น้อยกว่า XX ราย ต่อปี แลปริมาณสินเชื่อที่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมรายใหม่ได้รับ ไม่น้อยกว่า

⁶⁵ เฝ้าอ้าง, น. 37-38.

⁶⁶ เฝ้าอ้าง, น. 85.

XX ล้านบาท ต่อปี (อยู่ระหว่างพัฒนาฐานข้อมูลของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เป็นบุคคลธรรมดา)

ตัวชี้วัดที่ 1.4 สัดส่วนจำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีหนี้เสีย (หนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้และหนี้ที่ค้างชำระ) ต่อจำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีหนี้รวม ลดลงไม่น้อยกว่าร้อยละ XX ต่อปี และสัดส่วนปริมาณหนี้เสียต่อปริมาณหนี้รวมของ SME ลดลงไม่น้อยกว่าร้อยละ XX ต่อปี (อยู่ระหว่างการพัฒนาฐานข้อมูลของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เป็นบุคคลธรรมดา)

ตัวชี้วัดที่ 1.5 Competition Index (อยู่ระหว่างการพัฒนาข้อมูล)

ตัวชี้วัดที่ 1.6 ระบบฐานข้อมูลวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่รัฐบาลและผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมใช้ได้อย่างเรียลไทม์และทั่วถึง⁶⁷

เป้าหมายที่ 2 วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีศักยภาพสูงในการดำเนินธุรกิจสามารถยกระดับและปรับตัวเข้าสู่การแข่งขันใหม่

ตัวชี้วัดที่ 2.1 สัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมและการส่งออกของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเพิ่มขึ้น เป็นร้อยละ 40 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ และสัดส่วนมูลค่าการส่งออกของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อการส่งออกรวมของประเทศเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 20 ภายในปี 2570

ตัวชี้วัดที่ 2.2 ผลกระทบการผลิตรวมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ XX ต่อปี (อยู่ระหว่างการพัฒนาข้อมูล)

ตัวชี้วัดที่ 2.3 สัดส่วนมูลค่าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อมูลค่าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศ เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 จากปีฐาน (ปี 2565)

ตัวชี้วัดที่ 2.4 วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ เป็นผู้ส่งออกรายใหม่เพิ่มขึ้น ไม่น้อยกว่า 10,000 รายต่อปี ภายในปี 2570

ตัวชี้วัดที่ 2.5 ส่วนแบ่งตลาดภายในประเทศของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 25 ในปี 2570

ตัวชี้วัดที่ 2.6 มูลค่าการจัดซื้อจัดจ้างจากวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของภาครัฐขยายตัวเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 5 ต่อปี

ตัวชี้วัดที่ 2.7 มูลค่าการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มจากวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมขยายตัวเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 10 ต่อปี⁶⁸

⁶⁷ เพิ่งอ้าง, น. 87-88.

⁶⁸ เพิ่งอ้าง.

เป้าหมายที่ 3 วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสามารถเข้าถึงได้และได้รับการส่งเสริมอย่างมีประสิทธิภาพจากภาครัฐ

ตัวชี้วัดที่ 3.1 จำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมรายใหม่ที่เข้าถึงมาตรการ/โครงการของภาครัฐและบริการพัฒนาธุรกิจภาคเอกชน โดยการสนับสนุนของภาครัฐไม่น้อยกว่า XX รายต่อปี (รอข้อมูล)

ตัวชี้วัดที่ 3.2 จำนวนสตาร์ทอัพที่ได้รับการลงทุนจากกองทุนธุรกิจการร่วมลงทุนระดับโลกและจำนวนสตาร์ทอัพที่สามารถเข้าร่วมในโปรแกรมบ่มเพาะระดับโลก มีจำนวนเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า XX รายต่อปี (รอข้อมูล)

ตัวชี้วัดที่ 3.3 จำนวนสตาร์ทอัพ ซีรีย ซี เพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 20 ราย ภายในปี 2570

ตัวชี้วัดที่ 3.4 จำนวนการจดทะเบียนวิสาหกิจเพื่อสังคมเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 ต่อปี⁶⁹

กลยุทธ์การพัฒนา

กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาระบบนิเวศให้เอื้ออำนวยต่อการทำธุรกิจและการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

กลยุทธ์ย่อยที่ 1.1 เร่งปรับปรุงกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินธุรกิจและสร้างให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรมระหว่างวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกับผู้ประกอบการรายใหญ่ โดยเร่งทบทวนกฎหมายกฎระเบียบภาครัฐที่ไม่จำเป็น รวมทั้งบังคับใช้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าอย่างจริงจังเพื่อป้องกันการผูกขาดทางการค้าและลดอำนาจเหนือตลาดของธุรกิจรายใหญ่

กลยุทธ์ย่อยที่ 1.2 เพิ่มความสะดวกในทุกขั้นตอนของการประกอบธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยลดขั้นตอนและระยะเวลาในการจดทะเบียนจัดตั้งธุรกิจและการพิจารณาอนุมัติอนุญาต พัฒนาแพลตฟอร์มการให้บริการภาครัฐในทุกกระบวนการผ่านช่องทางออนไลน์ เพิ่มประสิทธิภาพศูนย์ให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการในการเริ่มต้นและการดำเนินธุรกิจ ตลอดจนจัดทำและเผยแพร่คู่มือการประกอบธุรกิจรายสาขาที่ผู้ประกอบการเข้าถึงได้

กลยุทธ์ย่อยที่ 1.3 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านระบบมาตรฐานให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสามารถเข้าถึงได้ด้วยต้นทุนต่ำ โดยสนับสนุนค่าใช้จ่ายบางส่วน สำหรับการวิเคราะห์ ทดสอบ รับรอง เพื่อลดภาระต้นทุนในการพัฒนาสินค้าและบริการ การตรวจสอบและรับรองมาตรฐานระดับประเทศและระดับสากลรวมถึงขยายผลการให้บริการของศูนย์บ่มเพาะที่มีความเชี่ยวชาญในธุรกิจเฉพาะสำหรับการพัฒนาและการยกระดับสินค้าและบริการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้มีคุณภาพ นวัตกรรม และแข่งขันได้ในตลาดสากล⁷⁰

⁶⁹ เพิ่งอ้าง.

⁷⁰ เพิ่งอ้าง, น. 89.

กลยุทธ์ที่ 2 การพัฒนาแพลตฟอร์มเชื่อมโยงฐานข้อมูลวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมและส่งเสริมให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเข้าสู่ระบบ

กลยุทธ์ย่อยที่ 2.1 จัดให้มีระบบไอดีเดียวของวิสาหกิจขนาดกลางและวิสาหกิจขนาดย่อมและส่งเสริมให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมใช้ในการทำธุรกรรมผ่านระบบดิจิทัล ลดขั้นตอนและปริมาณเอกสารที่ผู้ประกอบการต้องใช้ในการติดต่อทำธุรกรรมกับภาครัฐ

กลยุทธ์ย่อยที่ 2.2 พัฒนาพอร์ทัลกลางเชื่อมโยงข้อมูลของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเข้ากับระบบการให้บริการภาครัฐ สนับสนุนให้การแชร์ข้อมูลระหว่างหน่วยงาน และเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงข้อมูลขนาดใหญ่ที่เกิดขึ้นได้อย่างเป็นปัจจุบัน โดยให้สิทธิประโยชน์และบริการที่เป็นประโยชน์กับธุรกิจเพื่อจูงใจให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เข้าสู่ระบบฐานข้อมูล พร้อมทั้งพัฒนากระบวนการขอรับการยินยอมจากผู้ประกอบการในการส่งต่อข้อมูลระหว่างหน่วยงานสำหรับจัดทำนโยบายและมาตรการส่งเสริมแบบมุ่งเป้า

กลยุทธ์ย่อยที่ 2.3 พัฒนาระบบคลังข้อมูลและความรู้สำหรับให้บริการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้เป็นระบบออนไลน์และระบบอิเล็กทรอนิกส์ครบวงจร โดยสร้างแพลตฟอร์มการให้บริการผ่านช่องทางดิจิทัลที่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสามารถเข้าถึงฐานข้อมูลความรู้ ใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์ตลาดและพัฒนาเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพสินค้าบริการ และกระบวนการผลิตได้ด้วยตนเอง⁷¹

กลยุทธ์ที่ 3 การจัดให้มีกลไกทางการเงินที่เหมาะสมกับลักษณะของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเพื่อให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงแหล่งทุนได้อย่างทั่วถึง

กลยุทธ์ย่อยที่ 3.1 ส่งเสริมให้สถาบันการเงินหรือธนาคารและผู้ให้บริการที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน ใช้ข้อมูลธุรกิจและรอยเท้าดิจิทัล ในการพิจารณาปล่อยสินเชื่อให้กับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยใช้ข้อมูลธุรกรรมหรือข้อมูลสำคัญทางการค้าของธุรกิจในรูปแบบดิจิทัลในการยืนยันสถานภาพการดำเนินธุรกิจและเป็นหลักประกันที่เหมาะสม โดยไม่ต้องใช้หลักประกันรูปแบบปกติ

กลยุทธ์ย่อยที่ 3.2 กำหนดบทบาทสถาบันการเงินเฉพาะกิจให้มีมาตรการสินเชื่อและการค้ำประกันสินเชื่อที่ชัดเจนสำหรับแต่ละเซกเมนต์ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยเฉพาะสำหรับวิสาหกิจรายเล็ก และวิสาหกิจรายย่อย รวมทั้งกำหนดแนวทางหลักเกณฑ์ในการจัดทำมาตรการสินเชื่อพิเศษที่แตกต่างจากสถาบันการเงินทั่วไป มุ่งให้ผู้ประกอบวิสาหกิจรายเล็กและรายย่อยเข้าถึงได้

⁷¹ เพิ่งอ้าง, น. 90.

กลยุทธ์ย่อยที่ 3.3 ส่งเสริมให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมระดมทุนผ่านตลาดทุนหรือแหล่งทางเลือกที่หลากหลาย สอดรับกับโมเดลธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม นอกเหนือจากการให้สินเชื่อผ่านสถาบันการเงินทั่วไป เช่น การระดมทุนผ่านตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ การระดมทุนจากบุคคลทั่วไป สินเชื่อแบบบุคคลถึงบุคคล ธุรกิจเงินร่วมทุน รวมทั้งเปิดโอกาสให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมหรือสตาร์ทอัพในสาขาด้านการเงินมีโอกาสในการขยายและต่อยอดธุรกิจในการเป็นแหล่งเงินทุนทางเลือกที่เหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพและกรอบคลุมรูปแบบของธุรกิจสำหรับผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยกัน⁷²

กลยุทธ์ที่ 4 การส่งเสริมพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้เป็นผู้ประกอบการในยุคดิจิทัล

กลยุทธ์ย่อยที่ 4.1 เสริมสร้างความรู้พื้นฐานทางธุรกิจ โดยเฉพาะความรู้และทักษะด้านดิจิทัล การเงิน การตลาดยุคใหม่ การเข้าถึงตลาดส่งออก รูปแบบธุรกิจต่าง ๆ รวมทั้งความรู้และทักษะเชิงลึกตามความต้องการเฉพาะด้านของสาขาและประเภทธุรกิจ ตลอดจนเตรียมความพร้อมให้ผู้ประกอบการสามารถรับมือกับสภาพการแข่งขันของตลาดยุคใหม่ที่รวดเร็วและรุนแรง รวมถึงการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืนที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล เพื่อให้สามารถแข่งขันได้ระดับสากล

กลยุทธ์ย่อยที่ 4.2 ให้สิทธิประโยชน์และสิ่งจูงใจให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีการลงทุนและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เครื่องจักรกลและระบบอัตโนมัติในการบริหารจัดการ การยกระดับประสิทธิภาพการผลิตและการให้บริการ โดยใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีหรือสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำในการลงทุนเทคโนโลยีหรือเครื่องจักร และสนับสนุนค่าใช้จ่ายบางส่วน สำหรับค่าจ้างที่ปรึกษาและค่าฝึกอบรมการใช้งาน

กลยุทธ์ย่อยที่ 4.3 พัฒนาแพลตฟอร์มการค้าระหว่างประเทศให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทั่วไปเข้าถึงได้ โดยเปิดโอกาสให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภายในประเทศสามารถใช้ช่องทางแพลตฟอร์มของประเทศเป็นแต้มต่อและอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงตลาดที่มีศักยภาพในต่างประเทศได้ พร้อมทั้งเร่งส่งเสริมให้ผู้ประกอบการที่มีศักยภาพในการส่งออกใช้สิทธิประโยชน์ทางการค้า รวมถึงเตรียมความพร้อมและเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากความตกลงการค้าเสรีในกรอบความร่วมมือต่าง ๆ

กลยุทธ์ย่อยที่ 4.4 ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภายในสาขาและกับรายใหญ่ภายในห่วงโซ่อุปทาน โดยเฉพาะอุตสาหกรรมเป้าหมาย เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันทั้งห่วงโซ่อุปทาน โดยส่งเสริมการสร้างเครือข่ายและพันธมิตร

⁷² เติ้งฮ้าง.

ธุรกิจ จับคู่และสนับสนุนการให้ความช่วยเหลือของผู้ประกอบการรายใหญ่ที่มีศักยภาพให้กับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในห่วงโซ่อุปทานอย่างครบวงจร รวมถึงเปิดพื้นที่พบปะแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ธุรกิจที่พัฒนาความร่วมมือที่ยั่งยืนและขยายผลไปสู่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในทุกระดับ⁷³

กลยุทธ์ที่ 5 การยกระดับประสิทธิภาพกระบวนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของภาครัฐ

กลยุทธ์ย่อยที่ 5.1 ขยายการให้บริการพัฒนาธุรกิจ ที่ตรงกับความต้องการเฉพาะของธุรกิจ และพัฒนาระบบส่งต่อการให้ความช่วยเหลือ โดยขยายผลคุ้มครองภาครัฐ พัฒนาระบบการขึ้นทะเบียนและระบบการประเมินศักยภาพผู้ให้บริการพัฒนาธุรกิจภาคเอกชนเพื่อให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเลือกใช้บริการพัฒนาธุรกิจที่ได้คุณภาพมาตรฐานผ่านการรับรองจากภาครัฐ

กลยุทธ์ย่อยที่ 5.2 สนับสนุนสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในฐานะหน่วยงานนโยบายให้ทำหน้าที่เป็นผู้บูรณาการการให้ความช่วยเหลือและส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอย่างครบวงจร รวมทั้งจัดสรรงบประมาณเพื่อการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้เพียงพอและต่อเนื่อง ผ่านกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

กลยุทธ์ย่อยที่ 5.3 ปรับกลไกและกระบวนการติดตามประเมินผล โดยกำหนดให้มีตัวชี้วัดร่วมระหว่างหน่วยงานและให้ผู้แทนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมผู้แทนภาคเอกชนและภาควิชาการ มีส่วนร่วมในกระบวนการมากขึ้น เพื่อสร้างความเป็นเจ้าของนโยบายร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน⁷⁴

กลยุทธ์ที่ 6 การพัฒนาระบบนิเวศน์ให้เอื้อต่อการสร้างธุรกิจสตาร์ทอัพ และผู้ประกอบการที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม รวมทั้งให้เข้าถึงแหล่งเงินทุนที่เหมาะสม และเชื่อมโยงเข้าสู่เครือข่ายระดับโลก และยกระดับสู่ตลาดต่างประเทศ

กลยุทธ์ย่อยที่ 6.1 ปรับปรุงกฎหมายและความยากง่ายในการประกอบธุรกิจ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับสตาร์ทอัพ เช่น การสรรหาบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีระดับโลก และจัดตั้งบริษัท เพื่อพัฒนาระบบนิเวศน์และผลกดันสตาร์ทอัพ ซึ่งต้องการระบบนิเวศน์เพื่อเริ่มต้นและการประกอบธุรกิจที่ต่างจากธุรกิจปกติ สามารถเติบโตและยกระดับได้ในระยะต่อไป

กลยุทธ์ย่อยที่ 6.2 ผ่อนคลายข้อจำกัดด้านการระดมทุน โดยอนุญาตให้ภาครัฐสามารถร่วมลงทุนกับภาคเอกชนตั้งแต่ในระยะเวลาการทดสอบแนวคิดธุรกิจ พัฒนากองทุนสำหรับเริ่มต้นสร้างธุรกิจ และกองทุนร่วมลงทุนภาคเอกชน ที่เอื้ออำนวยให้สตาร์ทอัพ มีที่เลี้ยงในการสร้างธุรกิจ

⁷³ เฟื่องอ้าง, น. 90-91.

⁷⁴ เฟื่องอ้าง.

เข้าสู่แหล่งเงินทุนและสามารถระดมทุนได้อย่างต่อเนื่อง สร้างเครือข่ายกับแหล่งลงทุนในต่างประเทศ และดึงดูดผู้ที่มีความสามารถให้เข้ามาเริ่มต้นธุรกิจสตาร์ทอัพในประเทศเพิ่มขึ้น

กลยุทธ์ย่อยที่ 6.3 ส่งเสริมการเชื่อมโยงธุรกิจสตาร์ทอัพสู่ตลาดโลก โดยส่งเสริมให้สตาร์ทอัพเข้าสู่โครงการบ่มเพาะ โดยเฉพาะโครงการบ่มเพาะในต่างประเทศ ร่วมงานกับพื้นที่พัฒนาพิเศษสำหรับสตาร์ทอัพและมหาวิทยาลัยชั้นนำในต่างประเทศ เพื่อเพิ่มโอกาสให้สตาร์ทอัพรุ่นเยาว์ก้าวไปถึงซีรียส์ ซี ขึ้นไป⁷⁵

กลยุทธ์ที่ 7 การส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมให้มีศักยภาพในการดำเนินการในเชิงธุรกิจ

กลยุทธ์ย่อยที่ 7.1 เร่งออกกฎหมายลำดับรองภายใต้ พ.ร.บ. ส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 เพื่อลดข้อจำกัดการจดทะเบียนวิสาหกิจเพื่อสังคมสำหรับวิสาหกิจที่ยังไม่เป็นนิติบุคคล ให้สามารถขึ้นทะเบียนได้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น รวมทั้งเร่งรัดการจัดตั้งกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม

กลยุทธ์ย่อยที่ 7.2 ส่งเสริมการพัฒนาโมเดลธุรกิจที่เฉพาะเจาะจงและยั่งยืนของวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยใช้กลไกความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และสมาคมธุรกิจเพื่อสังคม พร้อมทั้งส่งเสริมความร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญในต่างประเทศ

กลยุทธ์ย่อยที่ 7.3 ให้สิทธิประโยชน์และสิ่งจูงใจให้เกิดการร่วมทุนกับวิสาหกิจเพื่อสังคม เพื่อดึงดูดเอกชนรายใหญ่ให้ดำเนินการตามแนวทางความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ในการสนับสนุนการเติบโตของวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศ⁷⁶

โดยประเทศไทยยังคงมีข้อจำกัดในการกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสถานะการแข่งขันระหว่างผู้ประกอบการที่ไม่เท่าเทียมกัน โดยในช่วง 3 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 4.4 ต่อปี และมีมูลค่ารวม 7.29 ล้านล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 43.2 ของ GDP เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 41.65 เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของ SMEs ต่อเศรษฐกิจไทยที่เพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ดี ยังพบว่าผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการเติบโตทางเศรษฐกิจยังคงกระจุกตัวอยู่ในธุรกิจขนาดใหญ่เป็นหลัก โดยในปี 2562 ผู้ประกอบการขนาดใหญ่ซึ่งมีจำนวน 9,043 ราย มีมูลค่ารวมคิดเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 42.9 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ซึ่งต่ำกว่าสัดส่วนของมูลค่าเพิ่มจาก SMEs ในกลุ่มประเทศในองค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ที่มีค่าเฉลี่ยสัดส่วนดังกล่าวในช่วงร้อยละ 50-60⁷⁷

⁷⁵ เฟื่องอ้าง, น. 91-92.

⁷⁶ เฟื่องอ้าง, น. 92.

⁷⁷ เฟื่องอ้าง, น. 10.

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงระดับโลก (Global Megatrends) ประเด็นเรื่องความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ปัจจุบันโลกอยู่ในยุคของการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 เป็นยุคแห่งการประยุกต์ใช้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดดในการพัฒนานวัตกรรม เน้นการต่อยอดและการผสมผสานเทคโนโลยีต่างสาขาเข้าด้วยกัน อาทิ เทคโนโลยีทางกายภาพ ชีวภาพ ดิจิทัล และพลังงานเพื่อใช้ในภาคส่วนต่างๆ อย่างกว้างขวางในรูปแบบที่แตกต่างไปจากเดิม ส่งผลให้วิถีชีวิต รวมถึงการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในหลากหลายมิติ เช่น การใช้นาโนเทคโนโลยีและวัสดุสมัยใหม่ในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของภาคการผลิต การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่และการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการกำหนดกลยุทธ์ทางธุรกิจเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคอย่างเฉพาะเจาะจง⁷⁸

แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาทุนทางการเงินของประเทศ โดยการปรับโครงสร้างด้านการผลิตและบริการสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรมในการนำเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อพลิกฟื้นภาวะเศรษฐกิจ และผลักดันการพัฒนาสาขาการผลิตที่สำคัญ ซึ่งมีศักยภาพในการเป็นเครื่องยนต์ขับเคลื่อนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศในระยะต่อไป เพื่อสร้างนวัตกรรมและพัฒนาองค์ความรู้ที่เป็นของไทยที่เน้นคุณค่าและความยั่งยืน ซึ่งการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีจะช่วยยกระดับผลิตภาพทางเศรษฐกิจในภาพรวมให้สามารถผลิตสินค้าและบริการที่มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้นได้ ในระยะเวลาที่สั้นลง พร้อมไปกับการสร้างอุตสาหกรรมใหม่แห่งอนาคตเพื่อสอดรับกับบริบทของเศรษฐกิจและสังคมโลกสมัยใหม่ ซึ่งจะทำให้ประเทศไทยสามารถสร้างฐานรายได้และการจ้างงานใหม่ รวมทั้งการขยายโอกาสทางการค้าและการลงทุนในเวทีโลก

ในขณะเดียวกัน ต้องเร่งพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ให้สามารถแข่งขันได้ และมีการเติบโตที่ยั่งยืน ลดความเหลื่อมล้ำของศักยภาพในการแข่งขัน โดยเปิดโอกาสให้ SMEs สามารถเข้าถึงแหล่งทุน พัฒนาสภาพแวดล้อมให้ผู้ประกอบการสามารถแข่งขันและเติบโตร่วมกันได้อย่างเป็นธรรมและยั่งยืน อาทิ การจัดหาและพัฒนาศักยภาพแรงงาน การพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพดีและราคาเหมาะสม⁷⁹

4. พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 โดยมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2562 เป็นหน่วยงานของรัฐที่ไม่เป็นส่วนราชการ และไม่เป็นรัฐวิสาหกิจตามกฎหมาย วิสัยทัศน์ของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม คือ องค์กรสำคัญของสังคมไทยในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศที่เป็นธรรมและยั่งยืน

⁷⁸ เฟื่องอ้าง, น. 21-22.

⁷⁹ เฟื่องอ้าง, น. 29-30.

ผ่านกลไกวิสาหกิจเพื่อสังคม และเครือข่ายผู้ประกอบการเพื่อสังคมที่หลากหลายและคุณภาพ พันธกิจขององค์กร มี 3 ประการ 1. ส่งเสริมและพัฒนาให้วิสาหกิจเพื่อสังคมมีคุณภาพ พึ่งพาตนเองได้และขยายตัวอย่างกว้างขวางเพื่อเข้ามาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประเทศที่เป็นธรรมและยั่งยืน 2. เป็นหน่วยงานวิชาการและรับผิดชอบการรณรงค์ของคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม 3. ขึ้นทะเบียนวิสาหกิจเพื่อสังคม และดำเนินแผนงาน โครงการสนับสนุนและให้สิทธิประโยชน์ตามมาตรการต่าง ๆ ของรัฐที่เกิดขึ้น

ภารกิจหน้าที่และอำนาจของสำนักงาน กล่าวคือ รับผิดชอบในงานธุรการ และงานวิชาการของคณะกรรมการ และมีหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุน ให้ความช่วยเหลือและพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมเพื่อให้ความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เสนอนโยบายและแผนการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมแห่งชาติให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม และเสนอแนวทางในการส่งเสริมหรือสนับสนุนด้านสิทธิประโยชน์แก่วิสาหกิจเพื่อสังคม หรือบุคคลซึ่งให้การสนับสนุนกิจการวิสาหกิจเพื่อสังคม
2. จัดทำแผนปฏิบัติการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม
3. ให้คำแนะนำ ฝึกอบรม และส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมให้สามารถพัฒนาการบริหารจัดการในด้านการเงิน การบัญชี การตลาด เทคโนโลยี และด้านอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานสินค้าและบริการของวิสาหกิจเพื่อสังคม
5. ให้คำปรึกษาหรือให้ความช่วยเหลือในการจดทะเบียนจัดตั้งนิติบุคคล การขออนุมติ อนุญาต และการจดทะเบียนสิทธิบัตรเครื่องหมายการค้า หรือทรัพย์สินทางปัญญาอื่น
6. จัดให้มีมาตรการในการส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มกิจการเพื่อสังคมเพื่อสามารถพัฒนาเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมได้ต่อไป
7. วิเคราะห์สภาพปัญหาและสถานการณ์ อุปสรรค และความสำเร็จของวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศ
8. เป็นศูนย์กลางข้อมูลเกี่ยวกับวิสาหกิจเพื่อสังคม และเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับวิสาหกิจเพื่อสังคม
9. บริหารกองทุนตามนโยบายและมติของคณะกรรมการและคณะกรรมการบริหารกองทุน

ปัจจุบันสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ได้ขึ้นทะเบียนวิสาหกิจเพื่อสังคมและกลุ่มกิจการเพื่อสังคมแล้วทั้งสิ้น (ข้อมูล ณ 7 กันยายน 2564) 1.วิสาหกิจเพื่อสังคม 162 กิจการ 2. กลุ่มกิจการเพื่อสังคม 28 กิจการ⁸⁰

ตัวอย่างของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ประสบความสำเร็จในประเทศไทยมีหลากหลายโครงการ เช่น

1)มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี หรือ“สมเด็จพระย่า”ทรงก่อตั้งมูลนิธิส่งเสริมผลผลิตชาวไทยภูเขา ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2515 เพื่อรับซื้อหัตถกรรมชนเผ่าและช่วยต่อรองราคาอันเป็นธรรมชาติกับตลาด ต่อมาในปี พ.ศ. 2528 ขอบเขตการทำงานขยายครอบคลุมการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม จึงเปลี่ยนเป็นชื่อ มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี โดยทรงริเริ่มโครงการพัฒนาโดยดอยสูงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงรายขึ้น เมื่อ พ.ศ. 2531 ให้แนวทางการพัฒนาตามตำราแม่ฟ้าหลวงคือการ “ปลูกป่า ปลูกคน” ได้เริ่มต้นขึ้น พลิกฟื้นคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่และผืนป่าผ่านกุศโลบายที่ชักชวนให้ชุมชนคอยดูงมีรายได้

UNESCO หรือองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ บันทึกพระนามสมเด็จพระย่าไว้ในปฏิทินบุคคลสำคัญของโลกประจำปี พ.ศ. 2543 ในฐานะที่ทรงมีผลงานดีเด่นเพื่อส่วนรวมถึง 5 สาขาด้วยกัน ได้แก่ การศึกษา วิทยาศาสตร์ประยุกต์ การพัฒนามนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อม

โครงการต้นแบบที่น่าเสนอ คือ โครงการพัฒนาโดยดอย (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดอยสูงในอดีตคือดินแดนที่ผู้คนในพื้นที่เข้าไม่ถึงสาธารณูปโภคพื้นฐานและขาดความรู้ด้านการเกษตร มีชีวิตที่แร้นแค้น ประกอบอาชีพผิดกฎหมาย ปลูกและค้าสิ่งเสพติดให้กองกำลังชนกลุ่มน้อย รวมถึงการค้าประเวณีเพื่อหวังจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เมื่อวันที่ 15 มกราคม 2530 สมเด็จพระย่าเสด็จฯ มาเยือนดอยสูงครั้งแรกและทรงตระหนักว่ารากเหง้าของปัญหา คือ ความยากจนและขาดโอกาสในการดำเนินชีวิต จึงทรงริเริ่ม โครงการพัฒนาโดยดอยฯ เมื่อพระชนมายุ 87 พรรษา โดยโครงการพัฒนาโดยดอยฯ แบ่งการพัฒนาทั้งหมดออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 “อยู่รอด” ขึ้นแรกเป็นการพัฒนาปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต วางระบบสาธารณูปโภค และสาธารณสุข เพื่อให้ชุมชน “อยู่รอด” พ้นจากความอดอยาก และให้ความสำคัญกับการส่งเสริมอาชีพพระยะต้น อาชีพแรกบนดอยสูงคือการปลูกพืชเศรษฐกิจ การมอบสิทธิให้

⁸⁰ สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม, “ชวนมารู้จัก สวส. ให้มากขึ้น,”

สืบค้นเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <http://www.osep.or.th>

ชาวบ้านดูแลต้นกาแฟ ผลผลิตดี มีคุณภาพ ผลตอบแทนมากขึ้น ต่อมา มีการปลูกแมคคาเดเมียเป็น ถั่วราคาสูง สามารถนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ได้หลากหลายและขายได้ราคาดี

ระยะที่ 2 “พอเพียง” เน้นการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยการเพิ่มมูลค่าผลผลิตในท้องถิ่นส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมกับภูมิสังคมและภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดสรรอาชีพรองรับคนรุ่นใหม่ ไม่ว่าจะเป็งานใน โรงงานแปรรูป งานหัตถกรรม และงานเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ รวมถึงงานด้านท่องเที่ยวเกิดการจ้างงานและสร้างผู้ประกอบการรุ่นใหม่ การสร้างรายได้ที่มั่นคงให้ชุมชนคอยดูอย่างยั่งยืน การส่งเสริมอาชีพในรูปแบบธุรกิจเพื่อสังคมในนาม “แบรนด์คอยดูง” ถือกำเนิดขึ้น คอยดูงสามารถเลี้ยงตัวเองได้ตั้งแต่ปี 2543 ด้วยรายได้จากธุรกิจเพื่อสังคมต่าง ๆ 5 กลุ่ม ได้แก่ หัตถกรรม อาหารแปรรูปกาแฟ เกษตร และการท่องเที่ยว รายได้ที่ได้จากธุรกิจเพื่อสังคมส่วนหนึ่งคืนกลับสู่ชาวบ้านและชุมชน ส่วนหนึ่งนำมาใช้ในการพัฒนาในด้านสาธารณสุข การศึกษา และสิ่งแวดล้อมบนคอยดูง

แบรนด์คอยดูง หัวใจหลักของการสร้างธุรกิจอยู่ที่การพัฒนาศักยภาพคน การบริหารจัดการธุรกิจอย่างมืออาชีพ และการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ดังแนวพระราชดำริที่สมเด็จพระเจ้าทรงริเริ่มไว้ ยังมีการจัดห่านกอบแบบร่วมสมัยเพื่อพัฒนาสินค้าที่มีอยู่ พัฒนาทักษะให้ชาวบ้านสามารถต่อยอดและพึ่งพิงตัวเองได้ การสร้างช่องทางการตลาดให้สินค้าและบริการของแบรนด์คอยดูงเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางทั้งในประเทศและนอกประเทศ (www.doitung.com)

ระยะที่ 3 “ยั่งยืน” การมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาให้ชุมชนพึ่งพาความยากจน เลิกยุ่งเกี่ยวกับการปลูกพืชเสพติดและเสริมศักยภาพของชาวบ้านให้มีทักษะ มีความคิด และมีความสามารถทางธุรกิจ สร้างรายได้อย่างยั่งยืน ตั้งแต่ปี 2559 โครงการพัฒนาคอยดูงฯ เร่งผลักดันการเรียนภาษาไทยแก่เยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตพื้นที่ในเขตพื้นที่โครงการพัฒนาคอยดูงฯ สนองพระราชปณิธานสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ซึ่งปัจจุบันดำรงตำแหน่งนายกิตติมศักดิ์ โดยมีเป้าหมายลดจำนวนเด็กที่อ่านและเขียนภาษาไทยไม่ได้ ปัจจุบันมีนักเรียนในพื้นที่ที่เรียนจบแล้วกลับมาทำงานในตำแหน่งต่าง ๆ ในโครงการพัฒนาคอยดูงฯ เพื่อสานต่อการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีวิสัยทัศน์ คือ มุ่งพัฒนาชุมชน สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมตามหลักการทรงงานของสมเด็จพระเจ้า เพื่อสร้างความสุข ความยั่งยืน และความมั่นคง

มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีพันธกิจ คือ ผลักดันให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ด้วยการพัฒนา การบูรณาการความร่วมมือ

การให้คำปรึกษาและการฝึกอบรมส่งเสริมให้การพัฒนาตามตำราแม่ฟ้าหลวง เป็นแนวทางพัฒนาหลักของประเทศไทย⁸¹

2) มูลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี โดยโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศรเป็นโรงพยาบาลเพื่อสังคม สถานที่ที่มีประวัติมายาวนานหลายทศวรรษ เป็นโรงพยาบาลของรัฐที่มุ่งศึกษาด้านการใช้สมุนไพรเพื่อการรักษา โดยเกิดจากการรวบรวมข้อมูลด้านสมุนไพร ให้ความรู้ผ่านสวนสมุนไพร สาริต รวมถึงการสร้างรายได้จากโครงการทัวร์เพื่อสุขภาพ จากผู้มารับบริการทางการแพทย์ ทั้งในรูปแบบของแพทย์แผนไทย และโครงการฝึกอบรมต่าง ๆ โดยมีทั้งที่เป็นบุคลากรด้านสาธารณสุขและบุคคลทั่วไป ไม่เพียงแต่รายได้จากการให้บริการทางการแพทย์ด้วยสมุนไพร ที่ไม่เป็นอันตรายต่อผู้เข้ารับการรักษา โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร ยังสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านในชุมชน ด้วยการให้ความรู้ในการปลูกสมุนไพรและนำผลผลิตที่ได้มาขายต่อให้กับโรงพยาบาล ทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ในมุมมองของเศรษฐกิจ โดยรวม สมุนไพรจากโรงพยาบาลทำให้รัฐบาลสามารถลดค่าใช้จ่ายในการนำเข้าจากต่างประเทศได้อีกด้วย

ปัจจุบันผลผลิตจากกิจการเพื่อสังคม โรงพยาบาลอภัยภูเบศร สามารถสร้างรายได้หลายพันล้านบาทต่อปี ผ่านการกระจายผลิตภัณฑ์ทางสมุนไพรไปทั่วประเทศ ทั้งที่อยู่ใน Modern Trade และศูนย์บริการผลิตภัณฑ์สมุนไพรอภัยภูเบศร ในจังหวัดต่าง ๆ จึงถือได้ว่าเป็นหนึ่งในกิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise) ของประเทศไทยที่ประสบความสำเร็จ และเป็นแนวปฏิบัติที่ดีให้กับผู้อื่นและกิจการอื่นได้⁸²

3) Buddy homecare เป็นกิจการเพื่อสังคมในการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่อยู่บ้าน โดยจัดเตรียมแผนการดูแลส่วนบุคคล (Individual care plan) และผู้ดูแล (Caregiver) ที่มีทักษะเฉพาะในการดูแลผู้สูงอายุเพื่อบูรณาการการดูแลให้ผู้สูงอายุสามารถฟื้นตัว และพัฒนาศักยภาพในการช่วยเหลือตัวเองได้มากที่สุด⁸³ โดย Buddy homecare คู่บัดดี้ระหว่างเด็กที่ขาดโอกาสด้านการศึกษาและผู้สูงอายุที่มีปัญหาเรื่องคนดูแล เป็นการนำเยาวชนกลุ่มเปราะบางที่ขาดโอกาสด้านการศึกษาเป็นหนึ่งในปัญหาเรื้อรังของประเทศไทย เยาวชนเป็นผู้ขับเคลื่อนในอนาคต แต่มีคนเพียงส่วนน้อยเท่านั้น ที่ยื่นโอกาสให้เด็กที่ขาดโอกาสได้พัฒนาศักยภาพของตัวเองอย่างจริงจัง ในขณะเดียวกัน

⁸¹ มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์, “ความเป็นมา,” สืบค้นเมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <http://www.maefahluang.org>

⁸² วิลาสินี ชนดีวิทย์, *อ้าวแล้ว เจริญรอกที่ 2*.

⁸³ บัณฑิตโฮมแคร์, “บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน Buddy homecare,” สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2565, จาก <http://www.buddyhomecare.com>

ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในระยะเวลาอันใกล้ เป็นปัญหาใหม่ Buddy homecare เห็นแนวทางว่าสามารถแก้ไขปัญหานี้ไปพร้อมๆ กันได้ ไม่เพียงแต่พัฒนาโมเดลธุรกิจให้มีศักยภาพเท่าทันปัญหาที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ แต่มีความปรารถนาที่จะส่งต่อแนวคิดนี้สู่เพื่อนร่วมสังคมช่วยกันสร้างสังคมใหม่ให้ดีกว่าเดิม Buddy homecare เป็นกิจการที่ส่งพนักงานไปดูแลผู้สูงอายุถึงที่บ้าน ดูแลทั้งด้านสุขภาพ และการไปอยู่เป็นเพื่อน จุดเด่น คือ พนักงานผู้ดูแล (CG หรือ Caregivers) ที่ว่านั้นมาจากการฝึกอบรมเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ให้มีโอกาสศึกษาต่อเป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุโดยตรง รายได้มาจากการให้บริการผู้สูงอายุที่มีกำลังจ่าย และปันกำไรนั้นไปดูแลผู้สูงอายุที่ยากไร้ผ่านการร่วมมือกับชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ การผลิต Caregivers จึงสอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการแก้ปัญหาในฝั่งเยาวชนที่ขาดโอกาส โดยให้ทุนการศึกษาต่อในหลักสูตรผู้ดูแลผู้สูงอายุกับคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นเวลา 3 เดือน เมื่อผ่านกระบวนการฝึกอบรม จะได้รับการรับรองคุณภาพจากสภาการพยาบาล มูลค่าของทุน รวมทุกอย่างแล้วอยู่ที่คนละ 50,000 บาท ต่อการอบรม 3 เดือน เมื่อผ่านการอบรม ก็คัดเลือกเข้าทำงานกับ Buddy homecare ลงสนามเป็น Caregivers เงินเดือนเริ่มต้นที่ 10,450 บาท มีประกันสังคม มีการส่งเสริมทักษะการออม และปัจจุบันมีประกันโควิดให้ด้วย⁸⁴

⁸⁴ สมาคมธุรกิจเพื่อสังคม, “BUDDY HOME CARE คู่บัดดี้ระหว่างเด็กที่ขาดโอกาสด้านการศึกษา และผู้สูงอายุที่มีปัญหาเรื่องคนดูแล/SE STORIES ตอนที่ 4,” สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มกราคม 2565, จาก <http://www.sethailand.org>

บทที่ 3

มาตรการทางภาษีจูงใจในการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย และต่างประเทศ

ในปี ค.ศ. 1960 นับเป็นครั้งแรกขององค์การสหประชาชาติในการประชุม RIO Summit ที่มีการนำเสนอประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อมเข้าสู่การประชุมของสังคมโลกอย่างเป็นทางการและเป็นจุดกำเนิดแนวคิดการพัฒนาแบบบูรณาการทั้งสามด้าน (Triple Bottom Line (TBL)) ที่เสนอให้องค์การธุรกิจควรมีรูปแบบการบริหารจัดการที่ใส่ใจทั้งด้านผลกำไร สังคม และสิ่งแวดล้อมไปพร้อม ๆ กัน เพื่อเป้าหมายการพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนร่วมกันของสังคมโลกจนส่งผลให้มีการประกาศใช้ข้อตกลงโลกแห่งสหประชาชาติ (UN Global Compact) ตามแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมในปี ค.ศ. 2000 โดยเฉพาะองค์กรจากประเทศกำลังพัฒนาที่สนใจนำไปประยุกต์ใช้ในประเทศของตน แม้ว่าจะมีเป้าหมายและกระบวนการดำเนินการที่แตกต่างกัน แต่ผลที่ได้รับส่วนใหญ่สะท้อนให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ไม่ใช่แค่เรื่องการใช้เงินเพียงอย่างเดียว แต่เป้าหมายสำคัญร่วมกัน คือ ต้องการจะพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและชุมชนที่ไม่เพียงมุ่งพัฒนาให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีต่อองค์กรเท่านั้น แท้จริงเป็นการนำองค์กรไปสู่ความยั่งยืนระยะยาว เพราะการดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมเป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมในฐานะองค์กรที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมเพื่อการพัฒนาาร่วมกัน ซึ่งแนวโน้มการพัฒนาแนวความคิดรับผิดชอบต่อสังคมได้รับการยอมรับเป็นอย่างดีและพัฒนาอย่างต่อเนื่องถึงปี ค.ศ. 2012 มีการประชุมในเวทีระดับโลกขององค์การสหประชาชาติอีกครั้งกับหัวข้อการประชุมว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (United Nations Conference on Sustainable Development - UNCSD) หรือที่เรียกว่า Rio+20 จัดขึ้นที่เมืองริโอเดจาเนโร ประเทศบราซิล ด้วยแนวคิดการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนบทใหม่สร้างความต่อเนื่องจากแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมที่นานาประเทศให้การยอมรับและเห็นความสำคัญร่วมกันจนเป็นที่คาดหมายว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนบทใหม่ คือ ทิศทางเรื่องเศรษฐกิจสีเขียวในบริบทของการพัฒนาที่ยั่งยืน¹

¹ กัญญรัตน์ หงส์วรรณท์, “การแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม กลยุทธ์และโอกาสขององค์กรธุรกิจประเทศกำลังพัฒนาในสังคมพลวัต,” วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิต, เล่มที่ 6, (2555), น. 109.

โดยแต่ละประเทศจะเข้าใจนิยามของวิสาหกิจเพื่อสังคม คือ หน่วยธุรกิจที่มีภารกิจด้านสังคมและมุ่งแสวงหากำไรเพื่อบรรลุภารกิจทางสังคม เช่น การเพิ่มตลาดแรงงานและการฝึกกำลังของคนในสังคม ถึงกระนั้นหลายประเทศได้นำรูปแบบของวิสาหกิจเพื่อสังคมของประเทศที่ประสบความสำเร็จ อย่างเช่น ประเทศอังกฤษ สาธารณรัฐเกาหลี และ ประเทศญี่ปุ่น มาบังคับใช้ในประเทศของตน ซึ่งส่วนใหญ่จะพบปัญหาการขาดแคลนเงินทุนส่งผลทำให้องค์กรมีขนาดเล็ก จึงไม่สามารถดำเนินการกิจการให้บรรลุภารกิจเพื่อแก้ไขปัญหาทางสังคม และสิ่งแวดล้อม เช่น การจ้างงาน การบริหารจัดการ การฝึกอบรมสำหรับผู้ด้อยโอกาส คนพิการ กลุ่มบุคคลเปราะบาง ดังนั้นรัฐบาลจึงกำหนดมาตรการจูงใจในการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมให้ได้รับเงินทุนสนับสนุนกิจการและสามารถดำเนินการอย่างยั่งยืนได้ต่อไป ในปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายเฉพาะที่กำหนดลักษณะและหลักเกณฑ์การจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคม รวมทั้งประกาศหรือระเบียบต่าง ๆ ที่ออกบังคับใช้กับวิสาหกิจเพื่อสังคม ซึ่งจะได้ศึกษาแนวทางการจัดเก็บภาษีเกี่ยวกับวิสาหกิจเพื่อสังคมของประเทศไทยและในต่างประเทศเพื่อทำการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างกัน โดยแบ่งการศึกษาออกได้ ดังนี้

3.1 มาตรการทางภาษีจูงใจในการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมของประเทศไทย

มาตรการทางภาษีในการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมของประเทศไทย แบ่งการศึกษาออกได้ ดังนี้

3.1.1 การจัดเก็บภาษีเงินได้ของประเทศไทยตามประมวลรัษฎากร

ภาษีอากร คือ สิ่งที่รัฐบาลบังคับจัดเก็บจากรายกรและนำไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนรวมโดยมิได้มีสิ่งตอบแทนโดยตรงแก่ผู้เสียภาษีต่างจากค่าธรรมเนียมซึ่งรัฐจัดเก็บจากประชาชนที่มาติดต่อหรือได้รับบริการจากรัฐ เช่น ค่าธรรมเนียมจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมที่ดิน ใบอนุญาตต่าง ๆ เช่น ฆ่าสัตว์ ผลิตสุรา มีอาวุธปืน ค่าภาคหลวง หรือสัมปทานต่าง ๆ²

เนื่องจากภาษีอากรมีลักษณะเป็นส่วนแบ่งภาระสาธารณะระหว่างประชาชนตามหลักความสามารถในการจ่าย จึงเป็นแนวทางนำไปสู่การกำหนดทฤษฎีทั่วไปว่าด้วยภาษีอากรซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. การกำหนดบุคคลผู้เสียภาษี จำต้องพิจารณาจากความสัมพันธ์ของบุคคลกับรัฐเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากหลักการบังคับใช้ทั่วไปในกฎหมายภาษีกำหนดให้บุคคลทุกคนที่มีส่วนได้เสียหรือมีส่วนร่วมกับประชาคมใดต้องชำระภาษีให้แก่ประชาคมนั้น ไม่ว่าการมีส่วนร่วมนั้นจะเป็นรูปแบบใด เช่น การเป็นผู้มีถิ่นที่อยู่ การมีแหล่งเงินได้ หรือการเป็นผู้มีสัญชาติของประชาคมนั้น

² ทศนิยม เหลืองเรืองรอง, ความรู้ทั่วไปกฎหมายภาษี, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2556), น. 11-12.

2. การกำหนดสิ่งที่เป็นมูลเหตุให้ต้องมีการเสียภาษี พิจารณาจากสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถของผู้เสียภาษี ซึ่งอาจอยู่ในรูปของรายได้ ความมั่งคั่ง และการใช้จ่าย

3. การกำหนดวิธีคำนวณภาษี ต้องนำสถานะส่วนบุคคลของผู้เสียภาษีและประเภทของฐานภาษีมาพิจารณา จำนวนภาษีที่จัดเก็บจะต้องเป็นจำนวนที่มีผลลัพธ์มาจากสัดส่วนของความสามารถในการเสียภาษีของบุคคลอย่างแท้จริง ซึ่งอาจกำหนดขึ้นได้ในภายหลังจากการหักค่าลดหย่อนหรือค่าใช้จ่าย ตลอดจนการใช้อัตราภาษีที่เหมาะสม³

การที่จะศึกษากฎหมายภาษีอากรให้เข้าใจและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จำเป็นต้องทำการศึกษาโครงสร้างของกฎหมายภาษีอากร โดยแบ่งการศึกษาเรื่องการจัดเก็บภาษีอากรของประเทศไทย ดังนี้

(1) การจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตามประมวลรัษฎากร

เนื่องจากภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเป็นภาษีทางตรง ซึ่งมีหลักการจัดเก็บตามความสามารถในการมีเงินได้ของบุคคล ดังนั้น บุคคลธรรมดาที่มีเงินได้พึงประเมินถึงเกณฑ์ขั้นต่ำที่ประมวลรัษฎากรกำหนด หากไม่มีกฎหมายกำหนดข้อยกเว้นก็อยู่ในบังคับต้องเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตามประมวลรัษฎากร กำหนดให้ผู้มีเงินได้ในปีภาษีที่ล่วงมาแล้วมีหน้าที่ยื่นรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา โดยทำการประเมินตนเองภายในวันที่ 1 มกราคม ถึงวันที่ 31 มีนาคมของปีถัดไป⁴

ส่วนที่ว่าด้วยผู้เสียภาษี (Tax Payer) ในการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตามมาตรา 56 และมาตรา 57 แห่งประมวลรัษฎากร ได้กำหนดผู้มีหน้าที่เสียภาษี 4 ประเภท ได้แก่ 1. บุคคลธรรมดา 2. ผู้ที่ถึงแก่ความตายในระหว่างปีภาษี 3. กองมรดกที่ยังมิได้แบ่ง 4. ห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคลที่มีใช้นิติบุคคล

บุคคลธรรมดา หมายถึง บุคคลที่มีสภาพบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 15 “สภาพบุคคลย่อมเริ่มแต่เมื่อคลอดและอยู่รอดเป็นทารกและสิ้นสุดลงเมื่อตาย” โดยบุคคลธรรมดาที่มีเงินได้พึงประเมินที่เข้าข่ายต้องเสียภาษีเป็นผู้มีหน้าที่เสียภาษีตามประมวลรัษฎากร โดยไม่จำกัดอายุ เพศ ความสามารถ สถานะทางสังคมหรือสัญชาติ หากไม่มีกฎหมายยกเว้นการเสียภาษี⁵

ห้างหุ้นส่วนสามัญและคณะบุคคลที่มีใช้นิติบุคคลตามประมวลรัษฎากรถือว่า คณะบุคคลที่ตกลงร่วมกันดำเนินกิจการในลักษณะที่ไม่ใช้นิติบุคคลในรูปของห้างหุ้นส่วนสามัญ ซึ่งมี

³ ศุภลักษณ์ พินิจภูวดล, กฎหมายภาษีอากร, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร : จตุลักษ์, 2556), น. 148-151.

⁴ ศุภณีย์ เหลืองเรืองรอง, อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 2, น. 17.

⁵ เพ็งอ้าว, น. 18-21.

วัตถุประสงค์ที่จะแบ่งปันเงินได้หรือผลกำไรที่เกิดขึ้นในรูปของคณะบุคคลอื่น ซึ่งไม่ได้มี วัตถุประสงค์ที่จะแบ่งเงินได้หรือผลกำไร มีหน้าที่ต้องเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากเงินได้หรือ ผลกำไรที่เกิดขึ้นจากการกระทำกิจการนั้นเสมือนเป็นบุคคลเดียวกัน⁶ โดยมาตรา 39 แห่งประมวล รัษฎากร “คณะบุคคลที่มีโชนิตบุคคล คือ บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปตกลงกระทำการร่วมกัน อัน มิใช่เป็นห้างหุ้นส่วนสามัญ” มาตรา 1012 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ “สัญญาจัดตั้งห้าง หุ้นส่วนหรือบริษัทนั้น คือ สัญญาซึ่งบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปตกลงเข้ากันเพื่อกระทำการ กิจการร่วมกันด้วยประสงค์จะแบ่งปันกำไรอันจะพึงได้แต่กิจการที่ทำนั้น” และเมื่อเสียภาษีเช่นนั้นแล้ว ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือบุคคลในคณะบุคคลดังกล่าวไม่ต้องเสียภาษีสำหรับเงินได้จำนวนนั้นอีก เว้นแต่ผู้ เป็นหุ้นส่วนหรือบุคคลในคณะบุคคลนั้นจะทำการแบ่งปันกำไรกันในภายหลังก็จะถือเป็นเงินได้พึง ประเมิน ตามมาตรา 40 (8) ประมวลรัษฎากร

การกำหนดฐานภาษี คือ การกำหนดสิ่งที่เป็นมูลเหตุให้ต้องมีการเสียภาษีและการ กำหนดผู้มีหน้าที่ต้องเสียภาษี โดยพิจารณาถึงความสามารถของผู้เสียภาษี ซึ่งอาจอยู่ในรูปของ รายได้ ความมั่งคั่ง และการใช้จ่ายของผู้เสียภาษี ซึ่งประมวลรัษฎากร มาตรา 39 ได้กำหนดลักษณะ ของเงินได้ “เงินได้พึงประเมิน หมายความว่า เงินได้อันเข้าลักษณะการเสียภาษีในหมวดนี้ เงินได้ที่ กล่าวนี้ให้หมายความรวมถึงทรัพย์สินหรือประโยชน์อย่างอื่นที่ได้รับ ซึ่งอาจคิดคำนวณได้ เป็นเงินค่าภาษีอากรที่ผู้จ่ายเงินหรือผู้อื่นออกแทนให้สำหรับเงินได้ประเภทต่าง ๆ ตามมาตรา 40 และเครดิตภาษีตามมาตรา 47 ทวิด้วย” จึงทำให้เห็นว่า “เงินได้” หมายความว่า สิ่งที่ได้มาเป็นเงิน หรือทรัพย์สิน รวมทั้งประโยชน์อย่างอื่น ซึ่งต้องคิดคำนวณได้เป็นเงินและควรเป็นประโยชน์ที่ สำคัญ ส่วน “เงินได้พึงประเมิน” หมายถึง เงินได้ที่เข้าลักษณะพึงเสียภาษี โดยมีการกำหนดเอาไว้ อย่างเฉพาะเจาะจงให้ต้องเสียภาษีในหมวดนี้ ดังนั้น เงินได้ประเภทใดที่ไม่ได้ระบุไว้ จึงไม่เป็นเงิน ได้ที่ต้องเสียภาษี⁷ สำหรับเกณฑ์ที่ใช้เป็นฐานในการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในประเทศ คือ รายได้หรือเงินได้ของบุคคลธรรมดาในรอบระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งตามปกติจะใช้ระยะเวลาหนึ่งปีเป็น การกำหนดหลักเกณฑ์ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจึงเป็นการจัดเก็บภาษีตามหลักความสามารถใน การเสียภาษีของบุคคล โดยการนำรายได้มาเป็นเครื่องวัดความสามารถในการเสียภาษีเป็นรายบุคคล ประเภทของเงินได้พึงประเมิน ตามมาตรา 40 ประมวลรัษฎากร แบ่งออกเป็น 8 ประเภท ดังนี้

⁶ สุภรัตน์ ควณิกุล และชาติร์ ดันติวาณิชกิจ, ทฤษฎีภาษีเงินได้นิติบุคคล ชุด วิชากฎหมายภาษีอากร 1, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, 2556), น. 138.

⁷ สุภรณ์ทิพย์ นิจจกุล, กฎหมายภาษีอากร, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร : จตุลักษ์, 2556), น. 150-151.

เงินได้ประเภทที่ 1 เงินได้เนื่องจากการจ้างแรงงาน เช่น เงินเดือน ค่าจ้าง เป็นต้น

เงินได้ประเภทที่ 2 เงินได้เนื่องจากหน้าที่ หรือตำแหน่งงานที่ทำ หรือการรับทำงานให้ เช่น ค่านายหน้า ค่าส่วนลด ค่าธรรมเนียม เป็นต้น

เงินได้ประเภทที่ 3 ค่าแห่งกัญฉวีลค์ ค่าลิขสิทธิ์หรือค่าสิทธิอย่างอื่น ๆ

เงินได้ประเภทที่ 4 ดอกเบี้ย เงินปันผล หรือส่วนแบ่งของผลกำไร เงินลดทุน เงินเพิ่มทุน ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการโอนหุ้น

เงินได้ประเภทที่ 5 เงินได้จากทำให้เช่าทรัพย์สิน เงินหรือประโยชน์อย่างอื่น ที่ได้เนื่องจากการทำให้เช่าทรัพย์สิน การผิดสัญญาเช่าซื้อทรัพย์สิน การผิดสัญญาซื้อขายเงินผ่อนซึ่งผู้ขายได้รับคืนทรัพย์สินที่ซื้อขายนั้น โดยไม่ต้องคืนเงินหรือประโยชน์ที่ได้รับไว้แล้ว

เงินได้ประเภทที่ 6 เงินได้จากวิชาชีพอิสระ คือ วิชากฎหมาย การประกอบโรคศิลป์ วิศวกรรม สถาปัตยกรรม การบัญชี ประณีตศิลปกรรม หรือวิชาชีพอื่นซึ่งได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดชนิดไว้

เงินได้ประเภทที่ 7 เงินได้จากการรับเหมาที่ผู้รับเหมาต้องลงทุนด้วยการจัดหาสัมภาระในส่วนสำคัญนอกจากเครื่องมือ

เงินได้ประเภทที่ 8 เงินได้จากธุรกิจ การพาณิชย์ การเกษตรกรรม การอุตสาหกรรม การขนส่ง การขายอสังหาริมทรัพย์ หรือการอื่นนอกจากที่ระบุไว้ในประเภทที่ 1 ถึงประเภทที่ 7 แล้ว⁸

สำหรับเงินได้พึงประเมินอาจได้รับยกเว้นการเสียภาษีตามที่กำหนดไว้ในประมวลรัษฎากรและกฎหมายอื่น ซึ่งจะมีผลให้ฐานภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจํากัดแคบลงและทำให้การจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเป็นไปตามหลักความสามารถในการเสียภาษี โดยการใช้เงินหรือรายได้เป็นเครื่องมือวัดความสามารถในการเสียภาษีน้อยลง อย่างไรก็ดี การยกเว้นการเสียภาษีเงินได้บางประเภทมีเหตุผลบางอย่างมาประกอบการพิจารณา เช่น เหตุผลทางเศรษฐกิจ เหตุผลทางสังคม เหตุผลทางการเมือง เหตุผลทางการจัดการบริหารการจัดเก็บ⁹

การพิจารณากำหนดการะภาษีสำหรับแต่ละประเภทภาษีอากรนั้น มีการแบ่งประเภทอัตราภาษีที่นิยมอย่างแพร่หลาย 3 ประเภท ได้แก่ อัตราคงที่หรืออัตราตามสัดส่วน อัตราก้าวหน้า และอัตราถอยหลัง¹⁰โครงสร้างอัตราภาษีมักเกี่ยวโยงกับความเสมอภาคทางภาษี กล่าวคือ เมื่อบุคคลมีความสามารถในการเสียภาษีสูงกว่าย่อมต้องเสียภาษีมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับความเสมอ

⁸ กรมสรรพากร, “ประเภทเงินได้ที่ต้องเสียภาษี,” สืบค้นเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2565, จาก

<http://www.rd.go.th>

⁹ สุภรัตน์ ควณินกุล และชาติร์ ตันติวาณิชกิจ, *อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 6.*

¹⁰ *เพ็งอ้าว.*

ภาคสัมพัทธ์หรือความเสมอภาคแนวตั้ง ดังนั้น อัตราภาษีแบบก้าวหน้าที่มีการเรียกเก็บภาษีเพิ่มสูงขึ้น เมื่อปรากฏฐานภาษีมีขนาดใหญ่ขึ้นจะเป็นอัตราภาษีที่มีความเสมอภาคและเป็นธรรม¹¹

(2) การจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลตามประมวลรัษฎากร

ภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นภาษีทางตรง ซึ่งบุคคลผู้มีหน้าที่เสียภาษีต้องมีความสัมพันธ์กับรัฐที่จัดเก็บภาษีตามหลักถิ่นที่อยู่และหลักดินแดนเช่นเดียวกับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ตามประมวลรัษฎากร ลักษณะ 2 ภาษีอากรฝ่ายสรรพากร ส่วน 2 การจัดเก็บภาษีจากบุคคลธรรมดา และ ส่วน 3 การเก็บภาษีจากบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ดังนั้น หลักเกณฑ์ทั่วไปเกี่ยวกับความหมายของเงินได้พึงประเมิน ประเภทของเงินได้พึงประเมินและแหล่งเงินได้ในภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา จึงนำมาบังคับกับภาษีเงินได้นิติบุคคลด้วย¹²

การจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคล คือ ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลและบริษัท ถือว่ามีสภาพบุคคลตามกฎหมายแตกต่างหากจากผู้ถือหุ้น ดังนั้น จึงเป็นหน่วยทางภาษีที่แยกจากบุคคลธรรมดา ซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นและควรมีการจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลควบคู่ไปกับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาด้วย รวมถึงสภาพการดำเนินกิจการหากำไรได้เองของนิติบุคคลผ่านคณะกรรมการ ผู้แทนนิติบุคคล ดังนั้น ความสามารถในการเสียภาษีของนิติบุคคล จึงแยกจากความสามารถในการเสียภาษีของผู้ถือหุ้น โดยการวัดความสามารถจากผลกำไร อีกทั้งในการประกอบการในรูปนิติบุคคลจะได้รับสิทธิพิเศษนอกเหนือจากการประกอบการในรูปแบบบุคคลธรรมดา เช่น การที่ผู้ถือหุ้นมีความรับผิดชอบในหนี้สินโดยจำกัดจำนวนตามจำนวนที่ลงไว้ในหุ้นส่วน ดังนั้น นิติบุคคลสมควรที่จะถูกจัดเก็บภาษีเนื่องจากลักษณะดังกล่าว¹³

การกำหนดการเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลตามมาตรา 39 ประกอบมาตรา 68 และมาตรา 69 ประมวลรัษฎากร สำหรับผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล คือ บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ซึ่งมีได้จำกัดเฉพาะห้างหุ้นส่วนและบริษัท ตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือบริษัทมหาชนจำกัด ตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชน พ.ศ. 2535 เท่านั้น แต่มีความหมายพิเศษเพิ่มเติมจากความหมายดังกล่าว ได้แก่ กิจการซึ่งดำเนินการเป็นทางการค้าหรือหากำไร โดยรัฐบาลต่างประเทศ องค์กรของรัฐบาลต่างประเทศหรือนิติบุคคลอื่นที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายของต่างประเทศ กิจการร่วมค้า มูลนิธิหรือสมาคมที่มีใช้องค์กรหรือสถานสาธารณกุศล ตาม

¹¹ เห่งอ้าง, น. 151-153.

¹² เห่งอ้าง.

¹³ เห่งอ้าง.

ประกาศของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และนิติบุคคลอื่นที่อธิบดีกรมสรรพากรประกาศกำหนด โดยได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง¹⁴

เนื่องจากผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลมีความแตกต่างกันในเรื่องถิ่นที่อยู่ วัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง การประกอบกิจการ แหล่งเงินได้และเรื่องอื่น ๆ เพื่อความเป็นธรรมและอุดช่องว่างในการจัดเก็บภาษีเงินได้ ตามประมวลรัษฎากรจึงจัดเก็บภาษีจากฐานภาษีที่แตกต่างกันได้แก่ ฐานกำไรสุทธิ (มาตรา 66 และมาตรา 76 ทวิ) ฐานการจำหน่ายเงินกำไรออกนอกประเทศ (มาตรา 70 ทวิ) ฐานยอดรายได้ก่อนหักรายจ่าย (มาตรา 67) และฐานเงินได้ที่ได้จ่ายจากหรือในประเทศไทย (มาตรา 70)¹⁵

กำไรสุทธิที่ใช้เป็นฐานภาษีเงินได้นิติบุคคลนั้น โดยทั่วไปจะเป็นกำไรสุทธิซึ่งได้จากกิจการหรือเนื่องจากกิจการที่กระทำในรอบระยะเวลาบัญชี ฉะนั้น กำไรสุทธิจึงรวมความถึงรายได้จากการดำเนินกิจการตามวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลและรายได้ที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการดำเนินกิจการทั้งหลายที่อาจเกิดขึ้น

เกณฑ์สิทธิ (Accrual Basis) เป็นหลักเกณฑ์ในการคำนวณกำไรสุทธิเพื่อเสียภาษีเงินได้นิติบุคคล โดยจะรับรู้เงินได้เป็นรายได้ในรอบระยะเวลาบัญชีที่มีการขายหรือการให้บริการเกิดขึ้น ไม่คำนึงว่าจะมีการชำระเงินกันแล้วหรือไม่ก็ตาม ส่วนรายจ่ายจะยึดหลักกว่ารายจ่ายที่เป็นเหตุให้เกิดรายได้ในรอบระยะเวลาบัญชีใดต้องถือว่าเป็นรายจ่ายของรอบบัญชีนั้น สำหรับรายจ่ายที่ไม่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับรายได้ให้ถือหลักกว่าภาระที่ต้องจ่ายเกิดขึ้นในรอบระยะเวลาบัญชีใด ต้องถือเป็นรายจ่ายของรอบระยะเวลาบัญชีนั้น เช่น ค่าเช่าที่จ่ายครั้งเดียวล่วงหน้าสำหรับระยะเวลาหลายปี ต้องแบ่งเป็นรายจ่ายของแต่ละรอบระยะเวลาบัญชีตามส่วนของค่าเช่าที่เป็นของแต่ละรอบระยะเวลาบัญชีนั้น¹⁶

ภาษีเงินได้นิติบุคคลที่เก็บจากกำไรสุทธิจะใช้อัตราคงที่และแบบก้าวหน้า แต่ส่วนใหญ่จะใช้อัตราแบบคงที่ด้วยสาเหตุ 2 ประการได้แก่

1) กำไรของบริษัทมิได้แสดงออกถึงความสามารถในการเสียภาษีที่แท้จริง กล่าวคือ การที่บางบริษัทมีผลกำไรสูงมิได้หมายความว่ามียอดกำไรสูงตามไปด้วยเสมอ ทั้งนี้ ย่อมขึ้นอยู่กับขนาดของการลงทุนเป็นสำคัญ โดยทั่วไปบริษัทใหญ่ที่มีการลงทุนสูงจะมีผลกำไรคิดเป็นจำนวน

¹⁴ ชัยสิทธิ์ ตราชูธรรม, คำสอนวิชากฎหมายอากร, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร : พลสยามพรีนติ้ง ประเทศไทย), 2554, น. 4-5.

¹⁵ ทศนีย์ เหลืองเรืองรอง, อ้าวแล้ว เจริญรอกที่ 2.

¹⁶ เพ็งอ้าว.

เงินสูงกว่าบริษัทขนาดเล็กซึ่งมีการลงทุนต่ำกว่า แต่เมื่อเปรียบเทียบผลตอบแทนจากการลงทุนแล้ว บริษัทขนาดเล็กอาจมีอัตรากำไรสูงกว่าก็ได้

2) การเก็บภาษีจากกำไรสุทธิของบริษัทนับว่าเป็นการเรียกเก็บภาษีจากรายได้ของผู้ถือหุ้นไว้ชั้นหนึ่งก่อนเท่านั้น เมื่อกำไรจัดสรรเป็นเงินปันผลให้กับผู้ถือหุ้นแต่ละรายแล้วจะมีการเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาอีกครั้งหนึ่ง ดังนั้นการเก็บภาษีในอัตรากว่าที่ เมื่อผู้ถือหุ้นได้รับเงินปันผลแล้ว จึงเรียกเก็บในอัตราก้าวหน้าตามขนาดของรายได้ของผู้ถือหุ้น จึงเหมาะสมและสอดคล้องกับหลักการจัดเก็บภาษีตามความสามารถในการเสียภาษีมากกว่า¹⁷

(3) การจัดเก็บภาษีเงินได้จากวิสาหกิจเพื่อสังคม

วิสาหกิจเพื่อสังคมตามขอบเขตของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นองค์กรที่เป็นนิติบุคคลประเภทบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนเท่านั้น จึงอยู่ในนิยาม “บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล” ตามมาตรา 39 ประมวลรัษฎากร หมายความว่า บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย อยู่ในบังคับต้องเสียภาษีตามมาตรา 65 ตามประมวลรัษฎากรมีการกำหนดให้เงินได้ที่ต้องเสียภาษี คือ กำไรสุทธิซึ่งคำนวณได้จากรายได้จากกิจการหรือเนื่องจากกิจการที่กระทำในรอบระยะเวลาบัญชี หักด้วยรายจ่ายตามเงื่อนไขที่มีการระบุไว้ในมาตรา 65 ทวิและมาตรา 65 ตรี แห่งประมวลรัษฎากร

1) วิสาหกิจเพื่อสังคมตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562

ในปี พ.ศ. 2557 ประธานสภาปฏิรูปแห่งชาติมีคำสั่งที่ 19/2557 แต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาและจัดทำรายงานเรื่อง “วิสาหกิจเพื่อสังคม” พร้อมร่างกฎหมาย โดยมีอำนาจหน้าที่กำหนดกรอบแนวทางให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำตลอดจนดำเนินการให้การศึกษาและจัดทำรายงานดังกล่าว เพื่อทำการเสนอให้สภาปฏิรูปแห่งชาติพิจารณาและมีมติเห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัติวิสาหกิจเพื่อสังคม ซึ่งสภาปฏิรูปแห่งชาติมีมติเห็นด้วยต่อรายงานการศึกษาวิจัยและร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2558 และในปัจจุบันได้มีการประกาศบังคับใช้

โดยเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 เพื่อส่งเสริมให้การประกอบธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อส่งเสริมการจ้างงานแก่บุคคลที่สมควรได้รับการส่งเสริมเป็นพิเศษ การแก้ไขหรือการพัฒนาชุมชน สังคม หรือสิ่งแวดล้อม หรือเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอื่นหรือค้ำประกันประโยชน์ให้แก่สังคมอันเป็นกิจการเพื่อสังคมหรือวิสาหกิจเพื่อสังคม มีการขยายตัวมากขึ้นและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางการค้าทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ โดยกำหนดมาตรการในการสนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ได้รับการจดทะเบียน และจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม รวมทั้งประสานความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพโดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

¹⁷ เพิ่งอ้าง.

ความหมายของวิสาหกิจเพื่อสังคม¹⁸

วิสาหกิจเพื่อสังคม หมายความว่า บริษัท ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล หรือนิติบุคคลอื่น ที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย ซึ่งดำเนินกิจการเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายสินค้า หรือการบริการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมเป็นเป้าหมายหลักของกิจการ และได้รับการจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562

ลักษณะของกิจการที่จะจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม¹⁹

(1) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อส่งเสริมการจ้างงานแก่บุคคลผู้สมควรได้รับการส่งเสริมเป็นพิเศษ การแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชน สังคม หรือสิ่งแวดล้อม หรือเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอื่นหรือคืนประโยชน์ให้แก่สังคมตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

(2) มีรายได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 มาจากการจำหน่ายสินค้าหรือการบริการ เว้นแต่กิจการที่ไม่ประสงค์จะแบ่งปันกำไรให้แก่ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นอาจมีรายได้น้อยกว่าร้อยละ 50 มาจากการจำหน่ายสินค้าหรือการบริการ

(3) นำผลกำไรไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ตาม 1. และแบ่งปันกำไรให้แก่ผู้เป็นเจ้าของกิจการหรือผู้ถือหุ้น ได้ไม่เกินร้อยละ 30 ของกำไรทั้งหมด โดยให้ถือว่าการลงทุนในกิจการของตนเองซึ่งมีกระบวนการผลิตหรือการบริการที่มีลักษณะตาม 2. หรือการขยายกิจการเพื่อวัตถุประสงค์ 3. ตามเงื่อนไขที่คณะกรรมการประกาศกำหนดเป็นการนำผลกำไรไปใช้เพื่อสังคม

(4) มีการกำกับดูแลกิจการที่ดี

(5) ไม่เคยถูกเพิกถอนการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม เว้นแต่พ้นกำหนด 2 ปี นับถึงวันยื่นคำขอจดทะเบียนเพื่อขอรับการส่งเสริมหรือสนับสนุนตามพระราชบัญญัตินี้

(6) ไม่มีหุ้นส่วน กรรมการหรือผู้มีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคล หรือผู้ถือหุ้นซึ่งถือหุ้นตั้งแต่ร้อยละ 25 ขึ้นไป ซึ่งเคยเป็นหุ้นส่วน กรรมการหรือผู้มีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคล หรือผู้ถือหุ้นตั้งแต่ร้อยละ 25 ขึ้นไป ในกิจการที่เคยถูกเพิกถอนการจดทะเบียน เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนร่วมหรือรู้เห็นกับการกระทำของนิติบุคคลที่เป็นเหตุให้ถูกเพิกถอนการจดทะเบียน

การจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคม

กำหนดให้กิจการที่จะจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 ต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมเป็นเป้าหมายหลักของกิจการ และมีลักษณะเป็นการส่งเสริมการจ้างงานแก่บุคคลผู้สมควรได้รับการส่งเสริมเป็นพิเศษ เช่น เด็กและ

¹⁸ พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 มาตรา 3

¹⁹ พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 มาตรา 5

เยาวชน คนชรา ผู้พิการ หรือผู้ด้อยโอกาส การแก้ปัญหาหรือพัฒนาชุมชน สังคม หรือสิ่งแวดล้อม หรือใช้เพื่อประโยชน์ส่วนรวมอื่นหรือคืนประโยชน์ให้แก่สังคมตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด และมีรายได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 มาจากการประกอบกิจการจำหน่ายสินค้าหรือให้บริการ โดยนำผลกำไรไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ไปใช้เพื่อสังคมและแบ่งปันกำไรให้แก่ผู้เป็นเจ้าของกิจการหรือผู้ถือหุ้นได้ไม่เกินร้อยละ 30 ของผลกำไรทั้งหมด มีการกำกับดูแลกิจการที่ดีและไม่เคยถูกเพิกถอนการจดทะเบียนวิสาหกิจเพื่อสังคม รวมทั้งไม่มีหุ้นส่วน กรรมการ หรือผู้มีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคล หรือผู้ถือหุ้นซึ่งถือหุ้นตั้งแต่ร้อยละ 25 ขึ้นไป ซึ่งเคยเป็นหุ้นส่วน กรรมการหรือผู้มีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคล หรือผู้ถือหุ้นตั้งแต่ร้อยละ 25 ขึ้นไป ในกิจการที่เคยถูกเพิกถอนการจดทะเบียน

การจดทะเบียนวิสาหกิจเพื่อสังคมมี 2 ประเภท ได้แก่ (1) วิสาหกิจเพื่อสังคมที่ไม่ประสงค์จะแบ่งปันกำไรให้แก่ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้น และ (2) วิสาหกิจเพื่อสังคมที่ประสงค์จะแบ่งปันกำไรให้แก่ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้น โดยกิจการใดที่ประสงค์จะเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมต้องยื่นคำขอจดทะเบียนต่อสำนักงานตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และแบบที่สำนักงานประกาศกำหนด ทั้งนี้ เมื่อนายทะเบียนรับจดทะเบียนแล้ว กิจการที่ได้รับการจดทะเบียนดังกล่าวอาจใช้คำว่า “วิสาหกิจเพื่อสังคม” ประกอบในชื่อกิจการตามใบสำคัญแสดงการรับจดทะเบียนดังกล่าวก็ได้ และห้ามมิให้บุคคลใดใช้คำว่า “วิสาหกิจเพื่อสังคม” ประกอบในชื่อการค้าเนินกิจการเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายสินค้า การบริหาร หรือการอื่น ๆ ของภาคเอกชน เว้นแต่เป็นผู้ได้รับการจดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้²⁰

คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมมีอำนาจหน้าที่หลัก กล่าวคือ การกำหนด ยุทธศาสตร์ นโยบาย และแผนการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมแห่งชาติเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาอนุมัติ เพื่อให้ส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องถือปฏิบัติหรือพิจารณาให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมตามที่สำนักงานเสนอ หรือเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้มีการกำหนดนโยบายส่งเสริมการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมด้านต่าง ๆ หรือแต่งตั้งและถอดถอนผู้อำนวยการกำกับการบริหารกองทุนหรือควบคุมดูแลสำนักงาน กำหนดนโยบายการบริหารงาน ให้ความเห็นชอบแผนการดำเนินงานและงบประมาณของสำนักงาน รวมทั้งออกระเบียบ ข้อบังคับ หรือประกาศเกี่ยวกับสำนักงานในเรื่องต่าง ๆ²¹

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม เป็นหน่วยงานของรัฐที่ไม่เป็นส่วนราชการและไม่เป็นรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณหรือกฎหมายอื่น มีฐานะเป็นนิติบุคคล และอยู่ในกำกับของนายกรัฐมนตรี วัตถุประสงค์ของสำนักงาน คือ ทำหน้าที่เสนอแนะและ

²⁰ พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 มาตรา 6, มาตรา 8, มาตรา 9

²¹ พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 มาตรา 19

แผนการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมแห่งชาติให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม และเสนอแนวทางในการส่งเสริมหรือสนับสนุนด้านสิทธิประโยชน์แก่วิสาหกิจเพื่อสังคม หรือบุคคลซึ่งให้การสนับสนุนกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมต่อคณะกรรมการหรือจัดทำแผนปฏิบัติการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมเสนอต่อคณะกรรมการเพื่อให้ความเห็นชอบหรือให้คำแนะนำ ฝึกอบรม และส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมให้สามารถพัฒนาการในด้านการเงิน การบัญชี การตลาด เทคโนโลยี และด้านอื่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือจัดให้มีมาตรการในการส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มกิจการเพื่อสังคมเพื่อให้กลุ่มกิจการเพื่อสังคมสามารถพัฒนาเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศ และจัดทำรายงานเสนอคณะกรรมการเพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีหรือเป็นศูนย์กลางข้อมูลเกี่ยวกับวิสาหกิจเพื่อสังคม และเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับวิสาหกิจเพื่อสังคม ตลอดจนรายงานสถานการณ์วิสาหกิจเพื่อสังคมของประเทศ รวมทั้งบริหารกองทุนตามนโยบายและมติของคณะกรรมการและคณะกรรมการบริหารกองทุน โดยกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคม²²

การกำหนดให้วิสาหกิจเพื่อสังคมมีหน้าที่ต้องดำเนินการตามวัตถุประสงค์และหนังสือแสดงเจตนารมณ์การจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคม รวมทั้งปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ตลอดจนมีหน้าที่และรักษาไว้ซึ่งระบบบัญชีที่เหมาะสมเพื่อให้สามารถจัดทำรายงานทางการเงิน แสดงฐานะทางการเงิน และผลการดำเนินงานของวิสาหกิจเพื่อสังคมได้อย่างถูกต้องตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป โดยมีการตรวจสอบและแสดงความเห็น โดยผู้สอบบัญชีที่สำนักงานประกาศกำหนดทุกปี และเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมประสิทธิภาพและการกำกับดูแลการดำเนินงานของวิสาหกิจเพื่อสังคมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และแผนปฏิบัติการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ให้วิสาหกิจเพื่อสังคมจัดทำรายงานผลการประกอบกิจการประจำปี รายงานทางการเงินที่รับรอง โดยผู้สอบบัญชี และรายงานผลลัพธ์จากการดำเนินกิจการเพื่อสังคมยื่นต่อสำนักงานตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่สำนักงานกำหนด รวมทั้งกำหนดให้วิสาหกิจเพื่อสังคมมีหน้าที่นำส่งเงินสมทบเข้ากองทุนเป็นรายปีตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และตามอัตราที่คณะกรรมการประกาศกำหนด หากไม่นำส่งเงินสมทบเข้ากองทุนหรือนำส่งไม่ครบภายในระยะเวลาที่กำหนดต้องเสียเงินเพิ่มในอัตราไม่เกินร้อยละ 1 ต่อเดือนของจำนวนเงินสมทบหรือนำส่งไม่ครบตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่คณะกรรมการประกาศกำหนด²³

²² พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 มาตรา 23, มาตรา 24, มาตรา 25

²³ พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 มาตรา 11, มาตรา 12, มาตรา 13

การกำหนดให้วิสาหกิจเพื่อสังคมซึ่งประสงค์จะเลิกการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมให้แจ้งเป็นหนังสือต่อนายทะเบียน และให้นายทะเบียนลบชื่อวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นออกจากทะเบียน²⁴

การส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคม

วิสาหกิจเพื่อสังคมอาจได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนในด้านความช่วยเหลือทางการเงินจากกองทุน ได้แก่ เงินทุนในการประกอบกิจการในระยะเริ่มแรก การให้วิสาหกิจเพื่อสังคมกู้ยืมสำหรับดำเนินการก่อตั้ง ปรับปรุง และพัฒนากิจการ และการให้ความช่วยเหลืออื่นทางการเงินตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา สิทธิประโยชน์ด้านภาษีอากรตามประมวลรัษฎากร สิทธิประโยชน์ตามมาตราการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐตามกฎหมายว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ สิทธิประโยชน์ตามกฎหมายอื่น²⁵

ในการขอรับการส่งเสริมและสนับสนุน กำหนดให้วิสาหกิจเพื่อสังคมซึ่งประสงค์จะได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากกองทุนให้ยื่นคำขอพร้อมรายละเอียดโครงการต่อสำนักงานส่วนวิสาหกิจเพื่อสังคม ซึ่งประสงค์จะได้รับสิทธิประโยชน์ด้านภาษีอากรตามประมวลรัษฎากร สิทธิประโยชน์ตามมาตราการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐตามกฎหมายว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ หรือสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายอื่น แล้วแต่กรณี ให้ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น²⁶

สำหรับบุคคลซึ่งให้การสนับสนุนกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมอาจได้รับสิทธิประโยชน์ด้านภาษีอากรตามที่กำหนดไว้ในประมวลรัษฎากรเฉพาะเงินที่ใช้สนับสนุนกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยต้องเป็นการลงทุนในกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคม และการให้เงินสนับสนุนกิจการหรือการดำเนินงาน การถ่ายทอดเทคโนโลยี นวัตกรรม หรือองค์ความรู้ให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมในด้านการผลิต การตลาด และการบริหารจัดการ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะรัฐมนตรีกำหนดตามข้อเสนอของคณะกรรมการ ส่วนการขอรับสิทธิประโยชน์ให้ดำเนินการตามประมวลรัษฎากร²⁷

ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรเอกชน หรือนิติบุคคลอื่น ซึ่งประสงค์จะขอรับการส่งเสริมและการสนับสนุนจากกองทุนเพื่อให้การส่งเสริมหรือสนับสนุนแก่

²⁴ พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 มาตรา 14

²⁵ พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 มาตรา 59

²⁶ พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 มาตรา 61, มาตรา 62

²⁷ พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 มาตรา 63, มาตรา 64

วิสาหกิจเพื่อสังคม ให้ยื่นคำขอพร้อมรายละเอียดโครงการต่อสำนักงานเพื่อพิจารณาอนุมัติการส่งเสริมและสนับสนุนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562²⁸

(1) ประกาศคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม เรื่อง การกำกับดูแลกิจการที่ดี พ.ศ. 2562

เนื่องจากพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 มีการกำหนดแนวทางของกิจการที่จะได้รับการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยมาตรา 5 วรรคหนึ่ง (4) ของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวมีการกำหนดเกี่ยวกับเรื่องการกำกับดูแลกิจการที่ดีของวิสาหกิจเพื่อสังคม ทำให้ต่อมคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมได้จัดการประชุมครั้งที่ 3/2562 เมื่อวันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2562 มีการออกประกาศ เรื่องการกำกับดูแลกิจการที่ดี ดังนี้ (1) มีนโยบายต่อต้านการทุจริตทุกรูปแบบและมีการดำเนินการที่ไม่เกี่ยวข้องกับการประพฤตินิยมชอบหรือการติดสินบนใด ๆ (2) มีการดำเนินการเกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการที่ดีตามที่กฎหมาย หลักเกณฑ์ หลักปฏิบัติหรือแนวทางที่เกี่ยวข้องกำหนด ซึ่งรวมถึงการจัดประชุมคณะกรรมการ การประชุมผู้ถือหุ้น การสอบบัญชี การเสียภาษีอย่างถูกต้อง เป็นต้น (3) มีการควบคุมภายในและบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสม มีการบริหารงานที่สุจริต โปร่งใส และเชื่อถือได้ (4) มีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับกิจการ รายงานผลการดำเนินงาน และรายงานทางการเงินที่ถูกต้องเพียงพอ แก่สาธารณชนอย่างสม่ำเสมอเป็นประจำทุกปี²⁹

(2) ประกาศคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม เรื่อง เงื่อนไขการนำผลกำไรไปใช้เพื่อสังคม พ.ศ. 2562

เนื่องจากพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 มีการกำหนดกิจการที่จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมเป็นเป้าหมายหลักของกิจการและต้องมีการนำผลกำไรไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ไปลงทุนเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อม เมื่อคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมจัดการประชุมครั้งที่ 4/2562 ขึ้นเมื่อวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2562 มีการกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับการนำผลกำไรไปใช้เพื่อสังคม กล่าวคือ การนำผลกำไรไปลงทุนไม่ว่าในกิจการของตนเอง กระบวนการผลิต การบริการ หรือการขยายกิจการ ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมการจ้างงาน โดยมีเงื่อนไขดังต่อไปนี้ (1) มีมติของที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นของบริษัท ข้อตกลงของผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนในห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล หรือมติของคณะกรรมการของนิติบุคคลอื่น การลงทุนหรือขยายกิจการจากเงินกำไรที่ทำให้มีผลกระทบทางบวกต่อชุมชน สังคม สิ่งแวดล้อม หรือส่วนรวมที่นำไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่

²⁸ พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 มาตรา 65

²⁹ ประกาศคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม เรื่อง การกำกับดูแลกิจการที่ดี พ.ศ. 2562

ยั่งยืน โดยมีรายละเอียด สิ่งที่จะดำเนินการ เงิน ระยะเวลาในการดำเนินการ ผลลัพธ์ และผลกระทบที่ได้รับ (2) มีกระบวนการติดตาม ประเมินผล และรายงานผล เสนอต่อผู้บริหารสูงสุดของนิติบุคคล และเปิดเผยรายงานการเงิน (3) สำหรับการขยายกิจการ ไม่ว่าจะเป็นการลงทุนในกิจการอื่นทั้งในประเทศหรือต่างประเทศ ต้องเป็นกิจการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมเป็นเป้าหมายหลักของกิจการ ตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562³⁰

(3) ประกาศคณะกรรมการกำกับตลาดทุน ที่ ทจ. 1/2563 เรื่อง การยกเว้นข้อเสนอขายหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่เป็นบริษัทจำกัดที่กระทำการทั่วไปหรือต่อประชาชนในวงกว้าง

ตามประกาศคณะกรรมการกำกับตลาดทุน ที่ ทจ. 1/2563 เรื่องการยกเว้นข้อเสนอขายหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่เป็นบริษัทจำกัดที่กระทำการทั่วไปหรือต่อประชาชนในวงกว้าง นั้น มีมาตรการมุ่งใจในการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยกำหนดให้การเสนอขายหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคมตามกฎหมายว่าด้วยส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นบริษัทจำกัด สามารถกระทำได้เป็นการทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นการเสนอขายโดยบริษัทที่ออกหุ้นหรือโดยผู้ถือหุ้นของบริษัท ตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551³¹

สรุปหลักเกณฑ์การเสนอขายหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise : SE) ไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบบริษัทจำกัด หรือบริษัทมหาชน จำกัด รวมทั้งผู้ถือหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถออกและเสนอขายหุ้นต่อประชาชนได้ โดยไม่ต้องยื่นขออนุญาตและแบบแสดงรายการข้อมูล (ไฟลิ่ง) ต่อ ก.ล.ต. หากเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ผ่านการขึ้นทะเบียนรับรองจากสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม (สวส.) ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 และมีหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีตามที่ สวส. กำหนด รวมทั้งควรเปิดเผยข้อมูลให้ผู้ลงทุนทราบอย่างชัดเจนว่า การลงทุนรวมถึงผลตอบแทนที่ได้จากการลงทุนส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก ซึ่งต่างจากบริษัทเอกชนทั่วไปที่มุ่งแสวงหากำไรสูงสุดแก่ผู้ถือหุ้น³²

³⁰ ประกาศคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม เรื่อง เงื่อนไขการนำผลกำไร ไปใช้เพื่อสังคม พ.ศ. 2562.

³¹ ประกาศคณะกรรมการตลาดทุน ที่ ทจ. 1/2563 เรื่อง การยกเว้นการเสนอขายหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่เป็นบริษัทจำกัดที่กระทำการทั่วไปหรือต่อประชาชนในวงกว้าง.

³² สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, “สรุปหลักเกณฑ์การเสนอขายหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคม(SE),” สืบค้นเมื่อวันที่ 30 มกราคม 2565, จาก

(4) กฎกระทรวง กำหนดพัสดุและวิธีการจัดซื้อจัดจ้างพัสดุที่รัฐต้องการส่งเสริมหรือสนับสนุน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2564

กฎกระทรวงฉบับนี้เป็นการกำหนดให้พัสดุที่รัฐต้องการส่งเสริมหรือสนับสนุน “พัสดุส่งเสริมวิสาหกิจและการประกอบอาชีพ” ครอบคลุมถึงผลิตผล ชีวมวล หรือบริการที่ผลิตหรือจัดทำขึ้นจากวิสาหกิจเพื่อสังคม เพื่อส่งเสริมผู้ประกอบการเริ่มต้นของประเทศไทย หรือพัฒนาขีดความสามารถ ด้านเทคโนโลยี อุตสาหกรรม สินค้าหรือบริการของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม วิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจเพื่อสังคม กลุ่มอาชีพที่อยู่ในกำกับดูแลของหน่วยงานของรัฐ องค์กรเพื่อคนพิการ ได้รับการรับรองจากหน่วยงานของรัฐ โดยผลิตภัณฑ์ ชีวมวล หรือบริการที่ผลิตโดยวิสาหกิจเพื่อสังคม นั้น ได้จัดทะเบียนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 งานจ้างซ่อมและงานจัดจ้างผลิตที่เกี่ยวข้องกับอากาศยานหรือยานอวกาศของบริษัท อุตสาหกรรมการบิน จำกัด งานจ้างบริการเกี่ยวกับการไฟฟ้าของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยและพัสดุส่งเสริมความมั่นคงปลอดภัยทางด้านอาหารและสินค้าเกษตรจากอุตสาหกรรมพัฒนา มูลนิธิ รวมทั้งการเพิ่มเติมที่ปรึกษาที่รัฐต้องการส่งเสริมหรือสนับสนุนให้ครอบคลุมถึง อุตสาหกรรมพัฒนา มูลนิธิ เพื่อสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ และมูลนิธิเพื่อสถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม³³

กรณีนี้ถือเป็นสิทธิประโยชน์สำหรับหน่วยงานของรัฐที่ต้องการสนับสนุนและส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ที่ได้จัดทะเบียนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 ในการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างและบริหารพัสดุภาครัฐ สามารถทำได้โดย “วิธีเฉพาะเจาะจง” ได้แม้ว่าวงเงินจะเกิน 5 แสนบาทขึ้นไป หรือหากหน่วยงานของรัฐไม่ประสงค์จะจัดซื้อจัดจ้างโดยวิธีการเฉพาะเจาะจง สามารถใช้วิธีประกาศเชิญชวนทั่วไป หรือวิธีคัดเลือกก็ได้เช่นกัน ทั้งนี้เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้วิสาหกิจเพื่อสังคมได้เข้าถึงการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐได้มากขึ้น สามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างยั่งยืน และคืนผลกำไรสู่สังคมต่อไป³⁴

2) การยกเว้นภาษีตามพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 735) พ.ศ. 2564

โดยพระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ตราขึ้นเพื่อการสนับสนุนและส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมตามที่ได้มีการตราพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 เป็นการกำหนดยกเว้นภาษี

³³ กฎกระทรวง กำหนดพัสดุและวิธีการจัดซื้อจัดจ้างพัสดุที่รัฐต้องการส่งเสริมหรือสนับสนุน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2564

³⁴ สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม, “โอกาสดีของ SE ในการเข้าถึงการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ,” สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2565, จาก <http://www.osep.or.th/บทความ>

เงินได้ให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทไม่แบ่งปันกำไร สำหรับกำไรสุทธิที่ได้จากการประกอบกิจการยกเว้นภาษีเงินได้ให้แก่ที่ให้การสนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคม ผู้ลงทุนเพื่อการจัดตั้งหรือการเพิ่มทุนของวิสาหกิจเพื่อสังคม การโอนเงินหรือบริจาคเงินหรือทรัพย์สินให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคม หรือกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม รวมทั้งการยกเว้นภาษีเงินได้ ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีธุรกิจเฉพาะ และอากรแสตมป์

พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้กำหนดนิยามคำว่า “วิสาหกิจเพื่อสังคม” หมายความว่า บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย ซึ่งดำเนินกิจการเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายสินค้า หรือการบริการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมเป็นเป้าหมายหลักของกิจการ และได้รับการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม “วิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทไม่แบ่งปันกำไร” หมายความว่า วิสาหกิจเพื่อสังคมที่ไม่ประสงค์จะแบ่งปันกำไรให้แก่ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้น ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562³⁵ โดยการยกเว้นภาษีเงินได้ตามส่วน 3 หมวด 3 ในลักษณะ 2 แห่งประมวลรัษฎากร ให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทไม่แบ่งปันกำไร สำหรับกำไรสุทธิที่ได้จากการประกอบกิจการตั้งแต่วันที่ได้จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทไม่แบ่งปันกำไรและไม่มีการแบ่งปันกำไรแก่ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้น และวิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทไม่แบ่งปันกำไรที่ต้องการได้รับให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีและบุคคลที่ประสงค์จะสนับสนุนกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคม ได้แก่ ผู้ลงทุนหรือผู้บริจาคเงินหรือทรัพย์สินให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมที่ต้องการได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีต้องทำการจดทะเบียนต่ออธิบดีมีกำหนดระยะเวลา คือ วันสุดท้ายของรอบระยะเวลาบัญชีที่ได้รับการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทไม่แบ่งปันกำไร³⁶

กรณีบุคคลธรรมดา ซึ่งเป็นผู้ลงทุนได้รับยกเว้นเงินได้พึงประเมิน รวมกันแล้วต้องไม่เกิน 100,000 บาท สำหรับปีภาษีนั้น และกรณีบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ยกเว้นเงินได้เท่าที่จ่ายไปเพื่อการลงทุน

การยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับวิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทไม่แบ่งปันกำไร ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

(1) จดแจ้งต่ออธิบดี คือ จดแจ้งในวันสุดท้ายของรอบระยะเวลาบัญชีที่ได้รับการจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562

³⁵ พระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 735) พ.ศ. 2564 มาตรา 4.

³⁶ พระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 735) พ.ศ. 2564 มาตรา 5.

(2) ใช้ทรัพย์สินในกิจการหรือเพื่อกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมเท่านั้น

(3) ไม่มีการจำหน่ายจ่าย โอนทรัพย์สินที่ใช้ในกิจการ เว้นแต่การจำหน่ายจ่าย โอนตามที่ อธิบติประกาศกำหนด

(4) ไม่เป็นคู่สัญญากับผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วนและไม่มีการจ่ายค่าตอบแทนใด ๆ ให้แก่ผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วน รวมถึงบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้น เว้นแต่กรณีที่อธิบติประกาศกำหนด

(5) ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบติประกาศกำหนด³⁷

แต่หากวิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทไม่แบ่งปันกำไรเปลี่ยนแปลงประเภทเป็นวิสาหกิจ เพื่อสังคมประเภทประสงค์จะแบ่งปันผลกำไรให้แก่ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้น รวมถึงวิสาหกิจเพื่อ สังคมนั้นถูกเพิกถอนการจดทะเบียน กฎหมายกำหนดให้การยกเว้นภาษีเงินได้นั้นสิ้นสุดลงและ ต้องนำไปเสียภาษีเงินได้ในรอบระยะเวลาบัญชีนั้น

กรณีวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ได้รับอนุมัติจากอธิบดีตามพระราชกฤษฎีกาออกตามความใน ประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 621) พ.ศ. 2559 และได้รับการจดทะเบียนเป็น วิสาหกิจเพื่อสังคมตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 อยู่ก่อนวันที่พระราช กฤษฎีกาฉบับนี้มีผลใช้บังคับ ให้ถือว่าวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นได้จัดแจ้งต่ออธิบดีตามพระราช กฤษฎีกาฉบับนี้มีผลใช้บังคับ³⁸

กฎหมายรับรองการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมด้วยมาตรการทางภาษีให้กับคน 3 กลุ่ม ได้แก่

1. วิสาหกิจเพื่อสังคม (จดทะเบียนกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม (สวส.))
2. ผู้สนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคม ทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล
3. ผู้บริจาคเข้ากองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล

วิสาหกิจเพื่อสังคมที่มีสิทธิได้รับประโยชน์ทางภาษี ต้องพิจารณา 3 เกณฑ์

เกณฑ์แรก ต้องเป็นนิติบุคคลประเภทห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล (ห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียน ห้าง หุ้นส่วนจำกัด) หรือบริษัท (บริษัทจำกัด บริษัทมหาชนจำกัด) ในกรณีที่เป็นนิติบุคคลประเภทอื่น เช่น มูลนิธิ สมาคม จะไม่ได้รับสิทธิประโยชน์นี้ สำหรับสหกรณ์เป็นนิติบุคคลที่ได้รับยกเว้นการ จ่ายภาษีเงินได้นิติบุคคลอยู่แล้ว

³⁷ พระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 735) พ.ศ. 2564 มาตรา 10.

³⁸ พระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 735) พ.ศ. 2564

เกณฑ์ที่ 2 คือ จะต้องจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมประเภท “ไม่ประสงค์แบ่งปันกำไร” ในการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม (สวส.) จะสามารถจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมได้ 2 ประเภท คือ ประเภทประสงค์แบ่งปันกำไร และไม่ประสงค์แบ่งปันกำไร เฉพาะกรณีหลังเท่านั้นที่ได้รับสิทธิประโยชน์

เกณฑ์ที่ 3 คือ ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขตามมาตรา 10 ของพระราชกฤษฎีกาฉบับนี้

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ตามมาตรา 10 ของพระราชกฤษฎีกาประกอบด้วย

1. จัดแจ้งต่ออธิบดีกรมสรรพากร การจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทไม่แบ่งปันกำไร ไม่ได้ทำให้กิจการนั้นได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีโดยอัตโนมัติ เมื่อมีจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมแล้ว ต้องจัดแจ้งขอใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีกับกรมสรรพากรผ่านทาง <https://newstartup.rd.go.th/wSocial/main.jsp>

2. ใช้ทรัพย์สินในกิจการหรือเพื่อกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมเท่านั้น

3. ไม่มีการจำหน่ายอินเทอร์เน็ตที่ใช้ในกิจการ เว้นแต่การจำหน่ายจ่ายอินเทอร์เน็ตตามข้อธิบติประกาศกำหนด

4. ไม่เป็นคู่สัญญากับผู้ถือหุ้นหรือหุ้นส่วน และไม่มีการจ่ายค่าตอบแทนใดๆ ให้แก่ ผู้ถือหุ้นหรือหุ้นส่วน รวมถึงบุคคลซึ่งมีความสัมพันธ์กับผู้ถือหุ้นหรือหุ้นส่วน เว้นแต่กรณีข้อธิบติประกาศกำหนด

5. ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขข้อธิบติประกาศกำหนด ซึ่งรวมถึงการยื่นภาษีภายใน 150 วันนับแต่วันสิ้นรอบระยะเวลาบัญชี

สิทธิประโยชน์ทางภาษีที่วิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทไม่แบ่งปันกำไรจะได้รับ คือ “การยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล” หมายความว่า หากกิจการมีกำไรในรอบบัญชี กิจการไม่ต้องเสียภาษีเงินได้นิติบุคคล แต่ยังมีหน้าที่ต้องยื่นภาษีอยู่ และประเภทภาษีที่ได้รับการยกเว้น คือ “ภาษีเงินได้นิติบุคคล” เท่านั้น สำหรับภาษีประเภทอื่น ๆ เช่น ภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT) ไม่ได้รับยกเว้นไปด้วย ผู้ประกอบการจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มจึงยังมีหน้าที่ต้องเสียภาษีอยู่

วิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทไม่แบ่งปันกำไรจะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลตั้งแต่วันที่มิวัตถุประสงค์เพื่อสังคมเป็นเป้าหมายหลักของกิจการ 1.กิจการที่มีวัตถุประสงค์ทางสังคมตั้งแต่จัดตั้ง (มีการจดทะเบียน วัตถุประสงค์ทางสังคมในขณะที่จัดตั้งกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า) ได้รับสิทธิตั้งแต่วันที่จัดตั้ง 2.กิจการที่มีวัตถุประสงค์ทางสังคมภายหลังจัดตั้ง (มีการเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติม วัตถุประสงค์ทางสังคมกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้าในภายหลัง) ได้รับสิทธิตั้งแต่วันที่เปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมวัตถุประสงค์ทางสังคม 3.กิจการสามารถขอใช้สิทธิ

ย้อนหลังได้ แต่หากจะขอคืนภาษีเงินได้นิติบุคคลที่เคยชำระไว้แล้ว จะมีอายุความในการขอคืนภาษี 3 ปี การขอคืนภาษีทำได้โดยการยื่นภาษี หรือยื่นภาษีเพิ่มเติมย้อนหลัง 4.ไม่สามารถใช้สิทธิย้อนหลังไปก่อนวันที่ 23 พฤษภาคม 2562 (วันที่ พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 มีผลใช้บังคับ)

วิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทไม่แบ่งปันกำไรที่ต้องการใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีควรจดแจ้งการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมต่อกรมสรรพากรภายในปีบัญชีที่ได้รับการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมเลย แม้จะคาดการณ์ว่าจะไม่ได้กำไรในปีนั้น เนื่องจากหากจดแจ้งกับกรมสรรพากรหลังปีบัญชีที่จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม จะมีขั้นตอนการขออนุมัติจากอธิบดีกรมสรรพากรเพิ่มเติม นอกจากนี้ในกรณีที่มีกำไร ได้ชำระภาษีไว้แล้ว และต้องการขอใช้สิทธิทางภาษีย้อนหลัง จะมีข้อจำกัดเรื่องอายุความในการขอคืนภาษีเพียง 3 ปีเท่านั้น

เมื่อวิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทไม่ประสงค์แบ่งปันกำไร ใช้สิทธิในการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลแล้ว การเสียสิทธิยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล ได้แก่ 1.การถูกเพิกถอนการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม 2.การเลิกเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม “หลัง” ครบ 5 ปี นับแต่วันจดทะเบียน 3.เลิกกิจการ

ในกรณีผู้สนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคม สามารถหักลดหย่อนภาษีเงินได้ โดยมีเงื่อนไข 3 ประการ

เงื่อนไขแรก คือ ต้องเป็นการสนับสนุนห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลหรือบริษัท ที่จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยไม่ต้องพิจารณาว่า จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทประสงค์หรือไม่ประสงค์แบ่งปันกำไร

เงื่อนไขที่สอง ต้องพิจารณาว่า ผู้สนับสนุนเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล เพราะการรับสิทธิประโยชน์แตกต่างกัน

ถ้าผู้สนับสนุนเป็นบุคคลธรรมดา กล่าวคือ 1.เมื่อบุคคลธรรมดาลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคม สามารถหักลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา โดยสามารถหักลดหย่อนสูงสุดได้ไม่เกิน 1 แสนบาท ในรอบปีภาษีหนึ่งๆ 2.บุคคลธรรมดาไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีในการบริจาคเงินหรือทรัพย์สิน 3.ในกรณีที่บุคคลธรรมดาบริจาคทรัพย์สินให้กับวิสาหกิจเพื่อสังคม และผู้บริจาคมีหน้าที่ในการชำระภาษีที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะ เป็นภาษีเงินได้ ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีธุรกิจเฉพาะ หรืออากรแสตมป์ ผู้บริจาคจะได้รับการยกเว้นไม่ต้องชำระภาษีเหล่านั้น

ถ้าผู้สนับสนุนเป็นนิติบุคคล กล่าวคือ 1.เมื่อนิติบุคคลลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคม สามารถหักลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคล ตามจำนวนเงินลงทุนในรอบปีภาษีนั้น ๆ 2.หากนิติบุคคลสนับสนุนด้วยการบริจาคเงินหรือทรัพย์สินผ่านระบบ E-donation ให้กับวิสาหกิจเพื่อสังคม จะ

สามารถหักลดหย่อนภาษีได้สูงสุดไม่เกิน 2% ของกำไรสุทธิ โดยคำนวณรวมกับเงินบริจาคเพื่อสาธารณประโยชน์อื่น ๆ ด้วย เมื่อวิสาหกิจเพื่อสังคมได้รับการบริจาคเงินหรือทรัพย์สินจากนิติบุคคล จะต้องไปบันทึกข้อมูลการบริจาคเงินและทรัพย์สินในระบบ E-donation โดยต้องบันทึก เลขประจำตัว 13 หลักของผู้บริจาค, ชื่อนิติบุคคล, วัน เดือน ปี ที่บริจาค, จำนวนเงินหรือมูลค่าทรัพย์สิน และส่วนของผู้บริจาคต้องเก็บหลักฐานไว้ใช้ประกอบการยื่นภาษีปลายปี 3. ในกรณีที่นิติบุคคลบริจาคทรัพย์สินให้กับวิสาหกิจเพื่อสังคม และผู้บริจาคมีหน้าที่ในการชำระภาษีที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะ เป็นภาษีเงินได้ ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีธุรกิจเฉพาะ หรืออากรแสตมป์ ผู้บริจาคจะได้รับการยกเว้นไม่ต้องชำระภาษีเหล่านั้น

กรณีผู้บริจาคเข้ากองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ได้สิทธิประโยชน์ทางภาษีขึ้นกับรูปแบบการบริจาค บุคคลธรรมดาและนิติบุคคลสามารถหักลดหย่อนภาษีเงินได้จากการบริจาคผ่านระบบ E-donation ให้แก่ “กองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม” โดยมีจำนวนเงินสูงสุดที่สามารถหักลดหย่อนได้ต่างกัน ดังนี้ 1. บุคคลธรรมดา สามารถหักลดหย่อนภาษีเงินได้ เท่าเงินบริจาคที่จ่ายจริง แต่เมื่อรวมกับเงินบริจาคอื่นๆ ที่หักลดหย่อนได้เท่าที่จ่ายจริงแล้ว ไม่เกิน 10% ของเงินได้พึงประเมินหลังหักค่าใช้จ่ายและหักลดหย่อนอื่น ๆ 2. นิติบุคคลสามารถหักลดหย่อนภาษีได้สูงสุดไม่เกิน 2% ของกำไรสุทธิ โดยคำนวณรวมกับเงินบริจาคเพื่อการสาธารณประโยชน์อื่น ๆ ด้วย เช่นเดียวกับกรณีการบริจาคให้กับวิสาหกิจเพื่อสังคมโดยตรง

3.2 มาตรการทางภาษีจูงใจในการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมของต่างประเทศ

3.2.1 มาตรการทางภาษีจูงใจในการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมของประเทศไทย

เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการพัฒนาการและประสบความสำเร็จมากที่สุด ในวิสาหกิจหรือกิจการเพื่อสังคม เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มประเทศยุโรปทั้งหมด โดยประเทศไทยได้มีการกำหนดองค์กรที่เป็น “วิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise)” ให้อยู่ในกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคม (Social Economy) โดยคำว่า กิจการเพื่อสังคมเกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1978 โดยนายฟรียท สเป็คเคิล (Freet Spreckley) และในปี ค.ศ. 1997 เกิดห้างหุ้นส่วนกิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise Partnership) วิสาหกิจเพื่อสังคมที่สำคัญในอังกฤษ คือ “Social Enterprise London” ที่ตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1998 โดยความร่วมมือระหว่างธุรกิจของสหกรณ์ต่าง ๆ กับองค์กรพัฒนาสนับสนุนสหกรณ์ และองค์กรสนับสนุนโครงสร้างของสหกรณ์ ในปัจจุบันในประเทศไทยมีกิจการเพื่อสังคมกว่า 70,000 องค์กร ซึ่งมาจากภาคธุรกิจที่หลากหลายก่อให้เกิดการจ้างงานในระบบเศรษฐกิจของประเทศทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 5 เกิดผลทางเศรษฐกิจว่า 8,000 ล้านบาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 1 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) โดยในช่วงเริ่มต้นกิจการมักประสบปัญหาในเรื่อง

เงินทุน แต่รัฐบาลอังกฤษให้การสนับสนุนโดยใช้นโยบายเพื่อที่จะวางกลยุทธ์ให้กิจการเพื่อสังคมเกิดขึ้น เช่น การจัดตั้งสถาบันพัฒนาการเงินเพื่อประโยชน์สาธารณะ (Community Development Finance Institutions) เพื่อให้การสนับสนุนกิจการเพื่อสังคม การอบรมแก่ผู้ประกอบการ เป็นต้น³⁹ โดยทั่วไป แม้ว่ารัฐบาลอังกฤษจะมีนโยบายลดภาษีเงินได้แก่องค์กรการกุศล แต่องค์กรการกุศลก็ถูกจำกัดบทบาททางธุรกิจ ถ้าหากจำเป็นต้องเพิ่มรายได้ต้องจัดตั้งบริษัทแยกต่างหาก เพื่อจะถ่ายโอนเงินทุนขององค์กรการกุศลไปใช้บริหารจัดการ ซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่มีประสิทธิภาพ เพราะเปลืองค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการในบริษัทที่จัดตั้งขึ้นใหม่และยากที่จะควบคุมกิจการเพื่อสังคมของบริษัทนั้น ๆ ต่อมาหน่วยงานวิสาหกิจเพื่อสังคม (SEU) แนะนำให้รัฐสภาอังกฤษบัญญัติกฎหมายเพื่อรองรับสถานะของวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นการเฉพาะเพื่ออำนวยความสะดวกในการพัฒนากิจกรรมภาคสังคมให้ดีขึ้น รัฐบาลอังกฤษจึงกำหนดให้มีนิติบุคคลที่เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมเรียกว่า “บริษัทเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชน” หรือ “Community Interest Company (CIC)” เป็นองค์กรหนึ่งตามกฎหมายบริษัท ค.ศ. 2004 (พ.ศ. 2547) (the Companies (Audit, Investigations and Community Enterprise) Act 2004) ซึ่งมีเจตนารมณ์เพื่อบัญญัติหลักเกณฑ์สนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคมด้วยการสร้างรูปแบบองค์กรธุรกิจประเภทใหม่ที่มีทรัพย์สินและกำไรนำไปพัฒนาสังคม โดยเฉพาะและกำหนดเงื่อนไขในการแปรรูปธุรกิจทั่วไปให้เป็นธุรกิจเพื่อสังคม นอกจากนี้กฎหมายฉบับนี้จะสร้างการรับรู้และตราสินค้าของวิสาหกิจเพื่อสังคมให้เท่าเทียมกับธุรกิจทั่วไป⁴⁰ โดยกระทรวงการค้าและอุตสาหกรรมของประเทศอังกฤษ (Department of Trade and Industry) กำหนดนิยามของวิสาหกิจเพื่อสังคม คือ ธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์หลักด้านสังคม ซึ่งมีหลักการนำรายได้กลับมามูลงทุนเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์มากกว่าการคืนกำไรให้แก่ผู้ถือหุ้นหรือเจ้าของกิจการ ในขณะที่กลุ่มความร่วมมือด้านธุรกิจเพื่อสังคมแห่งเวสต์มิดแลนด์ (the West Midlands Social Economic Partnership (WMSEP)) กำหนดนิยามของวิสาหกิจเพื่อสังคม คือ กลุ่มขององค์กรที่ขับเคลื่อนสังคมละชุมชนท่ามกลางเป้าหมายของประสิทธิภาพการจัดการองค์กรและความยั่งยืนของกิจการในกรอบการแข่งขันทางธุรกิจ กล่าวคือ ช่วยเหลือชุมชนพร้อมทั้งดำรงธุรกิจของตนให้

³⁹ เอกชัย นิตยาเกษตรวัฒน์, “โครงการวิจัยเรื่องการพัฒนากิจการเพื่อสังคม: กรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จในต่างประเทศ และการประยุกต์ใช้ในประเทศไทย,” วารสารบริหารธุรกิจนิด้า, เล่มที่ 8, (2554), น. 13-15.

⁴⁰ Park Kanjanapaibul, “Legal Entity for Social Enterprise,” (a thesis of master degree, faculty of law Thammasat university, 2011), p.39-40.

ดำเนินกิจการต่อไปได้⁴¹ บริษัทของวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศอังกฤษมีคุณลักษณะเหมือนกัน 3 ประการ ประการแรก เป็นธุรกิจที่มีการผลิตและให้บริการในรูปแบบต่าง ๆ ประการที่สอง เป็นธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสังคม เช่น การสร้างงาน การฝึกอบรมเพื่อเสริมทักษะอันจะส่งผลประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ และประการสุดท้าย คือ เป็นองค์กรที่สามารถพึ่งตนเองได้ และพร้อมด้วยมีหลักการบริหารจัดการที่ดี โดยมีพื้นฐานอยู่บนการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย โดยกำไรที่จะถูกจัดสรรหรือถูกนำไปใช้เพื่อประโยชน์ของชุมชน⁴²

(1) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจเพื่อสังคม

บริษัทเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชน (Community Interest Company (CIC)) เป็นรูปแบบบริษัทจำกัดแบบหนึ่งของประเทศอังกฤษ โดยมีการประกาศใช้ในปี ค.ศ. 2006 ซึ่งกำหนดค่านิยมและหลักเกณฑ์ของบริษัทเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชนไว้ในกฎหมายบริษัท ค.ศ. 2004 (พ.ศ. 2547) (the Companies (Audit Investigations and Community Enterprise Act 2004) เพื่อรองรับการจดทะเบียนพาณิชย์ของวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยเน้นไปที่การจัดตั้งที่ง่าย สะดวก คล่องตัวต่อการทำธุรกิจ แต่มีการกำหนดคุณสมบัติบางประการเพิ่มเติมเพื่อให้แน่ใจว่าผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจะกลับไปสู่ชุมชนและสังคมตามที่ตั้งใจไว้ ซึ่งคุณสมบัติที่มีการเพิ่มเติมได้แก่ การสมัครและยื่นรายงานประจำปีให้แก่ภาครัฐเพื่ออธิบายว่าได้ดำเนินการตามเป้าหมายทางสังคมอย่างไร สินทรัพย์ของกิจการจะต้องใช้เพื่อประโยชน์ของสังคม ไม่อนุญาตให้ออนกรรมสิทธิ์ไปยังกรรมการและผู้ถือหุ้น หากเลิกกิจการทรัพย์สินทั้งหมดจะต้องโอนให้องค์กรอื่นที่มีลักษณะเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมและใช้สินทรัพย์เพื่อประโยชน์ของสังคมเท่านั้น และไม่มีการจำกัดเงินปันผลต่อหุ้นและเงินปันผลรวม แต่จะต้องปันผลไม่เกินร้อยละ 35 ของผลกำไร เพื่อให้เงินหมุนกลับมาลงทุนซ้ำและคืนประโยชน์สู่สังคมต่อไป⁴³ สำหรับองค์กรที่จะได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีที่ส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม⁴⁴ มี 3 ประเภท ได้แก่ 1.) บริษัทเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชน

⁴¹ Janelle A. Kerlin, "Social Enterprise in the United States and Europe: Understanding and Learning from the Differences," 17 *Voluntas* 247 . p.251 -252 (September 2006).

⁴² เอกชัย นิตยาเกษตรวัฒน์, *อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 39*.

⁴³ คณะกรรมการศึกษาและจัดทำรายงานเรื่องวิสาหกิจเพื่อสังคม, "รายงานการศึกษาวิจัยประกอบการจัดทำร่างกฎหมายว่าด้วยวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise)," ในการประชุมนำเสนอรายงานการศึกษาวิจัยประกอบการจัดทำร่างกฎหมายว่าด้วยวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise), จัดโดยสภาปฏิรูปแห่งชาติ, 2558, น. 37-38.

⁴⁴ HM Revenue & Customs, "Social Investment Tax Relief (SITR): guide for social enterprise," Accessed August 20, 2021, https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/378085/se-guide.pdf.

(Community Interest Company (CIC)) 2.) สมาคมเพื่อสร้างประโยชน์ของชุมชน (Community Benefit Society) และ 3.) องค์การการกุศล (Charity)

กฎหมายที่เกี่ยวกับการลงทุนของบริษัทเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชน

บทที่ 7 การลงทุนเกี่ยวกับบริษัทเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชน

7.1 การลงทุนเกี่ยวกับบริษัทเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชน (Community Interest Company (CIC))

7.1.1 บริษัทจำกัดโดยหุ้น มีการระบุถึงรายละเอียด ข้อบังคับ และข้อกำหนดเกี่ยวกับหุ้น และทุน

7.1.2 ทุนสามัญ

บริษัทเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชน หุ้นแบ่งทุนเป็นหน่วยหรือจำนวนหุ้น เรียกว่า ทุนจดทะเบียนของบริษัท เรียกเป็นทางการว่า หุ้นสามัญ หุ้นสามัญมีมูลค่าเท่าใดก็ได้ เช่น 1-100 ปอนด์หรือมากกว่า อาจมีการเปลี่ยนแปลงโดยการแจ้งให้นายทะเบียนทราบ

ผู้ถือหุ้นสามัญมักจะมีความเสี่ยงทางการเงิน หากบริษัทไม่ประสบความสำเร็จ เพราะบริษัทมีการเข้าสู่ระบบชำระบัญชี บุคคลที่จะได้รับเงิน คือ ผู้ถือหุ้นสามัญ จะได้รับเงินปันผลที่จ่ายเมื่อมีกำไร ตามกฎหมายบริษัทเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชน

บริษัทเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชน สามารถออกหุ้นและจำหน่ายบางส่วนได้ แต่บริษัทมหาชนจำกัด ต้องมีทุนจดทะเบียนอย่างน้อย 50,000 ปอนด์ ในจำนวนนี้จะต้องชำระ 25% ของมูลค่า แต่ละหุ้นก่อนได้รับใบรับรองการซื้อขายเพื่อสามารถเริ่มธุรกิจและกู้ยืมได้

7.1.3 หุ้นบุริมสิทธิ

นอกเหนือจากหุ้นสามัญของบริษัทเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชน ออกหุ้นบุริมสิทธิ ลักษณะสำคัญของหุ้นบุริมสิทธิ คือ จ่ายเงินปันผลคงที่ 5% ในแต่ละปี เหมือนกับอัตราดอกเบี้ย อย่างไรก็ตามการจ่ายเงินปันผลต่อเมื่อมีกำไรอาจมีการสะสมในปีต่อมา การชำระคืนหลังจากเวลาที่กำหนด หรือแปลงจากการเป็นสินค้าประเภทหนึ่งเป็นหุ้นสามัญหลังจากระยะเวลาที่กำหนด โดยรายละเอียดต้องระบุไว้ในข้อบังคับของบริษัทให้ชัดเจนและมีการปรึกษากับหน่วยงานที่กำกับดูแล โดยเฉพาะการกำหนดเงินปันผลสูงสุด

หุ้นบุริมสิทธิ มีบุริมสิทธิเหนือหุ้นสามัญ มีการประกาศผลกำไรหรือเลิกกิจการ แต่หุ้นบุริมสิทธิจะได้รับผลตอบแทนน้อยกว่า

7.1.4 การลือคทรัพย์สิน

เป็นการกำหนดกฎเกณฑ์ เพื่อให้แน่ใจว่าทรัพย์สินของบริษัทเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชน ถูกใช้เพื่อประโยชน์ของชุมชน

การลือคทรัพย์สิน โดยได้รับความยินยอมจากหน่วยงานที่กำกับดูแลหรือทำเพื่อประโยชน์ชุมชน หน่วยงานที่ถูกลือคทรัพย์สินกำหนดให้เป็นองค์กรการกุศล บริษัทเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชนอื่น สมาคมที่จดทะเบียนได้รับอนุญาตตามที่ระบุในข้อบังคับของบริษัทว่าเป็นผู้รับทรัพย์สินจากบริษัทเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชนนั้น

7.2 เงินกู้และหุ้นกู้

ธนาคารที่มีการจัดหาเงินกู้ต้องมีความโปร่งใสและเป็นที่ยอมรับ บริษัทเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อการประเมินความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างของกิจการเพื่อสังคม

บริษัทเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชนสามารถยื่นกู้ในอัตราดอกเบี้ยปกติ โดยธนาคารมีความประเมินความเสี่ยงในการยื่นกู้และการชำระเงินคืน ซึ่งผู้ให้กู้คำนึงถึงปัจจัยที่สำคัญต่างๆ

7.2.1 ผู้ให้กู้

ประเภทและแหล่งเงินทุนที่เหมาะสม ขึ้นอยู่กับการประกอบกิจการของบริษัท การให้คำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ ธนาคารที่เป็นแหล่งเงินทุนและปล่อยสินเชื่อที่สำคัญแก่วิสาหกิจขนาดกลางและวิสาหกิจขนาดย่อม

สถาบันการเงินบางแห่ง ที่สนับสนุนในธุรกิจเพื่อสังคมเป็นพิเศษ ได้แก่ ธนาคารเพื่อการกุศล (Charity bank) สหกรณ์และการเงินชุมชน

The Enterprise Finance Guarantee Scheme เป็นโครงการที่รัฐบาลให้การสนับสนุนทั่วประเทศอังกฤษ เพื่อให้การค้ำประกันเงินกู้แก่บริษัทขนาดเล็กที่มีข้อเสนอทางธุรกิจ โดยเป็นเงินกู้ที่ธนาคารของรัฐบาลให้การค้ำประกันร้อยละ 75 ของเงินกู้

หน่วยงานสนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคมระดับภูมิภาค สามารถให้คำแนะนำเกี่ยวกับสถาบันการเงินที่มีความเหมาะสมในการช่วยสนับสนุนการดำเนินกิจการวิสาหกิจเพื่อสังคม

Community Development Finance Institutions (CDFIs) มีการจัดตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคมและดำเนินการในส่วนต่าง ๆ การให้บริการที่หลากหลาย รวมทั้งการปล่อยสินเชื่อ รัฐบาลให้ความช่วยเหลือแก่นักลงทุนที่เสียภาษีที่เลือกลงทุนใน CDFIs 5% ต่อปี สูงสุด 25% ดูรายละเอียดเกี่ยวกับสถาบันการเงินเพื่อการพัฒนาชุมชน⁴⁵

(2) การเก็บภาษีจากเงินได้ของนิติบุคคล

ผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลหรือภาษีบริษัท ได้แก่ บุคคลดังต่อไปนี้

1. บริษัท

⁴⁵ Department for Business, Energy & Industrial Strategy, "Chapter 7 : Financing Community Interest Companies," สืบค้นเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2565, จาก <https://assets.publishing.service.gov.uk>>pdf.

2. การรวมกันใด ๆ ที่ไม่ได้จดทะเบียน ซึ่งได้แก่ องค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยสัญญาระหว่างกลุ่มของบุคคลเพื่อดำเนินการอย่างอื่นใด นอกจากการแสวงหากำไร เช่น กลุ่ม อาสาสมัคร หรือ สโมสรกีฬา

3. บริษัทต่างประเทศที่มีสาขาในประเทศอังกฤษ

ภาษีเงินได้นิติบุคคลจะจัดเก็บจากกำไรของบริษัท ซึ่งรวมถึงเงินที่บริษัทได้รับจากการประกอบกิจการ การลงทุน และส่วนเกินทุนที่ได้รับ⁴⁶ กรณีที่นิติบุคคลตั้งขึ้นในประเทศอังกฤษ จะต้องเสียภาษีจากกำไรทั้งหมดที่ได้รับไม่ว่าจะเกิดจากกิจกรรมที่ได้กระทำขึ้นในประเทศอังกฤษ หรือนอกประเทศอังกฤษก็ตาม แต่ในกรณีที่นิติบุคคลนั้นไม่ได้ตั้งขึ้นในประเทศอังกฤษ แต่มีสาขาในประเทศอังกฤษจะต้องเสียภาษีเฉพาะกำไรที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมที่ทำในประเทศอังกฤษเท่านั้น ในการคำนวณกำไรสุทธิให้นำกำไรที่เกิดขึ้นในรอบปีภาษี ซึ่งได้แก่วันที่ 1 เมษายน ถึงวันที่ 31 มีนาคมของปีถัดไปมาหักออกจากผลขาดทุน ซึ่งผลขาดทุนนี้สามารถสะสมเพื่อใช้ในการหักกับกำไรที่เกิดขึ้นในรอบระยะเวลาบัญชีในอนาคตหรือนำผลขาดทุนสะสมไปหักกับกำไรที่เกิดขึ้นภายใน 12 เดือนก่อนหน้านั้น ภายใต้งบเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้ยังสามารถหักค่าใช้จ่ายตามที่กฎหมายกำหนดได้ เช่น การหักค่าสึกหรอ ค่าเสื่อมราคาของทรัพย์สินบางประเภท หรือการหักค่าใช้จ่ายเพื่อการค้นคว้าและพัฒนา เมื่อได้กำไรสุทธิแล้วจึงนำมาคำนวณกับอัตราภาษี ซึ่งจะแบ่งเป็น 2 อัตรา คือ อัตราปกติและอัตราสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (มีผลกำไรไม่เกิน 30,000 ปอนด์) เมื่อคำนวณได้เท่าไรก็เป็นภาษีที่บริษัทมีหน้าที่ต้องนำส่งกรมสรรพากร⁴⁷ โดยปีภาษี ค.ศ. 2014 อัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลอัตราต่ำอยู่ที่ร้อยละ 20 และอัตราสูงอยู่ที่ร้อยละ 21 ของกำไรสุทธิ⁴⁸ อย่างไรก็ตามก็ตีกฎหมายกำหนดให้นิติบุคคลบางประเภทได้รับยกเว้นภาษีจากผลกำไรที่เกิดขึ้น เช่น ธนาคารพาณิชย์ สมาคมสงเคราะห์สมาชิก องค์กรสาธารณกุศล ซึ่งมาตรา 360 แห่งประมวลรัษฎากร ปี ค.ศ. 1970 (พ.ศ. 2513) (the Taxes Act 1970) และ มาตรา 35 แห่งกฎหมายการเงินปี ค.ศ. 1965 (พ.ศ. 2508) (the Finance Act 1965) วางหลักว่า เงินได้และผลประโยชน์ใดที่องค์กรสาธารณกุศลได้รับและนำไปใช้ในวัตถุประสงค์เพื่อการสาธารณะจะได้รับยกเว้นภาษีตามกฎหมาย⁴⁹

⁴⁶ โชติกา ลือพงษ์ศักดิ์, “มาตรการทางภาษีอากรเกี่ยวกับสุกุก,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขากฎหมายภาษี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557), น. 91.

⁴⁷ เพิ่งอ้าง.

⁴⁸ จักรินทร์ มุ่งจิตธรรมมัน, “สิทธิประโยชน์ทางภาษีอากรเกี่ยวกับสถาบันอุดมศึกษา,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขากฎหมายภาษี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556), น. 97-98.

⁴⁹ Mervyn Lewis, *British Tax Law Income Tax : Corporate Tax : Capital Gains Tax*,

ภาษีที่เก็บจากเงินได้จากกำไรที่ได้รับเงินปันผล หลักทั่วไปของภาษีบริษัทในประเทศอังกฤษ ไม่จัดเก็บภาษีจากเงินปันผลและผลประโยชน์อื่นใดที่แจกจ่ายจากบริษัทที่ตั้งอยู่ในประเทศอังกฤษ เว้นแต่จะถูกกำหนดโดยกฎหมายให้ต้องเสียภาษีบริษัท กล่าวคือ เงินปันผลที่บริษัทได้รับจากบริษัทอื่นที่ประกอบกิจการในประเทศอังกฤษ บริษัทผู้รับเงินปันผลไม่ต้องนำเงินดังกล่าวไปคำนวณเพื่อเสียภาษีบริษัท แต่บริษัทผู้ลงทุนในหุ้นของบริษัทอื่นไม่สามารถนำเงินที่ลงทุนไปนั้นมาใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการคำนวณภาษี

(3) มาตรการทางภาษีที่ส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม

การให้ประโยชน์ทางภาษีเงินได้นิติบุคคล (ภาษีบริษัท) ให้แก่ วิสาหกิจเพื่อสังคม จะส่งผลโดยตรงทำให้วิสาหกิจเพื่อสังคมมีต้นทุนในการดำเนินการที่ต่ำลง และทำให้สามารถแข่งขันกับตลาดปกติได้มากขึ้น อย่างไรก็ตามมาตรการนี้ถูกวิพากษ์วิจารณ์มากในประเทศอังกฤษ เพราะจะทำให้วิสาหกิจเพื่อสังคมอ่อนแอลงในระยะยาว อันเนื่องมาจากการไม่ดำเนินกิจการบนต้นทุนที่แท้จริงและยังเป็นการทำให้กลไกตลาดบิดเบือนไม่ตรงต่อความเป็นจริง จึงทำให้มีกระแสต่อต้านจากกลุ่มนักธุรกิจในประเทศอังกฤษ เพราะเป็นประเทศที่มีระบบการค่าเสรี ด้วยเหตุนี้ประเทศอังกฤษจึงไม่ยกเว้นหรือลดหย่อนภาษีให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคม โดยตรง เพื่อเป็นการป้องกันความไม่เป็นธรรมระหว่างผู้ประกอบการทั่วไปกับผู้ประกอบการเพื่อสังคม⁵⁰

ประเทศอังกฤษให้ความสำคัญต่อการทำประโยชน์ต่อสังคมของวิสาหกิจเพื่อสังคมอย่างยาวนาน ซึ่งในปีงบประมาณ ค.ศ. 2013 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้กำหนดมาตรการบรรเทาภาระภาษีให้แก่ผู้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมและได้เผยแพร่เอกสารมาตรการดังกล่าวทางเว็บไซต์ของกระทรวงการคลังเมื่อวันที่ 6 มิถุนายน ค.ศ. 2013 ต่อมารัฐบาลอังกฤษได้ออกข้อบังคับบรรเทาภาระภาษีด้านการลงทุนเพื่อสังคม (ผู้ประกอบการจดทะเบียนธุรกิจเพื่อสังคม) ค.ศ. 2014 (พ.ศ. 2557) the Tax Relief for Social Investment (Accreditation of Social Impact Contractor) Regulations 2014 ซึ่งเป็นกฎระเบียบที่ให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับมาตรการทางภาษีในกฎหมาย 2 ฉบับ กล่าวคือ กรณียกเว้นภาษีเงินของบุคคลผู้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมในจำนวนที่จ่ายไปเพื่อการลงทุน (Income Tax Relief) ยกเว้นเป็นสัดส่วนร้อยละตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งจะบัญญัติไว้ในหมวด 5B แห่งกฎหมายภาษีเงินได้

(Suffolk : Richard Glay,Ltd., 1997), p.3.

⁵⁰ คณะกรรมการศึกษาและจัดทำรายงานเรื่องวิสาหกิจเพื่อสังคม, “รายงานการศึกษาวิจัยประกอบการจัดทำร่างกฎหมายว่าด้วยวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise),” ในการประชุมนำเสนอรายงานการศึกษาวิจัยประกอบการจัดทำร่างกฎหมายว่าด้วยวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise), จัดโดยสภาปฏิรูปแห่งชาติ, 2558, น. 37-38.

ค.ศ. 2007 (พ.ศ. 2550) (the Income Tax Act 2007) ส่วนกรณียกเว้นภาษีเงินได้จากส่วนเกินทุนที่ได้รับ (Capital Gains Tax Relief) จะมีการแก้ไขบทบัญญัติในส่วนที่ 1 แห่งกฎหมายภาษีส่วนเกินทุน ค.ศ. 1992 (พ.ศ. 2535) (TCGA) ทั้งนี้ การบังคับใช้มาตรการทางภาษีดังกล่าวจะเริ่มบังคับใช้นับถัดจากวันที่ 6 เมษายน ค.ศ. 2014 เพื่อบรรเทาภาระภาษีในปีที่มีการลงทุนอันเป็นไปตามนโยบายรัฐบาลที่จะสนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคมให้มีแหล่งเงินได้จากภายนอกมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการกระตุ้นให้ลงทุนในกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคม⁵¹

กรณียกเว้นภาษีเงินได้ของบุคคลผู้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมในจำนวนเงินที่จ่ายไปเพื่อการลงทุน (Income Tax Relief) โดยเพิ่มเติมบทบัญญัติไว้ในส่วน 5B (Part 5B) สิทธิประโยชน์ทางภาษีสำหรับการลงทุนเพื่อสังคม (Tax Relief for Social Investment) แห่งกฎหมายภาษีเงินได้ ค.ศ. 2007 (พ.ศ. 2550) (the Income Tax Act 2007) มีสาระสำคัญ ดังนี้

ประการที่ 1 การกำหนดประเภทของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่จะมีสิทธิได้รับประโยชน์ทางภาษี โดยมาตรา 257J กำหนดประเภทของวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) ที่อยู่ในบังคับมาตรการนี้ ได้แก่⁵² บริษัทเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชน สมาคมเพื่อสร้างประโยชน์ชุมชนองค์กรสาธารณกุศล และองค์กรอื่นใดที่ได้รับการประกาศจากระทรวงการคลัง

ประการที่ 2 การกำหนดจำนวนและเงื่อนไขในการได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี โดยมาตรา 257JA กำหนดให้บุคคลใดที่จ่ายเงินลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมในปีภาษีใด จะได้รับลดหย่อนภาษีในจำนวนเงินที่จ่ายไปทั้งหมดในปีภาษีนั้น แต่จะต้องไม่เกิน 1 ล้านปอนด์⁵³ โดยมีเงื่อนไขตามมาตรา 257LG กำหนดให้ผู้ลงทุนในหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ต้องการลดหย่อนภาษีจะต้องถือครองหุ้นไม่เกินร้อยละ 30 ของจำนวนหุ้นทั้งหมดในวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้น รวมถึงวิสาหกิจอื่นใดที่วิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นถือหุ้นอยู่ตั้งแต่ร้อยละ 51 ด้วย (Related Company)⁵⁴ และตามมาตรา 257LA ผู้ถือหุ้นจะต้องชำระค่าหุ้นด้วยเงินสดและชำระเต็มมูลค่าหุ้นแล้วเท่านั้น จึงจะมีสิทธิได้รับลดหย่อนภาษีในจำนวนที่จ่ายไป⁵⁵ อีกทั้งมาตรา 257SC กำหนดให้ผู้ถือหุ้นจะต้องถือครองหุ้นไม่ต่ำกว่า 3 ปี จึงจะได้รับสิทธิลดหย่อนภาษี แต่การได้รับสิทธิลดหย่อนภาษีนั้นไม่จำต้อง

⁵¹ HM Revenue & Customs, “Social Investment Tax Relief (SITR): guide for social enterprise,” Accessed August 20, 2021, https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/389925/investors-guide.pdf.

⁵² Section 257J of the Income Tax Act 2007

⁵³ Section 257JA of the Income Tax Act 2007

⁵⁴ Section 257LG of the Income Tax Act 2007

⁵⁵ Section 257LA of the Income Tax Act 2007

รอให้ครบกำหนดเวลา 3 ปี กล่าวคือ ผู้ถือหุ้นสามารถหักลดหย่อนเงินได้ที่จ่ายไปตั้งแต่ปีภาษีแรก แต่หากถือครองไม่ครบกำหนดเวลาดังกล่าวจะถูกถอนสิทธิและต้องส่งเงินคืน ส่วนกรณียกเว้นภาษีเงินได้จากส่วนเกินทุนที่ได้รับ (Capital Gains Tax Relief) จะมีการแก้ไขบทบัญญัติในส่วนที่ 1 แห่งกฎหมายภาษีส่วนเกินทุน ค.ศ. 1992 (พ.ศ. 2535) (The Taxation of Chargeable Gains Act 1992 (TCGA) โดยเพิ่มเติมบทบัญญัติไว้ในมาตรา 255A ถึง 255E มีสาระสำคัญ คือ การกำหนดผู้ที่จะมีสิทธิได้รับประโยชน์ทางภาษีเงินได้จากส่วนเกินทุน จะต้องมียกเว้นตามมาตรา 255B แห่งกฎหมายภาษีส่วนเกินทุน ค.ศ. 1992 (พ.ศ. 2535) กล่าวคือ ผู้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมที่โอนหุ้นให้แก่ผู้อื่นจะได้รับยกเว้นภาษีในส่วนเกินทุนที่ได้รับ แต่จะต้องถือครองหุ้นมาแล้วอย่างน้อย 3 ปี⁵⁶ ทั้งนี้ กฎหมายจะกำหนดเพดานของการได้รับยกเว้นภาษีไว้ตามมาตรา 255C⁵⁷ แห่งกฎหมายส่วนเกินทุน ค.ศ. 1992 (พ.ศ. 2535) กล่าวคือ การได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีส่วนเกินทุนจะอ้างอิงหลักเกณฑ์ตามมาตรา 257JA แห่งกฎหมายภาษีเงินได้ ค.ศ. 2007 (พ.ศ. 2550) ในการกำหนดจำนวนเงินลงทุนที่จะได้รับสิทธิยกเว้นภาษีได้ไม่เกิน 1 ล้านปอนด์ และต้องจ่ายเงินลงทุนในปีภาษีที่จะใช้สิทธิด้วย นอกจากนี้สิทธิประโยชน์ทางภาษีข้างต้นแล้ว กฎหมายยังกำหนดมาตรการควบคุมวิสาหกิจเพื่อสังคมที่จะยังคงได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีอย่างต่อเนื่อง หากฝ่าฝืนจะถูกระงับสิทธิประโยชน์ทางภาษีทันทีโดยมาตรา 257MC กำหนดให้วิสาหกิจเพื่อสังคมมีสินทรัพย์ก่อนมีการลงทุนทั้งสิ้น ไม่เกิน 15 ล้านปอนด์ และมีสินทรัพย์หลักจากมีการลงทุนทั้งสิ้น ไม่เกิน 16 ล้านปอนด์⁵⁸ มาตรา 257MH วิสาหกิจเพื่อสังคมจะต้องจ้างพนักงานเต็มเวลาไม่เกิน 500 คน (ไม่รวมการจ้างแรงงานที่กำพร้าหรือนักเรียนที่ทำงานในวันหยุด)⁵⁹ และจะต้องไม่อยู่ภายใต้การควบคุมหรือกำกับดูแลขององค์กรธุรกิจอื่นใด หรือบุคคลอื่นใดที่มีความสัมพันธ์กับองค์กรธุรกิจอื่นอย่างมีนัยสำคัญตามมาตรา 257MI⁶⁰

ประเทศอังกฤษ เป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จและมีการให้ความสำคัญอย่างจริงจังต่อการดำเนินการเกี่ยวกับวิสาหกิจเพื่อชุมชนหรือกิจการเพื่อสังคม เมื่อกล่าวถึงคำ ๆ นี้ในประเทศอังกฤษมักจะสื่อถึง “ความหลากหลาย” เนื่องจากการกิจการเพื่อสังคมมีการกระจายอยู่ในภาคธุรกิจต่าง ๆ มุ่งเป้าหมายในการแก้ปัญหาสังคมในประเด็นที่แตกต่างกัน และมีโครงสร้างทางกฎหมายหลากหลายรูปแบบ จากข้อมูลของรัฐบาลอังกฤษในปัจจุบันพบว่า ประเทศอังกฤษมีกิจการเพื่อ

⁵⁶ Section 255B of the Taxation of Chargeable Gains Act 1992 (TCGA)

⁵⁷ Section 255C of the Taxation of Chargeable Gains Act 1992 (TCGA)

⁵⁸ Section 257MC of the Income Tax Act 2007

⁵⁹ Section 257MH of the Income Tax Act 2007

⁶⁰ Section 257MI of the Income Tax Act 2007

สังคมอยู่ประมาณ 70,000 กิจการ จ้างคนไปแล้วเป็นจำนวนกว่า 2 ล้านคน ช่วยสร้างรายได้กว่า 24,000 ล้านปอนด์ให้กับเศรษฐกิจของประเทศ ตลอดระยะเวลากว่า 10 ปี ตั้งแต่มีการเริ่มดำเนินการของวิสาหกิจเพื่อชุมชน/กิจการเพื่อสังคม มีการเติบโตขึ้นต่อเนื่องเกือบ 1 ใน 3 ของกิจการเพื่อสังคมในประเทศอังกฤษ

เป้าหมายทางสังคม (Social purpose) ความหลากหลายของภาคธุรกิจของกิจการเพื่อสังคมเป็นผลจากความหลากหลายของความท้าทายทางสังคมที่แต่ละกิจการมุ่งเป้าจะแก้ปัญหา บางกิจการมีเป้าหมายเชิงพื้นที่ในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชุมชนใดชุมชนหนึ่ง โดยบางกิจการมีเป้าหมายกลุ่มเป้าหมาย เช่น คนไร้บ้านหรือผู้ผ่านการต้องขังโดยเน้นการช่วยให้ผู้ด้อยโอกาสพัฒนาทักษะและความมั่นใจหรือสร้าง โอกาสในการจ้างงานให้กับคนกลุ่มดังกล่าวซึ่งมักประสบปัญหาในการหางาน มีกิจการเพื่อสังคมที่มุ่งเป้าไปที่การรักษาสิ่งแวดล้อม แก้ปัญหาความยากจน ส่งเสริมด้านสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิต ตามที่กล่าวไว้ข้างต้น เมื่อใดที่มีความต้องการทางสังคมหรือสิ่งแวดล้อม เมื่อนั้นจะมีกิจการเพื่อสังคมที่ลุกขึ้นมาพยายามทำอะไรบางอย่างกับมัน ตัวอย่างกิจการที่แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายเป้าหมายทางสังคมของกิจการเพื่อสังคมในประเทศอังกฤษ ปัจจุบันวิสาหกิจเพื่อชุมชน/กิจการเพื่อสังคมในประเทศอังกฤษมีอัตราการเติบโตที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากตัวเลขของวิสาหกิจเพื่อสังคม/กิจการเพื่อสังคมกว่า 70,000 กิจการ

กล่าวโดยสรุป ประเทศอังกฤษเป็นการให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้ลงทุนหรือผู้สนับสนุนในวิสาหกิจเพื่อสังคม ไม่มีการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีใด ๆ แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมโดยตรง วิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศอังกฤษยังต้องเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลในอัตราทั่วไปไม่ต่างจากธุรกิจทั่วไปประเภทอื่น ทั้งนี้เพื่อให้วิสาหกิจเพื่อสังคมดำเนินกิจการบนต้นทุนที่แท้จริงและเป็นไปตามกลไกของตลาด กลุ่มนักธุรกิจส่วนใหญ่ในอังกฤษต้องการป้องกันความไม่เป็นธรรมที่อาจเกิดขึ้นระหว่างวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจทั่วไป ประเทศอังกฤษกำหนดให้ผู้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมนำจำนวนที่ลงทุนไปหักลดจากยอดภาษีเงินได้ที่ต้องเสียในปีนั้นได้ทั้งจำนวนเงินที่จ่ายไป แต่หักลดหย่อนได้ไม่เกิน 1 ล้านปอนด์ต่อปี (ประมาณ 42,826,778.75 บาท เทียบอัตราแลกเปลี่ยน 1 ปอนด์ เท่ากับ 42.83 บาท) และมีการกำหนดให้ผู้ลงทุนต้องถือครองหุ้นในวิสาหกิจเพื่อสังคมไม่ต่ำกว่า 3 ปี รวมถึงการยกเว้นภาษีเงินได้จากส่วนเกินทุนที่เกิดจากการโอนหุ้นในวิสาหกิจเพื่อสังคมไปยังบุคคลอื่น ยกเว้นเงินได้เท่าจำนวนประโยชน์ที่ได้รับ แต่ไม่เกิน 1 ล้านปอนด์ต่อปี (ประมาณ 42,826,778.75 บาท เทียบอัตราแลกเปลี่ยน 1 ปอนด์ เท่ากับ 42.83 บาท) และต้องถือครองหุ้นนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า 3 ปี ทั้งนี้วิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นการแก้ปัญหาและพัฒนาโอกาสทางสังคม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพที่มีความยั่งยืนทางการเงิน และสามารถขยายผลได้ไม่สิ้นสุด เนื่องจากการพัฒนาที่นำภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีถูกทอดทิ้งจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจให้เข้ามามี

ส่วนร่วมในการดำเนินกิจการ เช่น คนยากจน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ เป็นต้น ซึ่งแตกต่างกับโครงการเพื่อสังคมทั่วไป เมื่อหมดโครงการและไม่สามารถระดมทุนให้เปล่าได้ต่อไป ทำให้ไม่สามารถดำเนินกิจการได้ต่อไป

ตัวอย่างวิสาหกิจเพื่อสังคมของประเทศอังกฤษที่ประสบความสำเร็จ ได้แก่

กิจการเพื่อสังคม HTC Group เป็นบริษัทด้านการคมนาคมที่ให้บริการรถเมล์สาธารณะและบริการขนส่งอื่นๆ แม้จะเป็นการกิจการเพื่อสังคม แต่ HTC ต้องแข่งขันกับผู้ประกอบการรถเมล์สาธารณะรายอื่น ๆ เพื่อให้ได้สัญญาการเดินรถเมล์สายต่าง ๆ นอกจากนี้ยังให้บริการขนส่งกับกลุ่มคนเปราะบาง (vulnerable) ในสังคม เช่น คนชรา ผู้พิการ ผู้ป่วย ที่ไปไหนมาไหนลำบาก รวมทั้งผู้คนที่อาศัยอยู่ในเขตที่ระบบขนส่งมวลชนเข้าไม่ถึง เพื่อเพิ่มโอกาสในการเดินทางที่สะดวกสบายให้กับกลุ่มคนเหล่านี้ ในด้านเป้าหมายทางสังคม บริษัทต้องการสร้างการเปลี่ยนแปลงในการเดินทาง ใช้การเดินทางขจัดอุปสรรคของกลุ่มคนที่มีความเปราะบางให้คนเหล่านั้นได้เข้าถึงอาชีพการงาน การศึกษา บริการสุขภาพ และสามารถเดินทางได้อย่างอิสระ ซึ่งกิจการถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการมีคุณภาพชีวิตที่ดี รวมทั้งการสร้างโอกาสในการมีงานทำให้แก่คนที่ไม่ได้รับการจ้างงานมาเป็นเวลานาน

HTC Group เริ่มต้นกิจการในปี ค.ศ. 1982 ภายใต้ชื่อ Hackney Community Transport โดยให้บริการรถมินิบัสต้นทุนต่ำ (low-cost) เพื่อสาธารณะและชุมชนที่มีรายได้หลักมาจากเงินให้เปล่า จนกระทั่งองค์กรประสบปัญหาด้านการระดมทุน จึงพยายามหารูปแบบองค์กรให้เป็นกิจการเพื่อสังคมที่มีความยั่งยืนทางการเงินและมีประสิทธิภาพมากขึ้น องค์กรจึงเริ่มแข่งขันประมูลสัญญาสายรถเมล์สาธารณะที่มีอยู่ในตลาดเพื่อสร้างรายได้แก่องค์กรในระยะยาว ด้วยกลยุทธ์นี้องค์กรจึงเติบโตขึ้น ขยายกิจการมีพนักงานประมาณ 1,200 คน ให้บริการผู้โดยสารกว่า 23 ล้านเที่ยวต่อปี ด้วยพาหนะจำนวน 625 คัน และสร้างรายได้ในปีงบประมาณ 2016/2017 จำนวน 49.5 ล้านปอนด์ (ประมาณ 2,227 ล้านบาท)

โดยรายได้หลักของ HTC Group มาจากสัญญาเดินรถเมล์สาธารณะที่ประมูลมาได้ HTC ไม่มุ่งเน้นสร้างผลตอบแทนให้ผู้ถือหุ้น แต่นำผลกำไรกลับไปลงทุนซ้ำ (reinvest) ในการบริการคมนาคมที่สร้างผลลัพธ์ทางสังคม เช่น การให้บริการคมนาคมแก่ผู้พิการและคนชรา บริษัทระดมทุนจากแหล่งทุนได้ 14 ล้านปอนด์ (ประมาณ 649 ล้านบาท) ในปี 2015 และถือเป็นการระดมทุนครั้งใหญ่ที่สุดที่กิจการเพื่อสังคมในประเทศอังกฤษ

บริษัทมีผลิตภัณฑ์หรือบริการที่หลากหลาย เช่น รถเมล์แดงสาธารณะในกรุงลอนดอน จำนวน 10 สาย รถเมล์สาธารณะในเมืองและรถมินิบัสต้นทุนต่ำเพื่อการเดินทางเป็นหมู่คณะ ศูนย์การเรียนรู้ในกรุงลอนดอนที่ให้ความรู้ด้านการคมนาคมในหลากหลายหลักสูตร เช่น การฝึกอบรม

ผู้ขับรถมินิบัส มีการบริการเดินทางของโรงเรียนและวิทยาลัยทั้งที่ให้กับนักเรียน นักศึกษาทั่วไป และผู้ที่มีความต้องการพิเศษ เช่น ผู้พิการ ผู้ใช้เก้าอี้รถเข็น และผู้สูงอายุ รวมไปถึงการออกแบบเส้นทางเฉพาะสำหรับชุมชนที่จะช่วยให้คนชราและผู้พิการสามารถเดินทางไปไหนมาไหนได้สะดวก

การประเมินผลลัพธ์ทางสังคมของ HTC Group มีผลลัพธ์ประเมินอย่างสม่ำเสมอ และออกรายงานผลลัพธ์ทางสังคมชื่อ HTC Group Social Impact Report อย่างต่อเนื่องทุกปี ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2009/2010 การรายงานจะเป็นรูปแบบทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ จากการรายงานผลลัพธ์ทางสังคมของบริษัทในปี 2016 ระบุว่า ปีที่ผ่านมาเป็นปีที่สองของบริษัทได้ใช้กระบวนการวัดผลลัพธ์ทางสังคมใหม่สองรูปแบบ ที่จะทำให้บริษัทเข้าใจความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่บริษัทสร้างขึ้น คือ

1. บริษัทพยายามก้าวข้ามรายงานเพียงจำนวนการเดินทางของผู้โดยสาร ไปสู่การพยายามทำความเข้าใจว่า การเดินทางเหล่านั้นมีความหมายอย่างไรต่อผู้ใช้บริการ คือมุ่งไปที่ผลลัพธ์ (outcomes) ไม่ใช่แค่ผลผลิต (outputs)

2. เริ่มใช้ชุดตัวชี้วัด Outcomes Matrix ของกองทุน Big Social Capital เข้าจับคู่กับการวัดผลลัพธ์เดิม

จุดประสงค์ของการประเมินผลลัพธ์ทางสังคม บริษัทเชื่อว่า การวัดผลลัพธ์ทางสังคมและการสื่อสารผลลัพธ์ทางสังคมมีความสำคัญในการชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างของกิจการที่เป็นกิจการเพื่อสังคมและเน้นสร้างความเปลี่ยนแปลงในสังคมกับกิจการคนมาคมทั่วไปและยังนำผลลัพธ์ที่ได้ไปใช้ปรับปรุงผลิตภัณฑ์และบริการ เช่น เมื่อทราบว่าจำนวนเที่ยวของการเดินทางของผู้ที่มีปัญหาด้านการเคลื่อนไหวลดลงจากปีก่อนหน้า หรือมีผู้พิการจำนวน 1 ใน 4 ต้องพลาดนัดพบแพทย์เพราะไม่สามารถหารถบริการไปได้ HTC Group ได้นำปัญหาต่าง ๆ มาเป็นจุดตั้งต้นในการพัฒนาบริการใหม่ๆ เพื่อตอบโจทย์ทางสังคม⁶¹

3.2.2 มาตรการทางภาษีจูงใจในการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมของสาธารณรัฐเกาหลี

การศึกษาเรื่องประโยชน์ทางภาษีแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมนั้น จะทำการศึกษากฎหมายต่างประเทศที่มีกฎหมายภาษีเกี่ยวกับวิสาหกิจเพื่อสังคม เนื่องจากการจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมในต่างประเทศเกิดขึ้นเกิดขึ้นมาในช่วงระยะเวลายาวนานทำให้เห็นถึงปัญหาและอุปสรรคการบริหารจัดการของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่แตกต่างกันของแต่ละประเทศ โดยสาธารณรัฐเกาหลีในปี ค.ศ. 2000 รัฐบาลออกกฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยพื้นฐานแห่งชาติ (the National Basic Living

⁶¹ สมาคมธุรกิจเพื่อสังคม, “HTC Group กิจการเพื่อสังคมแบบไม่แสวงหากำไรขนาดใหญ่ของสหราชอาณาจักร,” สืบค้นเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <http://www.sethailand.org>

Security Act) เพื่อสร้างโครงการพึ่งพาตนเองของกลุ่มธุรกิจเล็ก ๆ และสร้างความเข้มแข็งขึ้นอันเป็นพื้นฐานของการสร้างวิสาหกิจเพื่อสังคม ซึ่งกระทรวงแรงงานของสาธารณรัฐเกาหลีเริ่มโครงการจ้างแรงงาน (the Social Employment Project) ในปี ค.ศ. 2003 เพื่อสร้างโอกาสแก่ผู้ด้อยโอกาสทางสังคมให้มีงานทำ รวมถึงการจัดตั้งมูลนิธิเพื่อพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคม ในท้ายที่สุดรัฐบาลได้ประกาศบังคับใช้กฎหมายส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ค.ศ. 2007 (พ.ศ. 2550) (the Social Enterprise Promotion Act 2007) โดยกฎหมายนี้กำหนดนิยามของวิสาหกิจเพื่อสังคมไว้ในมาตรา 2⁶² ระบุว่า “วิสาหกิจเพื่อสังคม คือ องค์กรที่ได้รับการขึ้นทะเบียนตามกฎหมายมีวัตถุประสงค์เพื่อการบริการสังคม พัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนด้วยการผลิต และจำหน่ายสินค้า หรือการให้บริการ” ดังนั้น องค์กรประกอบสำคัญ 2 ประการ ที่ จะได้รับการรับรองให้เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมในสาธารณรัฐเกาหลี คือ จะต้องเป็นธุรกิจที่ประกอบกิจการเพื่อหารายได้และจะต้องเป็นธุรกิจที่มุ่งสร้างงานแก่ผู้ด้อยโอกาส รวมทั้งการฝึกอบรมแก่เยาวชน การรักษาสสิ่งแวดล้อมและกระจายรายได้สู่สังคม⁶³

(1) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจเพื่อสังคม

สาธารณรัฐเกาหลีได้มีกฎหมายส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ค.ศ. 2007 (พ.ศ. 2550) (the Social Enterprise Act 2007) ตามมาตรา 19⁶⁴ กำหนดห้ามมิให้กิจการอื่นใดใช้คำว่า “Social Enterprise” ต่อท้ายชื่อของกิจการ นอกจากกิจการที่มีลักษณะเป็นไปตามกฎหมาย หากฝ่าฝืนจะต้องรับโทษปรับไม่เกิน 10 ล้านวอน (ประมาณ 274,008.61 บาท เทียบอัตราแลกเปลี่ยน 1 วอน เท่ากับ 0.027 บาท) ตามมาตรา 23⁶⁵ กล่าวคือ กิจการนั้นจะต้องมีพันธกิจทางสังคม สร้างบริการสาธารณะแก่สังคมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อันเป็นไปตามนิยามของมาตรา 2 แห่งกฎหมายดังกล่าว ดังนั้น กิจการใด ๆ ต้องการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) ไม่ว่าจะขึ้นห้างหุ้นส่วนและบริษัทที่จดทะเบียนตามกฎหมายพาณิชย์ (the Commercial Act) หรือองค์กรไม่แสวงหากำไร สหกรณ์ กลุ่มสหภาพแรงงาน จะต้องจดทะเบียนตามมาตรา 8 แห่งกฎหมายส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ค.ศ. 2007 (พ.ศ. 2550) (the Social Enterprise Promotion Act 2007) ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ดังนี้

⁶² Article 2 of the Social Enterprise Promotion Act 2007.

⁶³ Young-Chool Choi and Ji-Hyun Jang, “Analysis of Current Conditions Facing Social Enterprise in Korea : Policy Issues Regarding Their Sustainable Development,” 4 *International Journal of Business and Social Research (IJBSR)*, (2014). p. 119, 123.

⁶⁴ Article 19 of the Social Enterprise Promotion Act 2007

⁶⁵ Article 23 of the Social Enterprise Promotion Act 2007

ประการแรก บุคคลใดที่จะจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมจะต้องมีลักษณะสำคัญ 8 ประการ ได้แก่

1. เป็นองค์กรประเภทห้างหุ้นส่วนบริษัทหรือองค์กรไม่แสวงหากำไรประเภทใดประเภทหนึ่ง

2. มีการจ้างพนักงานและมีการประกอบการขายสินค้าหรือให้บริการ

3. มีวัตถุประสงค์หลักขององค์กรเพื่อการพัฒนาสังคม

4. การกำหนดนโยบายขององค์กรจะต้องคำนึงถึงประโยชน์ของบุคลากรในองค์กรเป็นสำคัญ

5. ธุรกรรมขององค์กรจะต้องเสียภาษี เว้นแต่กฎหมายจะยกเว้นให้ไม่ต้องเสียภาษี

6. ข้อมูลในหนังสือจัดตั้งองค์กรจะต้องเป็นไปตามมาตรา 9 แห่งกฎหมายฉบับนี้

7. องค์กรที่เป็นห้างหุ้นส่วนบริษัทจะต้องแบ่งกำไรสุทธิจำนวน 2 ส่วนใน 3 ของแต่ละรอบระยะเวลาบัญชีเพื่อใช้จ่ายในการกิจเพื่อสังคม

8. ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ประธานาธิบดีประกาศกำหนดเป็นการเฉพาะ⁶⁶

ประการที่ 2 เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน (the Minister of Employment and Labor) อนุมัติใบประกาศรับรองความเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมแล้ว จะดำเนินการแก่สาธารณชนโดยลงโฆษณาในหนังสือพิมพ์

ประการที่ 3 หลักเกณฑ์และกระบวนการในการขอใบรับรองการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม จะกำหนดไว้ในประกาศของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน

คณะกรรมการพิจารณาการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม (The Social Enterprise Support Committee) คือคณะกรรมการที่มีอำนาจพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติให้กิจการใดเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมภายใต้อำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน โดยพิจารณาจากเอกสารหลักฐานที่แสดงว่ากิจการนั้นเชื่อมโยงกับภารกิจทางสังคมและประกอบกิจการธุรกิจเข้าด้วยกัน แบ่งเป็น 4 ประเภท ได้แก่

ประเภทที่ 1 การจ้างผู้พิการเป็นพนักงาน (Work Integration Type) กำหนดให้กิจการต้องจ้างแรงงานที่มีฝีมือที่เป็นผู้พิการอย่างน้อยร้อยละ 50 ของจำนวนลูกจ้างทั้งหมดของกิจการ

ประเภทที่ 2 การจ้างผู้พิการเป็นเจ้าหน้าที่ธุรการ (Social Service Provision Type) กำหนดให้กิจการต้องจ้างผู้พิการเป็นเจ้าหน้าที่ธุรการ อย่างน้อยร้อยละ 50 ของจำนวนเจ้าหน้าที่ธุรการทั้งหมดของกิจการ

⁶⁶ Article 8 of the Social Enterprise Promotion Act 2007

ประการที่ 3 การจ้างผู้พิการเป็นลูกจ้างและเป็นเจ้าหน้าที่ธุรการ (a Mixed Type of Both) กำหนดให้กิจการต้องจ้างผู้พิการเป็นพนักงานและเจ้าหน้าที่ธุรการอย่างน้อยร้อยละ 50 ของจำนวนพนักงานและเจ้าหน้าที่ธุรการอย่างทั้งหมดของกิจการ

ประการที่ 4 ประเภทอื่น ๆ (Others) คือกิจการที่ไม่เข้าลักษณะ 3 ประเภทข้างต้น เช่น วิสาหกิจเพื่อสังคมทางด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

(2) การจัดเก็บภาษีที่เก็บจากเงินได้ของนิติบุคคล

การจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลหรือภาษีบริษัทจะจัดเก็บจากกำไรสุทธิของบริษัทที่มีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ในสาธารณรัฐเกาหลี ส่วนบริษัทที่มีสำนักงานใหญ่ในประเทศจะจัดเก็บภาษีผ่านสถานประกอบการถาวรหรือมีผู้กระทำการแทนในสาธารณรัฐเกาหลี แต่หากไม่มีการจัดตั้งสถานประกอบการหรือผู้แทนในประเทศจะถูกจัดเก็บภาษีจากการหักภาษี ณ ที่จ่ายเท่านั้น สำหรับอัตราภาษีบริษัทแบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่

ประเภทแรก คือ อัตราทั่วไป (General) จัดเก็บในอัตราร้อยละ 20 สำหรับเงินได้ 80 ล้านวอนแรก (ประมาณ 2,197,779.20 บาท เทียบอัตราแลกเปลี่ยน 1 วอน เท่ากับ 0.027 บาท) ส่วนที่เกินจะจัดเก็บในอัตราร้อยละ 30

ประเภทที่ 2 คือ อัตราสำหรับธุรกิจขนาดใหญ่ที่มีทุนจดทะเบียนกว่า 5 ล้านวอน (Large Nonlisted) (ประมาณ 137,004.31 บาท เทียบอัตราแลกเปลี่ยน 1 วอน เท่ากับ 0.027 บาท) จัดเก็บในอัตราร้อยละ 20 สำหรับเงินได้ 80 ล้านวอนแรก (ประมาณ 2,197,779.20 บาท เทียบอัตราแลกเปลี่ยน 1 วอน เท่ากับ 0.027 บาท) ส่วนที่เกินจะจัดเก็บในอัตราร้อยละ 33

ประเภทที่ 3 คือ อัตราสำหรับองค์กรไม่แสวงหากำไร (Non-profit) สำหรับเงินได้ 80 ล้านวอนแรก (ประมาณ 2,197,779.20 บาท เทียบอัตราแลกเปลี่ยน 1 วอน เท่ากับ 0.027 บาท) จัดเก็บในอัตราร้อยละ 20 ส่วนที่เกินจะจัดเก็บในอัตราร้อยละ 27⁶⁷

โดยการยื่นแบบแสดงรายการภาษีบริษัทต่อกรมสรรพากร จะต้องยื่นภายใน 75 วัน นับแต่วันสิ้นรอบระยะเวลาบัญชีหรือภายใน 90 วัน หากมีผู้ตรวจบัญชีรับรองการยื่นแบบ ส่วนการยื่นแบบปีแรก ต้องยื่นภายใน 30 วัน นับแต่สิ้นสุดระยะเวลา 6 เดือนแรกและนำภาษีที่ชำระไปแล้ว เครดิตออกจากภาษีที่ต้องชำระเมื่อสิ้นรอบระยะเวลาบัญชีของปีภาษีนั้น⁶⁸

(3) มาตรการทางภาษีที่ส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม

⁶⁷ Price Waterhouse Coopers, Corporate Taxes Individual Taxes Foreign Exchange Investment Regulations, (Hong Kong : Price Waterhouse, 1990).

⁶⁸ *ibid.*, p.51.

รัฐบาลของสาธารณรัฐเกาหลีให้ความสำคัญการจ้างแรงงานภายในประเทศเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ประชากร ซึ่งรัฐบาลให้ความสำคัญแก่ธุรกิจที่จ้างงานในหลากหลายมาตรการในปี ค.ศ. 2015 รัฐบาลได้กำหนดสิทธิประโยชน์ทางภาษีในเครดิตภาษีสำหรับเงินลงทุนเพื่อสร้างงาน (Tax Credit Rate For Job-Creating Investment) โดยแบ่งมาตรการเป็น 2 ประเภทธุรกิจ ได้แก่

ประเภทที่ 1 กิจการขนาดใหญ่ที่มีเงินทุนจำนวนมากจะได้รับการเครดิตภาษีในอัตรา ร้อยละ 3

ประเภทที่ 2 กิจการขนาดกลางและขนาดย่อมจะได้รับการเครดิตภาษีร้อยละ 4-5 ซึ่งการลงทุนในการสร้างงานต้องอยู่อาณาเขตที่กิจการจัดตั้งอยู่และต้องเป็นอุตสาหกรรมบริการเท่านั้น ไม่รวมถึงการกสิกรรม การประมง การทำเหมืองแร่ การผลิต การเชื้อเพลิง และการก่อสร้าง⁶⁹ อย่างไรก็ตามมาตรการทางภาษีดังกล่าว เป็นการส่งเสริมแก่องค์กรธุรกิจทั่วไปที่มีการจัดตั้งเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะเจาะจงถึงองค์กรที่เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมเท่านั้น

1) สิทธิประโยชน์ทางภาษีที่รัฐบาลให้การสนับสนุน

รัฐบาลสนับสนุนเรื่องมาตรการทางภาษีด้วยการออกกฎหมายกำหนดสิทธิประโยชน์ทางภาษีในกรณีพิเศษ (the Special Tax Treatment Control Act) โดยให้วิสาหกิจเพื่อสังคมที่จดทะเบียนตามกฎหมายแล้วจะได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง สำหรับมาตรการทางภาษีในสาธารณรัฐเกาหลีรัฐบาลให้ประโยชน์ทางภาษีเงินได้นิติบุคคลโดยตรงต่อวิสาหกิจเพื่อสังคม ซึ่งทำให้บริษัทมีต้นทุนดำเนินการที่ต่ำลงและทำให้สามารถแข่งขันกับตลาดปกติได้มากขึ้น โดยมาตรา 85-6⁷⁰ แห่งกฎหมายว่าด้วยข้อจำกัดสิทธิทางภาษีในกรณีพิเศษ ค.ศ. 2008 (พ.ศ. 2551) (Restriction of Special Taxation Act 2008) กำหนดหลักเกณฑ์ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลให้กับวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ได้รับการรับรองในอัตราร้อยละ 50 เป็นระยะเวลา 3 ปี นับแต่วันที่จัดตั้งกิจการและมีรายได้ แต่ถ้าในปีใดไม่มีผลกำไรให้ยกสิทธิยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลไปใช้ในรอบระยะเวลาบัญชีถัดไปได้ไม่เกิน 5 ปี

2) สิทธิประโยชน์ด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจเพื่อสังคม

กฎหมายว่าด้วยข้อจำกัดสิทธิทางภาษีในกรณีพิเศษ ค.ศ. 2008 (พ.ศ. 2551) (Restriction of Special Taxation Act 2007) และกฎหมายส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ค.ศ. 2007 (พ.ศ. 2550) (the Social Enterprise Promotion Act 2007) ไม่ได้กำหนดสิทธิประโยชน์แก่ผู้ลงทุนหรือบริจาคเงินแก่

⁶⁹ PricewaterhouseCooper, “Korean Tax Law changes for 2015,” Accessed January 10, 2022, http://www.pwccn.com/webmedia/doc/635677288922859830_aptn_2015_kr.pdf.

⁷⁰ Article 85-6 of Restriction of Special Taxation Act 2008.

วิสาหกิจเพื่อสังคมแต่อย่างใด ในกรณีตามมาตรา 13⁷¹ แห่งกฎหมายส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ค.ศ. 2007 (พ.ศ. 2550) กำหนดสิทธิประโยชน์ด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจเพื่อสังคม ในเรื่องเงินประกันสังคมแก่ลูกจ้างในวิสาหกิจเพื่อสังคมด้วย กล่าวคือ รัฐบาลอาจอุดหนุนเงินประกันการจ้างงานและค่าทดแทนกรณีประสบอุบัติเหตุในการทำงานบางส่วน รวมถึงค่าชดเชยการรักษาพยาบาลตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติและเงินสมทบบำเหน็จบำนาญตามพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญแห่งชาติ ที่สนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคม ดังนี้

1. การให้คำแนะนำแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมที่จดทะเบียนใหม่ในด้านการบริหารธุรกิจ ทั้งเรื่องการบริหารงานบุคคล เทคโนโลยี สิทธิประโยชน์ทางภาษี การจ้างงานและการบัญชี เปรียบเหมือนกับที่เลี้ยงที่คอยให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการดำเนินกิจการอย่างต่อเนื่องตามมาตรา 10⁷² แห่งกฎหมายส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ค.ศ. 2007 (พ.ศ. 2550)

2. รัฐบาลให้การสนับสนุนวิทยากรด้านต่าง ๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคม การอบรมให้เกิดความรู้ การฝึกฝนแรงงานให้เป็นผู้เชี่ยวชาญในการจัดตั้งสถานประกอบการและดำเนินกิจการ การพัฒนาให้เกิดทักษะของแรงงานในวิสาหกิจเพื่อสังคม ตามมาตรา 10-2⁷³ แห่งกฎหมายส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ค.ศ. 2007 (พ.ศ. 2550)

3. รัฐบาลสนับสนุนด้านการเงินด้วยการให้เงินกู้จากรัฐบาลเพื่อเป็นค่าซื้อหรือค่าเช่าที่ดินเพื่อตั้งสถานประกอบการ ค่าใช้จ่ายสาธารณูปโภคของกิจการสำหรับวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยมีดอกเบี้ยอัตราต่ำตามมาตรา 11⁷⁴ แห่งกฎหมายส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ค.ศ. 2007 (พ.ศ. 2550)

กล่าวโดยสรุปสาธารณรัฐเกาหลีให้ความสำคัญกับเรื่องสิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมเท่านั้น มีการกำหนดนโยบายด้านภาษีให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลในอัตราร้อยละ 50 เป็นเวลา 3 ปี นับแต่วันจัดตั้งกิจการและมีรายได้ แต่หากในปีภาษีใดไม่มีผลกำไรให้ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลไปใช้ในรอบระยะเวลาบัญชีถัดไปได้ไม่เกิน 5 ปี ส่งผลให้เกิดการลดต้นทุนทางภาษีแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมเพื่อแบ่งเบาภาระให้ผู้ประกอบการและสามารถนำเงินจำนวนที่ได้รับยกเว้นภาษีไปใช้ในการดำเนินกิจการด้านการบริหารจัดการองค์กร ค่าจ้างแรงงานและค่าใช้จ่ายที่จำเป็นอื่น ๆ รัฐบาลสาธารณรัฐเกาหลีได้มีการจัดตั้งหน่วยงานที่มีหน้าที่สนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคมในเชิงพาณิชย์ เช่น การจัดหาโมเดลของวิสาหกิจเพื่อสังคม มีการจัดตั้งเครือข่ายองค์กรทางสังคมทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น พร้อมทั้งมีความร่วมมือระหว่าง

⁷¹ Article 13 of the Social Enterprise Promotion Act 2007

⁷² Article 10 of the Social Enterprise Promotion Act 2007

⁷³ Article 10-2 of the Social Enterprise Promotion Act 2007

⁷⁴ Article 11 of the Social Enterprise Promotion Act 2007

ประเทศและแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับวิสาหกิจเพื่อสังคม นอกจากนี้มีการบริการให้คำปรึกษาในการพัฒนาปรับปรุงวิสาหกิจเพื่อสังคมและมีการตรวจสอบและประเมินผลวิสาหกิจเพื่อสังคม

ตัวอย่างวิสาหกิจเพื่อสังคมของสาธารณรัฐเกาหลีที่ประสบความสำเร็จ ได้แก่

กรณีสำนักงานส่งเสริมการค้าและการลงทุนแห่งสาธารณรัฐเกาหลี (Korea Trade-Investment Promotion Agency : KOTRA) ซึ่งเป็นองค์กรของรัฐบาลเกาหลีใต้ และมีสำนักงานสาขาตั้งอยู่ประจำทั่วโลกนั้น ประเด็นเรื่องการสร้าง Social Enterprise ในสาธารณรัฐเกาหลีที่ถูกออกแบบมาอย่างเป็นระบบ จากการนำเสนอของเจ้าของผลงานเองและจากเจ้าหน้าที่ของ KOTRA โดยเกาหลีใต้สามารถกระตุ้นการซื้อขายได้จากการชื่นชมผลงานที่แสดงให้เห็นถึงคุณค่าของสินค้า โดย THISABLED หน่วยงาน Social Enterprise ของเกาหลีใต้ ที่ร่วมออกบูธแสดงสินค้าภายในงาน Global Mobile Vision 2018 (GMV 2018) เป็นผลงานศิลปะที่มีความงดงามเต็มเปี่ยมไปด้วยสีสันแห่งจินตนาการในผลิตภัณฑ์เหล่านี้ น่าจะเป็นผลงานของศิลปินที่มีชื่อเสียงที่ดูสวยงามและทันสมัย แต่ผลงานทั้งหมดกลับเป็นผลงานของผู้พิการหรือผู้ด้อยโอกาสทางสังคมของคนในสาธารณรัฐเกาหลี เป็นการสร้างคุณค่าให้คนในประเทศได้มีความภาคภูมิใจ ตัวอย่างเช่นผลงานของศิลปินท่านหนึ่งที่มีชื่อว่า อีดาแร เป็นผลงานการวาดภาพของศิลปินผู้พิการที่มีชื่อ อีแดราและ Hansol.Kwon สิ่งที่น่าสนใจคือ การสร้างศิลปินและการสร้างแบรนด์ให้กับศิลปินคนพิการหรือผู้ด้อยโอกาสทางสังคมให้มีความสามารถและได้รับการยอมรับทัดเทียมศิลปินคนปกติ และได้รับความสนใจจากประชาชน โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อช่วยกันลงมือทำอย่างจริงจัง เพื่อเข้ามามีบทบาทช่วยเหลือและสนับสนุนให้เกิดความสามารถแบบยั่งยืน ผ่านการสนับสนุนให้คนพิการหรือผู้ด้อยโอกาสทางสังคมเกิดการสร้างแบรนด์และนำมาต่อยอดสู่การสร้างเศรษฐกิจของประเทศอย่างยั่งยืน เป็นการแก้ไขปัญหาสังคม ที่อาศัยความสามารถของหลายๆ หน่วยงานของรัฐบาลเกาหลีและเอกชนเกาหลีได้ร่วมมือกัน

THISABLED Inc. เป็นบริษัทแบบ Incorporated ซึ่งหมายถึง “ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล” หรือ “ห้างหุ้นส่วนจำกัด” หรือ “บริษัทจำกัด” ที่ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศิลปะของคนพิการในเกาหลีใต้โดยเฉพาะซึ่งเป็น Special Arts Agency ที่มีความพิเศษ ดังนี้

1. มีการตั้งเป้าหมายชัดเจนโดยเป้าหมายของ THISABLED คือ สร้างและพัฒนาความสามารถพิเศษด้านศิลปะให้กับผู้พิการ หรือเป็น “Special Art Agency for the Developmentally Disabled”

2. มีการวางแผนการจัดนิทรรศการแสดงผลงานศิลปะให้กับศิลปินคนพิการหรือผู้ด้อยโอกาสทางสังคม (Artist Branding) คือ การเผยแพร่ผลงานของศิลปินคนพิการให้เป็นที่รู้จัก

และสร้างความภาคภูมิใจให้กับคนพิการ และสร้างชื่อเสียงให้กับสาธารณรัฐเกาหลีได้ให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างอย่างรวดเร็ว

3. มีการสร้างความร่วมมือทางศิลปะ (Art-Collaboration) คือ การผสมผสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนา ให้เกิดผลงานทางศิลปะ และเกิดการนำไปต่อยอดทางธุรกิจ จนกลายเป็นสินค้าที่สามารถใช้ได้ในชีวิตประจำวัน รวมไปถึงสินค้าที่เป็นเทคโนโลยี ซึ่งผลงานศิลปะของคนพิการดังกล่าว ยังสามารถนำไปสร้างคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์ที่มีความธรรมดา ให้มีคุณค่าทางจิตใจสำหรับผู้ซื้อสินค้านั้น ๆ ไปใช้งานหรือเป็นของฝาก โดยมีการวางแผนและแบ่งแยกหน้าที่กัน โดยชัดเจน เช่น มีหน่วยงานพัฒนาขีดความสามารถของผู้พิการ มีหน่วยงานในการนำผลงานไปผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ในเชิงพาณิชย์ มีหน่วยงานส่งเสริมการขายและประชาสัมพันธ์ในรูปแบบปกติและในรูปแบบของสื่อดิจิทัลในรูปแบบต่าง ๆ เช่น Website, Instagram และมัลติมีเดียอื่น ๆ เป็นต้น รวมไปถึงการร่วมมือกันในการสร้าง แปรนด์เพื่อการยอมรับและชื่นชมระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในเกาหลี สำหรับโครงสร้างกระบวนการดำเนินงาน Social Enterprise ของ THISABLED นั้น คนทั่วไปจะมีการให้การสนับสนุนผู้พิการ หรือผู้ด้อยโอกาสทางสังคมด้วยการนำผลงานทางศิลปะของศิลปินผู้พิการ ไปผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ และร่วมกันกับศิลปินสร้างแบรนด์ของผลงานและสร้างแบรนด์ของสินค้านั้น โดย 30% ของกำไรส่วนแรกจะแบ่งกลับมาให้ผู้พิการหรือผู้ด้อยโอกาสทางสังคม ส่วนที่สองจะแบ่งกลับมาเพื่อ Re-Design และใช้จัดกิจกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถให้กับศิลปิน และจัดกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีประโยชน์ต่อสมาคมผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส นอกจากนี้จะมีบุคลากรฝ่ายขาย (Selling) หรือ ฝ่ายจัดจำหน่ายชัดเจน ฝ่ายขายมีหน้าที่ถ่ายทอดเรื่องราวความตั้งใจของศิลปินและทีมงานทุกคน ในการสร้างผลงานทางศิลปะและผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เป็นการเพิ่มความดีและคุณค่าของผลิตภัณฑ์นั้น ๆ โดยจะเห็นได้ว่า กว่าจะได้ Social Enterprise ที่ทำงานได้จริงอย่างยั่งยืนนั้น ประกอบด้วยความมุ่งมั่นของคนในประเทศหลายกลุ่มที่จะช่วยสร้างคุณค่าให้กับคนพิการหรือผู้ด้อยโอกาสของประชาชนในสาธารณรัฐเกาหลี

นอกจากนี้ ของเกาหลีได้แตกออกมาเป็นแบรนด์หลากหลายประเภทของสินค้าที่นำมาผลิตต่อยอด โดยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลบวกรวมไปกับศิลปวัฒนธรรมสามารถเพิ่มมูลค่าในตัวสินค้าและบริการได้มากยิ่งขึ้น เช่น ภาพวาดที่ศิลปินคนพิการวาดได้ถูกนำไปผนวกรวมกับเทคโนโลยี AR เมื่อนำมือถือไปส่องที่ภาพจะมี AR เรื่องราวของโซนนั้น ๆ ขึ้นมา เพิ่มสีสันให้ชิ้นงานศิลปะของศิลปินมีความตื่นตาตื่นใจ สามารถสร้างคุณค่าของภาพที่มองเห็น และเพิ่มมูลค่าการขายได้มากขึ้น จากเดิมภาพพิมพ์แบบปกติอาจจะขายกันเป็นหลักร้อยล้านวอน (เงินสกุลเกาหลี)

พอมี AR เข้าไปผนวกรวมเข้ากับศิลปะ เช่น ภาพเมืองโซล ภาพเมืองแดกู ฯลฯ สามารถเพิ่มมูลค่าต่อชิ้นเป็นหลักพันวอนเลยทีเดียว

อีกประเด็นที่น่าสนใจ คือ การสร้างการมีส่วนร่วมในผลงาน ภาพศิลปะดังกล่าวมีทั้งสองแบบ มีทั้งแบบที่มีสีเส้นสวยงามมาแล้ว และภาพที่เป็นภาพร่าง ที่สามารถเติมสีเส้นสร้างผลงานสร้างสรรค์ต่อยอดจากศิลปิน และนำ AR มาส่องเป็นสีที่ตนเองทำได้เช่นกัน⁷⁵

3.2.3 มาตรการทางภาษีจูงใจในการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศญี่ปุ่น

การพัฒนาสังคมในประเทศญี่ปุ่นเป็นหน้าที่หลักของรัฐบาล แต่ภาคเอกชนก็มีแนวโน้มที่จะสนับสนุนการพัฒนาสังคมมากยิ่งขึ้น โดยการจัดตั้งองค์กรไม่แสวงหากำไร (Non-Profits Organization) และ วิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) ซึ่งมีการสำรวจพบว่า ทรัพย์สินที่หมุนเวียนอยู่ในแวดวงการลงทุนเพื่อสังคม เมื่อปี ค.ศ. 2014 มีมูลค่าสูงกว่า 16 ล้านล้านเหรียญสหรัฐอันแสดงให้เห็นถึงความนิยมในการลงทุนเพื่อสังคมของประเทศญี่ปุ่น กระแสการลงทุนดังกล่าวนี้ เริ่มเกิดขึ้นจากเหตุภัยพิบัติสามครั้งติดต่อกันในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2011 ก่อให้เกิดสถาบันการเงินและกองทุนเอกชนต่าง ๆ เป็นศูนย์กลางการเคลื่อนย้ายเงินทุนเพื่อเร่งแก้ไขวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น

ประเทศญี่ปุ่นมีกิจการเพื่อสังคมหลายรูปแบบ สามารถแบ่งเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1.) กลุ่มองค์กรไม่แสวงหากำไร (Non-profit) 2.) กลุ่มสหกรณ์ (Cooperatives) 3.) กลุ่มองค์กรเพื่อสวัสดิการสังคม (Social Welfare Organizations) 4.) กลุ่มองค์กรการศึกษา (Education Organization) 5.) กลุ่มสมาคม และมูลนิธิ (Associations and Foundation)⁷⁶

ในกรณีกลุ่มองค์กรไม่แสวงหากำไร (Non-profit) เนื่องจากมีลักษณะองค์กรที่ใกล้เคียงกับวิสาหกิจเพื่อสังคม เนื่องด้วยมีการประกอบการเพื่อหารายได้ แต่ไม่มีการแบ่งเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้นและมีมาตรการทางภาษีสนับสนุน และมีการให้คำนิยามในส่วนที่ 3 แห่งกฎหมายส่งเสริมกิจการที่ไม่แสวงหากำไร ค.ศ. 2003 (Law to Promote Specified Nonprofit Activities 2003 (พ.ศ. 2546) (Chapter III. Special Treatment Under Tax Law)) โดยใช้คำว่า “องค์กรวิสาหกิจเพื่อสังคม (Public Interest Corporation)”

ประเทศญี่ปุ่นมีวิวัฒนาการด้านกฎหมายที่เกี่ยวกับวิสาหกิจเพื่อสังคม ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2007 ด้วยการแก้ไขกฎหมายบริษัท (the Corporate Law) ให้เอื้อต่อการจัดตั้งองค์กรธุรกิจที่มีสภาพกิจการ

⁷⁵ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, “การสร้าง Social Enterprise ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล: กรณีประเทศเกาหลีใต้,” สืบค้นเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <http://www.depa.or.th>

⁷⁶ The Japan National Advisory Board, “The Social Impact Investment Landscape in Japan,” Accessed January 10, 2022, <http://www.socialimpactinvestment.org/reports/Japan%20NAB%20FINAL.pdf>.

เงินลงทุนที่ต่ำและไม่แสวงหากำไรเป็นหลัก อันเป็นจุดเริ่มต้นของการจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคม ในรูปแบบองค์กรไม่แสวงหากำไรที่สามารถประกอบกิจการธุรกิจได้ ต่อมาในปี ค.ศ. 2009 รัฐบาลริเริ่มการประชุมเพื่อปฏิรูปการบริการสาธารณะ (New Public Commons) โดยเน้นให้องค์กรไม่แสวงหากำไรเป็นแกนหลักสำหรับการบริการสังคม โดยรัฐบาลสนับสนุนเงินผ่านกองทุนกว่า 210 ล้านดอลลาร์สหรัฐ สำหรับการพัฒนานวัตกรรมเพื่อสังคมแก่ผู้ประกอบการด้านสังคมจำนวน 800 ราย เป็นระยะเวลา 2 ปี

อย่างไรก็ตาม ประเทศญี่ปุ่นยังไม่มีบทบัญญัติเฉพาะที่เกี่ยวกับการจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมในรูปแบบองค์กรธุรกิจแบบผสมผสาน ดังเช่น บริษัทเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชน (Community Interest Company (CIC)) ของประเทศอังกฤษ แต่ประเทศญี่ปุ่นมีกฎหมายที่รองรับองค์กรเพื่อสังคมในรูปแบบองค์กรไม่แสวงหากำไรที่สามารถประกอบกิจการด้านธุรกิจได้ โดยกฎหมายที่ชื่อว่า “กฎหมายส่งเสริมกิจการที่ไม่แสวงหากำไร ค.ศ. 2003 (พ.ศ. 2546) (the Law to Promote Specified Nonprofit Activities 2003)”

กฎหมายส่งเสริมกิจการที่ไม่แสวงหากำไร ค.ศ. 2003 (พ.ศ. 2546) มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการพัฒนาสังคมที่เกิดจากกิจการขององค์กรไม่แสวงหากำไร ไม่ว่าจะในรูปแบบของอาสาสมัครหรือรูปแบบอื่นใดที่เป็นการสร้างประโยชน์ต่อสังคม จะต้องดำเนินการตามกฎหมายที่กำหนดโดยกฎหมายฉบับนี้⁷⁷

สำหรับการกำหนดนิยามของกิจการเพื่อสังคม (Specified Nonprofit Activities) และการเป็นองค์กรไม่แสวงหากำไรที่มีกิจการเพื่อสังคม (Specified nonprofit corporation) นั้น จะต้องมียกยัดดังต่อไปนี้

กิจการเพื่อสังคม (Specified Nonprofit Activities) หมายถึง กิจกรรมทั้งหลายที่ระบุไว้ท้ายกฎหมาย เช่น การสนับสนุนการศึกษา (Promotion of Social Education) การคุ้มครองผู้บริโภค (Protection of consumers) การบรรเทาผลกระทบต่อกภัยพิบัติ (Disaster Relief) และรวมถึงกิจกรรมใด ๆ ที่มุ่งพัฒนาและสร้างประโยชน์ต่อส่วนรวม

การเป็นองค์กรไม่แสวงหากำไรที่มีกิจการเพื่อสังคม (Specified nonprofit corporation) จะต้องมีลักษณะดังนี้⁷⁸

1. เป็นองค์กรที่ไม่แสวงหากำไรและต้องมี 2 องค์กรประกอบ ดังนี้
- ก. ต้องมีข้อบังคับที่เป็นธรรมเกี่ยวกับการคัดเลือกสมาชิก และการสิ้นสภาพสมาชิกขององค์กร

⁷⁷ Article 1 of the Law to promote Specified Nonprofit Activities 2003

⁷⁸ Article 2 of the Law to promote Specified Nonprofit Activities 2003

ข. เจ้าหน้าที่ขององค์กรเพียง 1 ใน 3 ของเจ้าหน้าที่ทั้งหมดขององค์กรจะมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนหรือเงินเดือนจากองค์กร

2.เป็นองค์กรที่มีกิจการสอดคล้องกับลักษณะดังต่อไปนี้

ก. ไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ศาสนา การจัดพิธีกรรมและการให้การศึกษาหรืออุปถัมภ์ศาสนิกชนหรือผู้เลื่อมใสในศาสนาอื่น ๆ

ข. ไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุน ผลักดัน หรือต่อต้านเกี่ยวข้องกับการเมือง

ค. ไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนบุคคลใดเป็นสมาชิกพรรคการเมือง หรือเป็นเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ

องค์กรที่ได้รับการจดทะเบียนตามกฎหมายนี้ จะมีสิทธิใช้ชื่อ “องค์กรไม่แสวงหากำไรที่มีกิจการเพื่อสังคม (specified nonprofit corporation)” เป็นส่วนหนึ่งของชื่อกิจการ ส่วนองค์กรอื่นๆ ที่ไม่ได้รับรองตามกฎหมายนี้ จะไม่มีสิทธิใช้ชื่อหรือข้อความที่มีความหมายคล้ายกับ “specified nonprofit corporation” โดยเด็ดขาด⁷⁹

(1) การจัดเก็บภาษีจากการประกอบธุรกิจโดยทั่วไป

เศรษฐกิจในประเทศญี่ปุ่นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากนับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง โดยเฉพาะด้านอุตสาหกรรมและการจ้างงานทำให้ประชาชนมีรายได้สูงขึ้น มีการค้าระหว่างประเทศมากขึ้น แต่ระบบภาษีอากรของญี่ปุ่นเพิ่งเริ่มปฏิรูปในช่วงปี ค.ศ. 1989 โดยเฉพาะการปรับเปลี่ยนอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลหรือภาษีบริษัทให้ลดลง เพื่อสนับสนุนการส่งเสริมภาคธุรกิจและภาคอุตสาหกรรม การเปลี่ยนอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลธรรมดาให้ลดลงเพื่อให้สอดคล้องกับการเพิ่มขึ้นของรายได้ที่มากขึ้นอย่างรวดเร็ว⁸⁰ ซึ่งรายละเอียดของการจัดเก็บภาษีจากเงินได้ของนิติบุคคล เงินได้จากการรับเงินปันผล และเงินได้จากส่วนเกินทุน มีรายละเอียด

(2) ภาษีที่เก็บจากเงินได้ของนิติบุคคล

การจัดเก็บภาษีการประกอบธุรกิจในประเทศญี่ปุ่นโดยทั่วไป จะจัดเก็บจากผู้มีถิ่นที่อยู่ในประเทศ ซึ่งพิจารณาจากสำนักงานใหญ่ที่ตั้งอยู่ในประเทศญี่ปุ่น และจากการมีเงินได้ในประเทศ ซึ่งพิจารณาจากการประกอบกิจการในประเทศญี่ปุ่น และเงินได้ที่เกิดจากการประกอบกิจการในประเทศญี่ปุ่น ซึ่งฐานภาษีคือกำไรสุทธิจากการประกอบธุรกิจหรือการประกอบวิชาชีพ เช่น การขายสินค้า การผลิต การเกษตร การประมง การโรงแรม ทนายนความ ผู้ตรวจสอบบัญชี นักแสดง เป็นต้น โดยหักรายจ่ายที่จำเป็นตามกฎหมายก่อนนำไปคำนวณภาษี⁸¹ โดยนิติบุคคลมี

⁷⁹ Article 4 of the Law to promote Specified Nonprofit Activities 2003

⁸⁰ Yuji Gomi, *Guide to Japanese Taxes 1989-90*, (Tokyo: CCH group., 1989), p.2-3.

⁸¹ *ibid.*, p.113.

หน้าที่เสียภาษีนิติบุคคลตามที่กฎหมายกำหนดตามมาตรา 4⁸² แห่งกฎหมายภาษีบริษัท ค.ศ. 2014 (พ.ศ. 2557) (Corporation Tax Act 2014)

นิติบุคคลบางประเภทจะมีการจัดเก็บภาษีที่แตกต่างจากหลักทั่วไป⁸³ เช่น สหกรณ์ (Co-operatives) องค์กรที่ทำประโยชน์ (Public Interest Corporation) โดยที่สหกรณ์รวมถึงสหกรณ์การเกษตร สหกรณ์วิสาหกิจขนาดย่อม เป็นต้น จะถูกจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลในอัตราที่ต่ำกว่าอัตราภาษีปกติ และหากสหกรณ์จ่ายเงินปันผลแก่สมาชิกก็จะสามารถนำจำนวนเงินที่จ่ายไปหักเป็นรายจ่ายในการคำนวณภาษีของสหกรณ์รายนั้นได้ตามมาตรา 60-2⁸⁴ แห่งกฎหมายภาษีบริษัท ค.ศ. 2014 (พ.ศ. 2557) สำหรับองค์กรที่ทำประโยชน์สาธารณะถ้าองค์กรมีผลกำไรจากการประกอบธุรกิจก็ต้องนำไปคำนวณเพื่อเสียภาษีด้วย ทั้งนี้ จะได้รับสิทธิประโยชน์ให้คำนวณในอัตราต่ำกว่าอัตราปกติ ซึ่งมาตรา 66 (3) มีการกำหนดอัตราภาษีไว้ที่ร้อยละ 19

การคำนวณภาษีเงินได้นิติบุคคลจะพิจารณาจากรอบระยะเวลาบัญชีที่มีเงินได้ (โดยปกติจะถือตามปีปฏิทิน) เมื่อนำรายได้หักรายจ่ายแล้วให้นำเงินจำนวนนั้นเสียภาษีตามอัตราที่กฎหมายกำหนด แต่ถ้ามีผลประกอบการขาดทุนจะได้รับยกเว้นไม่ต้องนำเงินได้มาคำนวณเสียภาษีเงินได้นิติบุคคล สำหรับอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลในปี ค.ศ. 2014 (พ.ศ. 2557) มาตรา 66⁸⁵ แห่งกฎหมายภาษีบริษัท ค.ศ. 2014 (พ.ศ. 2557) กำหนดให้อัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลทั่วไปอยู่ที่ร้อยละ 25.5 แต่ถ้านิติบุคคลที่มีทุนจดทะเบียน 100 ล้านบาทขึ้นไปและมีกำไรสุทธิที่จะต้องเสียภาษีกว่า 8 ล้านบาทขึ้นไป อัตราภาษีจะลดเหลือเพียงร้อยละ 19 เท่านั้น นอกจากนี้ รัฐบาลกำหนดอัตราภาษีพิเศษแก่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีรายได้ไม่เกิน 8 ล้านบาท จะได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี โดยให้ลดอัตราภาษีลงจากร้อยละ 18 เหลือร้อยละ 15 เฉพาะช่วงเวลาตั้งแต่ 1 เมษายน ค.ศ. 2012 ถึง 31 มีนาคม ค.ศ. 2015 แต่ถ้ามีรายได้เกินกว่า 8 ล้านบาทในรอบระยะเวลาบัญชีใด จะต้องเสียภาษีอัตราร้อยละ 16.5 อย่างไรก็ตาม อัตราภาษีเงินได้โดยทั่วไปของบุคคลธรรมดาจะอยู่ระหว่างร้อยละ 20-50 ส่วนอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลอยู่ที่ร้อยละ 42.3 เว้นแต่จะมีกฎหมายลดอัตราภาษีเพื่อมาตรการทางภาษีบางประการ⁸⁶

⁸² Article 4 of Corporation Tax Act 2014

⁸³ Yuji Gomi, *supra* note 128, p.174-175

⁸⁴ Article 60-2 of Corporation Tax Act 2014

⁸⁵ Article 66 of Corporation Tax Act 2014

⁸⁶ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, “ภาษีการออมการลงทุนและการระดมทุนในตลาดการเงินของไทย,” สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2565, จาก

http://www.tdri.or.th/archives/download/reports/published/i23/chap_9.pdf.

นอกจากภาษีเงินได้นิติบุคคลแล้ว ธุรกิจที่ประกอบกิจการในญี่ปุ่นจะต้องเสียภาษีท้องถิ่นเพื่อการอาศัย (Local Inhabitants Tax) ให้แก่จังหวัดและเทศบาล โดยพิจารณาจากขนาดของกิจการ ทุนของกิจการและจำนวนลูกจ้างของกิจการ อีกทั้ง ยังมีภาษีวิสาหกิจท้องถิ่น (Local Enterprise Tax) ที่จัดเก็บโดยส่วนราชการจังหวัด เก็บจากรายได้และปัจจัยการผลิตของกิจการที่ตั้งของอยู่ในเขตจังหวัดนั้น และภาษีอสังหาริมทรัพย์ (Real Property Tax) เทศบาลจะจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มของทรัพย์สินที่อยู่ในความครอบครองของกิจการในรอบระยะเวลาบัญชีที่ผ่านมาแต่ละปี ในอัตราร้อยละ 1.4 รวมถึงการจำหน่ายจ่ายโอนก็จะเสียภาษีในอัตราร้อยละ 0.4 ถึงร้อยละ 2⁸⁷

(3) มาตรการทางภาษีที่ส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม

วิสาหกิจเพื่อสังคม (Public Interest Corporation) เป็นองค์กรรูปแบบหนึ่งที่ถูกกำหนดโดยกฎหมายภาษีบริษัท (the Corporation Tax) ถ้าหากองค์กรมีผลกำไรจากการประกอบธุรกิจก็จะต้องนำไปคำนวณเพื่อเสียภาษีด้วย แต่จะได้รับมาตรการสนับสนุนจากรัฐบาลโดยจะได้รับสิทธิประโยชน์ให้คำนวณภาษีในอัตราที่ต่ำกว่าอัตราปกติทั่วไป⁸⁸ ซึ่งมาตรา 66 (3) แห่งกฎหมายภาษีบริษัท ค.ศ. 2014 (พ.ศ. 2557) (Corporation Tax Act 2014) กำหนดอัตราร้อยละไว้ที่ร้อยละ 19⁸⁹

การได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้ที่เกิดจากการบริจาคเพื่อสาธารณกุศลแก่องค์กรใดก็ตามในประเทศญี่ปุ่น กฎหมายจะกำหนดลักษณะขององค์กรที่ทำหน้าที่บริจาคไว้อย่างเคร่งครัด กล่าวคือ หากไม่ได้บริจาคให้องค์กรที่จดทะเบียนเป็น Specified Nonprofit Corporation องค์กรวิสาหกิจเพื่อสังคม (Public Interest Corporation) เป็นตัวอย่างหนึ่งในกลุ่มองค์กรข้างต้น ก็จะไม่สามารถนำรายจ่ายที่จ่ายไปเพื่อการกุศลสาธารณะ หักเป็นรายจ่ายในการคำนวณภาษีเงินได้นิติบุคคลในรอบระยะเวลาบัญชีที่จ่ายได้ การประกอบกิจการใดที่จะมีสิทธิได้รับประโยชน์ด้านภาษีนั้น ต้องเป็นไปตามมาตรา 46 แห่งกฎหมายส่งเสริมกิจการที่ไม่แสวงหากำไร ค.ศ. 2003 (พ.ศ. 2546) (the Law to Promote Specified Nonprofit Activities 2003) มีสาระสำคัญ ดังนี้

องค์กรที่จดทะเบียนเป็น Specified Nonprofit Corporation จะถือว่าเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม (Public Interest Corporation) ตามบทนิยามมาตรา 2 แห่งกฎหมายภาษีบริษัท ค.ศ. 2014 (พ.ศ. 2557) (Corporation Tax Act 2014) ซึ่งนำไปสู่การได้รับยกเว้นภาษีที่เกิดจากการใช้จ่ายเพื่อการบริจาคตามมาตรา 37⁹⁰ แห่งกฎหมายภาษีบริษัท ค.ศ. 2014 (พ.ศ. 2557) ซึ่งมีหลักการสำคัญ คือ

⁸⁷ Deloitte, "Japan Highlights 2014," Accessed January 10, 2022

<http://2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/globe/Documents/Tax/dttl-tax-japanhighlights-2015.pdf>.

⁸⁸ *Ibid.*, p.174-175.

⁸⁹ Article 66.(33) of Corporation Tax Act 2014

⁹⁰ Article 37 of Corporation Tax Act 2014

จำนวนเงินบริจาคที่จ่ายจากองค์กรธุรกิจที่ตั้งอยู่ในประเทศญี่ปุ่นในแต่ละรอบระยะเวลาบัญชี จะไม่ถือเป็นรายจ่ายสำหรับคำนวณภาษีเงินได้นิติบุคคลขององค์กรนั้น เว้นแต่จะเป็นการบริจาคตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น ซึ่งมาตรา 37 (3) แห่งกฎหมายภาษีบริษัท ค.ศ. 2014 (พ.ศ. 2557) กำหนดให้การบริจาคดังต่อไปนี้ สามารถนำมารวมหักเป็นรายจ่ายของกิจการได้⁹¹

1. การบริจาคให้แก่รัฐหรือหน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่น เฉพาะการบริจาคใด ๆ ที่ไม่รวมถึงการบริจาคเพื่อประโยชน์แก่ผู้บริจาคเป็นการตอบแทน หรือมีการตอบแทนผู้บริจาคเป็นการเฉพาะ

2. การบริจาคที่ให้แก่ สมาคม มูลนิธิ หรือองค์กรในรูปแบบอื่นใดที่เป็นกิจการเพื่อสังคม (Public Interest Corporation) ซึ่งมีเงื่อนไขตามประกาศคณะรัฐมนตรี ดังนี้

2.1 เป็นการบริจาคสาธารณชนอย่างกว้างขวาง

2.2 เป็นการบริจาคที่มีความจำเป็นเร่งด่วนเพื่อการพัฒนาการศึกษา การวิทยาศาสตร์ การยกระดับวัฒนธรรม การสวัสดิการสังคม และการสนับสนุนสาธารณประโยชน์⁹²

โดยสรุป ประเทศญี่ปุ่นได้กำหนดให้วิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นองค์กรประเภทหนึ่งที่ต้องเสียภาษีบริษัท แต่จะมีมาตรการบรรเทาภาระภาษีไว้ กล่าวคือ กำหนดประเภทขององค์กรเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม (Public Interest Corporation) และมีนิยามวิสาหกิจเพื่อสังคม ตามมาตรา 2 แห่งกฎหมายภาษีบริษัท ค.ศ. 2014 (พ.ศ. 2557) (the Corporate Tax) ซึ่งมีกำหนดอัตราภาษีไว้ที่ร้อยละ 19 อันเป็นอัตราภาษีที่ต่ำกว่าอัตราปกติ และมีสิทธิได้รับการบริจาคินิติบุคคลอื่น ๆ โดยผู้บริจาคสามารถนำเงินบริจาคไปหักเป็นรายจ่ายในการคำนวณภาษีบริษัทได้

ตัวอย่างองค์กรไม่แสวงหากำไรของประเทศญี่ปุ่นที่ประสบความสำเร็จ ได้แก่

องค์กรส่งเสริมวิชาการแห่งประเทศญี่ปุ่น Japan Society for the Promotion of Science (JSPS) เพื่อการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ หรือที่รู้จักในชื่อย่อว่า “Gakushin” เป็นองค์กรอิสระที่ถูกจัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ในทุกสาขาด้านวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ โปรแกรมของ JSPS มีบทบาทสำคัญในทางวิทยาศาสตร์และวิชาการของประเทศญี่ปุ่นอย่างกว้างขวาง การทำงานภายใต้นโยบายของรัฐบาลที่ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ โครงการของ JSPS ดำเนินการไปในลักษณะที่มีความยืดหยุ่นต่อการตอบสนองความต้องการของนักวิทยาศาสตร์ (นักวิจัย) ที่เข้าร่วมโครงการ JSPS ก่อตั้งขึ้นในปี 1932 เป็นองค์กรที่ไม่แสวงหากำไรกว่าระยะเวลา 80 ปีที่ผ่านมา JSPS ได้ทำงานอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาและดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ทั้งโปรแกรมทางวิทยาศาสตร์ในต่างประเทศและต่างประเทศ ณ วันที่ 1 ตุลาคม ปี 2003 JSPS ได้เข้าสู่กระบวนการ

⁹¹ Article 46 of the Law to Promote Specified Nonprofit Activities 2003

⁹² Article 37 (3) of Corporation Tax Act 2014

เปลี่ยนแปลงเพื่อมุ่งเน้น ไปยังสถาบันการศึกษาในรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อให้ได้มาซึ่ง ประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดและเพื่อที่จะเพิ่มคุณภาพของการบริการที่จะนำเสนอให้กับ นักวิจัยในแต่ละมหาวิทยาลัยและสถาบันการวิจัยต่าง ๆ

หน้าที่หลักขององค์การส่งเสริมวิชาการแห่งประเทศญี่ปุ่น (JSPS) คือ

1. เพื่อส่งเสริมนักวิจัยรุ่นใหม่
2. เพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางวิทยาศาสตร์ระหว่างประเทศ
3. เพื่อการช่วยเหลือให้ทุนเพื่อการวิจัยทางวิทยาศาสตร์
4. เพื่อสนับสนุนความร่วมมือทางวิทยาศาสตร์ระหว่างชุมชนวิชาการและอุตสาหกรรม
5. เพื่อเก็บรวบรวมและเผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการวิจัยทางวิทยาศาสตร์⁹³

ตารางที่ 3.1 มาตรการทางภาษีที่ส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศต่าง ๆ

	อังกฤษ	เกาหลี	ญี่ปุ่น	ไทย
1.การกำหนดนิยามที่ชัดเจน	/	/	/	/
2.มาตรการทางภาษีที่ให้สิทธิประโยชน์แก่ วิสาหกิจเพื่อสังคม	-	/	/	/
3.มาตรการทางภาษีที่ให้สิทธิประโยชน์แก่ ผู้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคม	/	/	/	/
4.มาตรการทางภาษีที่ให้สิทธิประโยชน์แก่ ผู้บริจาคในวิสาหกิจเพื่อสังคม	/	/	/	/
5.มาตรการภาครัฐที่ส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อ สังคมด้านการเงิน	/	/	/	-

⁹³ องค์การส่งเสริมวิชาการแห่งประเทศญี่ปุ่น, “เกี่ยวกับ JSPS,” สืบค้นเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <http://www.w1.med.cmu.ac.th>.

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหามาตรการทางภาษีจูงใจในการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคม

มาตรการจูงใจในการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมมีการกำหนดนิยามของวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยเป็นรูปแบบการดำเนินธุรกิจที่แสวงหากำไร โดยมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายหลักในการนำกำไรที่ได้มาจากการประกอบธุรกิจมาจัดสรรเพื่อช่วยพัฒนาภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม โดยหลายประเทศนำรูปแบบของวิสาหกิจเพื่อสังคมของประเทศที่ประสบความสำเร็จ เช่น ประเทศอังกฤษ สาธารณรัฐเกาหลี และประเทศญี่ปุ่น มาใช้บังคับในประเทศของตนซึ่งส่วนใหญ่มักจะพบปัญหาในการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมเกี่ยวข้องกับการกำหนดมาตรการด้านกฎหมาย การกำหนดมาตรการด้านภาษีในการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี มาตรการด้านเงินทุนในการขาดแคลนเงินทุนเพื่อประกอบกิจการ เป็นต้น ประเทศไทยมีการก่อตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมขึ้นมาเช่นเดียวกัน ซึ่งจากการศึกษาวิสาหกิจเพื่อสังคมของประเทศไทยแล้วพบปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจเพื่อสังคม ดังมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

4.1 ปัญหาสถานะทางกฎหมายภาษีอากรของวิสาหกิจเพื่อสังคม

เนื่องจากการกำหนดความหมายของวิสาหกิจเพื่อสังคม เป็นลำดับแรกเกี่ยวกับสถานะของวิสาหกิจเพื่อสังคมมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจการอันเป็นประโยชน์ต่อสังคมเป็นเป้าหมายหลักของเน้นการแก้ไขปัญหาสังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนบนพื้นฐานหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร โดยนิยามของคำว่า “วิสาหกิจเพื่อสังคม” ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 มาตรา 3 ความว่า “บริษัท ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล หรือนิติบุคคลอื่น ที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย ซึ่งดำเนินกิจการเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายสินค้า หรือบริการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมเป็นเป้าหมายหลักของกิจการและได้รับการจดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้” ซึ่งเท่ากับว่าเฉพาะนิติบุคคลประเภทห้างหุ้นส่วน รวมทั้งห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด หรือบริษัท รวมทั้งบริษัทจำกัด บริษัทมหาชนจำกัด เท่านั้นที่จะขอรับการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 ประกอบกับกระบวนการขั้นตอนในการขอจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม

ต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมเป็นเป้าหมายหลัก รวมถึงการกำหนดลักษณะเฉพาะ ตามมาตรา 5 พระราชบัญญัติดังกล่าว และตามพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 735) พ.ศ. 2564 ซึ่งเป็นกฎหมายลำดับรองได้มีการกำหนดนิยามวิสาหกิจเพื่อสังคมไว้ตาม มาตรา 4 “วิสาหกิจเพื่อสังคม” หมายความว่า บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย ซึ่งดำเนินกิจการเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายสินค้า หรือการบริการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมเป็นเป้าหมายหลักของกิจการ และได้รับการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม จึงเป็นการกำหนดสถานะทางกฎหมายของวิสาหกิจเพื่อสังคม ทำให้มีความแตกต่างกับนิติบุคคลประเภทอื่น เช่น มูลนิธิ และสมาคม ซึ่งไม่มีสถานะทางกฎหมายเหมือนกับวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยคำว่า “มูลนิธิ” ตามมาตรา 110 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หมายถึง ทรัพย์สินที่จัดสรรไว้เฉพาะสำหรับวัตถุประสงค์เพื่อการกุศลสาธารณะ การศาสนา ศิลปะ วิทยาศาสตร์ วรรณคดี การศึกษาหรือเพื่อการสาธารณะประโยชน์อย่างอื่น โดยมีได้มุ่งหาผลประโยชน์มาแบ่งปันกันและได้จดทะเบียนตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ และการจัดการทรัพย์สินของมูลนิธิต้องมีใช้การหาผลประโยชน์เพื่อบุคคลใด นอกเหนือจากการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของมูลนิธินั้น สำหรับคำว่า “สมาคม” ตามมาตรา 78 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หมายถึง การก่อตั้งสมาคมเพื่อกระทำการใด ๆ อันมีลักษณะต่อเนื่องร่วมกันและมีใช้เป็นการหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน ต้องมีข้อบังคับและจดทะเบียนตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ความหมายของมูลนิธิหรือสมาคมดังกล่าวมีวัตถุประสงค์หรือข้อบังคับสำหรับการดำเนินการจัดตั้งที่แตกต่างจากวิสาหกิจเพื่อสังคมที่มีการกำหนดเป้าหมายหลักเพื่อประโยชน์สาธารณะเป็นการนำรายได้ผลกำไรที่เกิดจากการประกอบธุรกิจหมุนเวียนมาใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อมไปพร้อม ๆ กัน จึงทำให้ทั้งมูลนิธิ สมาคมไม่ได้รับสิทธิประโยชน์เหมือนกับวิสาหกิจเพื่อสังคม สำหรับสหกรณ์ถือเป็นนิติบุคคลที่ได้รับยกเว้นการเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลอยู่แล้ว

กรณีประเทศอังกฤษมีการกำหนดสถานะของวิสาหกิจเพื่อสังคมโดยใช้ชื่อว่า “บริษัทเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชน Community Interest Company (CIC)” เป็นรูปแบบบริษัทจำกัดประเภทหนึ่งที่มีการประกาศใช้ในปี ค.ศ. 2006 (พ.ศ. 2549) ภายใต้กฎหมายบริษัท (The Company Act) ในการดำเนินการจดทะเบียนพาณิชย์ของวิสาหกิจเพื่อสังคม ภายใต้นโยบายการจัดตั้งที่ทำได้ง่าย สะดวก รวดเร็วต่อการทำธุรกิจ โดยมีการกำหนดเพิ่มเติมคุณสมบัติพิเศษบางประการสำหรับ

ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นได้นำกลับไปใช้เพื่อการพัฒนาชุมชนและสังคม¹ รวมถึงการกำหนดมาตรการทางภาษีที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย โดยใช้ “ข้อบังคับมาตรการบรรเทาภาระภาษีด้านการลงทุนเพื่อสังคม (ผู้ประกอบการจดทะเบียนธุรกิจเพื่อสังคม) ค.ศ. 2014” (The Tax Relief for Social Investments (Accreditation of Social Impact Contractor) Regulation 2014) เป็นกรณีให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยการยกเว้นภาษีเงินได้ของผู้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคม (Income Tax Relief) ที่บัญญัติไว้ในหมวด 5B (Part 5B Tax Relief for Social Investment) แห่งกฎหมายภาษีเงินได้ ค.ศ. 2007 (พ.ศ. 2550) (the Income Tax Act 2007)² ตามมาตรา 257J มีการกำหนดนิยามคำว่า “วิสาหกิจเพื่อสังคม” (Social Enterprise) หมายความว่า บริษัทเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชน สมาคมเพื่อสร้างผลประโยชน์ชุมชน องค์กรการกุศล และองค์กรอื่นใดที่ได้รับประกาศจากระทรวงการคลัง

กรณีสาธารณรัฐเกาหลีให้ความสำคัญกับการสร้างงานให้กับกลุ่มนักศึกษาจบใหม่ ผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาสทางสังคม แนวคิดของวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) เป็นทางเลือกที่มีประสิทธิภาพสามารถสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สร้างงาน และสนับสนุนการบริการทางสังคมในท้องถิ่น ต่อมาในปี ค.ศ. 2007 รัฐบาลเกาหลีออกกฎหมายสนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคม (The Social Enterprise Promotion Act 2007) เพื่อเป็นการผลักดันส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมในสาธารณรัฐเกาหลี ให้มีสถานะองค์กรดำเนินงานต่อไปได้ ส่งเสริมการก่อตั้งขององค์กรภาคสังคมและสนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยกระตุ้นการจ้างงานให้มากขึ้น มีการกำหนดนิยาม “วิสาหกิจเพื่อสังคม” ตามมาตรา 2 คือ องค์กรที่ได้รับการจดทะเบียนตามกฎหมาย ประกอบการดำเนินธุรกิจในการผลิต จำหน่ายสินค้า และบริการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำรายได้ไปช่วยเหลือสังคมและสร้างงานให้แก่กลุ่มคนด้อยโอกาสทางสังคมสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความ เป็นอยู่ที่ดีขึ้นของประชาชน และมาตรา 7 มีการกำหนดข้อบังคับเกี่ยวกับการห้ามมิให้กิจการอื่นใด

¹ คณะกรรมการศึกษาและจัดทำรายงานเรื่องวิสาหกิจเพื่อสังคม, “รายงานการศึกษาวิจัยประกอบการจัดทำร่างกฎหมายว่าด้วยวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise),” ในการประชุมนำเสนอรายงานการศึกษาวิจัยประกอบการจัดทำร่างกฎหมายว่าด้วยวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise), จัดโดยสภาปฏิรูปแห่งชาติ, 2558, น. 37-38.

² HM Revenue & Customs, “Social Investment Tax Relief (SITR)-investment,” Accessed January 25, 2021, http://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/389925/investors-guide.pdf.

³ Young-Chool Choi and Ji-Hyun Jang, “Analysis of Current Conditions Facing Social Enterprise in Korea : Policy Issues Regarding Their Sustainable Development,” 4 *International Journal of Business and Social Research (IJBSR)*, (2014), p.123.

ใช้คำว่า “Social Enterprise” ต่อท้ายชื่อของกิจการ นอกจากกิจการที่มีลักษณะเป็นไปตามที่กำหนด ในมาตรา 2 รวมถึงการเข้าเป็นสมาชิกของกระทรวงแรงงาน ตามที่กำหนดในกฎหมายดังกล่าวด้วย

กรณีของประเทศญี่ปุ่นเรื่องการพัฒนาสังคมถือเป็นหน้าที่หลักของรัฐบาล ในภายหลังภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทมากขึ้น มีการจัดตั้งองค์กรไม่แสวงหากำไร (Non-Profit Organization) และวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) เกิดขึ้นจากการเกิดภัยพิบัติครั้งใหญ่ของประเทศญี่ปุ่น เนื่องจากแผ่นดินไหวและคลื่นสึนามิในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2011 เป็นจุดเริ่มต้นของสถาบันการเงินและกองทุนเอกชนต่าง ๆ ในด้านเงินทุนเพื่อเร่งเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น ประเทศญี่ปุ่นจึงมีการแบ่งกิจการเพื่อสังคมออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1. กลุ่มองค์กรไม่แสวงหากำไร (Non-profit) 2. กลุ่มสหกรณ์ (Cooperatives) 3. กลุ่มองค์กรเพื่อสวัสดิการสังคม (Social Welfare Organization) 4. กลุ่มองค์กรการศึกษา (Education Organization) 5. กลุ่มสมาคมและมูลนิธิ (Association and Foundation)⁴ ในการศึกษาวิสาหกิจเพื่อสังคมเปรียบเทียบกับประเทศญี่ปุ่นนั้นกลุ่มขององค์กรไม่แสวงหากำไร (Non-profit) เป็นองค์กรที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน เนื่องจากเป็นองค์กรไม่แสวงหากำไรที่ประกอบกิจการเพื่อหารายได้ ไม่มีการแบ่งเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้นและยังมีมาตรการทางภาษีสนับสนุน มีการกำหนดนิยามไว้ในส่วนที่ 3 แห่งกฎหมายส่งเสริมกิจการไม่แสวงหากำไร ค.ศ. 2003 (พ.ศ. 2546) (Law to promote Specified Nonprofit Activities 2003 (Chapter III. Special Treatment Under Tax Law)) โดยใช้คำว่า “องค์กรวิสาหกิจเพื่อสังคม (Public Interest Corporation)” ได้มีการกำหนดสถานะของวิสาหกิจเพื่อสังคมตามกฎหมายส่งเสริมกิจการที่ไม่แสวงหากำไร ค.ศ. 2003 (พ.ศ. 2546) (the Law to promote Specified Nonprofit Activities 2003) ตามมาตรา 1 มีการกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการพัฒนาสังคมที่เกิดจากกิจการขององค์กรไม่แสวงหากำไร ในรูปแบบอาสาสมัครหรือรูปแบบอื่นที่เป็นการสร้างประโยชน์ต่อสังคม ต้องดำเนินการตามกฎหมายเกณฑ์ที่กฎหมายฉบับนี้กำหนด และมาตรา 2 การเป็นองค์กรไม่แสวงหากำไรที่มีกิจการเพื่อสังคม (Specified nonprofit corporation) ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้ กิจการเพื่อสังคม หมายถึงกิจกรรมทั้งหลายที่ระบุไว้ท้ายกฎหมาย เช่น การสนับสนุนการศึกษา การคุ้มครองผู้บริโภค การบรรเทาผลกระทบจากภัยพิบัติ และรวมถึงกิจกรรมใด ๆ ที่มุ่งพัฒนา และสร้างประโยชน์ต่อส่วนรวม และการเป็นองค์กรไม่แสวงหากำไรที่มีกิจการเพื่อสังคม 1. เป็นองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร โดยมีองค์ประกอบ 2 ประการ คือ ก.ต้องมีข้อบังคับที่เป็นธรรมเกี่ยวกับการคัดเลือกสมาชิกและการสิ้นสุดการเป็นสมาชิก ข. เจ้าหน้าที่ขององค์กร 1 ใน 3 ของเจ้าหน้าที่ทั้งหมดมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนหรือเงินเดือน 2. เป็นองค์กรที่มีลักษณะสอดคล้องกับลักษณะดังต่อไปนี้ ก. ไม่มี

⁴ The Japan Nation Advisory Board, “The Social Impact Investment Landscape in Japan, Accessed January 15, 2022, <http://socialimpactinvestment.org/reports/Japan%20NAB%20FINAL.pdf>.

วัตถุประสงค์เพื่อการเผยแพร่ศาสนา การจัดพิธีกรรม และการให้การศึกษา หรือการอุปถัมภ์ศาสนิกชน ข. ไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสนับสนุนหรือที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ค. ไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนบุคคลใดเป็นสมาชิกพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

4.2 ปัญหาการกำหนดคุณสมบัติของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี

เมื่อกิจการเพื่อสังคมดำเนินการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมแล้วตามมาตรา 5 โดยการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้น ตามมาตรา 6 พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 มีการกำหนดแบ่งประเภทของวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็น 2 ประเภท กล่าวคือ 1) วิสาหกิจเพื่อสังคมที่ไม่แบ่งปันกำไรแก่ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้น 2) วิสาหกิจเพื่อสังคมที่แบ่งปันกำไรแก่ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้น ซึ่งการกำหนดประเภทของวิสาหกิจเพื่อสังคม มีการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมเฉพาะประเภทที่ไม่แบ่งปันกำไรให้แก่ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นเท่านั้น ที่มีสิทธิได้รับยกเว้นการเสียภาษีตามประมวลรัษฎากร ตามที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 735) พ.ศ. 2564 ผู้วิจัยเห็นว่า ในส่วนนี้การกำหนดให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีเฉพาะวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ไม่แบ่งปันกำไรเพียงประเภทเดียวเป็นการไม่เพียงพอที่จะดึงดูดความสนใจของผู้ประกอบการใหม่ (New social entrepreneurs) ในวิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทที่แบ่งปันกำไรให้แก่ผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วนให้เกิดการลงทุนประกอบกิจการใหม่ๆ ที่เกี่ยวกับวิสาหกิจเพื่อสังคมให้แพร่หลายมากขึ้น ควรมีการเพิ่มให้วิสาหกิจเพื่อสังคมที่แบ่งปันกำไรได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีเช่นเดียวกับวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ไม่แบ่งปันผลกำไร โดยมีการกำหนดยกเว้นการเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลให้กับวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ได้รับการรับรองตามกฎหมายกำหนด สำหรับวิสาหกิจเพื่อสังคมที่มีการแบ่งปันกำไรแก่ผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วนผลลัพธ์ที่เกิดจากการประกอบกิจการวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมในวงกว้าง ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่เป็นต้นแบบและสนับสนุนการขยายตัวของวิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทแบ่งปันกำไรให้แก่ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้น เพื่อให้ผู้ที่มีความสนใจสามารถเข้าร่วมเป็นผู้ประกอบการรายใหม่ในธุรกิจเพื่อสังคมให้มีจำนวนเพิ่มขึ้น

ประเทศอังกฤษ ได้มีการควบคุมวิสาหกิจเพื่อสังคมในการสนับสนุนให้ผู้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีตามกฎหมายภาษีเงินได้ ค.ศ. 2007 (พ.ศ. 2550) (The Income Tax Act 2007) ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 257MC กำหนดให้ผู้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมมีสินทรัพย์ก่อนลงทุนทั้งสิ้นไม่เกิน 15 ล้านปอนด์ และมีสินทรัพย์หลังจากมีการลงทุนทั้งสิ้น

ไม่เกิน 16 ล้านปอนด์ และมาตรา 257ME ห้ามวิสาหกิจเพื่อสังคมถือครองหุ้นในธุรกิจอื่นเกินร้อยละ 51 และมาตรา 257SE กำหนดให้ผู้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมต้องถือครองหุ้นที่ลงทุนไม่ต่ำกว่า 3 ปี

กรณีสาธารณรัฐเกาหลีตามกฎหมายส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ค.ศ. 2007 (พ.ศ. 2550) (Social Enterprise Promotion Act 2007) ได้กำหนดสถานะของวิสาหกิจเพื่อสังคม ตามบทนิยามของมาตรา 2 แห่งกฎหมายส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ค.ศ. 2007 (The Social Enterprise Promotion Act 2007) ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์เงื่อนไขในการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ได้รับใบรับรองจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานแล้ว ตามมาตรา 7 และการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมตามมาตรา 8 มีการกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่สำคัญ 8 ประการ และมาตรา 9 มีการกำหนดข้อมูลในหนังสือจัดตั้งองค์กรประกอบด้วย วัตถุประสงค์ ขอบเขตของการประกอบธุรกิจ ชื่อกิจการ สถานที่ตั้งสำนักงานใหญ่ ประเภทของกิจการ วิธีการและสัดส่วนการปันผลกำไรแก่ผู้ถือหุ้น ข้อกำหนดเกี่ยวกับการขายทรัพย์สินบริษัท การบริหาร การจัดการทั่วไปของกิจการ ข้อกำหนดเกี่ยวกับการล้มละลายหรือการเลิกบริษัทจะต้องบริจาคตทรัพย์สินของบริษัทที่คงเหลืออยู่ในสัดส่วน 2 ใน 3 ส่วนให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมอื่นที่ยังดำเนินกิจการอยู่ และมาตรา 17 มีการจัดทำรายงานผลประกอบการของธุรกิจให้แก่กระทรวงแรงงานทราบ โดยมีการกำหนดผลการดำเนินงานทางธุรกิจและรายละเอียดในการมีส่วนร่วมของผู้ลงทุน รายงานการดำเนินกิจการดังกล่าวต้องจัดส่งภายในสิ้นเดือนเมษายนของทุกปี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานมีอำนาจในการกำกับดูแลกิจการเพื่อสังคมสามารถเรียกผู้ประกอบการในการส่งมอบเอกสารที่เกี่ยวข้องได้ และมีอำนาจในการประเมินผลการดำเนินกิจการเพื่อสังคม อีกทั้งออกคำสั่งแก้ไขในการประเมินผลจากการดำเนินกิจการที่จำเป็นได้ ตามกฎหมายส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ค.ศ. 2007

กรณีประเทศญี่ปุ่นตามกฎหมายส่งเสริมกิจการที่ไม่แสวงหากำไร ค.ศ. 2003 (พ.ศ. 2546) (the Law to promote Specified Nonprofit Activities 2003) มาตรา 2 มีการกำหนดบทนิยามและลักษณะที่สำคัญของกิจการเพื่อสังคม (Specified nonprofit activities) และการเป็นองค์กรไม่แสวงหากำไรที่มีกิจการเพื่อสังคม (Specified nonprofit corporation) ตามที่กล่าวข้างต้น โดยองค์กรที่ได้รับการจดทะเบียนตามกฎหมายฉบับนี้ มีสิทธิ์ใช้ชื่อ “องค์กรไม่แสวงหากำไรที่มีกิจการเพื่อสังคม (specified nonprofit corporation)” เข้าเป็นส่วนหนึ่งของชื่อกิจการ สำหรับองค์กรอื่น ๆ ที่ไม่ได้รับการรับรองตามกฎหมายนี้ ไม่มีสิทธิ์ใช้ชื่อหรือข้อความที่มีความหมายคล้ายกับ องค์กรไม่แสวงหากำไรที่มีกิจการเพื่อสังคม “specified nonprofit corporation”

เมื่อพิจารณากฎหมายของประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 ในการจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมมีการกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมายหลักของการดำเนินกิจการตามที่กำหนดรายละเอียดไว้ในมาตรา 5 และการจดทะเบียนให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมแล้วนั้น

ได้มีการแบ่งประเภทของวิสาหกิจเพื่อสังคมออกเป็น 2 ประเภท คือ วิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทไม่แบ่งปันกำไรและวิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทแบ่งปันกำไร ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 6 ซึ่งเป็นกฎหมายลำดับรองที่กำหนดหลักเกณฑ์การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมมีการกำหนดไว้เป็นการเฉพาะวิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทที่ไม่ประสงค์จะแบ่งปันผลกำไรให้แก่ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นเท่านั้น ตามพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 735) พ.ศ. 2564 มาตรา 4 ประกอบกับมาตรา 5 มีการกำหนดให้วิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทไม่แบ่งปันกำไรแก่ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นเท่านั้นที่มีสิทธิได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลจากกำไรสุทธิที่ได้จากการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคม นับแต่วันที่ได้จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทไม่แบ่งปันกำไรและไม่มีการแบ่งปันกำไรแก่ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้น แต่ได้มีการเปลี่ยนแปลงประเภทของวิสาหกิจเพื่อสังคมจากวิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทไม่แบ่งปันกำไรเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทแบ่งปันกำไร ให้ถือว่าการยกเว้นภาษีเงินได้นั้นสิ้นสุดลงและต้องนำกำไรสุทธิไปคำนวณเป็นรายได้ในการเสียภาษีเงินได้ในรอบระยะเวลาบัญชีนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ในการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลสำหรับวิสาหกิจเพื่อสังคมที่กฎหมายมีการกำหนดเฉพาะวิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทที่ไม่แบ่งปันกำไรแก่ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นเท่านั้นที่มีสิทธิได้รับยกเว้นภาษีเงินได้จากกำไรสุทธิที่ได้จากการประกอบกิจการ เนื่องจากกฎหมายกำหนดยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลไว้เฉพาะวิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทไม่แบ่งปันกำไรเท่านั้นที่ได้รับสิทธิประโยชน์ตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติในตามพระราชกฤษฎีกาที่ออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 735) พ.ศ. 2564 ควรเพิ่มเติมให้วิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทแบ่งปันกำไรแก่ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นสามารถได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล ทั้งนี้เพื่อเป็นการบรรเทาภาระภาษีให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทแบ่งปันกำไรถือเป็นการที่รัฐออกมาตรการสนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคมและเพื่อเป็นการจูงใจในการประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมให้แพร่หลายมากขึ้น

4.3 ปัญหามาตรการทางภาษีจูงใจในการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคม

วิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยที่เป็นห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล อยู่ในบังคับต้องเสียภาษีตามมาตรา 65 แห่งประมวลรัษฎากร กำหนดให้เงินได้ที่ต้องเสียภาษีตามความในส่วนนี้ คือ กำไรสุทธิซึ่งคำนวณได้จากรายได้กิจการหรือจากกิจการที่กระทำในรอบระยะเวลาบัญชีหักด้วยรายจ่ายตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ใน มาตรา 65 ทวิ และ มาตรา 65 ตรี แห่งประมวลรัษฎากร

กรณีที่มาตราการด้านภาษีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมของประเทศไทยนั้นถูกบัญญัติเอาไว้ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 มาตรา

62 ที่บัญญัติให้วิสาหกิจเพื่อสังคมรายได้ประสงค์จะได้รับสิทธิประโยชน์ด้านภาษีอากร ตามประมวลรัษฎากร มาตรา 59 (2) โดยพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 735) พ.ศ. 2564 มาตรา 5 มีการกำหนดยกเว้นภาษีเงินได้ให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทไม่แบ่งปันกำไร การยกเว้นภาษีเงินได้จากกำไรสุทธิที่ได้จากการประกอบกิจการนับแต่วันที่ได้จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทไม่แบ่งปันกำไร มีการกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขตามมาตรา 10 เป็นกรณีที่วิสาหกิจเพื่อสังคมจดทะเบียนต่อสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม (สวส.) ตามพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว

สำหรับประเทศไทยสำหรับผู้สนับสนุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ตามมาตรา 6 พระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 735) พ.ศ. 2564 คือ กรณีของบุคคลธรรมดาที่ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคม ไม่ว่าจะเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทแบ่งปันกำไรหรือวิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทไม่แบ่งปันกำไรสามารถหักลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา มีการกำหนดเพดานวงเงินไม่เกิน 1 แสนบาทในรอบปีภาษี แต่หากบุคคลธรรมดาบริจาคเงินหรือทรัพย์สินผ่านระบบ E-donation จะไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี (เมื่อวิสาหกิจเพื่อสังคมทำการจดทะเบียนแล้วจะเป็นหน่วยรับบริจาคในระบบ E-donation โดยอัตโนมัติ) ผู้วิจัยมีความเห็นว่า บุคคลธรรมดาที่เป็นผู้สนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคมนำเงินไปลงทุนหักลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่กำหนดไว้เพียง 1 แสนบาทต่อรอบปีภาษี ซึ่งเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป เมื่อเทียบกับจำนวนเงินในการหักลดหย่อนของประเทศอังกฤษที่กำหนดให้ผู้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถหักลดหย่อนได้ถึง 1 ล้านปอนด์ต่อปี (ประมาณ 43,000,000 กว่าบาท เทียบอัตราแลกเปลี่ยน 1 ปอนด์ เท่ากับ 43.06 บาท) เนื่องจากวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นธุรกิจที่สร้างผลผลิตหรือบริการที่มีประโยชน์ต่อสังคม ส่งเสริมให้มีการจ้างงานในชุมชน แบ่งปันผลกำไรกลับคืนสู่สังคมการส่งเสริมให้เกิดการลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมต้องคำนึงถึงการดำเนินธุรกิจให้มีกำไรเพียงพอที่จะสามารถดำเนินธุรกิจได้เอง ดังนั้น การสร้างแรงจูงใจให้กับผู้สนับสนุนในด้านการลงทุนพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยภาครัฐช่วยลดภาระในการแก้ปัญหาชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อมในระยะยาว จากนโยบายภาษีของภาครัฐที่มีต่อการกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของวิสาหกิจเพื่อสังคมสร้างผลดีต่อระบบเศรษฐกิจทั้งทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่มีคุณภาพ และในกรณีของนิติบุคคลที่ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นสามารถหักลดหย่อนภาษีเงินได้ตามจริง ในกรณีที่นิติบุคคลที่บริจาคเงินหรือทรัพย์สินผ่านระบบ E-donation สามารถหักลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคล กำหนดสูงสุดไม่เกิน 2% ของกำไรสุทธิโดยคิดรวมกับเงินบริจาคเพื่อสาธารณะประโยชน์อื่น ๆ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า นิติบุคคลที่ต้องการบริจาคเงินผ่านระบบ E-donation มีสิทธิหักลดหย่อนตามที่กฎหมายกำหนดน้อยเกินไป ควรจูงใจด้วยการให้สิทธิ

ในการหักลดหย่อนมากกว่าที่กำหนดในปัจจุบัน การบริจาคเงินหรือทรัพย์สินผ่านระบบ E-donation ถือเป็นช่องทางที่สะดวกในการช่วยส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมผ่านการสร้างผู้ประกอบการใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนรุ่นใหม่ที่มีความสนใจในการตั้งธุรกิจเน้นจุดมุ่งหมายสำคัญในการร่วมแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม และสิ่งแวดล้อมของประเทศ อีกทั้งเป็นการส่งเสริมการดำเนินงานขับเคลื่อนวิสาหกิจเพื่อสังคมให้มากขึ้น

กรณีผู้บริจาคเข้ากองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม มีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีตามมาตรา 8 พระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 735) พ.ศ. 2564 กล่าวคือ กรณีบุคคลธรรมดาบริจาคเงินหรือทรัพย์สินผ่านระบบ E-donation หักลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเท่าที่จ่ายจริง แต่เมื่อรวมกับเงินบริจาคอื่น ๆ หักลดหย่อนได้เท่าที่จ่ายจริงไม่เกิน 10% ของเงินได้พึงประเมินหลังหักค่าใช้จ่ายและหักค่าลดหย่อนอื่น ๆ และกรณีนิติบุคคลที่บริจาคเงินหรือทรัพย์สินผ่านระบบ E-donation หักลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคล สูงสุดไม่เกิน 2% ของกำไรสุทธิ โดยคิดรวมกับเงินบริจาคเพื่อสาธารณประโยชน์อื่น ๆ

การยกเว้นภาษีเงินได้แก่ผู้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอังกฤษ รัฐบาลอังกฤษเห็นว่า หากมีการยกเว้นภาษีเงินได้ให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมโดยตรงจะเป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาคและเป็นการเอื้อประโยชน์ให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมขัดต่อระบบการค้าแบบเสรี ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ได้รับสิทธิประโยชน์มากกว่าการประกอบธุรกิจทั่วไป ดังนั้น ประเทศอังกฤษจึงให้การสนับสนุนแก่ผู้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมมากกว่าการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมโดยตรง กรณีประเทศอังกฤษรัฐบาลมีการกำหนดสถานะของวิสาหกิจเพื่อสังคมใช้ชื่อว่า “บริษัทเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชน Community Interest Company (CIC)” เป็นรูปแบบบริษัทจำกัดประเภทหนึ่ง ที่มีการประกาศใช้ในปี ค.ศ. 2006 (พ.ศ. 2549) ภายใต้กฎหมายบริษัท (The Company Act) ในการดำเนินการจดทะเบียนพาณิชย์ของวิสาหกิจเพื่อสังคม ภายใต้นโยบายในการจัดตั้งที่ทำได้ง่าย สะดวก รวดเร็วต่อการทำธุรกิจ โดยมีการกำหนดเพิ่มเติมคุณสมบัติพิเศษบางประการสำหรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นได้นำกลับไปใช้เพื่อการพัฒนาชุมชนและสังคม⁵ รวมถึงการกำหนดมาตรการทางภาษีที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย โดยใช้ “ข้อบังคับมาตรการบรรเทาภาระภาษีด้านการลงทุนเพื่อสังคม (ผู้ประกอบการจดทะเบียนธุรกิจเพื่อสังคม) ค.ศ. 2014” (The Tax Relief for Social Investments (Accreditation of Social Impact Contractor) Regulation 2014) เป็นการให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยการยกเว้นภาษีเงินได้ของผู้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคม (Income Tax Relief) ที่บทบัญญัติไว้ในหมวด 5B (Part 5B Tax Relief for Social Investment) ตามมาตรา 257J มีการ

⁵ คณะกรรมการศึกษาและจัดทำรายงานเรื่องวิสาหกิจเพื่อสังคม, *อ้าวแล้ว เจริญรอดที่ 1.*

กำหนดนิยามคำว่า “วิสาหกิจเพื่อสังคม” (Social Enterprise) หมายความว่า บริษัทเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชน สมาคมเพื่อสร้างประโยชน์ชุมชน องค์กรการกุศล และองค์กรอื่นใดที่ได้รับการประกาศจากกระทรวงการคลัง และมาตรา 257JA มีการกำหนดให้ผู้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถนำเงินที่ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นไปหักลดหย่อนกับยอดภาษีที่ต้องเสียในปีนั้นได้ทั้งจำนวน แต่มีการกำหนดจำนวนเงินในการนำมาหักลดหย่อนได้ไม่เกิน 1 ล้านบาทต่อปี (ประมาณ 42,826,778.75 บาท เทียบอัตราแลกเปลี่ยน 1 ปอนด์ เท่ากับ 42.83 บาท) อันเป็นการกำหนดเพดานจำนวนเงินที่แน่นอน และมีเงื่อนไขตามมาตรา 257LG มีการกำหนดให้ผู้ลงทุนในหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคมต้องถือครองหุ้นไม่ต่ำกว่าไม่เกินร้อยละ 30 ของจำนวนหุ้นทั้งหมดในวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้น รวมถึงวิสาหกิจอื่นที่วิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นถือหุ้นอยู่ตั้งแต่ร้อยละ 51 ขึ้นไปด้วย ประกอบกับมาตรา 257LA ที่กำหนดให้ผู้ถือหุ้นต้องมีการชำระค่าหุ้นเต็มมูลค่าด้วยเงินสดเท่านั้น จึงมีสิทธิได้รับลดหย่อนภาษีในจำนวนที่จ่ายไป และมาตรา 257SC กำหนดให้ผู้ลงทุนถือครองหุ้นที่ลงทุนไม่ต่ำกว่า 3 ปี จึงได้รับสิทธิลดหย่อนภาษี โดยผู้ถือหุ้นสามารถนำเงินที่ได้จ่ายไปตั้งแต่ปีภาษีแรกมาหักลดหย่อนได้ แต่หากถือครองหุ้นไม่ครบ 3 ปี จะถูกเพิกถอนสิทธิและต้องส่งเงินภาษีที่ได้ใช้สิทธิไปคืน

ในประเทศอังกฤษยังมีกฎหมายที่เกี่ยวกับส่วนเกินทุน (The Tax of Changeable Gains Act 1992 (TCGA)) โดยมีการกำหนดเงื่อนไขของผู้มีสิทธิลดหย่อนภาษี กรณีเงินได้จากส่วนเกินทุนให้แก่ผู้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมเพิ่มเติม กรณีผู้มีสิทธิได้รับประโยชน์ทางภาษีเงินได้จากส่วนเกินทุนมีลักษณะตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 255B ตามกฎหมายภาษีส่วนเกินทุน ค.ศ. 1992 (พ.ศ. 2535) ที่บัญญัติให้ผู้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมโอนหุ้นให้แก่ผู้อื่นที่ได้รับยกเว้นภาษีส่วนเกินทุนที่ได้รับ หากถือครองหุ้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า 3 ปี จึงเป็นการกำหนดเพดานการได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีในส่วนเกินทุนไว้ไม่เกิน 1 ล้านบาท (ประมาณ 42,826,778.75 บาท เทียบอัตราแลกเปลี่ยน 1 ปอนด์ เท่ากับ 42.83 บาท) และปีที่ได้รับสิทธิเป็นปีเดียวกับผู้ที่ลงทุนได้รับส่วนเกินทุนด้วย เป็นการอ้างอิงจากหลักเกณฑ์ตามมาตรา 257JA แห่งกฎหมายภาษีเงินได้ ค.ศ. 2007 (พ.ศ. 2550) (The Income Tax Act 2007)

กรณีสาธารณรัฐเกาหลีมีการกำหนดกฎหมายส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ค.ศ. 2007 (พ.ศ. 2550) (Social Enterprise Promotion Act 2007) วิสาหกิจเพื่อสังคมที่ได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์เงื่อนไขครบถ้วนและได้รับการอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานให้เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมแล้ว วิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นจะได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีตามกฎหมายว่าด้วยข้อจำกัดสิทธิทางภาษีในกรณีพิเศษ ค.ศ. 2008 (พ.ศ. 2551) (the Restriction of Special Taxation Act 2008) มาตรา 85-6 จึงเป็นการกำหนดให้มีการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมที่ได้รับการรับรองตามกฎหมายส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ในอัตราร้อยละ 50 เป็นระยะเวลา 3 ปี นับแต่

วันที่จัดตั้งกิจการและมีรายได้ แต่หากปีใดไม่มีผลกำไรให้ยกสิทธิยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลไปใช้ในรอบระยะเวลาบัญชีถัดไปได้ไม่เกิน 5 ปี สาธารณรัฐเกาหลีมาตรการในการยกเว้นภาษีเงินได้แก่ วิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นการให้ความสำคัญในการจ้างแรงงานและการสร้างสวัสดิการที่ดีแก่ประชาชน

กรณีประเทศญี่ปุ่นมีการกำหนดมีการจัดเก็บภาษีจากการประกอบธุรกิจทั่วไปจัดเก็บจากผู้มีถิ่นที่อยู่ในประเทศ ซึ่งพิจารณาจากการจัดตั้งสำนักงานใหญ่ที่เกิดขึ้นในประเทศญี่ปุ่น และการมีเงินได้ภายในประเทศ เป็นการคำนวณภาษีเงินได้นิติบุคคลถือตามรอบระยะเวลาบัญชีที่มีเงินได้ (โดยปกติถือตามปีปฏิทิน) โดยการนำรายได้หักรายจ่ายแล้วนำเงินจำนวนนั้นเสียภาษีตามอัตราที่กฎหมายกำหนด แต่ถ้ามีผลประกอบการขาดทุนจะได้รับยกเว้นไม่ต้องนำเงินได้มาคำนวณเสียภาษีเงินได้นิติบุคคล ตามมาตรา 66 แห่งกฎหมายภาษีบริษัท ค.ศ. 2014 (พ.ศ. 2557) กำหนดให้อัตรากำไรสุทธิที่ร้อยละ 25.5 เป็นการกำหนดอัตรากำไรสุทธิที่นิติบุคคลอัตราปกติสำหรับกิจการเพื่อสังคมประเภทกลุ่มองค์กรไม่แสวงหากำไร (Non-profit) มีการดำเนินกิจการเพื่อหารายได้ แต่ไม่มีการแบ่งเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้น มีมาตรการทางภาษีในการสนับสนุนกำหนดไว้ในกฎหมายส่งเสริมกิจการไม่แสวงหากำไร ค.ศ. 2003 (พ.ศ. 2546) (the Law to Promote Specified Nonprofit Activities 2003) โดยองค์กรที่จดทะเบียนเป็น องค์กรไม่แสวงหากำไรที่มีกิจการเพื่อสังคม (specified nonprofit corporation) จะถือว่าเป็น วิสาหกิจเพื่อสังคม (Public Interest Corporation) เป็นองค์กรรูปแบบหนึ่งตามกำหนดนิยามมาตรา 2 แห่งกฎหมายภาษีบริษัท ค.ศ. 2014 (พ.ศ. 2557) (the Corporation Tax Law 2014) ถ้าหากองค์กรที่ทำประโยชน์สาธารณะถ้าองค์กรมีผลกำไรจากการประกอบธุรกิจต้องนำไปคำนวณเพื่อเสียภาษี สำหรับมาตรการสนับสนุนจากรัฐบาลได้รับสิทธิประโยชน์ให้คำนวณภาษีในอัตราที่ต่ำกว่าอัตราปกติทั่วไป มีการกำหนดอัตรากำไรที่ร้อยละ 19 ตามมาตรา 66 (3) กฎหมายแห่งกฎหมายภาษีบริษัท ค.ศ. 2014

ผู้วิจัยเสนอให้มีการเพิ่มมาตรการทางภาษีเพื่อส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมของประเทศไทยเพิ่มขึ้นเนื่องจากวัตถุประสงค์หลักหรือเป้าหมายหลักของการประกอบกิจการวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมในแง่การแก้ปัญหาของชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม การนำผลกำไรที่ได้จากการประกอบกิจการส่วนใหญ่กลับไปลงทุนซ้ำในการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจเพื่อสังคมส่งผลต่อการสร้างงาน สร้างรายได้ให้เกิดแก่กลุ่มคนเปราะบาง คือ ผู้ด้อยโอกาส ผู้ยากจน คนพิการ โดยการออกกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดมาตรการให้มีการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทแบ่งปันกำไรแก่ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้น โดยมีการกำหนดยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลสำหรับวิสาหกิจที่ได้รับการรับรองใน อัตราร้อยละ 50 สำหรับวิสาหกิจเพื่อสังคมที่มีการแบ่งปันกำไรแก่ผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็น

หุ้นส่วน แม้จะเป็นการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลในอัตราที่มากกว่าวิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทที่ไม่มี การแบ่งปันกำไร และมีการกำหนดระยะเวลา 3 ปี นับแต่วันที่จัดตั้งกิจการและมีรายได้ ซึ่งเป็น ระยะเวลาในการเริ่มต้นประกอบกิจการ คือ ระยะเวลา 3 ปีแรกหลังจากการจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคม เป็นช่วงระยะเวลาเริ่มต้นประกอบกิจการเพื่อสังคมที่มีความสำคัญ โดยเป็นการนำหลักเกณฑ์การ ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลสำหรับวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ได้รับการรับรอง ตามมาตรา 85-6 แห่ง กฎหมายว่าด้วยข้อจำกัดสิทธิทางภาษีในกรณีพิเศษ ค.ศ. 2008 (พ.ศ. 2551) (Restriction of Special Taxation Act 2008) เป็นการนำกฎหมายของสาธารณรัฐเกาหลีมาปรับใช้ ทั้งนี้เพื่อส่งผลโดยตรงต่อ วิสาหกิจเพื่อสังคมในด้านต้นทุนทางภาษีเพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระของผู้ประกอบการและสามารถ นำค่าภาษีที่ได้รับยกเว้นไปใช้บริหารในการจัดการองค์กร ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการประกอบกิจการ เช่น ค่าจ้างแรงงาน ค่าเช่าสถานที่ เป็นต้น และนำเงินดังกล่าวไปสมทบทุนในองค์กรเพื่อสังคม ต่อไป และประเทศญี่ปุ่นมีการกำหนดภาษีเงินได้นิติบุคคลเก็บในอัตราร้อยละ 25.5 แต่หากเป็น องค์กรที่ทำประโยชน์เพื่อสังคมที่เป็นองค์กรไม่แสวงหากำไรมีการจัดเก็บภาษีที่อัตราร้อยละ 19 ถือ ว่าเป็นอัตราที่ต่ำกว่าปกติ

4.4 ปัญหามาตรการด้านส่งเสริมการลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคม

มาตรการจูงใจในการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมที่เป็นการส่งเสริมการลงทุนใน วิสาหกิจเพื่อสังคมของประเทศไทยนั้น จากการศึกษาฉบับบัญญัติตามพระราชบัญญัติส่งเสริม วิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 มาตรา 59 (1) กำหนดว่า วิสาหกิจเพื่อสังคมอาจได้รับการส่งเสริม และสนับสนุนในด้านความช่วยเหลือทางการเงินจากกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมตามมาตรา 48 (1) ซึ่งเป็นเงินกองทุนให้กู้ยืมสำหรับการก่อตั้ง ปรับปรุง และพัฒนากิจการให้มีประสิทธิภาพ มากขึ้นเกี่ยวกับวิสาหกิจเพื่อสังคม มาตรา 48 (2) การให้ความช่วยเหลือด้านเงินทุนในการประกอบ กิจการระยะเริ่มแรก กำหนดระยะเวลาไม่เกิน 2 ปี และมีการขยายกำหนดระยะเวลารวมกันไม่เกิน 4 ปี และมาตรา 48 (5) เป็นการให้ความช่วยเหลือทางการเงินในด้านอื่น ๆ ที่ออกตามความในพระ ราชกฤษฎีกา มาตรา 59 (3) การให้สิทธิประโยชน์ตามมาตราการจัดซื้อจัดจ้างและบริหารพัสดุ ภาครัฐตามกฎหมายว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและบริหารพัสดุภาครัฐ โดยมีกฎกระทรวงกำหนดพัสดุ และวิธีการจัดซื้อจัดจ้างพัสดุที่รัฐต้องการส่งเสริมหรือสนับสนุน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2564 ข้อ 1 กำหนดนิยามคำว่า “พัสดุส่งเสริมวิสาหกิจและการประกอบอาชีพ” ข้อ 2 กำหนด (7) ผลผลิต ชิ้นงาน หรือบริการที่ผลิตหรือจัดทำขึ้นจากวิสาหกิจเพื่อสังคม ที่ได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติ ส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 และข้อ 3 มีการกำหนดให้หน่วยงานของรัฐที่ทำการจัดซื้อจัด จ้างนั้นต้องดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างโดยวิธีเฉพาะเจาะจงหรือหากไม่ดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างโดย

เฉพาะเจาะจงให้ใช้วิธีการประกาศเชิญชวนทั่วไปหรือวิธีคัดเลือกประกอบกัน มาตรา 59 (4) การให้สิทธิประโยชน์ตามกฎหมายอื่น โดยมีประกาศคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม เรื่อง การกำกับดูแลกิจการที่ดี พ.ศ. 2562 ข้อ 3 ได้มีการกำหนดมาตรการในการกำกับดูแลกิจการที่ดีของวิสาหกิจเพื่อสังคม การมีระบบควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสม การเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกิจการ รายงานผลการดำเนินงาน และการรายงานทางการเงิน แก่สาธารณชนอย่างสม่ำเสมอเป็นประจำทุกปี

การมีประกาศคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม เรื่อง เงื่อนไขการนำผลกำไรไปใช้เพื่อสังคม พ.ศ. 2562 ข้อ 4 กิจการที่ได้รับการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมแล้วตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมเป็นเป้าหมายหลัก ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมการจ้างงานแก่บุคคลผู้สมควรได้รับการส่งเสริมเป็นพิเศษ ไม่ว่าจะเป็นการแก้ปัญหาชุมชน สังคม หรือสิ่งแวดล้อม เงื่อนไขการนำผลกำไรมาใช้ในการลงทุนในกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้น ไม่ว่าจะเป็นการผลิต การบริการ หรือการขยายกิจการ เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดดังนี้ มติของที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น ในเรื่องลักษณะการลงทุน การขยายกิจการ โดยการนำเงินผลกำไรเพื่อสร้างประโยชน์ต่อชุมชน สังคม หรือสิ่งแวดล้อม เพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งนี้ต้องมีกระบวนการติดตาม ประเมินผล และรายงานการดำเนินงาน เพื่อเสนอต่อผู้บริหารสูงสุด และเปิดเผยรายงานทางการเงิน สำหรับการขยายกิจการอันเป็นการลงทุนในกิจการอื่น ไม่ว่าจะเป็นการลงทุนในประเทศหรือต่างประเทศ ต้องเป็นกิจการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมเป็นเป้าหมายหลักตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562

กรณีประกาศคณะกรรมการกำกับตลาดทุน ที่ ทจ. 1/2563 เรื่อง ยกเว้นการเสนอขายหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่เป็นบริษัทจำกัดที่กระทำการทั่วไปหรือต่อประชาชนในวงกว้าง ข้อ 1 มีการสนับสนุนส่งเสริมให้มีการเสนอขายหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคม ที่เป็นบริษัทจำกัด สามารถกระทำได้เป็นการทั่วไปหรือต่อบุคคลในวงกว้าง กล่าวโดยสรุป การสนับสนุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมในด้านสิทธิประโยชน์ด้านการระดมทุน วิสาหกิจเพื่อสังคมในรูปแบบของบริษัทจำกัดสามารถออกและเสนอขายหุ้นต่อประชาชนได้

กรณีมาตรา 63 มีการกำหนดให้บุคคลซึ่งให้การสนับสนุนกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมอาจได้รับสิทธิประโยชน์ด้านภาษีอากรตามที่กำหนดไว้ในประมวลรัษฎากรเป็นกรณีเฉพาะ การบริจาคเงินให้แก่กองทุนหรือให้การสนับสนุนกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยการสนับสนุนกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ได้รับสิทธิประโยชน์ดังกล่าวต้องเป็นการลงทุนในกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคม หรือการให้เงินสนับสนุนกิจการหรือการดำเนินงาน การถ่ายทอดเทคโนโลยี

นวัตกรรม หรือองค์ความรู้ให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านการบริหารจัดการอันถือว่าการสนับสนุนให้มีการส่งเสริมการลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคม แต่อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมและสนับสนุนในด้านความช่วยเหลือทางการเงินจากกองทุนตามมาตรา 48 (1) (2) และ (5) ผู้เขียนเห็นว่า เป็นการไม่เพียงพอต่อการลงทุนเพราะวิสาหกิจเพื่อสังคมมีจำนวนมาก เงินช่วยเหลือจากกองทุนมีจำนวนจำกัดคงไม่เพียงพอต่อการดำเนินการของวิสาหกิจเพื่อสังคมทั้งหมด เนื่องจากในระยะแรกนั้นผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมมักประสบปัญหาข้อจำกัดทางด้านเงินทุนและทักษะในการบริหารจัดการธุรกิจจึงส่งผลให้วิสาหกิจเพื่อสังคมไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นอุปสรรคต่อการเติบโตของวิสาหกิจเพื่อสังคม

เมื่อนำกฎหมายของประเทศอังกฤษ สาธารณรัฐเกาหลี และประเทศญี่ปุ่นมาพิจารณาเปรียบเทียบกันแล้ว มีข้อพิจารณาดังนี้

กรณีประเทศอังกฤษเป็นประเทศที่มีพัฒนาการและประสบความสำเร็จมากที่สุดในวิสาหกิจหรือกิจการเพื่อสังคม เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มประเทศยุโรปทั้งหมด โดยประเทศอังกฤษมีการกำหนดองค์กรที่เป็น “วิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise)” ให้อยู่ในกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคม (Social Economy) โดยมาตรการในการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมที่เป็นมาตรการส่งเสริมการลงทุนของประเทศอังกฤษในลักษณะมาตรการทางภาษีที่สนับสนุนโดยอ้อมต่อผู้สนับสนุนประเทศอังกฤษให้ความสำคัญต่อการทำประโยชน์ต่อสังคมของวิสาหกิจเพื่อสังคมมาอย่างยาวนาน มีการกำหนดมาตรการบรรเทาภาระภาษีให้แก่ผู้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคม รัฐบาลอังกฤษได้ออกข้อบังคับมาตรการบรรเทาภาระภาษีให้แก่ผู้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคม ผู้ประกอบการจดทะเบียนวิสาหกิจเพื่อสังคม ค.ศ. 2014 (พ.ศ. 2557) the Tax Relief for Social Investment (Accreditation of Social Impact Contractor) 2014 ซึ่งเป็นกฎระเบียบที่ให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับมาตรการทางภาษีในกฎหมาย 2 ฉบับ กล่าวคือ กรณียกเว้นภาษีเงินได้ของบุคคลผู้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมในจำนวนเงินที่จ่ายไปเพื่อการลงทุน (Income Tax Relief) ยกเว้นเป็นสัดส่วนร้อยละตามที่กฎหมาย และการยกเว้นภาษีเงินได้จากส่วนเกินที่ได้รับ (Capital Gains Tax Relief) เพื่อบรรเทาภาระภาษีในปีที่มีการลงทุนอันเป็นไปตามนโยบายรัฐบาลที่สนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคมให้มีแหล่งเงินทุนจากภายนอกมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการกระตุ้นในกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคม โดยประเทศอังกฤษมีการกำหนดให้ผู้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถนำจำนวนเงินที่ลงทุนไปหักลดภาษีเงินได้ที่ต้องเสียในปีนั้นทั้งจำนวนที่จ่ายไป นำมาหักลดหย่อนได้ไม่เกิน 1 ล้านปอนด์ต่อปี และต้องถือครองหุ้นที่ลงทุนไม่ต่ำกว่า 3 ปี รวมถึงการยกเว้นภาษีเงินได้จากส่วนเกินทุนที่เกิดจากการโอนหุ้นในวิสาหกิจเพื่อสังคมไปยังบุคคลอื่น โดยยกเว้นเงินได้ทำจำนวนประโยชน์ที่ได้รับ แต่ไม่เกิน 1 ล้านปอนด์ต่อปี (ประมาณ 42,826,778.75 บาท

เทียบอัตราแลกเปลี่ยน 1 ปอนด์ เท่ากับ 42.83 บาท) และต้องถือครองหุ้นที่ลงทุน ไม่นต่ำกว่า 3 ปี ทั้งนี้ ประเทศอังกฤษไม่สนับสนุนให้วิสาหกิจเพื่อสังคมได้รับยกเว้นภาษีเพื่อป้องกันความไม่เสมอภาคทางภาษีระหว่างวิสาหกิจเพื่อสังคมกับการประกอบธุรกิจทั่วไป วิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศอังกฤษได้รับการสนับสนุนด้านการเงิน โดยมีองค์กรที่เข้ามาสนับสนุนเป็นสถาบันการเงิน เช่น Charity Bank (ธนาคารเพื่อการกุศล) หรือ The Enterprise Finance Guarantee Scheme ซึ่งเป็นมาตรการของภาครัฐที่ช่วยค้ำประกันเงินกู้ให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคม

รัฐบาลของสาธารณรัฐเกาหลีให้ความสำคัญกับการจ้างแรงงานภายในประเทศเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน ซึ่งรัฐบาลจะให้ความสำคัญแก่ธุรกิจที่จ้างงานในหลากหลายมาตรการ ในปี ค.ศ. 2015 (พ.ศ. 2558) รัฐบาลกำหนดสิทธิประโยชน์ทางภาษีในเครดิตภาษีสำหรับเงินลงทุนเพื่อสร้างงาน (Tax Credit Rate for Job-Creating Investment) โดยแบ่งมาตรการเป็น 2 ประเภท ธุรกิจ ได้แก่ ประเภทที่ 1 กิจการขนาดใหญ่ที่มีเงินทุนจำนวนมากจะได้รับเครดิตในอัตราร้อยละ 3 ประเภทที่ 2 กิจการขนาดกลางและขนาดย่อมจะได้รับการเครดิตภาษีร้อยละ 4-5 ซึ่งการลงทุนในการสร้างงานจะต้องอยู่ในอาณาเขตที่กิจการจัดตั้งอยู่และต้องเป็นอุตสาหกรรม การบริการเท่านั้น ไม่รวมถึงการกสิกรรม การประมง การทำเหมืองแร่ การผลิต การเชื้อเพลิง และการก่อสร้าง อย่างไรก็ตาม มาตรการทางภาษีดังกล่าว เป็นการส่งเสริมแก่องค์กรธุรกิจทั่วไปที่มีการดำเนินงานเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ไม่เฉพาะเจาะจงถึงองค์กรที่เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม ส่วนประโยชน์ทางภาษีที่สนับสนุนโดยอ้อมต่อผู้สนับสนุนตามกฎหมายว่าด้วยข้อจำกัดสิทธิทางภาษีในกรณีพิเศษ ค.ศ. 2008 (พ.ศ. 2551) (Restriction of Special Taxation Act 2008) และกฎหมายส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ค.ศ. 2007 (พ.ศ. 2550) (the Social Enterprise Promotion Act 2007) ไม่กำหนดสิทธิประโยชน์แก่ผู้ลงทุนหรือผู้บริจาคแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมแต่อย่างใด แต่รัฐบาลมีการให้ความช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมในด้านอื่น ๆ ตามกฎหมายส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ค.ศ. 2007 (พ.ศ. 2550) (the Social Enterprise Promotion Act 2007) ดังเช่น มาตรา 10 กล่าวคือ การที่รัฐให้คำปรึกษาและให้ความรู้ในการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม ด้านการจ้างงาน ด้านเทคโนโลยี ด้านการจัดเก็บภาษีและการบัญชี มาตรา 10-2 รัฐบาลให้การสนับสนุนการให้องค์ความรู้และการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจเพื่อสังคม มาตรา 11 รัฐบาลให้การสนับสนุนด้านการเงินสำหรับการให้กู้เงินจากรัฐบาลเพื่อเป็นค่าซื้อหรือเช่าที่ดินเพื่อตั้งสถานประกอบการ ค่าใช้จ่ายด้านสาธารณูปโภคเกี่ยวกับกิจการ โดยมีการกำหนดดอกเบี้ยในอัตราน้อยกว่าอัตราปกติ ตามที่กำหนด มาตรา 12 รัฐบาลมีการส่งเสริมให้มีการซื้อสินค้าหรือบริการพิเศษที่มีการผลิตหรือจัดหาโดยวิสาหกิจเพื่อสังคม มาตรา 13 กำหนดสิทธิประโยชน์ด้านการประกันสังคมให้แก่ลูกจ้างในวิสาหกิจเพื่อสังคม กล่าวคือ รัฐบาลอาจทำการ

อุดหนุนเงินประกันการจ้างแรงงานและค่าทดแทนแก่ลูกจ้างในกรณีประสบอุบัติเหตุในการทำงาน บางส่วน รวมถึงเงินประกันตามพระราชบัญญัติประกันสุขภาพแห่งชาติ เงินบำเหน็จบำนาญตามพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญแห่งชาติ มาตรา 14 รัฐให้การสนับสนุนทางการเงินแก่กิจการเพื่อสังคม ไม่ว่าจะเป็นค่าจ้างแรงงาน ค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจการ ค่าจ้างที่ปรึกษา และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่จำเป็นตามกฎหมายดังกล่าว อีกทั้งกฎหมายส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ค.ศ. 2007 (พ.ศ. 2550) (the Social Enterprise Promotion Act 2007) ตามมาตรา 17 ยังมีมาตรการกำกับดูแลการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี เพื่อให้การดำเนินกิจการในวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายในการมุ่งสร้างสรรค้สังคมให้ดียิ่งขึ้น มีการกำหนดให้วิสาหกิจเพื่อสังคมที่ได้รับการจดทะเบียนแล้ว ต้องจัดทำรายงานการดำเนินกิจการ (Business Report) ที่กำหนดรายละเอียดการยื่นรายการดำเนินกิจการภายในเดือนเมษายนของทุกปี และให้กระทรวงแรงงานมีอำนาจเรียกผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมส่งมอบเอกสารสำคัญเพื่อทำการตรวจสอบได้

กรณีประเทศญี่ปุ่นตามกฎหมายส่งเสริมกิจการที่ไม่แสวงหากำไร ค.ศ. 2003 (พ.ศ. 2546) (the Law to Promote Specified Nonprofit Activities 2003) มีการกำหนดนิยามของกิจการเพื่อสังคม (Specified nonprofit activities) และลักษณะการเป็นองค์กรไม่แสวงหากำไรที่มีกิจการเพื่อสังคม (Specified nonprofit corporation) โดยรัฐมีมาตรการในการกำกับดูแลกิจการขององค์กรที่ไม่แสวงหากำไรตามมาตรา 28 มีการกำหนดให้้องค์กรไม่แสวงหากำไรที่มีกิจการเพื่อสังคมจัดทำรายงานเกี่ยวกับกิจการที่ไม่แสวงหากำไร กำหนดระยะเวลาภายใน 3 เดือนแรกของแต่ละบัญชีที่กำหนดในรายงานงบดุลของกิจการ รวมถึงการเก็บรักษาเอกสารสำคัญเกี่ยวกับองค์กรไม่แสวงหากำไรนั้น และตามมาตรา 29 การส่งเอกสารไปยังหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจในการตรวจสอบและเปิดเผยรายงานที่เกี่ยวข้องกับกิจการที่ไม่แสวงหากำไรต่อสาธารณชน ตามกฎหมายดังกล่าว

กล่าวโดยสรุปประเทศไทยในด้านการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม มีการสนับสนุนส่งเสริมในพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 ตามมาตรา 59 (1) (3) (4) ประกอบมาตรา 63 และตามกฎหมายกระทรวง กำหนดพัสดุและวิธีการจัดซื้อจัดจ้างพัสดุที่รัฐต้องการส่งเสริมหรือสนับสนุน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2564 ตามประกาศคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม เรื่อง เงื่อนไขการนำผลกำไรไปใช้เพื่อสังคม พ.ศ. 2562 ตามประกาศคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม เรื่อง การกำกับดูแลกิจการที่ดี พ.ศ. 2562 และตามประกาศคณะกรรมการกำกับตลาดทุน ที่ ทจ. 1/2563 เรื่อง การยกเว้นเสนอขายหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่เป็นการทั่วไปหรือต่อประชาชนในวงกว้าง เป็นต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า สำหรับประเด็นเรื่องพัฒนาองค์ความรู้และขีดความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจ หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนควรมีความร่วมมือในการ

กระตุ้นและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับวิสาหกิจเพื่อสังคม ในทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมถึงการสร้างความเข้าใจปัญหาหรือความต้องการของชุมชนในการพัฒนาให้ยั่งยืน ที่สำคัญมีระบบการรับรอง (Certify) วิสาหกิจเพื่อสังคมอย่างถูกต้อง และมีการพิจารณาสิทธิประโยชน์ การเข้าถึงแหล่งทุน มาตรการส่งเสริมการลงทุน การตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน การให้สถาบันการเงินเฉพาะกิจ สนับสนุนเงินทุนให้กับวิสาหกิจเพื่อสังคมในลักษณะการให้สินเชื่อ การจัดตั้งธนาคารเพื่อสนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคม ซึ่งการจัดตั้งสถาบันการเงินต้องตราเป็นพระราชบัญญัติเฉพาะ การพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมควรมุ่งเน้นมาตรการส่งเสริมการลงทุนที่ส่งเสริมการระดมทุน ทั้งในระดับนักลงทุน สถาบัน และตลาดหลักทรัพย์ที่ส่งเสริมการเอื้อให้เกิดการลงทุนเพื่อสังคมตลอดจนกฎระเบียบนโยบายของการลงทุนจะเป็นการเอื้อต่อการเติบโตของกิจการเพื่อสังคม ในประเทศไทยปัจจัยในการส่งเสริมที่เป็นแรงจูงใจสำคัญที่สถานประกอบการหรือวิสาหกิจเพื่อสังคม และความสำคัญต่อการมุ่งเน้นการสร้างรากฐานของการเติบโตของระบบนิเวศของอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืน โดยการพัฒนาอุตสาหกรรมจะต้องไม่ละเลยผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่ดีมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ การสร้างความรับรู้และความเชื่อมั่นสังคมต่อวิสาหกิจเพื่อสังคม รัฐควรมีการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในวิสาหกิจเพื่อสังคม แก่ทุกภาคส่วน เพื่อให้เป็นช่องทางเติบโตของวิสาหกิจเพื่อสังคมมากยิ่งขึ้นให้ผู้เกี่ยวข้องทราบเพื่อให้ทราบถึงประโยชน์ของวิสาหกิจเพื่อสังคมในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องในกระบวนการมีความเข้าใจและสามารถส่งเสริมอย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจเพื่อสังคมของภาคเอกชน ควรส่งเสริมให้มีการดำเนินงานนำร่องที่จะช่วยเคลื่อนวิสาหกิจเพื่อสังคมให้มากขึ้น เพื่อเป็นต้นแบบและการขยายตัวในภาคธุรกิจต่าง ๆ ที่มีความสนใจการสร้าง ความเข้มแข็งให้กับวิสาหกิจเพื่อสังคม

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ในปี ค.ศ. 2015 (พ.ศ. 2558) องค์การสหประชาชาติเสนอวาระการพัฒนา 2030 (Agenda 2030) ในการประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ซึ่งวาระการพัฒนาระดับโลก คือ การร่วมกันบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ภายในปี พ.ศ. 2579 หรือ ค.ศ. 2030 วาระการพัฒนา 2030 และ SDGs ได้รับการตอบรับอย่างดีจากประเทศสมาชิก โดยมีประเทศสมาชิกทั้งหมด 193 ประเทศลงนามรับรองวาระการพัฒนาดังกล่าว ในวันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2558 โดยประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ลงนามรับรองวาระการพัฒนาดังกล่าว

หลังจากเสร็จสิ้นการประชุม พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ชุดใหม่ขึ้นซึ่งประกอบด้วยตัวแทนจากกระทรวง ตัวแทนภาคเอกชน (สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยและสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย) และตัวแทนภาควิชาการ (สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย สถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ และสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย) และภายใต้ กพย. มีคณะกรรมการอีก 4 คณะ ประกอบด้วย 1.คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 2.คณะอนุกรรมการส่งเสริมความเข้าใจและประเมินผลการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3.คณะอนุกรรมการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน 4.คณะอนุกรรมการว่าด้วยการประเมินด้านสิ่งแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment:SEA) โดยเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) นั้นมีทั้งหมด 17 เป้าหมายตามที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช. หรือ สภาพัฒนา) เป็นผู้แปล¹

จากการยกตัวอย่างวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ประสบความสำเร็จในประเทศไทย ในบทที่ 2 ข้างต้น ตัวอย่างที่ 1 คือ โครงการพัฒนาคอกุ้งทำการผลิตแบรนด์คอกุ้ง จากธุรกิจเพื่อสังคม 5

¹ ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, “ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับ SDGs,” สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <http://www.sdgmove.com>.

กลุ่ม คือ หัตถกรรม อาหารแปรรูป กาแฟ การเกษตรและการท่องเที่ยว เป็นโครงการต้นแบบของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้มีการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมในลำดับที่ 6. ประกาศ ณ วันที่ 15 พฤศจิกายน 2562 โดยกิจการของแบรนด์ค้อยดุงสร้างประโยชน์ต่อชุมชนเป็นไปตามเป้าหมาย SDGs คือ เป้าหมายที่ 1 เป้าหมายที่ 4 และเป้าหมายที่ 15 ตัวอย่างที่ 2 คือ มูลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร ในพระอุปถัมภ์ สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี พัฒนาผลิตภัณฑ์คุณภาพ จากภูมิปัญญา สมุนไพร ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน เพื่อสังคมที่ยั่งยืน จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมในลำดับที่ 92. ประกาศ ณ วันที่ 18 พฤศจิกายน 2562 กิจการของโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศรเป็นไปตามเป้าหมาย SDGs คือ เป้าหมายที่ 1 เป้าหมายที่ 3 และเป้าหมายที่ 8 ตัวอย่างที่ 3 คือ Buddy Homecare เป็นกิจการเพื่อสังคมที่นำโมเดลธุรกิจมาต่อยอดงานในการแก้ปัญหาผู้สูงอายุขาดคนดูแล ผู้สูงอายุยากไร้ และเยาวชนและเด็กชาวเขาด้วยโอกาส การดำเนินกิจการเป็นไปตามเป้าหมาย SDGs คือ เป้าหมายที่ 1 เป้าหมายที่ 3 เป้าหมายที่ 4 เป้าหมายที่ 5 และเป้าหมายที่ 8²

โดยรายงานการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Report:SDR) ซึ่งรวมถึง ดัชนี SDG และ แดชบอร์ด (SDG Index and Dashboards) ประจำปี 2021 เพื่อติดตามความคืบหน้าเป้าหมายระดับโลกในปี 2030 (Global Goals for 2030) เป็นรายงานครั้งแรกที่รายงานประจำปีแสดงความก้าวหน้าในการดำเนินงานที่ “ถดถอย” นับตั้งแต่ผู้นำประเทศสมาชิกสหประชาชาติทั้ง 193 ประเทศได้รับรองเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน รายงานฉบับนี้ชี้ให้เห็นถึงผลกระทบระยะสั้นของโควิด-19 ต่อ SDGs และอธิบายว่า SDGs ช่วยวางกรอบการฟื้นฟูได้อย่างไร ทีมผู้เขียนรายงานนำโดยศาสตราจารย์เจฟฟรีย์ แซคส์ (Prof. Jeffrey Sachs) ประธาน Sustainable Development Solutions Network (SDSN) ตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ Cambridge University กล่าวว่า “นับเป็นครั้งแรกตั้งแต่มีการรับรองเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเมื่อปี 2015 ที่โลกถดถอยหลังในการขับเคลื่อน การระบาดของโควิด-19 ไม่เพียงก่อให้เกิดภาวะฉุกเฉินด้านสุขภาพระดับโลกเท่านั้น แต่ยังสร้างวิกฤตการณ์พัฒนาที่ยั่งยืนอีกด้วย เพื่อฟื้นความคืบหน้าของ SDGs จำเป็นต้องมีการเพิ่มพื้นที่การคลังสำหรับประเทศกำลังพัฒนาให้มากพอผ่านการปฏิรูปภาษีโลกและการขยายการจัดหาเงินทุนโดยธนาคารเพื่อการพัฒนาในระดับพหุภาคีต่าง ๆ ใช้จ่ายทางการคลังควรถูกใช้ไปเพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงระดับรากฐานเพื่อการบรรลุ SDGs ใน 6 เป้าหมาย ได้แก่ การศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับ

² สมาคมธุรกิจเพื่อสังคม, “ประกาศรายชื่อกิจการที่จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม,”

สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <http://www.sethailand.org>resource>.

ทุกคน การดูแลสุขภาพถ้วนหน้า พลังงานและอุตสาหกรรมสะอาด เกษตรกรรมและการใช้ที่ดินอย่างยั่งยืน โครงสร้างพื้นฐานในเมืองที่ยั่งยืน และการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างทั่วถึง³

ในการศึกษามาตรการจูงใจในการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคม ต้องทำความเข้าใจถึงลักษณะความเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) มีลักษณะสำคัญเป็นการประกอบธุรกิจที่มีเป้าหมายไม่ได้แสวงหากำไรสูงสุด แต่มีเป้าหมายหลักเพื่อพัฒนาช่วยเหลือ หรือแก้ไขปัญหาสังคม สิ่งแวดล้อม จากการแสวงหารายได้ในการสร้างผลกำไรโดยมีข้อกำหนดในการแบ่งสรรกำไรไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 เพื่อนำมาใช้ในการช่วยเหลือสังคม ให้ความสำคัญกับการบริหารธุรกิจให้สามารถพึ่งพาตนเองได้และดำเนินกิจการได้อย่างยั่งยืน พร้อมทั้งการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมอย่างเป็นรูปธรรมในระยะยาว ดังนั้น วิสาหกิจเพื่อสังคมจึงมีความแตกต่างจากการประกอบธุรกิจทั่วไปที่มุ่งการแสวงหากำไรสูงสุดนำมาแบ่งปันแก่เจ้าของกิจการหรือผู้เป็นหุ้นส่วนเท่านั้น และต่างจากบริษัทที่ทำกิจกรรมเพื่อสังคม (Corporate Social Responsibility หรือ CSR) คือ กิจกรรมหรือโครงการเพื่อสังคมของกิจการหรือธุรกิจที่แสวงหากำไรตามปกติ เป็นการแบ่งรายได้หรือกำไรมาทำประโยชน์เพื่อสังคม อาจดำเนินการเป็นระยะเวลาใดระยะเวลาหนึ่งตามกำหนดเวลาของกิจกรรมหรือโครงการนั้น ๆ เพื่อเป็นการ “คืนกำไรให้สังคม” เช่น การแจกอุปกรณ์การเรียนให้แก่โรงเรียนในชนบท การแจกผ้าห่มในช่วงฤดูหนาว การแจกทุนการศึกษาให้แก่เด็กด้อยโอกาส เป็นต้น

แนวโน้มการเติบโตของวิสาหกิจเพื่อสังคมมีบทบาทสำคัญควบคู่ไปกับกระแสการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable development) และมีความสำคัญมากขึ้นทั่วโลกในการเป็นเครื่องมือพัฒนาประเทศทำให้เกิดผลลัพธ์ต่อการพัฒนาที่สมดุลและเชื่อมโยงกันระหว่างด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นไปเพื่อมุ่งพัฒนาและผลักดันส่งเสริมธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยให้เติบโตสู่ระดับสากลและขับเคลื่อนแนวทางการดำเนินธุรกิจไปพร้อมกับนานาชาติประเทศ แต่สำหรับประเทศไทยวิสาหกิจเพื่อสังคมยังเป็นรูปแบบที่ค่อนข้างใหม่ทำให้วิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยยังขาดความรู้ความเข้าใจในการรูปแบบโมเดลการดำเนินธุรกิจ การบริหารจัดการองค์กร รวมถึงการส่งเสริมการลงทุน จึงมีการพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมค่อนข้างน้อย

วิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นกิจการที่มีการนำนวัตกรรมเข้ามาใช้ในการแก้ปัญหาสังคม โดยประเทศไทยมีการจัดตั้งสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน) (สนช.) ในการดำเนินการยุทธศาสตร์ใหม่ด้านนวัตกรรมเพื่อสังคม โดยนวัตกรรมเพื่อสังคม (Social Innovation)

³ ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, “รายงานการพัฒนาที่ยั่งยืนฉบับล่าสุดเผย โควิด-19 ทำความก้าวหน้าการบรรลุ SDGs ถดถอย และเรียกร้องให้เพิ่มพื้นที่ทางการคลังในประเทศกำลังพัฒนา,” สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <http://www.sdgmove.com>

เป็นกิจกรรม ผลิตภัณฑ์ หรือบริการใหม่ที่มุ่งตอบสนองความต้องการของสังคมเป็นหลัก ซึ่งมีส่วนในการช่วยพัฒนาสังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม เป็นการใช้ประโยชน์จากวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมผ่านเครือข่ายพันธมิตรในการดำเนินโครงการร่วมกัน เพื่อให้เกิดการสนับสนุนและการขยายผลการพัฒนาธุรกิจนวัตกรรมเชิงสังคมอย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลกระทบในระดับชุมชน หรือส่งผลกระทบเป็นวงกว้าง และมีหน่วยขับเคลื่อนนวัตกรรมเพื่อสังคม (Social Innovation Driving Unit) จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงการพัฒนาวัตกรรมเพื่อสังคมด้วยการใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้ การวิจัยและนวัตกรรมให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคม หรือผู้ที่สนใจเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาสังคมจนสามารถพัฒนาแนวคิดสู่ต้นแบบหรือโครงการนำร่องได้ ผ่านกิจกรรมเครือข่าย การให้คำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญและการบ่มเพาะโดยหวังว่าจะเกิดนวัตกรรมเพื่อสังคม และกิจการเพื่อสังคมที่สามารถประกอบกิจการอย่างมั่นคง มีพื้นที่ดำเนินการกระจายอยู่ทั่วประเทศ โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่มดำเนินการ ได้แก่ 1. หน่วยขับเคลื่อนนวัตกรรมเพื่อสังคม สำหรับการพัฒนาเชิงพื้นที่ 2. หน่วยขับเคลื่อนนวัตกรรมเพื่อสังคม สำหรับการพัฒนาผู้ประกอบการเพื่อสังคม 3. หน่วยขับเคลื่อนนวัตกรรมเพื่อสังคม สำหรับการพัฒนาเยาวชน ดังนั้น นวัตกรรมเพื่อสังคมจึงเป็นการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ใหม่ ในการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและสิ่งแวดล้อม นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงบวกให้กับสังคมอย่างยั่งยืน เป็นการส่งเสริมความเท่าเทียมกันในสังคมและสามารถลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม

ผู้ประกอบการรายใหม่ในวิสาหกิจเพื่อสังคม (New Social Entrepreneurs) ที่เริ่มประกอบธุรกิจที่มีความสนใจในประเด็นทางสังคมเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อมไปพร้อมกัน ปัญหาสำคัญในช่วงระยะเริ่มต้น คือ การได้รับเงินทุนและการสนับสนุนสำหรับ โมเดลการทำธุรกิจและการตลาดสำหรับการจำหน่ายสินค้า ผลิตภัณฑ์และบริการอื่น ๆ ที่เกิดจากวิสาหกิจเพื่อสังคม ในระยะต่อมาการดำเนินการเพื่อการประกอบธุรกิจให้สามารถอยู่ได้ด้วยตนเอง การจัดจำหน่ายสินค้าหรือบริการที่ผลิตเพื่อนำรายได้ผลกำไรส่วนใหญ่มารวมเป็นเงินทุนหมุนเวียนสำหรับค่าใช้จ่ายที่จำเป็นภายในกิจการ ไม่ว่าจะเป็นค่าจ้างแรงงาน ค่าสาธารณูปโภค ภาครัฐควรให้การสนับสนุนในการเข้าถึงเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ รวมถึงการให้คำแนะนำอย่างเหมาะสมสำหรับการดำเนินธุรกิจ สำหรับระยะขยายกิจการเมื่อปรากฏการดำเนินกิจการอย่างต่อเนื่องและเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคแล้วและมีความต้องการจากตลาดมากขึ้น วิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถขยายโอกาสในการเติบโตสูงขึ้นมีความจำเป็นที่จะต้องการพัฒนาสินค้า ผลิตภัณฑ์และบริการโดยการนำนวัตกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และช่วยสร้างความสามารถในการแข่งขันกับธุรกิจทั่วไปมากขึ้น เพื่อเพิ่มช่องทางการเติบโตของวิสาหกิจเพื่อสังคม สำหรับประเทศไทยมีการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) มีที่มาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ในเรื่องการกำหนดกรอบการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ การกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะ 5 ปี และการออกกฎหมายเฉพาะในการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม คือ พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 โดยมีการระบุนิยามของวิสาหกิจเพื่อสังคม หน่วยงานที่กำกับดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคม การจัดตั้งกองทุนเพื่อวิสาหกิจเพื่อสังคม สิทธิประโยชน์ทางภาษีที่เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม และการออกมาตรการต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังครวมถึงมาตรการอื่น ๆ ที่ออกตามพระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง และประกาศต่าง ๆ เพื่อเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการที่มีความสนใจในการประกอบธุรกิจที่เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมเพิ่มมากขึ้นเป็นการช่วยขับเคลื่อนความสามารถในการเติบโตอย่างมั่นคงของวิสาหกิจเพื่อสังคมในการพัฒนาประเทศในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

วิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นการประกอบธุรกิจควบคู่ไปกับการนำผลกำไรส่วนใหญ่ที่เกิดจากการประกอบกิจการกลับมาจ้างงานก่อให้เกิดเศรษฐกิจหมุนเวียนภายในชุมชนสร้างเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและการพัฒนาสังคม โดยการนำผลกำไรนั้นไปช่วยแก้ไขปัญหาสังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม การได้เกิดผลของการพัฒนาชุมชน ทำให้ภาคธุรกิจนั้นเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชนทำให้เกิดการมีส่วนร่วมทางสังคม (Social Engagement) ในการพัฒนาสังคมและมีดีของวิสาหกิจเพื่อสังคมมุ่งสู่การพัฒนาทางสังคมการอำนวยความสะดวกให้เกิดกระบวนการกระตุ้นพลังของชุมชน ให้เกิดการแข่งขันและความร่วมมือในการหาแนวทางร่วมกันในการดำเนินกิจการที่เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมเกิดได้ด้วยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

5.1 บทสรุป

ประการแรก ปัญหาสถานะทางกฎหมายภาษีอากรของวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยการกำหนดนิยามของคำว่า “วิสาหกิจเพื่อสังคม” ตามที่กำหนดในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นกฎหมายหลัก ประกอบกับ มาตรา 4 แห่งพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 735) พ.ศ. 2564 ที่เป็นกฎหมายลำดับรอง การกำหนดให้บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย ดำเนินกิจการเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายสินค้า หรือการบริการ มีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมเป็นเป้าหมายหลัก และได้รับการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมตามที่กฎหมายกำหนดนั้น เป็นการกำหนดเฉพาะเจาะจงให้นิติบุคคลประเภทห้างหุ้นส่วนสามัญ ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด บริษัทมหาชนจำกัด ที่สามารถจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม แตกต่างจากมูลนิธิ และสมาคม หากไม่มีวัตถุประสงค์การดำเนินกิจการเพื่อสังคม ประกอบกับหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว ไม่สามารถจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมได้ จึงทำให้ไม่มี

สถานะทางกฎหมายเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม ส่งผลให้ไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีเกี่ยวกับวิสาหกิจเพื่อสังคมในภายหลัง

ประการที่สอง ปัญหาการกำหนดคุณสมบัติของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่จะได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี เป็นหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดให้วิสาหกิจเพื่อสังคมที่ได้รับการจดทะเบียนแล้วมีการแบ่งประเภทของวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็น 2 ประเภท ตามมาตรา 5 ประกอบมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 มาตรา 6 (1) วิสาหกิจเพื่อสังคมที่ไม่ประสงค์แบ่งปันกำไรให้แก่ผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วน และมาตรา 6 (2) วิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทที่ประสงค์จะแบ่งปันกำไรให้แก่ผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วน กฎหมายมีการระบุเฉพาะวิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทที่ไม่ประสงค์จะแบ่งปันกำไรให้แก่ผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วนเท่านั้นที่มีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี โดยกำหนดให้ได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล นับตั้งแต่วันที่มีการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมและมีวัตถุประสงค์ทางสังคมตามที่กฎหมายกำหนด ตามมาตรา 4 ประกอบมาตรา 5 พระราชกฤษฎีกาออกตามในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 735) พ.ศ. 2564 จึงทำให้วิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทที่ประสงค์จะแบ่งปันกำไรให้แก่ผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วนไม่สามารถได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีได้เช่นเดียวกับวิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทที่ไม่ประสงค์จะแบ่งปันกำไร ส่งผลต่อความสนใจอันเป็นแรงจูงใจเพื่อให้ผู้ประกอบการรายใหม่ที่ต้องการเริ่มต้นกิจการวิสาหกิจเพื่อสังคมเข้าร่วมดำเนินธุรกิจ หากมีการประกอบกิจการเพื่อสังคมเป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน อีกทั้งแนวทางของวิสาหกิจเพื่อสังคมวัตถุประสงค์หลักเป็นการช่วยแก้ไขและพัฒนาสังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป ผู้วิจัยเห็นว่า หากภาครัฐและหน่วยงานของรัฐให้ความสำคัญกับผู้ประกอบการรายใหม่ที่ต้องการลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมควรส่งเสริมและให้ความสำคัญกับวิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทที่ประสงค์จะแบ่งปันกำไรให้แก่ผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วนให้ได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี เมื่อพิจารณาเป้าหมายหลักของการประกอบกิจการเพื่อสังคมถือว่าการดำเนินธุรกิจที่ทำประโยชน์ต่อสังคมเช่นกัน จึงควรให้การส่งเสริมสนับสนุนมาตรการด้านภาษีในการสิทธิประโยชน์ทางภาษี มาตรการด้านเงินทุน รวมถึงมาตรการช่วยเหลือด้านต่าง ๆ

ประการที่สาม ปัญหามาตรการทางภาษีเพื่อส่งเสริมการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคม เป็นปัญหาที่ควรให้ความสำคัญ สำหรับกรณีวิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทประสงค์แบ่งปันกำไรให้แก่ผู้ถือหุ้นและผู้เป็นหุ้นส่วนตามมาตรา 6 (2) พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 ควรได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีเป็นการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทดังกล่าวในอัตราร้อยละ 50 ของกำไรสุทธิ เพื่อกระตุ้นให้ผู้ประกอบการทางสังคมเกิดการจดทะเบียนกิจการวิสาหกิจเพื่อสังคมประเภทไม่ประสงค์จะแบ่งปันกำไรให้แก่ผู้ถือหุ้นหรือผู้

ถือหุ้นให้มีจำนวนมากขึ้น เปรียบเทียบกับกฎหมายของสาธารณรัฐเกาหลีที่มีการกำหนดมาตรการให้ส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลในอัตราร้อยละ 50 ของกำไรสุทธิ เป็นระยะเวลา 3 ปี นับแต่วันที่จัดตั้งกิจการและมีรายได้ ตามกฎหมายว่าด้วยข้อจำกัดสิทธิทางภาษีในกรณีพิเศษ ค.ศ. 2008 (พ.ศ. 2551) (the Restriction of Special Taxation Act 2008) มาตรา 85-6 เป็นการนำกฎหมายของสาธารณรัฐเกาหลีมาปรับใช้ กรณีผู้สนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคมไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล ได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีที่แตกต่างกันตามที่กำหนด ในมาตรา 6 พระราชกฤษฎีกาออกตามในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 735) พ.ศ. 2564 บุคคลธรรมดาหักลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาไม่เกิน 1 แสนบาทต่อรอบปีภาษี และนิติบุคคลหักลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคลได้ตามจริง โดยนิติบุคคลที่บริจาคเงินหรือทรัพย์สินผ่านระบบ E-dotation ซึ่งเป็นระบบที่วิสาหกิจเพื่อสังคมทำการจดแจ้งกับกรมสรรพากรโดยอัตโนมัติ ผู้วิจัยเห็นว่า ภาครัฐควรกำหนดให้บุคคลธรรมดาที่ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมมีสิทธิประโยชน์ทางภาษีเพิ่มขึ้นในการนำเงินไปหักลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาให้มีจำนวนสูงกว่า 1 แสนบาท เพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้บุคคลทั่วไปที่สนใจในธุรกิจเกี่ยวกับวิสาหกิจเพื่อสังคมช่วยระดมทุนในการจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคม เปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศอังกฤษที่มีการกำหนดมาตรการส่งเสริมผู้สนับสนุนการลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถนำเงินไปหักลดหย่อนภาษีได้เต็มจำนวน แต่ไม่เกิน 1 ล้านปอนด์ต่อปี (ประมาณ 42,826,778.75 บาท เทียบอัตราแลกเปลี่ยน 1 ปอนด์ เท่ากับ 42.83 บาท) และกำหนดให้ผู้ลงทุนต้องถือครองหุ้นในวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นไม่ต่ำกว่า 3 ปี ตามมาตรา 257JA ข้อบังคับมาตรการบรรเทาภาระภาษีด้านการลงทุนเพื่อสังคม (ผู้ประกอบการจดทะเบียนธุรกิจเพื่อสังคม) ค.ศ. 2014 (The Tax Relief for Social Investments (Accreditation of Social Impact Contractor) Regulation 2014)

ประการที่สี่ ปัญหามาตรการด้านส่งเสริมการลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคม มีการกำหนดมาตรการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมมีหลากหลายรูปแบบ สำหรับประเทศไทยในด้านการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2564 กำหนดไว้ในมาตรา 59 (1) (3) และ (4) ประกอบมาตรา 63 ซึ่งเป็นกฎหมายหลัก และมีการกำหนดมาตรการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมในกฎหมายลำดับรอง ตัวอย่างเช่น ตามกฎกระทรวงกำหนดพัสดุและวิธีการจัดซื้อจัดจ้างพัสดุที่รัฐต้องการส่งเสริมหรือสนับสนุน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2564 หรือตามประกาศคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม เรื่อง เงื่อนไขการนำผลกำไรไปใช้เพื่อสังคม พ.ศ. 2562 หรือตามประกาศคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม เรื่อง การกำกับดูแลกิจการที่ดี พ.ศ. 2562 หรือตามประกาศคณะกรรมการกำกับตลาดทุน ที่ ทจ. 1/2563 เรื่องการยกเว้นเสนอขายหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่เป็นการทั่วไปหรือต่อประชาชนในวงกว้าง เป็นต้น ผู้วิจัยเห็นว่า มาตรการ

ดังกล่าวมาข้างต้นช่วยส่งเสริมสนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคมได้เพียงบางส่วน แต่สิ่งที่ควรให้ความสำคัญในการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคม คือ การช่วยเหลือด้านเงินทุนในช่วงเริ่มต้นของการประกอบกิจการ เพื่อช่วยให้การดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมสามารถดำเนินกิจการได้อย่างราบรื่นทั้งในด้านการผลิต การจำหน่ายสินค้า หรือบริการ ให้สามารถสร้างรายได้แล้วนำผลกำไรส่วนใหญ่กลับมาลงทุนซ้ำในการดำเนินกิจการต่อไปได้อย่างมั่นคงต่อไป เปรียบเทียบกับกฎหมายของสาธารณรัฐเกาหลีที่รัฐบาลเกาหลีให้การส่งเสริมการปล่อยสินเชื่อสำหรับวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นการเฉพาะ โดยกำหนดอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าอัตราปกติ การอำนวยความสะดวกในการลดภาระค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคม ไม่ว่าจะเป็นค่าที่ดินหรือค่าเช่าสถานประกอบการ ค่าสิ่งอำนวยความสะดวก ค่าสาธารณูปโภคต่าง ๆ การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการจัดตั้งและการบริหารจัดการกิจการ การฝึกอบรมพัฒนาทักษะของแรงงาน การสนับสนุนเรื่องค่าชดเชยค่าประกัน ค่ารักษาสุขภาพ รวมถึงเงินบำนาญที่รัฐควรให้การสนับสนุน ตามที่กฎหมายของสาธารณรัฐเกาหลีออกมาตรการในการสนับสนุนส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ตามมาตรา 10 มาตรา 10-2 มาตรา 11 และมาตรา 13 แห่งกฎหมายส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ค.ศ. 2007 (พ.ศ. 2550) (The Social Enterprise Promotion Act 2007)

การประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นการดำเนินธุรกิจและมีผู้ประกอบการที่มีเป้าหมายในการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อมควบคู่กัน โดยเป็นการใช้การบริหารจัดการธุรกิจที่สามารถสร้างผลกำไรเพื่อนำไปสู่การลงทุนทางสังคม และส่งผลกระทบต่อสังคม สำหรับผู้ประกอบการทางสังคมสามารถสร้างต้นทุนทางความคิดสร้างสรรค์ และเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถค้นหารูปแบบ โมเดลธุรกิจและแนวทางการดำเนินธุรกิจที่สอดคล้องกับพันธกิจขององค์กรรวมทั้งการเพิ่มศักยภาพ และความสามารถในการประกอบธุรกิจเพื่อสังคมเพิ่ม โอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและทรัพยากรต่าง ๆ โดยการสนับสนุนริเริ่มสร้างกิจการเพื่อสังคมรายใหม่ และนำไปสู่การต่อยอดกิจการเพื่อสังคมที่มีอยู่แล้วให้มีโอกาสเติบโตมากขึ้น การมีส่วนร่วมของบริษัทเอกชนเป็นกระบวนการขับเคลื่อนธุรกิจเพื่อสังคมตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน การส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมเพื่อสังคมที่มีประสิทธิภาพ และสามารถขยายผลได้รวมทั้งการมีบทบาทในการสร้างและการพัฒนาผู้ประกอบการเพื่อสังคม และผลักดันธุรกิจเพื่อสังคมให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงระดับชุมชน และสังคมต่อไป สำหรับบุคคลทั่วไปการให้ความสนใจในประเด็นทางสังคมและสิ่งแวดล้อม การลงมือทำเพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านั้น บุคคลทั่วไปที่สนใจในธุรกิจเพื่อสังคมต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม และพบปะกลุ่มคนที่สนใจในสิ่งเดียวกัน ถือเป็น การสร้างจุดแข็งและคุณค่าของตัวเองในการร่วมขับเคลื่อนธุรกิจเพื่อสังคม และเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ปัญหาสังคมได้ อีกทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคม สถาบันการศึกษา และ

อื่น ๆ สามารถสนับสนุนสร้างความร่วมมือให้เกิดธุรกิจเพื่อสังคม และพัฒนาเครือข่ายธุรกิจทั่วประเทศ โดยมีความคิดและการสร้างร่วมมือใหม่ ๆ เช่น การทำโครงการร่วม การจัดหาวิทยากร การเข้าร่วมงาน รวมไปถึงการเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับวิสาหกิจเพื่อสังคม และทำให้ธุรกิจเพื่อสังคมเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศร่วมกันอย่างยั่งยืน

การสนับสนุนให้มีมาตรการจูงใจในการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมมีความสามารถในการแข่งขันเชิงธุรกิจระหว่างวิสาหกิจเพื่อสังคมกับธุรกิจทั่วไป เพราะวิสาหกิจเพื่อสังคมมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งหรือเป้าหมายเพื่อนำรายได้จากการประกอบกิจการกลับมาหมุนเวียนเพื่อใช้ในการประกอบกิจการ เพื่อนำไปช่วยเหลือ และพัฒนาสังคมอันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม จึงทำให้มีแตกต่างจากการประกอบธุรกิจทั่วไปที่นำรายได้ไปเป็นผลแก่เจ้าของกิจการหรือผู้ถือหุ้นเป็นประโยชน์ส่วนตัว ดังนั้น การทำประโยชน์ของวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นการทำประโยชน์ให้เกิดแก่สังคมในวงกว้าง และเป็นการช่วยภาครัฐในการพัฒนาประเทศควบคู่ไปด้วย จึงมีเหตุผลอันสมควรที่จะกำหนดสิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่วิสาหกิจเพื่อสังคม เนื่องจากภาษีเป็นต้นทุนที่สำคัญอย่างหนึ่งในปัจจัยการลงทุน ถือเป็นโอกาสให้ภาคธุรกิจที่มีกำไรเพิ่มขึ้นจากการเสียภาษีที่ต่ำลง ทั้งนี้ เพื่อช่วยลดต้นทุนในการประกอบกิจการและการให้โอกาสผู้ประกอบการในการเริ่มประกอบกิจการนั้นสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อให้เกิดความมั่นคงและดำเนินกิจการต่อไปได้ รวมทั้งการสนับสนุนเรื่องค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการประกอบกิจการวิสาหกิจเพื่อสังคม ผลของมาตรการส่งเสริมการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมในด้านต่าง ๆ ทำให้เกิดการลงทุนเพิ่มขึ้นในวิสาหกิจเพื่อสังคมอันเป็นการลงทุนทำธุรกิจที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อเป้าหมายทางสังคมที่ดีต่อไปในอนาคต

5.2 ข้อเสนอแนะ

กรณีประเทศไทยรัฐบาลมีการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อม ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 77 ในกรณีที่มีการบัญญัติกฎหมายมากเกินความจำเป็น รัฐควรยกเลิกการปรับปรุงกฎหมายและการออกกฎหมาย โดยคำนึงถึงประชาชนเป็นสำคัญในการเข้าถึงกฎหมาย ความสะดวกและการเข้าใจในตัวบทกฎหมาย ไม่ว่าจะป็นรัฐธรรมนูญที่เป็นกฎหมายแม่บท รวมถึงพระราชบัญญัติ พระราชกำหนด และประกาศต่าง ๆ ที่เป็นกฎหมายลำดับรอง ทั้งนี้มีความเกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 258 ค. ในเรื่องการปฏิรูปประเทศในด้านกฎหมายให้มีความสอดคล้องกับมาตรา 77 เกี่ยวกับระบบอนุญาต และระบบดำเนินการของคณะกรรมการในการออกกฎหมายเท่าที่มีความจำเป็นโดยไม่เป็นการสร้างภาระแก่ประชาชน รัฐควรจัดการระบบองค์กร

ภายในเพื่อช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลกฎหมาย และเข้าใจเนื้อหาของกฎหมายได้ง่าย เพื่อประเทศมั่นคง ส่งเสริมเศรษฐกิจ สนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป ในการวางยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ.2561-2580 มีการกำหนดวิสัยทัศน์ของประเทศ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ต่อเนื่องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-6 มุ่งเน้นที่การพัฒนาอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีเป็นหลัก ส่งผลให้เกิดปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมตามมาในภายหลัง เช่น ปัญหามลพิษทางอากาศ ปัญหามลพิษทางน้ำ ปัญหาการจัดการขยะ ปัญหาแหล่งเสื่อมโทรม เป็นต้น ต่อมารัฐบาลกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7-12 ในการมุ่งเน้นการพัฒนาสังคม และสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เพื่อลดปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ขาดการคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ความเป็นอยู่ของประชาชน ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) มีการกำหนดเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาคน สังคม และสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปกับการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก (Sustainable Development Goals : SDGs) มุ่งเน้นด้านการดำเนินการเพื่อนำประเทศไปสู่ “ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” อย่างไรก็ตาม รัฐบาลยังมีข้อจำกัดในด้านทรัพยากรและด้านงบประมาณ อีกทั้งบุคคลที่จะดำเนินการแก้ปัญหาดังกล่าวได้ อย่างทั่วถึง การจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคม ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 มีการกำหนดวิสัยทัศน์ในการขับเคลื่อนพัฒนาประเทศที่เป็นธรรม และยั่งยืนผ่านกลไกวิสาหกิจเพื่อสังคม และเครือข่ายผู้ประกอบการเพื่อสังคม จึงเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะช่วยรัฐบาลในการจัดการแก้ไขปัญหาทางสังคมและสิ่งแวดล้อมดังกล่าวได้ วิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นองค์กรที่สามารถดำเนินกิจการได้ด้วยตนเองมีการพึ่งพาเงินบริจาคหรือเงินอุดหนุนเป็นส่วนน้อย และวิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่กลุ่มคนเปราะบางทางสังคม คนพิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้ยากจนได้อย่างทั่วถึงส่งผลกระทบในเชิงบวกแก่ระบบเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

ในการประกอบกิจการเกี่ยวกับวิสาหกิจเพื่อสังคมมีความจำเป็นที่จะต้องมีทักษะในการบริหารธุรกิจเช่นเดียวกับธุรกิจทั่วไป เช่น การกำหนดกลยุทธ์ทางธุรกิจ การระดมเงินทุน การแข่งขันทางการตลาด การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น ทักษะเหล่านี้ขึ้นอยู่กับศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ที่อยู่ในองค์กร เป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญในการพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมให้เติบโตอย่างยั่งยืน ดังนั้น ในการกำหนดค่าตอบแทนและสวัสดิการที่จูงใจเพื่อให้บุคคลที่มีศักยภาพเข้ามาร่วมงานกับองค์กรที่ดำเนินกิจการเกี่ยวกับวิสาหกิจเพื่อสังคม จึงเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่ทำให้วิสาหกิจเพื่อสังคมประสบความสำเร็จในการประกอบกิจการ ซึ่งจากการศึกษาปัญหามาตรการจูงใจในการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคม พบว่าเกิดปัญหาเกี่ยวกับสถานะทางกฎหมายเพื่อส่งเสริมการ

ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคม ปัญหาคุณสมบัติของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี ปัญหามาตรการด้านภาษีเพื่อส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ปัญหามาตรการด้านส่งเสริมการลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคม ซึ่งผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ไว้ในบทที่ 4

จากการศึกษาปัญหาของมาตรการจูงใจในการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. การจัดตั้งสถาบันการเงินที่สนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคมโดยเฉพาะ ยกตัวอย่างสถาบันการเงินของประเทศอังกฤษที่มีส่วนร่วมในการสนับสนุนด้านการเงินเกี่ยวกับวิสาหกิจเพื่อสังคม คือ Charity bank ธนาคารเพื่อการกุศล เป็นธนาคารที่มีพันธกิจ ในการนำเงินของผู้ออมไปปล่อยสินเชื่อให้กู้ยืม เพื่อการกุศลและกิจการเพื่อสังคม ภารกิจของธนาคารเพื่อการกุศลนี้มีแนวคิดเกี่ยวกับโลกที่มนุษย์ต้องอยู่อาศัยร่วมกัน ธนาคารดังกล่าวก่อตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนองค์กรการกุศลด้วยการปล่อยสินเชื่อ โดยการนำเงินออมมาลงทุนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อที่จะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคม ช่วยสนับสนุนกิจกรรมการกุศล ช่วยเหลือประชาชนผู้ด้อยโอกาส และการให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวม โดยผู้กู้เป็นองค์กรการกุศลหรือกิจการเพื่อสังคม และองค์กรอื่น ๆ มีวัตถุประสงค์ในการนำเงินกู้ดังกล่าวไปส่งเสริมและสนับสนุนภารกิจเพื่อสังคมในด้านต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อสังคม ทำให้ภารกิจทางสังคมบรรลุผลสำเร็จ และก่อให้เกิดกิจการเพื่อสังคมรายใหม่ รวมทั้งเป็นการเพิ่มโอกาสในการเติบโตของการดำเนินกิจการเพื่อสังคมต่อไป

ประเทศไทยควรส่งเสริมให้มีการจัดตั้งสถาบันการเงินที่ช่วยเหลือวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นการเฉพาะในการปล่อยสินเชื่อให้แก่ผู้ประกอบการทางสังคม โดยมีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยอัตราเงินกู้ของตลาดปกติและการกำหนดกฎเกณฑ์การพิจารณาปล่อยเงินกู้ ประกอบกับผลกระทบทางสังคมหรือประโยชน์ส่วนรวมที่สังคมได้รับจากการประกอบกิจการนั้นๆ ไปพร้อมกับผลตอบแทนทางการเงิน รวมถึงกำหนดระยะเวลาผ่อนชำระที่ยาวนานขึ้นเพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระในด้านค่าใช้จ่ายในการประกอบธุรกิจในระยะเวลาดำเนินการ การจัดตั้งกองทุนที่มีแนวคิดที่จะนำเงินที่ได้มาจากทรัพย์สินที่ไม่มีการประกาศสิทธิ์ (Unclaimed Asset) เช่น เงินจากบัญชีธนาคารที่ไม่มีเคลื่อนไหว (Dormant Bank Account) หรือเงินรางวัลที่ไม่มีผู้มารับของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลนำมาจัดตั้งเป็นกองทุนในการส่งเสริมกิจการเพื่อสังคมและจัดตั้งระบบสินเชื่อสำหรับวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยการให้เงินกองทุนมาจากทุนประเดิมที่รัฐบาลจัดสรรให้เงินสมทบที่เรียกเก็บจากวิสาหกิจเพื่อสังคม เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้มอบให้ ดอกผลหรือผลประโยชน์ที่เกิดจากกองทุน เงินอื่นที่ได้รับมาเพื่อดำเนินการกองทุน การพิจารณาให้เพิ่มเติม “เงินหรือทรัพย์สินที่ได้จากภาคเอกชนทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ รัฐบาลต่างประเทศหรือองค์กรระหว่างประเทศ” ทั้งนี้โดยมีเงื่อนไขว่า การรับเงินบริจาคดังกล่าวต้องไม่ทำให้กองทุนขาด

ความเป็นอิสระหรือความเป็นกลาง ประเด็นเรื่องกองทุนนี้ค่อนข้างเป็นที่กังวลแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหลายว่า ในการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมมีความจำเป็นต้องใช้เงิน แต่เมื่อกองทุนมีอยู่ค่อนข้างจำกัด อาจส่งผลโดยตรงทำให้ไม่สามารถให้การสนับสนุนทางการเงินแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่า การกำหนดอัตราดอกเบี้ยของสถาบันการเงินในการปล่อยเงินกู้ให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นอัตราที่ต่ำกว่าอัตราปกติจะเป็นมาตรการที่ส่งเสริมการลงทุนของวิสาหกิจเพื่อสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพรวมถึงการกำหนดหลักเกณฑ์เงื่อนไขในการยื่นกู้เพื่อใช้ในการประกอบกิจการวิสาหกิจเพื่อสังคม สำหรับผู้สนใจเป็นผู้ประกอบการรายใหม่ในกิจการวิสาหกิจเพื่อสังคมไม่ควรมีความซับซ้อนยุ่งยากจนเกินไป ทั้งนี้ เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ต้องการเริ่มต้นธุรกิจมีเงินทุนตั้งต้นทำธุรกิจให้สามารถประกอบกิจการได้อย่างมั่นคงต่อไปในอนาคต

2. การกำหนดมาตรการพิเศษจากภาครัฐเรื่องการค้ำประกันเงินกู้ให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคม เปรียบเทียบกับมาตรการภาครัฐของประเทศอังกฤษที่สนับสนุนด้านการเงินแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมเรียกว่า The Enterprise Finance Guarantee Scheme เป็น โครงการค้ำประกันเงินกู้สำหรับธุรกิจขนาดเล็ก โดยธนาคารของรัฐบาลให้การค้ำประกันเงินกู้ในอัตราร้อยละ 75 ของวงเงินกู้ ผู้ให้กู้พิจารณาการทำธุรกิจขนาดเล็กที่เสนอเงื่อนไขในการยื่นกู้เพื่อขอรับการสนับสนุนผ่าน โครงการต่าง ๆ มีการกำหนดข้อจำกัดความรับผิดชอบในการดำเนินการ และรายละเอียดของโครงการ คุณสมบัติ และข้อมูลที่มีความสำคัญ ภารกิจของโครงการค้ำประกันเงินกู้นี้ดังกล่าวเป็นไปเพื่อขับเคลื่อนการเติบโตอย่างยั่งยืนและการพัฒนาทั่วประเทศอังกฤษ โดยการสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งเงินทุนสำหรับธุรกิจขนาดเล็ก เนื่องจากการลงทุนวิสาหกิจเพื่อสังคมของประเทศไทยส่วนใหญ่มีขนาดเล็ก และมีการให้ผลตอบแทนค่อนข้างต่ำ จึงทำให้ผู้ประกอบการทั่วไปไม่สนใจเข้ามาลงทุนมากนัก ดังนั้น ภาครัฐจึงควรเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมในการออกมาตรการพิเศษเพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการทางสังคมให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนและนำเงินทุนนั้นมาประกอบกิจการเกี่ยวกับวิสาหกิจเพื่อสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลทำให้เกิดประโยชน์กับสังคมส่วนรวม เปรียบเทียบกับมาตรการค้ำประกันเงินกู้ให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมของประเทศอังกฤษ ดังกล่าวข้างต้น

ดังนั้น ภาครัฐควรต้องทำความเข้าใจและประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้นเกี่ยวกับวิสาหกิจเพื่อสังคมให้แก่หน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ มีการกำหนดกรอบของกิจการให้ชัดเจนและต้องมีจุดขายของกิจการ เช่น มีความแตกต่างของผลิตภัณฑ์หรือบริการ ต้องมีระบบการบริหารจัดการองค์กรที่ดี ต้องมีการกำหนดกลยุทธ์ที่จะดำเนินงานให้ชัดเจน ความรู้ด้านบัญชี การเงิน การเขียนแผนธุรกิจ และ โครงการเสนอต่อรัฐบาล รวมถึงผู้บริหารต้องมีทักษะในการบริหารจัดการ ต้องเป็นผู้ที่มี

จริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม ที่สำคัญผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ประสบความสำเร็จควรมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ (Knowledge Base) เพื่อนำไปสู่การนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมรายอื่น ๆ ต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กฎกระทรวงกำหนดพัสดุและวิธีการจัดซื้อจัดจ้างพัสดุที่รัฐต้องการส่งเสริมหรือสนับสนุน
(ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2564

กรมสรรพากร. “ประเภทเงินได้ที่ต้องเสียภาษี.” สืบค้นเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2565, จาก
<http://www.rd.go.th>

กองบรรณาธิการ สำนักกฎหมาย. “การปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย.” จุดนิติ. ปีที่ 15. ฉบับที่ 4.
(กรกฎาคม-สิงหาคม 2561).

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. “การสร้าง Social Enterprise ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล
กรณีประเทศไทยได้.” สืบค้นเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2565, จาก
<http://www.depa.or.th>

กัญญรัตน์ หงส์วรรณ. “การแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม : กลยุทธ์และโอกาสขององค์กรธุรกิจ
ประเทศกำลังพัฒนาในสังคมพลวัต.” เล่มที่ 6. วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิต,
(2555).

กลุ่มนักวิชาการภาษีอากร. ภาษีอากรตามประมวลรัษฎากร 2554. กรุงเทพมหานคร:
เรือนแก้วการพิมพ์, 2554.

โกศล ดีศีลธรรม. องค์กรที่ดีเพื่อสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : นำอักษรการพิมพ์, 2554.

คณะกรรมการศึกษาและจัดทำรายงานเรื่องวิสาหกิจเพื่อสังคม. “รายงานการศึกษาวิจัยประกอบการ
จัดทำร่างกฎหมายว่าด้วยวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise).”

ในการประชุมนำเสนอรายงานการศึกษาวิจัยประกอบการจัดทำกฎหมาย
ว่าด้วยวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise), จัดโดยสภาปฏิรูปแห่งชาติ, 2558.

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. “การควบคุมความชอบด้วยกฎหมายภาษีอากร
โดยองค์กรตุลาการในประเทศไทย.” จัดทำโดยสุปรียา แก้วละเอียด, 2558.

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. “หลักกฎหมายทั่วไปทางภาษีหลักความเสมอภาค
ในระบบกฎหมายภาษีอากรไทย.” จัดทำโดยอรพิน ผลสุวรรณ สบายรูป.

จักรินทร์ มุ่งจิตธรรมมั่น. “สิทธิประโยชน์ทางภาษีเกี่ยวกับสถาบันอุดมศึกษา.”

วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขากฎหมายภาษี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
2556.

ชัยสิทธิ์ ตราชูธรรม. คำสอนวิชากฎหมายอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร :

พลสยามพรีนติ้ง (ประเทศไทย), 2554.

โชติกา ลือพงษ์ลักษณ์. “มาตรการทางอาญาอากรเกี่ยวกับสุกูก.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต

สาขากฎหมายอาญา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557.

ทัศนะ ศรีปัดดา. “การบังคับใช้มาตรา 77 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.”

ฉบับที่ 1. วารสารคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ปีที่ 8. ฉบับที่ 1.

(มกราคม - มิถุนายน 2563).

ทัศนีย์ เหลืองเรืองรอง. ความรู้ทั่วไปกฎหมายอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน,

2556.

บ๊อดีโฮมแคร์. “บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน Buddy homecare.” สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2565,

จาก <http://www.buddyhomecare.com>,

ประกาศคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม เรื่องการกำกับดูแลกิจการที่ดี พ.ศ. 2562

ประกาศคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม เรื่องการนำผลกำไรไปใช้เพื่อสังคม พ.ศ. 2562

ประกาศคณะกรรมการตลาดทุน ที่ ทจ. 1/2563 เรื่องยกเว้นการเสนอขายหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคม

ที่เป็นบริษัทจำกัดที่กระทำการเป็นการทั่วไปหรือต่อประชาชนในวงกว้าง

ประมวลรัษฎากร

ประพิน นุชเปี่ยม ดิถุวรรณศรี ประทีปพรณรงค์ และบงกช เจนจรัสสกุล. “วิสาหกิจเพื่อสังคม

ในประเทศไทย ข้อสังเกตบางประการต่อร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจ

เพื่อสังคม.” สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2564, จาก <http://ombudsman.go.th> ปรัดดา นา

คนวาทิม. อาญาอากรสำหรับนักเศรษฐศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : คณะเศรษฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521.

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562.

พระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 621)

พ.ศ. 2559.

พระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม

(ฉบับที่ 735) พ.ศ. 2564.

มุมมองสองวัย. “วิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise).” สืบค้นเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2564, จาก

<http://www.dailynew.co.th/article/270443>

มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงในพระบรมราชูปถัมภ์. “ความเป็นมา.” สืบค้นเมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2565, จาก

<http://www.maefahlung.org>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.

รัตพงษ์ สอนสุภาพ และ บุญสม เกษประดิษฐ์. “ความมั่นคงของวิสาหกิจเพื่อสังคมเส้นทาง
สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน.” ฉบับที่ 3. วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
วิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยรังสิต, (2561)

วารสาร สามโกเศศ. “Social Enterprise คือ นวัตกรรมแห่งการให้.” หนังสือพิมพ์มติชน.
สืบค้นเมื่อวันที่ 25 เมษายน 2552.

วิลาสินี ยนต์วิทย์. “การดำเนินธุรกิจบนพื้นฐานของสมดุลแห่งสังคมเพื่อความยั่งยืน.” ฉบับที่ 6.
วารสารวไลยลงกรณ์ปริทัศน์ มนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์. (2559)

เว็บสารสนเทศสุขภาพไทย. “วิกฤตทุนนิยมสังคมมีโอกาส.” สืบค้นเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2564,
จาก <http://www.hiso.or.th/hiso/picture/reportHealth/Media 286.pdf>.

ศุภรัตน์ ควัฒน์กุล และชาตรี ตันติวานิชกิจ. ทฤษฎีภาษีเงินได้นิติบุคคล. ชุดวิชากฎหมายภาษีอากร 1.
พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2556.

ศุภรัตน์ ควัฒน์กุล และชาตรี ตันติวานิชกิจ. นโยบายภาษีอากรเพื่อการเศรษฐกิจ.
ชุดวิชากฎหมายภาษีอากร 1. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร :
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2556.

ศุภลักษณ์ พินิจภูวดล. กฎหมายภาษีอากร. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : จตุลักษ์, 2556.

ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. “โครงการศึกษารูปแบบการจัดการกิจการ
เพื่อสังคม (Social Enterprise : SE) สำหรับผู้สูงอายุ.” 2561.

ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. “ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับ SDGs.”
สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <http://www.sdgmove.com>

ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. “รายงานการพัฒนาที่ยั่งยืนฉบับล่าสุดเผย
โควิด-19 ทำความก้าวหน้าการบรรลุ SDGs ถดถอย และเรียกร้องให้เพิ่มพื้นที่
ทางการคลังในประเทศกำลังพัฒนา.” สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2565, จาก
<http://www.sdgmove.com>

สถาบันพระปกเกล้า. หน้าที่และสิทธิของผู้เสียภาษีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
พุทธศักราช 2560. จัดทำโดยวิมพัทธ์ ราชประดิษฐ์และคณะ.

สถาบันวิชาการตลาดทุน. “การขับเคลื่อนวิสาหกิจเพื่อสังคม : จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ.”
สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2565, จาก
<https://www.cma.in.th/academicPaper/download.pdf>

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. “ภาษีการออมการลงทุนและการระดมทุนในตลาดการเงินของไทย.” สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2565, จาก

http://www.tdri.or.th/archives/download/reports/published/i23/chap_9.pdf

สมาคมธุรกิจเพื่อสังคม. “BUDDY HOMECARE คู่บัดดี้ระหว่างเด็กที่ขาดโอกาสด้านการศึกษาและผู้สูงอายุที่มีปัญหาเรื่องคนดูแล.” สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มกราคม 2565, จาก

<http://www.sethailand.org>

สมาคมธุรกิจเพื่อสังคม. “HTC Group กิจการเพื่อสังคมแบบไม่แสวงหากำไรขนาดใหญ่ของสหราชอาณาจักร.” สืบค้นเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2565, จาก

<http://www.sethailand.org>

สมาคมธุรกิจเพื่อสังคม. “ประกาศรายชื่อกิจการที่จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม.”

สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <http://www.sethailand.org>resource>

สานิตย์ หนูนิล. “ภารกิจเพื่อสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน Social Enterprise for Sustainable Development.” วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. ฉบับที่ 4. (2555).

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (กตล.). “สรุปหลักเกณฑ์การเสนอขายหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคม (SE).” สืบค้นเมื่อวันที่ 30 มกราคม 2565, จาก

<http://www.sec.or.th/TH/pages/lawandregulation/se-offering.aspx#summary>

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม. “ชวนมารู้จัก สวส. ให้มากขึ้น.”

สืบค้นเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <http://www.osep.or.th>

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม. “โอกาสดีของ SE ในการเข้าถึงการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ.”

สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2565, จาก <http://www.osep.or.th>

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. “(ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พลังโฉมประเทศไทยสู่สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่า

ความยั่งยืน.” สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2565, จาก <http://www.nesdc.go.th>

สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.). “ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 (ฉบับย่อ).”

จตุลนิตี, (2561).

สำนักนโยบายพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชน. “วิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise)

คืออะไร.” สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2565, จาก

<https://www.dop.go.th>download>knowledge.pdf>.

สุธีรภรณ์ แสงจันทร์ศรี. “มาตรการทางภาษีอากรเพื่อส่งเสริมกิจการสาธารณกุศล.”

วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขากฎหมายภาษี คณะนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.

สุปรียา แก้วละเอียด. กฎหมายการคลัง ภาคงบประมาณแผ่นดิน. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2560.

องค์การส่งเสริมวิชาการแห่งประเทศญี่ปุ่น (JSPS). “เกี่ยวกับ JSPS.”

สืบค้นเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <http://www.w.lmed.cmu.ac.th>

อรพิน ผลสุวรรณย์ สบายรูป. กฎหมายการคลัง. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557.

อรัญ ธรรมมโน. ความรู้ทั่วไปทางการคลัง. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง,

2548.

อัศรราชย์ บุญญาศิริ. เอกสารประกอบการอบรม “สิทธิประโยชน์ทางภาษีของผู้ที่ลงทุนหรือบริจาค

ให้กับ SE และกองทุนฯ.” สืบค้นเมื่อวันที่ 30 มกราคม 2565, จาก

<http://www.facebook.com/osepdsdw/videos/1523168691382196>

เอกชัย นิตยาเกษตรวัฒน์. “โครงการวิจัยเรื่องการพัฒนากิจการเพื่อสังคม : กรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จ

ความสำเร็จในต่างประเทศและประยุกต์ใช้ในประเทศไทย.” เล่มที่ 8.

วารสารธุรกิจนิค. (2554) .

เอื้ออารีย์ อัจจะนิล. หลักกฎหมายการคลัง. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2558.

ภาษาต่างประเทศ

Corporation Tax Act 2014 of Japan.

Deloitte. “Japan Highlights 2014.” Retrieved from

<http://www.2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Tax/dttl-tax-japanhighlights-2015.pdf>,

Department for Business Energy & Industrial Strategy. “7.1 Financing: Community interest companies.” Retrieved from <https://www.assets.publishing.service.gov.uk>pdf>

Eric Bidet and EUM Hyung-sik. “Social Enterprise in South Korea : History and Diversity.”

Retrieved from <http://www.parc-jp.org/solidarityeconomy/about/Taiwan20100614/Eric%20Bidet&Hyungisk%20Eum,%20Social%20Enterprise%20South%20Korea%20Hi.pdf>,

HM Revenue & Customs. “Social Investment Tax Relief (SITR) : guide for social enterprise.”

Retrieved from http://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/378085/se-guide.pdf

Janelle A. Kerlin. “Social Enterprise in the United State and Europe : Understanding and Learning from the Difference.” *Voluntas*.17. 247. (2006).

Mervyn Lewis. British Tax Law Income Tax : Corporate Tax : Capital Gain Tax.

Suffolk : Richard Glay,Ltd., 1997.

Park Kanjanapaibul. “Legal Entity for Social Enterprise.” Master degree thesis of faculty of law Thammasat university, 2011.

Price Waterhouse Coopers. Corporate Taxes Individual Taxes Foreign Exchange Investment Regulations. Hong Kong : Price Waterhouse Coopers, 1990.

PricewaterhouseCoopers. “Korean Tax Law change for 2015.” Retrieved from

http://www.pwccn.com/webmegia/doc/635677288922859830_aptn_2015_kr.pdf

Restriction of Special Taxation Act 2008 of Republic of Korea.

The Japan National Advisory Board. “The Social Impact Investment Landscape in Japan.”

Retrieved from

<http://www.socialimpactinvestment.org/reports/Japan%20NAB%20FANAL.pdf>,

The Income Tax Act 2007 of the United Kingdom.

The Law to promote Specified Nonprofit Activities 2003 of Japan.

The Social Enterprise Promotion Act 2007 of Republic of Korea.

The Taxation of Chargeable Gains Act 1992 (TCGA) of the United Kingdom.

Young-Chool Choi and Ji-Hyun Jang. “Analysis of Current Conditions Facing Social Enterprise in Korea : Policy Issues Regarding Their Sustainable Development.”

4 International Journal of Business and Social Research (IJBSR), 119, (2014).

Yuji Gomi. Guide to Japanese Taxes 1989-90. Tokyo : CCH group, 1989.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – นามสกุล

ศรินญา นิลสำราญ

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2548 นิติศาสตรบัณฑิต

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

ประกอบธุรกิจส่วนตัว อ.เมือง จ.พัทลุง

